

گلستانِ لطف

[ترجمہ منظوم فارسی]

ترجمہ و ترتیب:

نیاز ہمایونی

ادارہ فرهنگ
دولت سند

گلبانگ لطيف

ترجمہ منظوم فارسي

ڪلام حضرت شاه عبد اللطيف ڀٽائي رح

ترجمہ

نياز همايوني

سهيڙيندڙ

مدد علي سنڌي

ثقافت کاتوم حکومت سنڌ

2020

ڪتاب جا حق ۽ واسطا محفوظ

هي ڪتاب شاھ عبداللطيف ڀٽائي رح
جي 277 هين عرس مبارڪ تي شايع ڪيو ويو

ڪتاب جو نالو: گلبنگ لطيف (ترجمہ منظوم فارسي
ڪلام حضرت شاھ عبداللطيف لطيف)
ترجمو: نياز همايوني
سهيڙيندڙ: مدد علي سنڌي
پهريون ڇاپو: 2020ع
ڪمپوزنگ: سيد آفاق بخاري
لي آئوٽ: ظفر آفتاب ابڙو
ڇپيندڙ: پيڪاڪ پرنٽرس، ڪراچي
ڇپائيندڙ: ثقافت کاتو، حڪومت سنڌ
قيمت: 1000 روپيا

ISBN # 978-969-8100-53-9

Book Name: Gulbang Lateef
Translated by: Niyaz Humayuni
Compiled by: Madad Ali Sindhi
First Edition: 2020
Composed by: Raja Odho
Page Layout: Zafar Aftab Abro
Title: Naeem Deswali
Printed by: Peacock Printers, Karachi.
Published by: Culture Department, Government of Sindh
Price: Rs. 1000/-

ڪتاب ملڻ جو هنڌ

ڪلچر ڪتاب گهر

محمد ابراهيم جويو آڊيٽوريم
نيشنل اسٽيڊيم روڊ، ڪراچي ۽ وڪري لاءِ موجود آهي.

فون: 021-99206144

انتساب

بنام آن رویای یادگار که:

شبى در آوان ترجمه اى کلام حضرت شاه عبداللطیف ناگاه
برنکته اى به تشویش در افتادم و آن چندی که بکوشیدم درمانده
گردیدم در انجام چاه اى زریده بازى خویش رازیر بر سر نهاده خسپیدم
و به عالم خواب سرگردان رفتم بعد از ساعتى چه مى بینم که جمع
مردمان اجانب در سمت درگاه حضرت شاه عبداللطیف روان دوان
هستند و فن نیز اوشان را دیده و بى ساخته دران جمع رفته شمولیت
اختیار کردم.

ما همه بصورت بهجوم بر شارعى که مى رفتیم چنان دیده شد که
در حال ترک تور آن را کندیده و هموار ساخته بود که نشان بایش بدیدار
مانده اند کی پیشیه رفته دیدم که مردى به شکل و صورت نورانى از قطار
پیشین باز گردیده بمن رجوع کرد و بازوى من گرفته مرا بر کناره اى شارع
بیاد ورد که بر آن خس و خاشاک ضافى و غیره را از بیخ و بن بر آورده یک
جانب افتاده بود و ما چون نزد ترشدیم او مرد معمور سراپا نور ازان یک
کلک نى برادشته بدست من بنهاد و در چشمک ازان جمع غائب شده
رفت.

من بنده از فرط حیرت هنوز درباره اى آن بزرگ هیچ پرسیدن مى
خواستم چنان دیدم که کسانى ازان انبوه بیک آواز گویا شدند که همین
حضرت شاه عبداللطیف صاحب فضل و فیضان بوده که ترا از نگه اى
نور نوازیده براه خویش روان شده رفت.

ناگهان من از خواب بیدار شده قرطاس و قلم را نزد آورده باز به کار خویش مصروف گردیدم و جس کردم که پیش ازین نکته ای که مورد تشویش شده مرا از کار مانع مع شد بسرعت حل پذیر گردیده چنانچه کار بسیار ازان نیز سرانجام نموده به مرام خویش رسیدم بقول شاه عبداللطیف۔

چه آنکه بر امواج دریا رفت کا مگار گردید

نیاز همایونی

انتساب

اُنهيءَ خواب نالي:

جڏهن هڪ رات شاھ سائينءَ جي ڪلام جو ترجمو ڪندي، ڪنهن
نڪتي تي پهچي، مُنجهي پيس، گهڻو ئي پاڻ پتوڙيم، پر ڪجهه نه وريو، آخر
ٻانهن سيرانديءَ ڏئي، پئي رهيس ۽ ننڊ وٺي ويم، ايتري ۾ ڇا ٿو ڏسان، ته هشام
ماڻهن جا پٽ شاه ڏانهن وڃي رهيا آهن ۽ آءٌ به هلي انهن ۾ شامل ٿيو آهيان.

اسان جنهن رستي سان وڃي رهيا هئاسين، تنهن تي تازو ٽريڪٽر
گهميل هو، جنهن جا چٽا نشان ڏسڻ ۾ ٿي آيا. اڳيرو هلندي ڪا مهل
ڏسان، ته هڪ نوراني مُنهن مهاندي وارو شخص ميڙ جي اڳينءَ ٻانهينءَ
مان ورندي سڌو مون ڏانهن آيو ۽ مون کي ٻانهن کان وٺي رستي جي
ڪنڌيءَ تائين آندائين، جتي پاڙائون پتيل ڪڪ ڪانا ۽ ڪانهن جا ٻوٽا
پيل هئا. جيئن ويجهڻ ٿياسين، ته اُن بزرگ اتان هڪ ڪانهن جي ڪلڪ
ڪڍي، منهنجي هٿ ۾ ڏني ۽ پاڻ اک چنپ ۾ غائب ٿي ويو.

مون اچرچ مان انهيءَ ڀلاري بابت ڪجهه پڇڻ جي ڪئي، ته ميڙ مان
ڪن ماڻهن هڪ ئي واکي ورائيو: اهو پاڻ ڀلارو پٽ ڏٺي هو، جنهن
تو کي نور پري نگاه سان نوازيو.

آءٌ ننڊ مان سُجاڳ ٿي، قلم ڪاغذ سوري وري ساڳئي ڪم ۾
مشغول ٿي ويس. ائين محسوس ٿيم، ته مُنجهائيندڙ نڪتو، هڪدم حل
ٿي ويو ۽ وڌيڪ به ڪيترو ڪم اڪلائي ڇڏيم.

گهڙيا سي چڙهيا، ائين اٿيئي! (شاهه)

نياز همايوني

حيدرآباد، سنڌ

شاھ مشعل راھ!

حضرات

مُون ڪافي عرصو اڳ شاھ سائين جي ڪلام جو منظوم فارسي ترجمو طبع آزمائي طور شروع ڪيو هو، جنهن مان ٻه ٽي سُر به سنڌي متن سميت رسالي ”مهراڻ“ ۾ ڇپيا هئا.

منهنجي انهي محنت اهل نظر سنڌي، ايراني عالمن: علامه غلام مصطفي قاسمي سربراھ شاھ ولي الله اڪيڊمي حيدرآباد ۽ آقائي علي اڪبر جعفري سربراھ مرڪز تحقيقات فارسي ايران وپاڪستان، اسلام آباد جن وٽان پذيرائي جو شرف حاصل ڪيو. انهيءَ عزت افزائي کان پوءِ مون اڳتي قدم وڌايو، ماشاء الله هيل تائين رسالي جا ڪيترا ننڍا وڏا سُر ترجمو ڪري سرھائي ماڻي اٿم.

اميد الله ۾ ته آخر هي سياڻي مُهم سُر ڪري، وڃي پار پوندس، جنهن لاءِ دوستن ۽ بزرگن جون دعائون گهريل آهن.

نياز مند

نياز همايوني

(16-08-2001)

فهرست

9	غلام اکبر لغاري	● پبلشر جونوٽ
11	سيد سردار علي شاه	● مهاڳ
17	مدد علي سنڌي	● ايڊيٽر جونوٽ
33	غلام محمد گرامي	● تمهيد (سنڌي)
35	غلام محمد گرامي	● پيش گفتار (فارسي)
37	غلام مصطفيٰ قاسمي	● نگاه اهل نظر
38	نياز همايوني	● تعارف
41		1. سُرِ ڪلياڻ
70		2. سُرِ يمن ڪلياڻ
137		3. سر ڪنڀات
158		4. سُرِ سريراڳ
224		5. سُرِ سسئي آبري
240		6. سُرِ رپ
281		7. سُرِ گهاتو
294		8. سُرِ پرياتي
317		9. سُرِ آسا
381		10. ابڀات متفرقه

پبلشر جو نوٽ

سنڌ جي ثقافت کاتي کي اهو اعزاز حاصل آهي، ته هن مهل تائين سنڌ جي عظيم صوفي شاعر حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالن، سندس فن ۽ فڪر بابت لاتعداد ڪتاب شايع ڪيا آهن، بلڪ اهو سلسلو هر سال جاري آهي، اڄ به جيڪڏهن حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي رسالن، ۽ سندس فن ۽ فڪر بابت ڪتابن جو ڳاڙھو ڪبو، ته اهو سون جي تعداد ۾ اوهان کي نظر ايندو. نه فقط اهو بلڪ لطيف سائينءَ جي ڪلام جو انگريزي، اڙدو، هندي، پنجابي، عربي ۽ فارسي ٻولين ۾ ترجمي جي ڪم جو ڪريڊٽ ثقافت کاتي کي ملندو. يقينن ثقافت کاتي لاءِ اها خوشي ۽ اعزاز جهڙي ڳالهه آهي. سنڌواسي، سنڌ جي هن عظيم لافاني شاعر حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائي تي جيترو به فخر ڪن اهو گهٽ آهي.

حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ڪلام جو عربي ترجمي جو هي ڪتاب، اسان جي ان سلسلي جي هڪ ڪڙي آهي، ان سان گڏوگڏ لطيف سائين جي لافاني ڪلام جو فارسي ترجمي وارو رسالو پڻ شايع ٿي پڙهندڙن جي هٿن ۾ اچي رهيو آهي. سچ پچ ته شاھ سائينءَ جي ڪلام تي تحقيق جو جيترو به ڪم ٿي سگهي، اهو گهٽ آهي. ان لاءِ سنڌ جو ثقافت کاتو، سنڌ جي اسڪالرن، عالمن جي هر سطح تي همت افزائي ڪرڻ لاءِ تيار رهندو.

هاڻي ان ڳالهه جي حقيقت کان قطعي طور انڪار نٿو ڪري سگهجي، ته حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائيءَ سنڌ جي سڃاڻپ آهي، جنهن جي شاعري اڍائي سؤ ورهين کان به وڌيڪ، سنڌ تي چاڻيل رهي آهي، لطيف سائينءَ جو پيغام محبت ۽ امن جو پيغام آهي، جيڪو

سنڌي ادب ۽ سنڌي ٻوليءَ ۾ هڪ اهڙي اوچي هنڌ تي بيٺل آهي، جنهن کي ڪوبه ماڻهو چُهي نٿو سگهي. اهو لطيف سائينءَ جي شاعريءَ جو ڪمال آهي، جو مغربي اسڪالرن کان وٺي، برصغير جي ليکڪن ۽ مفڪرن تائين سندس فڪري محرڪات ۽ فڪري فلسفي، توڙي هن جي زندگيءَ جي مختلف رخن تي تحقيق جو سلسلو جاري آهي. اڄ لطيف سائينءَ سنڌ جي تاريخ، ثقافت، تهذيب ۽ تمدن ۽ ٻوليءَ جو هڪ اهڃاڻ بڻجي چڪو آهي، ان ڪري سندس لافاني پيغام کي وڌ کان وڌ پکيڙڻ جي ضرورت آهي. ساڳئي وقت سنڌ جي هن عظيم صوفي شاعر، جي حياتيءَ تي به وڏي ڪم ۽ تحقيق ڪرڻ جي ضرورت آهي. شاھ لطيف پنهنجي حياتيءَ وارن علائقن ۾ ڪٿي ڪٿي ويو. ۽ پنهنجي حياتيءَ جا ڪيترا ورهيه، سنڌ ۽ ان جي ڀرپاسي وارن ڀاڱن ۾ سيلاني ٿي گهمندو، ۽ عام ماڻهن جي رهڻي ڪهڻي، ۽ سندن حالتن کي ڄاڻيندو رهيو. اهو سمورو سلسلو تحقيق طلب آهي. ساڳئي وقت شاھ لطيف جي پيغام کي نه فقط ملڪي بلڪه عالمي سطح تائين پهچائڻ جي سخت ضرورت آهي.

هن وقت سنڌ جو صوبائي وزير ثقافت سيد سردار علي شاھ پاڻ هڪ اهل علم ۽ اديب آهي. جن کي سنڌ جي لافاني شاعر حضرت شاھ عبداللطيف سان بيحد محبت ۽ عقيدت آهي. اهوئي سبب آهي، جو پاڻ لطيف سائين جي پيغام کي وڌ کان وڌ پکيڙڻ لاءِ ڪوشاڻ آهي.

مون کي اميد آهي ته اسين ان سلسلي ۾ اڃا به وڌيڪ ڪم ڪندا رهنداسين، ته جيئن لطيف سائينءَ جي پيغام کي وڌ کان وڌ عالم اقوام تائين پهچائي سگهون.

غلام اڪبر لغاري

سڪريٽري

10 سيپٽمبر 2020ع

ثقافت، سياحت، نوادرات،

قديم آثار ۽ آرڪائيوز،

حڪومت سنڌ، ڪراچي.

مهاڳ

سند جي مشهور صوفي شاعر حضرت شاه عبداللطيف پٽائيءَ جي شاعريءَ جو فارسي ٻوليءَ ۾ ترجمو، هڪ اهم ڪاوش آهي. فارسي ٻولي، خود انهن چند ٻولين مان آهي، جنهن ۾ ڪيل شاعري، سموري دنيا ۾ مشهور آهي. شاه لطيف جي شاعريءَ جي هن ترجمي سان، خود فارسي ٻوليءَ ۽ ادب ۾ هڪ گرانقدر اضافو ثابت ٿيندو. سنڌي ٻوليءَ جي جاڳوڙي شاعر نياز همايوني حضرت شاه لطيف پٽائي جي شاعريءَ کي فارسي ٻوليءَ ۾ ترجمو ڪري، هڪ شاهڪار ڪم سرانجام ڏنو هو. افسوس ته هن جو اهو ڪم ڪيتري وقت کان وٺي، عوام جي نظرن کان اوجھل رهيو. ان ڳالهه جو وڏو ڪارڻ اهو هو ته محترم نياز همايونيءَ جي وفات بعد، سندس اڻڇپيل مسودا، به زماني جي دستبرد جو شڪار ٿي ويا. نياز همايوني، سنڌي ٻوليءَ جو اهو عالم هو، جنهن کي هڪ ئي وقت سنڌي ۽ فارسي ٻولين تي وڏو عبور حاصل هو. پاڻ خود سنڌي ٻوليءَ جو يگانو شاعر هو، سنڌ جي تاريخ علم و ادب تي هن جي هڪ گهري نظر هئي. ڪيتري وقت کان وٺي منهنجي ذاتي طور تي اها خواهش هئي ته نياز همايوني جو اهو شاهڪار ڪم، اشاعت جي شڪل ۾ ظاهر ٿئي. اهوئي سبب هو، جو راقم الحروف، نياز همايونيءَ جي هن مسودي جي ڳولا لاءِ برڪ اديب مدد علي سنڌي جي ڊيوٽي هٿي، مونکي ذاتي طور تي ڄاڻ هئي ته نياز همايونيءَ جي هن ترجمي ته جو اهو دستخط، محترم تاج جويي وٽ موجود

آهي. جنهن مهرباني ڪري مدد صاحب کي نياز همایوني جو اهو دستخط خوشيءَ سان حوالي ڪيو. پر سندس ڪيل ترجمي ۾ شاه لطيف جي رسالي جا پهريان سُر موجود ڪونهئا. جن کي مدد علي سنڌي، وڏي جاکوڙ ڪري اهي شروعاتي سُر حاصل ڪري ورتا، جيڪي هن ترجمي ۾ شامل آهن. اڄ مونکي بيحد خوشي محسوس ٿي رهي آهي ته سنڌ جي عظيم صوفي شاعر حضرت شاه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي پيغام کي دنيا جي هڪ اهم ٻولي ۾ آڻڻ جو نيڪ ڪم اسان جي هٿان سرانجام ٿي رهيو آهي. هن نيڪ ڪم جو هڪ اهم مقصد شاه لطيف جي پيغام کي دنيا جي مختلف اهم ٻولين ۾ پهچائڻ آهي. هن کان اڳ شاه لطيف جي ڪلام جو انگريزي، پنجابي، هندي، اڙڙو ۾ ترجمو ٿي چڪو آهي. هن وقت فارسيءَ سان گڏ شاه عبداللطيف ڀٽائيءَ جو ڪلام عربي ٻوليءَ ۾ به شايع ڪيو پيو وڃي. اميد اٿم، ته شاه لطيف جي ڪلام کي وڌيڪ ٻين ٻولين جهڙوڪ چيني ۽ فرينچ ۾ ترجمي ڪرڻ جو اهو سلسلو آئنده به جاري رکيو ويندو.

اصل ۾ بنيادي طور تي اها ڳالهه پنهنجي جاءِ تي اهم آهي ته شاه عبداللطيف پنهنجي فڪر ۽ پيغام جي اعتبار کان سنڌ جو حُسن آهي، سنڌ جي سڃاڻپ آهي. ان ڪري لطيف سائينءَ تي اڃا به وڌيڪ ڪم ڪرڻ ضرورت آهي. ساڳيءَ وقت شاه عبداللطيف ڀٽائي جي لافاني ۽ بي مثال پيغام کي ملڪي بلڪ بين الاقوامي سطح تي روشناس ڪرائڻ جو سلسلو آئنده به جاري رکيو ويندو.

يقينن اها ڳالهه به هر ڪنهن کي معلوم آهي ته حضرت شاه عبداللطيف ڀٽائي (1690-1752ع) نه رڳو سنڌ بلڪ سموري برصغير جو هڪ وڏو صوفي شاعر آهي. سندس ڪلام لافاني آهي. شاه

لطيف مشرق جي انهن چند شاعرن مان هڪ آهي، جنهن تي نه رڳو مشرق بلڪه مغرب به فخر ڪري سگهي ٿو. سندس عارفانه ڪلام جي اهائي حيثيت آهي جهڙي فارسي ٻوليءَ ۾ مولانا جلال الدين روميءَ جي ڪلام کي حاصل آهي. در حقيقت شاهه لطيف جي ڪلام جو خاص مقصد انسان کي پنهنجي حق تعاليٰ سان رشتو قائم ڪرڻ هو. اهوئي سبب آهي، جو سندس ڪلام جو سرچشمو الاهي ڪلام آهي، سنڌ جي تاريخ، تهذيب ۽ تمدن جيڪي پنج هزار سال قديم آهن، انهن کي سنڌ کان ڪنهن به ريت علحده نٿو ڪري سگهجي. شاهه لطيف ۽ سنڌ لازم و ملزوم آهن. سنڌ کي شاهه لطيف جي ڪلام کانسواءِ سمجهڻ تمام ناممڪن آهي. بيشڪ شاهه جو ڪلام سنڌ تائين محدود نه آهي. سندس پيغام هر دور ۽ هر زماني لاءِ آهي.

شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي سنڌي شاعريءَ ۾ سنڌ جي جاگرافي، تهذيب و تمدن، عوام جا ڏک ۽ ڏاکڻا موجود آهن، شاهه جو اسلوب طرز بيان، پڙهندڙن کي خود محسوس ٿي ويندو. مثال طور شاهه ڀٽائي جي سر مومل راڻي جو هڪ بيت آهي:

جوڳي تي جڙاءُ، نسوروئي نينهن جو،
پتنگ جيئن پيدا ٿيو، سامي سج وڙاءُ،
ايو ڪاڪ تڙاءُ، ڪئنارن ڪڪوريو.

جيتريقدر حسناڪيءَ جي ڳالهه آهي ته اوهان هي بيت پڙهي پوءِ ان جي حُسن ۽ سُونهن جي حقيقت ۾ گم ٿي وڃو. سقراط کان وٺي سارتري تائين، ڪيترن ئي دانائن حُسن جي موضوع تي بحث ڪيا آهن. تنهن ڪري اهو موضوع منطق، اخلاقيات، ۽ مابعد الطبيعات جهڙن موضوعن وانگر فلسفي جي دائري ۾ اچي ٿو.

فلسفي ۾ وري ان کي جماليات جو نالو ڏنو ويو آهي. جهڙي ريت مابعد الطبيعات ۾ زندگي ۽ موت ۽ حيات جي اسرارن ۽ رمزن جو حل ڳوليو ويندو آهي، ساڳيءَ طرح جماليات جي وسيلي وري حُسن ۽ سونهن جي اصليت ۽ ماهيت جو مطالعو ڪيو وڃي ٿو. ۽ اهو اصل ۾ فن جو فلسفو آهي. مٿي ذڪر ڪيل سُر مومل راڻي جو اهو بيت ان حوالي سان پرکڻ گهرجي، ۽ اهڙا سوين بيت اوهان کي شاهه جي رسالي ۾ موجود ملندا.

خود فارسي ٻولي ۾ خود مولانا جلال الدين رومي، رد ڪي، حافظ، فردوسي، جامي، نظامي، عمر خيام، سعدي، عطار، جانا لا تمام اهم آهن.

فارسي ٻولي ۾ ٿيل شاعري پڻ لاجواب آهي، جيڪا حسناڪيءَ سان پريل آهن. هتي آئون فقط ٻن شاعرن کي ڪوٽ ڪندس:

عمر خيام هي ڪيڏي نه خوبصورت ڳالهه چئي آهي:
 از آمد نت اگر خبر می دانستم،
 پیش خدمت که چه راگل می کشتم،
 گل می کشتم گل گلاب می کشتم،
 خاک خدمت بدی دم وارد کشتم.

(يعني: جيڪڏهن مون کي تنهنجي اچڻ جي خبر پهچي ها،
 ته آئون تنهنجي قدمن کان اڳ ۾ گلاب جا گل وڃائي ڇڏيان ها، ۽
 تنهنجي قدمن جي خاک پنهنجي پاڻ تان واريان ها!
 يا وري حافظ چوي ٿو:

بهریست بحر عشق که بهچش کناره نیست،
 آن جا جزاینکه جان بسپارند چاره نیست.

(يعني: عشق اهڙو سمند آهي، جنهن جو ڪوبه ڪنارو ڪونهي، اُتي سواءِ جان ڏيڻ جي ٻيو ڪوبه چارو ڪونهي.)

اهم ڳالھ آهي، ته خود شاھ لطيف کي فارسي توڙي عربي ٻولين تي وڏو عبور حاصل هو. ان جو مثال اوهان کي شاھ لطيف جي شاعريءَ مان بخوبي نظر ايندو. يقينن شاھ لطيف، ان وقت جي هندوستاني موسيقيءَ جي علم کان به چڱي ريت واقف هو. هن جي ورثي ۾ نغمگيءَ جو ورثو موجود هو، ڇاڪاڻ ته سندس ڏاڏو شاھ ڪريم وڏو شاعر هو ۽ سماع ڪرائيندو هو، ان ڪري شاھ لطيف جي شاعريءَ جا سمورا داستان ڪنهن نه ڪنهن سُر سان وابسته آهن ۽ خود شاھ عبداللطيف ڀٽائي، وحدت الوجود جو قائل هو. ۽ سندس ڪلام جي تار ان تي اچي ٿي پوري ٿئي.

هتي ياد رکڻ گهرجي ته سنڌ ۽ فارسي ٻوليءَ جو پاڻ ۾ هڪ قديم وقت کان وٺي ڳانڍاپو رهيو آهي. ڇاڪاڻ ته سنڌ ۾ فارسي ٻولي اڻ سو ورهين کان وٺي موجود رهي آهي، سمن ۽ سومرن، ارغونن ۽ ترخانن، مغلن، ڪلهوڙن ۽ ٽالپرن جي عهد ۾ فارسي جو بولا بالا هو. ڪيتري وقت تائين سنڌ ۾ فارسي ٻوليءَ ۾ سنڌ جي ماڻهن شاعري ڪري پنهنجا خوب جوهر ڏيکاريا. ۽ غزل، مثنوي، ۽ قصيدا تحرير ڪري پنهنجي حيثيت ميجرائي. سنڌي شاعرن جو فارسي ڪلام ۾ سوزوگداز بيان و اقرار، گل ۽ بلبل جي قصن سان ڀريل آهي، تنهن کانسواءِ سنڌ جي تاريخ جا سمورا اهم ۽ بنيادي ڪتاب جهڙوڪ چچ نامو، تاريخ سنڌ عرف تاريخ معصومي، تاريخ طاهري، بيگلار نامو، ترخان نامو، تحفته الڪرام، تاريخ شاهجهاني، فارسي ٻوليءَ ۾ تحرير ڪيا ويا. تنهن کانسواءِ جن سنڌي شاعرن فارسي ٻوليءَ ۾ شاعري ڪري، پنهنجو نالو ڪمايو. انهن مان ڪيترا

سند جاوا هئا، ته وري ڪيترن سنڌ کي اچي پنهنجو وطن بڻايو هو. علي بن حامد ڪوفي، قلندر لال شهباز، ڄام نظام الدين، مخدوم بلاول، شاه حسين ارغون، حيدر ڪلچ، ميرزا غازي بيگ، مير علي شير قانع، غلام علي مائل ٺٽوي، محسن ٺٽوي، عظيم ٺٽوي، محمد پناه رجا، ميان سرفراز خدايار خان عباسي، منشي عطا شڪارپوري، عارف صنعت، آخوند محمد قاسم، نانڪ يوسف، آغا ڪاظم علي شاه، مير نصير خان ٽالپر، مير صوبدار خان، مير عبدالحسين سانگي، ۽ ٻيا ڪيترا انهيءَ طويل لسٽ ۾ شامل آهن. ان ڪري فارسي ٻولي هرگز سنڌ لاءِ اوڀري ٻولي هرگز ڪونهي. انگريزن جي اچڻ تائين سنڌ جو سمورو دفتر ڪاروبار فارسي ٻوليءَ ۾ هلندو هو. بلڪ سنڌ جي ماڻهن جي فارسي ٻولي، سندن مادري سنڌي ٻوليءَ کان ٻئي نمبر تي رهي آهي.

انهيءَ فارسي ٻوليءَ ۾، حضرت شاه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ڪلام جو ترجمو، فارسي ٻوليءَ لاءِ هڪ واڌارو ثابت ٿيندو. هن ڪتاب جي اشاعت، توڙي ان کي ايڊٽ ڪرڻ ۾ مسٽر مدد علي سنڌي جيڪي ڪوششون ۽ محنتون ڪيون آهن، انهن جي جيتري به واکاڻ ڪجي گهٽ آهي. هي ڪتاب فارسي ٻولي ڄاڻندڙن لاءِ هڪ گرانقدر تحفو آهي، شل قبول پوي.

سيد سردار علي شاه

وزير ثقافت، سياحت، نوادرات قديم آثار ۽ آرڪائيوز

حڪومت سنڌ ڪراچي.

20 سيپٽمبر 2020ع

نياز همايوني: سنڌ جو سچو عاشق

نياز همايوني سان منهنجي ملاقات 1969ع ۾ ٿي. پاڻ تنهن وقت، حيدرآباد جي گاڏي کاتي ۾ قاضي عبدالقيوم روڊ تي، منظور چيمبرز ۾، مرڪزي اردو بورڊ لائبريري جو انچارج هوندو هو. انهيءَ بلڊنگ جو ٽيون فلور لائبريري جي حوالي هوندو هو، ريڊنگ روم، ريئر ڪتابن جو پاڳو ۽ لائبريرين جي آفيس، جنهن ۾ نياز صاحب سدائين کلندي ۽ مُرڪندي، هر ماڻهوءَ جي پيو آجيان ڪندو هو. اسان کي اخبارن پڙهڻ جي عادت سو به خاص ڪري نواءَ وقت لاهور جي، جيڪا پئي ڏينهن تي حيدرآباد پهچندي هئي. نواءَ وقت واحد اخبار ان وقت مخالف ڌر جون خبرون شايع ڪندي هئي، وڏي ڳالهه ته اها اخبار ان لائبريري کانسواءِ ڪٿي به نه ملندي هئي. لائبريري ۾ ڪيترين سنڌي ۽ اردو انگريزي اخبارن سان گڏوگڏ تماهي نقوش، حنيف رامي جو نياڊور ۽ احمد نديم قاسميءَ جو فنون لاهور، افڪار ڪراچي، تماهي مهراڻ ۽ ٻيا ادبي رسالا ميزن تي رکيل هوندا هئا. لائبريريءَ ۾ گهڻو ويڻ ٿيو ته هڪ ڏينهن نياز همايوني، پنهنجي آفيس ۾ سڏي پڇيو ته ”اوهان سنڌي ادبي بورڊ جي آفيس ۾ به ويندا آهيو نه؟“ مون کيس ٻڌايو، ”شوڪت حسين شورو منهنجو دوست آهي تنهن کانسواءِ اتي مولانا غلام محمد گرامي ۽ ناشاد وٽ به ويڻ ٿيندو آهي!“ پوءِ هن مون کان پڇيو: ”ادب ۾ ڪهڙا موضوع اوهان کي پسند آهن؟“ ”کيس ٻڌايم، سوانح عمريون، ڪهاڻيون، شاعري منهنجا دلپسند موضوع آهن!“

اهڙيءَ ريت نياز صاحب وٽ اچ وڃ جو سلسلو ويتر وڌي ويو. سندس آفيس ۾ مولوي محمد صالح عاجز، عبدالڪريم گدائي، عبدالحق عالمائيءَ، امداد حسيني، عبدالغفور انصاري سميت ڪيترن اديبن سان ملاقات ۽ ڄاڻ سڃاڻپ ٿي. نياز همايوني بنيادي طور تي هڪ درويش صفت انسان هو، فارسي ٻوليءَ تي ڪيس وڏو عبور حاصل هو ۽ اڙدو بورڊ ۾ ڪيس اها نوڪري، پير حسام الدين راشدي وٺي ڏني هئي. پاڻ انتهائي غيرتمند، جاکوڙي اديب هو. انتهائي ضرورتمند، پر لکڻ جي پورهيو سان پنهنجو پيٽ پاليندو هو. نياز همايوني شاعريءَ سان گڏ نثر لکڻ جو به بادشاهه هو. سندس ڪيترا دلچسپ مضمون نئين زندگيءَ ۽ روح رهاڻ ۾ شايع ٿيا. هن جي زندگيءَ جو احوال ڪجهه هن ريت ٿو بيهي:

سندس اصل نالو مشتاق حسين سندس جي والد جو نالو قائم الدين همايوني هو. نياز صاحب جو جنم 12 اپريل 1930ع ۾ همايون، تعلقي شڪارپور ۽ وفات حيدرآباد ۾ 5 - جنوري 2004ع ۾ ٿي. سندس آخري آرامگاهه، بابن شاهه ڪالوني قبرستان حيدرآباد ۾ آهي. نياز صاحب ٻه شاديون ڪيون: پهرئين زال مان ڪيس ڪو اولاد نه ٿيو، پر اڳ ڄاڻي نينگريءَ کي پنهنجي اولاد وانگر نپائي وڌو ڪيائين. هن جي ٻي شادي وري شڪارپور مان ٿي، جنهن مان ڪيس ٻه فرزند هر هڪ اويس نياز، پرويز نياز ۽ هڪ نياڻي سُو مل ٿيا.

نياز صاحب ابتدائي قرآني قاعدي ۽ سنڌي ٻوليءَ جي تعليم کانپوءِ مختلف مدرسن مان فارسي ۽ طب جي تحصيل بعد ۾ طب جو مشغلو اختيار ڪندي حيدرآباد جي ويجهو ٽنڊي حيدر ۾ پنهنجو مطب (دواخانو) جاري ڪيو. ڪجهه وقت حيدرآباد سنڌ جي طبي درسگاهن ۾ استاد طور پڙهائيندو رهيو.

ورهاڱي کان اڳ ”تحريڪ آزادي“ ۾ شاعر طور اڀريو. انهيءَ دوران قومي ۽ سماجي سرگرمين ۾ حصو وٺندو آيو. شاعر جي حيثيت ۾ سنڌي شعر کي نرالي نوعيت ۽ نئون انداز ڏنائين. خاص ڪري شاعريءَ ۾ قومي رنگ ۽ انسان دوستيءَ جو پرچار سندس خاص سڃاڻپ رهي آهي. ان سلسلي ۾ هو مشهور شاعر هوندراج دڪايل کان متاثر رهيو، جيڪو ورهاڱي کان اڳ مولوي محمد صالح عاجز جي ڪري سندس دوست هو. ڪجهه وقت صحافت سان به منسلڪ رهيو، پر اڳتي هلي، صحافت کان پاسيرو ٿي، قومي شاعريءَ، لوڪ ادب، ڪلاسيڪي شاعريءَ ۽ تاريخ طرف متوجه رهيو. اردوءَ ۽ فارسيءَ ۾ سنڌ جي ڪلاسيڪي ۽ جديد شاعريءَ کي روشناس ڪرائڻ لاءِ جاکوڙ ڪيائين. پنجويهن سالن (1965ع کان 1990ع تائين) آر سي ڊي تحت قائم ٿيل مرڪزي اردو بورڊ حيدرآباد برانچ ۾ نگران جي عهدي تي لاڳاپيل رهيو، جتان 1990ع ۾ رٽائر ڪيائين. هي ادارو هاڻي ”اردو سائنس بورڊ“ جي نالي سان ڪم ڪري رهيو آهي. ڪجهه عرصو پاڪستان رائٽرس گلد جو ميمبر ۽ سنڌ شاخ جو سيڪريٽري به رهيو. ٻن سالن تائين سنڌي لئنگئيج اٿارٽيءَ جي بورڊ آف گورنرس جو ميمبر به نامزد رهيو. سندس سنڌ جي ادبي ادارن سان وابستگي ۽ علمي، ادبي توڙي قومي ۽ سماجي سرگرمين سان دلچسپي آخري پساهن تائين رهي. سنڌ رائٽرس گلد قائم ڪري ادبي خدمتون سرانجام ڏنائين. شاعري، طب، تاريخ ۽ تصوف سندس دلچسپيءَ جا موضوع رهيا. سنڌي، اردو ۽ فارسي ٻولين ۾ چاليهن تائين ڇپيل ۽ اڻ ڇپيل ڪتاب ۽ مسودا سپرد قلم ڪيل اٿس.

انهن مان ويهارو ڪتاب سنڌ ۽ پاڪستان جي سرڪاري ۽

خانگي اشاعتي ادارن طرفان شايع ٿي چڪا اٿس. سنڌي ڪلاسيڪي شاعريءَ کي اڙدو ۽ فارسيءَ ۾ متعارف ڪرائڻ لاءِ وڏي حد تائين ڪوشاڻ رهيو. سندس دلي ارادو هو ته صحت سڌرڻ شرط ”هيرا وارث شاه“ جو پنجابيءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪندو، پر سندس اها آس پوري ٿي نه سگهي. هن شيخ فريد الدين گنج شڪر ۽ خواجہ غلام فريد جي ڪلام جو پڻ اردو ۽ سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪرڻ چاهيو ٿي ۽ مختصر ابتدا به ڪيائين پر زندگيءَ سندس ساٿ نه ڏنو.

نياز همايوني سنڌيءَ مان قاضي قاضن (متوفي 1515ع)، شاه ڪريم (متوفي 1623ع)، خواجہ محمد زمان لنواري واري (1784ع) جي ڪلام جو منظوم اردو ۽ فارسي ترجمو پڻ ڪيو. تنهن کان سواءِ حضرت شاه لطيف (وفات 1751ع) جي ڪيترن سُرن جو منظوم فارسي ترجمو ۽ ڪجهه بيتن جو اردوءَ ۾ ترجمو ڪيائين. حضرت شاه لطيف جي رسالي (گنج شريف) اردو نثري ترجمو ڪري رهيو هو ۽ 27 سُرن تائين ڪم مڪمل ڪري سگهيو. گڏوگڏ لطف الله قادري (متوفي 1679ع) مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي (1778ع) ۽ چين راءِ سامي (1850ع) جي ڪلام جو منظوم ترجمو به هٿ ۾ هئس. تنهن کان سواءِ جديد سنڌي شاعريءَ جو اردو ۽ فارسي ترجمو به ڪندو رهندو هو.

سندس ادبي خدمتن جو تفصيل هيٺينءَ ريت آهي:

ادبي خدمتون:

1. فرهنگ جعفري (ٽن جلدن ۾). 1960ع سنڌيءَ ۾ طب تي 1818ع ۾ لکيل قديم ڪتاب، جنهن کي نئين سر سڌاري ترتيب ڏنو ويو، هي ناياب طبي ڪتاب (2000 صفحا) سنڌي ادبي بورڊ

- طرفان ڇپايو ويو.
2. ”ديوان مفتون“ سنڌي پهريون ڇاپو، نئون 1973ع، مولانا عبدالغفور مفتون همايونيءَ جي سنڌي ڪلام جو ڪتاب نئين سر ترتيب ڏنل، جنهن کي سنڌي ادبي بورڊ ڇپرائي پڌرو ڪيو.
3. ”هفت زباني لغت“ پهريون ڇاپو 1974ع مختلف ٻولين (اردو، سنڌي، پنجابي، بلوچي، پشتو، بنگالي ۽ ڪشميري) جي عالمن جي تحقيق سان گڏ ترتيب ۾ حصو ورتل (سنڌي ٻولي لاءِ) هي لغت مرڪزي اردو بورڊ لاهور شايع ڪئي.
4. ”سائيه جي ساڪ“ (شاعري) پهريون ڇاپو 1975ع نياز همايونيءَ جي دودي چنيسر جو داستان، قومي رنگ ۾ نظم ڪيل، هي سوين نظم، نئين سنڌ پبليڪيشن ڪراچي ڇپرائي پڌرو ڪيا.
5. ”سنڌ جي طبي تاريخ“ (ٻن جلدن ۾) 1976ع موهن جي دڙي کان وٺي هاڻوڪي دور تائين سنڌي طب جي تاريخ ۽ طبيبن جو تذڪرو ڪتاب ”سنڌ سائنس سوسائٽي“ سنڌ يونيورسٽي، پاران شايع ٿي منظر عام تي آيو.
6. ڌرتيءَ جا گيت، نياز همايونيءَ جي هن ڪتاب ۾ قومي نظم، غزل، گيت ۽ لوڪ گيت شامل هئا هي ڪتاب 1977ع ڌاري ۽ 1978ع ۾ بندش هيٺ آيو. هن تي پاڪستان رائٽرس گلڊ پاران انعام به مليل هو.
7. ”سنڌي نام“ (اردو) پهريون ڇاپو 1978ع سنڌ جي ريتن رسمن تي اردوءَ ۾ لکيل تعارفي ڪتاب، ڇپايل مرڪزي اردو بورڊ لاهور.

8. "تاريخ مظهر شاهجهاني" پهريون ڇاپو 1979ع، مغل دور ۾ لکيل فارسيءَ ۾ سنڌ جي تاريخ، جنهن جو سنڌي ترجمو ڪيو ويو، هن جو ٻيو ڇاپو 1994ع ڌاري ڇپيو، ٻئي ڀيرا هي ڪتاب سنڌي ادبي بورڊ ڇپرايو. (اصل لکيل 1635ع)
9. "انتخاب سنڌي شاعري": پهريون 1987ع سنڌي شاعرن جو چونڊ سنڌي ڪلام اردوءَ ۾ ترجمو ٿيل، جنهن کي اڪيڊمي ادبيات پاڪستان اسلام آباد ڇپرايو.
10. "آهوان صحرا" پهريون ڇاپو 1988ع سنڌ جي قديم شاعريءَ مان قاضي قادن جي بيتن جو منظوم اردو ترجمو سوانح ۽ شجري سميت، پٽ شاهه ثقافتي مرڪز طرفان ڇپرايل.
11. "تاريخ طاھري" پهريون ڇاپو 1988ع مغل حڪمران جلال الدين اڪبر جي دور ۾ خان خانان ۽ مرزا جاني بيگ جي جنگ بابت لکيل تاريخي ڪتاب جو فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ڪيل ترجمو ڇپائيندڙ سنڌي ادبي بورڊ. (اصل لکيل 1621ع)
12. "مقصودالعارفين" پهريون ڇاپو 1989ع فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪيل تصوف جو ڪتاب ۽ شيخ مغل ٻين جي سوانح جنهن کي انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي سنڌ يونيورسٽي، ڇپرايو.
13. "آءُ ڪانگا ڪر ڳالهه" پهريون ڇاپو 1989ع روجل فقير جي فرزند صوفي دريا خان جو ڪلام سوانح سميت، سنڌي ادبي بورڊ پاران ڇپرايل جنهن ۾ تصوف تي تاريخ تي روشني وڌل آهي.
14. "راه عشق" (خميني) پهريون ڇاپو 1993ع ايران جي انقلابي اڳواڻ امام خمينيءَ جي روماني شاعريءَ جو سنڌيءَ ۾

- منظوم ترجمو، هي ڪتاب خانہ فرهنگ ايران شايع ڪرايو.
15. "تاريخ تازه نواء معارڪ" 2005ع ۾ "تازن معرڪن جو پڙاڏو" فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪيل منشي عطا محمد شڪارپوري جي لکيل تاريخ جنهن ۾ افغانن، انگريزن ۽ ميرن جي جنگ جو ذڪر ڪيل آهي. هي ڪتاب سنڌي ادبي بورڊ "تازن معرڪن جي تاريخ" جي عنوان سان شايع ڪيو آهي. (اصل لکيل 1852ع)
16. "فرهنگ همايوني" (طبي لغت) 2004ع مولانا عبدالغفور مفتون همايوني جي لکيل طبي لغت فارسي عربي هندي سنڌي وغيره، ڇپرائيندڙ: سنڌي لئنگويج اٿارٽي حيدرآباد.
17. "رساله اويسيه" 2005ع حضرت شاھ لطيف ۽ سندس همعصر عالم زاهد مخدوم محمد معين ٺٽوي جي عالمانہ سوال جواب جو فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ڪيل ترجمو تعليقات سميت ڇپرائيندڙ پٽ شاھ ثقافتي مرڪز، پٽ شاھ.
18. "ڪليات پير محمد اشرف": ڇاپو پهريون 1997ع صوفي شاعر پير محمد اشرف ڪاماري واري جي ڪلام ۽ سوانح حيات جي ترتيب ۽ تدوين، ڇپائيندڙ ادارو سنڌي ادبي بورڊ ڄامشورو.

اڻ ڇپيل مسودا:

نياز همايوني، مرڻ گهڙيءَ تائين تحرير و تاليف جي ڪم ۾ مشغول رهيو. سندس ڪيتريون لکڻيون، اڻ ڇپيل آهي، راقم الحرف برڪ اديب ۽ دوست تاج جويي جي سهڪار سان هتي انهن اڻڇپيل مسودن جي لسٽ تحرير ڪري رهيو آهيان:

1. "آذان العارفين" (اردو)

حضرت شاھ ڪريم جي سنڌي بيتن جو مڪمل ۽ منظوم اردو ترجمو، سندن سوانح سميت هي مسودو پڻ شاھ ثقافتي مرڪز وٽ ڇپائي لاءِ پيل آهي.

2. ”سنڌي رانديون“ (سنڌي)

سنڌ جي زالن، مردن ۽ ٻارن جي راندين بابت هي مسودو به پڻ شاھ ثقافتي مرڪز کي ڏنل هو.

3. ”سنڌ جي طبي تاريخ“ (جلد ٽيون) سنڌي

4. اڪ پڇي ٿيا انار (سنڌي)

سنڌي ڪلاسيڪي شاعريءَ مان چونڊ ڪلام جن جو جديد نموني جائزو ورتو ويو آهي. هي مسودو ترتيب ڏيئي صورت ۾ محفوظ آهي.

5. ”جتي منهنجا ماروڙا“ (سنڌي)

ننڍڻ کان وٺي وڏپڻ تائين پنهنجي يادگيري جا عجيب قصا قلمبند ڪيل هي مسودو (اٺپورو) موجود آهي.

6. ”طبي تجربا“ (سنڌي)

علاج معالج جي سلسلي ۾ پنهنجي تجربن هيٺ آيل طبي نسخا ۽ نڪتا (مسودو موجود نه آهي)

7. اردو، فارسي ڪلام جو مسودو.

8. ”ڪتاب لکن ٿا“ (سنڌي)

مختلف موضوعن تي لکيل مزاحيه ۽ سنجيده مضمون- (ناموجود)

9. ”دوزخ ۾ رهڻ جي ريه رسل“: مزاحيه نظم

پنهنجي ماحول ۾ جيڪي وهي واپري ٻيو تنهن بابت هڪ طويل طنزيه نظم.

10. ”ڏکيا سايا ڏينهن“
پنهنجي حياتيءَ جو احوال (اڻپورو)
11. ”گنج شريف حضرت شاھ لطيف“
”شاھ، سائين جي گنج“ جو منظوم اڙدو ترجمو ذري گهٽ
مڪمل آهي.
12. ”سمندر کي سانس“ (اردو)
مختلف ڪلاسيڪي شاعرن جو سنڌيءَ مان اردوءَ ۾ منظوم
ترجمو (ناموجود)
13. ”آڌ صديءَ جو اکين ڏٺو احوال“
پنهنجي سانڀر کان هن ڄمار تائين سنڌ جي باري ۾ جيڪي
اکين ڏٺو ۽ ڪنن ٻڌو يا جو ڪجهه سمجهندو رهيو، انهيءَ کي ڪتاب
جي شڪل ۾ پيش ڪرڻ جا جتن ڪيل آهن، ڪافي مواد گڏايو ويو
آهي.
14. ”اُٺاڻيون اويس جون“ (سنڌي)
انگريزن جي دور جو هڪ گمنام عوامي شاعر جنهن جا بيت
دريافت ٿي چڪا آهن، اهي بيت هن درويش جي سوانح سميت گڏ
ڪري ڪتابي صورت ۾ آندا ويا آهن، انهي جو زمانو 1860-1940ع
آهي.
15. ”مکتوبات خليفه محمود“ (تصوف) ترجمو از فارسي اشاعتي
اداره راشديه اڪيڊمي حيدرآباد.
16. ”سنڌي اردو لغت“.
17. ”داستان شهادت“ (هي نسخو خبر ناهي ڪٿي آهي؟) حضرت
شاھ عنايت (سنڌي ترجمو) 2000ع.

ادبي خدمتن جي اعتراف ۾ مليل انعام:

1. ڊپلوما آف ميرٽ.
لينن جي سئو ساله سالگرهه جي موقعي تي مئي 1970ع ڌاري
رشيا کان مليل.
2. پاڪستان رائٽرس گلب طرفان 1978ع ۾ سنڌ جي طبي تاريخ تي
مليل نقد انعام.
3. سلطان الاولياءَ خواجہ محمد زمان رحه جي سيمينار پيري ابيات
سنڌيءَ جي منظوم فارسي ترجمي ملوڪ الكلام تي ڪراچي
جي هوٽل انٽر ڪانٽينينٽل جي ايوان ۾ 22 نومبر 1986ع ڌاري
ايوارڊ طور مليل شيلڊ جيڪا محترم ڊاڪٽر نبي بخش خان
بلوچ هٿان ڏني ويئي.
4. جنوري 1994ع ۾ طالب الموليٰ اڪيڊمي هالا طرفان مخدوم
صاحب جي پهرين ورسِي جي موقعي تي محترم بينظير ڀٽو
وزيراعظم پاڪستان هٿان ادبي خدمتن بابت ايوارڊ.
5. اپريل 1997ع ۾ نيو علي ڳڙهه ڪاليج ٽنڊي آدم پاران حضرت
شاهه لطيف جي منظوم فارسي ترجمي تي شيلڊ.

نياز همايوني بنيادي طور تي پورهيت اديب هو. سڄي ڄمار
تنگدست هيو، اڙدو بورڊ جي نوڪري ڇڏڻ کانپوءِ وٽس آمدني جو
ڪو به وسيلو ڪونه هو. پر تحرير ۽ تاليف ذريعي پنهنجو گهر
هلائيندو هو. انتهائي خوددار ۽ ڪرو انسان. پر ڪڏهن به ڪنهن
حڪومت آڏو نه وظيفي لاءِ، نه وري سرڪاري امداد لاءِ هٿ ٽنگيائين
نه وري ڪڏهن ڏانهن ڪيائين ۽ نه وري وظيفو ورتائين. سمورو

ڏينهن، بلڪ آڏيءَ رات تائين تاليف و تحرير جي ڪم ۾ مشغول رهندو هو. نياز صاحب، جي مون سان تمام گهڻي محبت هوندي هئي. حضرت عليءَ جو قول آهي، ڪنهن به ماڻهوءَ کي پرڪڻو هجي، ته هن سان ڪاروبار ڪري ڏسو. يا وري ساڻس گڏ سفر ڪريو. سو نياز همايوني پاڻ هڪ مولائي ماڻهو هو، البت ساڻس ڪيترا ڀيرا سفر ضرور ٿيو. اڪثر هر سال 17 جنوريءَ تي محترم سائين جي ايم سيد جي سالگرهه وارين تقريبن، يا وري 1985ع ۾ ساڻس گڏ آزاد ڪشمير جي دوري تي وڃڻ ٿيو. اٽڪل 15 ڏينهن کن سفر ۾ هئاسين. محترم غلام رباني آگري، اسان کي آزاد ڪشمير جي دوري تي اماڻيو هو. سفر دوران هو مون کي چونڊو هو، ”اوهين خرچ ڪريو، پوءِ رات جو حساب ڪنداسين!“ رات جو سمهڻ کان اڳ فقط ايترو پڇندو هو، ”ادا، گهڻو خرچ ٿيو.“ آئون خرچ جو پنو کيس ڏيندو هوس، ته بنا پڙهڻ جي فقط ايترو چونڊو هو. ”گهڻا پئسا ٿيا؟“ ۽ پوءِ ان خرچ جو اڌ مون کي ڏيئي ڇڏيندو هو. مون ڪيترا ڀيرا انڪار ڪيو ته چيائين، ”ادا، ائين ڪونه ٿيندو. سفر ۾ خرچ جو حساب ائين ئي ٿيندو آهي!“ سندس سڄي زندگي ادبي پورهيو ڪندي گذري. رٽائرمينٽ کانپوءِ ته مشڪلات حالات ۾ زندگي گذاريائين. بهرحال اهو ڊگهو قصو آهي، هتي سندس خودداري جو فقط هڪڙو واقعو هت درج ڪريان ٿو:

”مون کي ياد آهي ته سال 1999ع ۾ سنڌي ادبي بورڊ جو چيئرمين غلام رباني آگرو هو. هڪ ڀيرو سيد غوث علي شاهه جيڪو ان وقت سنڌ جي نگران وزيراعليٰ جي عهدي تي فائز هو. سنڌي اديبن کي پٽ شاهه سڏايو، رباني صاحب اسان جون سونهون هو. وفد ۾ محمد ابراهيم جويو، مولانا غلام مصطفيٰ قاسمي، مراد

علي ميرزا، قاضي خادم، تاج جويو، نصير ميرزا، نياز همايوني، امداد حسيني، نفيس احمد ناشاد، ۽ ٻيا ڪيترا اديب شامل هئا. رات جو وقت هو. ڪراڙ ڍنڍ جي ڀر ۾ واقع ريسٽ هائوس جي اڳنڌ ۾ ويٺا هئاسين. مٿي پٽ جي آڪاس تي چوڏهينءَ جو چند ڪٽيل هو. اوچتو سيد غوث علي شاهه، نياز کي چيو هو، ”نياز، يار اڄ پنهنجي شاعري ته ٻڌايو!“ نياز پهريون ته انڪار ڪيو، پر پوءِ پنهنجو مشهور گيت ڏاڍي سُر سان ڳائڻ شروع ڪري ڏنو:

”سنڌڙي منهنجي ماءُ، مان توتان گهور ٿيان،
شل نه ٿيان غدار، سنڌءِ پل ڊاڪو ٿيان يا چور ٿيان!“

رات جي سانت ۾، نياز جي خوبصورت آواز، هڪ عجيب ماحول ٻرپا ڪري ڇڏيو هو. محفل ۾ وزيراعليٰ کان وٺي، آءُ جي پوليس، ڊي آئي جي، ڪمشنر، ڊپٽي ڪمشنر ۽ ڪيترا ڪامورا موجود هئا. پر نياز پنهنجي ڏن ۾ گم هو.

جڏهن گيت ڳائي بس ڪيائين، ته غوث علي شاهه چيو هو، ”نياز صاحب چئبو اڃا اهائي واٽ آهي!“ نياز ورائيو هو، ”جي قبلا، اسين اُهي ئي آهيون!“

۽ پوءِ شاهه جي فقيرن، شاهه جو راڳ ڳائڻ شروع ڪيو هو. پريان ڪراڙ ڍنڍ جي نيري پاڻيءَ ۾ چند پنهنجي چانڊوڪيءَ سان شاهه جو راڳ ٻڌي رهيو هو. ۽ وٽن مان تيز هوا شور ڪندي اچي اسان کي لڳي رهي هئي. رات جو دير سان سنڌي ادبي بورڊ جي وين ۾ حيدرآباد واپس اچي رهيا هئاسين. آڏي رات جي مهل هئي. نياز اڳئين سيٽ تي جويي صاحب سان گڏ ويٺو هو. آئون، پوئين سيٽ تي غلام رباني آگري سان ويٺو هوس. اوچتو رباني صاحب مون کي

چيو، ”يار، نياز به صفا ڪو زوراور آهي. مونکي خبر آهي ته نياز کي اڄڪلهه ڪا به نوڪري نه اٿس. بلڪه هٿ به ڏاڍو تنگ ٿو رهيس. مون سوچيو هو ته اڄ موقعي جو فائدو وٺي، غوث علي شاهه کي چئي کيس ڪنهن ادبي اداري ۾ نوڪري وٺرائي ڏيانس ها، پر نياز گيت ڳائي مرڳو ڪم ڦٽائي ڇڏيو.“

مون کيس ڪابه ورائي نه ڏني هئي، ۽ اڳئينون ويٺل نياز کي ڏٺو هو، خبر ناهي ڪهڙي سوچ ۾ گر هو. جيڪو سامهون نيشنل هاءِ وي تي ڇانيل اونداهي، کي ڏسي رهيو هو.

زما نا بڙے غور سے سن رہا تھا،
ہم ہی سو گئے داستان کہتے کہتے۔

نياز همايوني ته شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ڪلام جو فارسي ۾ ترجمو ڪيو هو، ۽ ان جا ڪجهه ڀاڱا مهراڻ ٽماهيءَ ۾ به شايع ڪرايا هيا. سندس ڪيل ڪم جو ان ڇپيل مسودو، سنڌي ٻوليءَ جي ڊاڪٽري اديب ۽ شاعر محترم تاج جويي وٽ محفوظ هو. پر ان مسودي ۾ شاهه سائين جا شروعاتي سر موجود ڪونه هئا. اهي بعد ۾ ڪراچي يونيورسٽي طرفان، ڊاڪٽر در شهوار سيد جي ايڊيٽرشپ ۾ شايع ڪيل شاهه جي رسالي مان هٿ آيا. اهو رسالو شاهه جي شاعري جو انگريزي، اڙدو ۽ فارسي ترجمو هو. مونکي محترم سائين سردار علي شاهه، وزير ثقافت، حڪم ڪيو، ته نياز صاحب جي ترجمي جو ان ڇپيل مسودو تاج جويي کان، هٿ ڪريو ته ان کي شايع ڪرائجي. آئون تاج جويي وٽ لنگهي ويس، جنهن صاحب پنهنجي ڪتب خاني مان ڪيترن مهينن جي ڳولا ڪرڻ بعد اهو دستخط منهنجي حوالي

ڪيو، جنهن جي لاءِ آءٌ سندس ٿورا ڪڏهن به نه لاهي سگهندس. بهرحال اڄ نياز صاحب جو اهو سڀڻو ساڀيان ٿي رهيو آهي. ۽ وڏي ڳالهه ته ثقافت کاتي جي صوبائي وزير سيد سردار شاهه کي جس هجي، جو هو لڳاتار ٻن سالن کان هن ڪم کي وقت بوقت تڪميل تائين پهچائڻ ۾ منهنجي همت افزائي ڪندو رهيو. آئون ساڳئي وقت ثقافت کاتي جي سيڪريٽري جناب غلام اڪبر لغاريءَ جو به ٿورائتو رهندس، جنهن صاحب هن ڪم ۾ منهنجي هر طرح سان همت افزائي ڪئي.

مدد علي سنڌي

15 سيپٽمبر 2020ع

ڪراچي

حضرت شاه عبداللطیف رحمۃ اللہ علیہ

طلوع 1102ھ - 1689-90ع

غروب 1165ھ - 1752ع

قطعه تاریخ رحلت

حضرت شاه عبداللطیف رحمۃ اللہ علیہ

شاه صاحب دُوالناقب سیّدی عبداللطیف
آنکہ قطب وقت خود بود است در مردانِ حق
چون زجام ارجئی مخمور نوش وصل کرد
گفت ملہم غیب ربّ رحلتش رضوانِ حق

1165ھ

(قاضی ابراہیم ہالائی)

سائینم! سدائین کرین، مٹی سِنتِ سُکار،
دوست تون دلدار! عالم سپ آباد کرین.
(شاه)

خداوندا بود باران رحمت بر دیارِ سند
نماند خشک سالی سایه گستر ابرِ نسیان باد
توئی دلدار خویش و غیرِ پاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم همه آباد و شادان باد
(ترجمہ: نیاز ہمایونی)

آہی عبداللطیف تی، رضا مندو رحمان،
جوڑی جنهن قرآن، سنڌي ۾ صحيح ڪئو!
(عبدالرحيم گرهوڑی)

بحالِ شان بود شامل برابرِ رحمت یزدان
که در سِنڌي زبان قرآن بجا ترتیب داده اند
ازینان حضرتِ عبداللطیف آن کهرمانِ سند
که او را مردمان باجان و دل ترحیب داده اند
(ترجمہ: نیاز ہمایونی)

مشاه ما ابر بہاران را ردا پوشیده است
رنگ چون قوس و قزح اشعار را بخشیده است
نکتہ از نکتہ چو گل از غنچہ بشگفتہ 'نیاز'
معنی اش مانند دُرِ اندر صدف رخشیدہ است
(نیاز ہمایونی)

تمهيد

حضرت شاھ عبداللطيف جو ڪلام ۽ پيغام پنهنجي فني ۽ افادي حيثيت سان روح پرور، فڪر انگيز، ايمان افروز ۽ سيرت ساز آهي، لطيف جي بين الاقوامي شهرت سندس شخصيت ۽ ان جي عظمت لاءِ ڪافي دليل آهي، لطيف جي شاعري رڳو دماغ ۽ عقل جي پيچ گهڙ نه آهي، پر اها وجداني ۽ روحاني ڪيفيت جو نالو به آهي، لطيف جو فن انسان، ڪائنات، حسن ۽ حق جي مطالعي ۽ مشاهدي تي مشتمل آهي، ان ڪري انسان جي روح ۽ باطن جي نشو و نما ۽ ارتقاء جي سلسلي ۾ اڪسير آهي، لطيف سنڌ جي محاورات ۽ مصطلحات جو نه فقط سهيڙيندڙ ۽ سنواريندڙ آهي، پر ان سان گڏ سنڌي ٻولي جو مرڻي ۽ استاد پڻ آهي.

لطيف جي فن متعلق عالمن ۽ ناقدن جو متفق رايو آهي، ته لطيف جي شاعري انسان ۽ ان جي اخلاقي آدرش ۽ بين الاقوامي قدرن لاءِ بهترين ۽ جامع نصب العين آهي. لطيف هڪ سيرت ساز مفڪر ۽ شاعر پڻ آهي، جنهن جي پيش نظر جمالياتي قدرن جي ترجماني ناهي، پر لطيف مثالي سيرت ۽ قابل تقليد آدرش جو پيغامبر به آهي، لطيف جو فلسفہ شعور دائمي ۽ عالمي قدرن ۽ اخلاقي معيارن کي روشن ڪري، هن آب و گل جي ناچيز پيرڪر کي لولاڪي ۽ افلاڪي ۽ گڏوگڏ عالمي ۽ ڪائناتي پڻ بڻائي ٿو.

لطيف هڪ اهڙي عظيم شخصيت جي تشڪيل ڪرڻ گهري ٿو، جا اخلاقي طور تي انسان ڪامل چئي سگهجي، جنهن جو مقصد

حيات رڳو ظاهري ضرورتن ۽ مطالبن تي نه هجي، پر ان سان گڏ اخلاقي ۽ آدرشي پڻ هجي، اهوئي سبب آهي، جو مشهور مستشرق ڊاڪٽر اينمري شمل چيو آهي، ته اگر فن ۽ شاعريءَ جو اطلاق ڪنهن عظيم شاعر تي ٿي سگهي ٿو، ته پوءِ اهو فقط لطيف ئي ٿي سگهي ٿو، ان طرح ڊاڪٽر سورلي جو ايئن چوڻ به فڪر انگيز آهي، ته لطيف رڳو سنڌ جو شاعر نه آهي، پر بين الاقوامي ۽ عالمي شاعر آهي، جنهن جي فڪر و نظر جو دائرو زمان مڪان جي مڙني حد بندين تي حاوي آهي، اهو وقت قريب آهي جڏهن لطيف رڳو سنڌ ۽ پاڪستان جو نه پر عالمي حيثيت سان سڃاتو ويندو.

محترم نياز همايوني جو هي منظوم ترجمو هر خيال کان قابل قدر آهي، لطيف جي خيال کي فارسي زبان جي قالب ۾ آڻڻ لاءِ جن علمي ۽ فني صلاحيتن جو هجڻ لازمي آهي، بفضلِ تعاليٰ اهي سڀ صلاحيتون نياز صاحب ۾ موجود آهن، فارسي منظوم ترجمي ۾ ڪلام ۽ بيان جون اهي سڀ خوبيون ۽ خصوصيتون، جي هڪ لطيفي مترجم ۾ هئڻ گهرجن، سي به بدرجه اتم موجود آهن، فن جي برجستگي، زبان جي پختگي ۽ انداز بيان جي سادگي، هن ترجمي جي قبوليت لاءِ ڪافي معيار چئي سگهجن ٿا، دعا آهي ته نياز صاحب سموري رسالي جو ترجمو تڪميل تي پهچائي سنڌي ۽ فارسي ادب ۾ هڪ گران مايه شاهڪار جو اضافو ڪري رهندو.

غلام محمد گرامي

ايڊيٽر، تماهي مهراڻ

حيدرآباد، سنڌ

پیش گفتار

کلام و پیام حضرت شاه عبداللطیف بلحاظ فن و افاده لا شک روح پرور و فکر انگیز، نیز ایمانی افروز و سیرت ساز است، درباره ناحوری بین الملکی معرفی تشخیصی عظمت فنی حضرت شاه موصوف دلائل لا محدود موجود هستند، شعر و حکمت او محض کارگری عقل و دانش نیست لیکن ہمیں کمال اواز او صاف وجدانی و روحی تصور کرده می آید۔ درباره اختصاص فن حضرت شاه لطیف می باید گفت که مشتمل بر مشابده مطالعه بشر و کائنات و حسن و حق می باشد ازین مورد سلسله نشونمای و التقای روح و باطن بشر را سراسر اکسیر متصور است۔

حضرت شاه عبداللطیف تنها محاورات و مصطلحات سنده را جمع آورنده و نگارنده است، بلکه معلم و مربی زبان سندهی را نیز بوده و در این هیچ مبالغه و مغالطه نیست۔

درباره فن حضرت شاه عبداللطیف علماء و ناقدین اتفاق بر این آرامی دارند که شعر او جهت ذات بشر و آندل اخلاقی و اقدار بین المللی بہتر و جامع نصب العین را در بر می دارد، در این شک نیست که حضرت شاه عبداللطیف سرعت ساز مفکر و شاعر است و پیش نظر او فقط ترجمانی اقدار و آثار جمالیات را نیست بلکه وی پیامبر آندلازی مثالی و تقلیدی را نیز هست۔

فلسفہ لطیف شعور دائمی، اقدار عالمی، و معیار اخلاقی را روشن کرده پیکر ناچیز آب و گل را خصائص افلاکی، لوة کی عالمی و کائناتی آراسته می گرداند۔

شاه لطیف بدین وش بشر را به شخص عظیم تشکیل دادن می

خواہد، تاکہ آن را بدیہی بشر کامل شمرده آید کہ مقصد حیات پرور مبنی محض بر ضروریات و مطالبات مادی و ظاہری نباشد بلکہ باین جملہ آن اخلاق و آئدل نیز بود، از ہمین مورد ست کہ متسشرقہ شہرہ آفاق آلمانی مادام دکتور اینماری شیمل فرمودہ کہ اگر اطلاق فن شاعری بر یکی عظیم تر شاعر می تواند بشود لا جر آن حضرت شاہ عبداللطیف می باید بود۔

بم چنین اظہار رای دکتور سارلی را نیز فکر انگیز است کہ لطیف نہ تنہا شاعر خطہء سندہ است بلکہ شاعر بین المللی و عالمی است کہ دائرہ فکر و نظر اور احاوٰی بر حد بندیبہای مکان و زمان است و آن زمانہ قریب می باید پنداشت کہ لطیف نہ فقط از سندہ و پاکستان بلکہ از حدیث عالمی شناختہ خواہد شد۔

زیر نظر ترجمہ منظوم فارسی حضرت شاہ لطیف را کہ نگارندہء او محترم نیاز بمایونی شاعر ملی زبان سندھی است قابل قدر دانستہ می آید۔ آنچه صلاحیت علمی و فنی خیال شاہ لطیف را بہ قالب فارسی در آوردن مطلوب است بفضلہ تعالیٰ بہ تمام درمزاج نیاز صاحب موجود است۔

در این ترجمہ منظوم فارسی تمام خوبی و خصوصیت کلام و زبان کہ در ذہن ترجمان لطیف باید بود بدرجہ اتم موجود ہستند۔ برجستگی فن پختگی زبان و سادگی انداز بیان جہت مقبولیت این ترجمہ بہ نہایت معیاری می توان شمار کرد۔

دعای۔ خوابم۔ کہ۔ نیاز۔ صاحب۔ ترجمہ۔ تمام۔ حضرت۔ شاہ عبداللطیف را بہ تکمیل رسانیدہ در ادب سندھی و فارسی شاہکار گران مایہ را اضافہ خواہد نمود۔

(مولانا) غلام احمد گرامی

مدیر سماپی مجلہ مہران سندھی
حیدرآباد سندھ

نگاه اهل نظم

نياز همايوني سنڌي توڙي فارسيءَ ۾ سڀڪجه هئڻ واري حيثيت رکي ٿو، جنهن تي سڀني کي فخر ڪرڻ گهرجي، سنڌ جي قادر الکلام شاعر ۽ عارف شاه عبداللطيف جي رسالي جو سنڌي مان فارسي ۾ منظوم ترجمو جناب قاضي شوڪت علي هالائي ۽ مرحوم مولانا عبدالرحمن ضيائي چواڻي ڪا معمولي ڳالهه ناهي، اهڙي طرح سنڌ جي برگزيده هستي غوث الحق حضرت مخدوم نوح سرور رح پاران ڪيل قرآن حڪيم جي فارسي ترجمي جو سليس سنڌي ترجمو پڻ غير معمولي ڪارنامو آهي. ايڏي وڏي علمي ادبي خدمت جي پيش نظر نياز همايوني جو نالو سنڌ ۽ ايران ۾ سدائين زندهه رهندو.

(علامه) غلام مصطفيٰ قاسمي

تعارف

نیازمند به نام نیاز حسن به تخلص نیاز بمایونی خلف قائم الدین بتاريخ دوازدهم آوریل سال 1928 میلادی در خانوادهٔ یک دهبقان به قصبه بمایونی ناحیه شکارپور سندھ رخ به جهان نهاد.

در نخست قاعدهٔ قرآن و نوشت و خواند زبان سندھی درونِ دهلیز خانه و تعلیم و تربیت زبان فارسی را از مدرسه به تکمیل رسانیده ازین بعد رجوع به علم و عمل طب شرقی شده ازان به عمر بیست ساله فراغت یافته مدتی به پیشه علاج و معالجه گذارند در بعد به سلسله درس و تدریس در یک دانشکده طبّی شهر حیدرآباد سندھ فائز بر عهده دانشیار شدم مانده در این زمان شغل تصنیف و تالیف را نیز اختیار نموده می آمدم چنانچه چندین کتب علم و ادب و طب را بمع شغل شعرو شاعری ترتیب نمودم که بخشی ارزان به زیور طبع آراسته می دارم و مسودات متعدد نیز موجود.

شعرو شاعری را به دوران درس گلستان شیخ سعدی آغازیده بودم که مسائل زیست و فضائل روزگار در میان می داشت و خواننده را جهت آموزش آداب زندگانی ترغیب می داد بمین طور تا به عمر چهل سال کشت زار علم و ادب را آبیاری نموده بقیه ده سال نذر علالت و فراغت داشته در آخر به سلسله سابقه پیوسته شدم که چارهٔ این بی چاره را بغیرش نبود بقول شاعر:

مازنده ازانیم که آرام نگریم

اکنون علاقه به تزئین شعرو سخن زبان سندھی و فارسی نیز

سرائیکی پرداخته می مانم که ہمیں محنت شاقه باعث مقصد حیات متصور می باشد۔ بنا براین چند کتب تاریخ و ادب فارسی را در زبان سندهی بترجمه در آورده و چندان کتب از زبان سندهی به زبان اردو و فارسی منتقل ساخته ام بدین روش فریضه خدمات علمی و ادبی را ادا کرده می آیم که مورد افتخاریای من بنده است۔

چند سال قبل کلام بلاغت نظام حضرت امام خمینی را که راه عشق نامیده بترجمه منظوم سندهی بیاراسته بودم که خانه فرهنگ جمهوری اسلامی (ایران) حیدرآباد، سنده او را در سال 1993 میلادی بچاپ رسانیده۔

فی الحال ترجمه کلام حضرات صوفیای کرام سنده و پنجاب را تهیه ی دارم که ازان دراول ترجمه ابیات سندهی حضرت خواجه محمد زمان رح را به زبان اردو و فارسی مکمل کرده ام نیز ترجمه منظوم کلام حضرت شاه کرم جد امجد حضرت شاه عبداللطیف و کلام قاضی قادن را به لباس ترجمه اردو مهیا کرده ام که مقبول به حضور بزرگان علم و ادب گردیده است۔

ارمغان لطیف: ترجمه منظوم کلام سندهی حضرت شاه عبداللطیف از زبان سندهی به فارسی

کلام حضرت شاه عبداللطیف (۱۶۷۹-۱۷۵۶ م) مبنی بر طریق خود شناسی و خدا شناسی است که ازان وسائل انسان دوستی و مسائل تهذیب اخلاق را میسر می شوند، حضرت شاه عبداللطیف که شاعر امروز و فردا است۔ اظهار ہمیں اسرار را می نماید که زندگانی را بکدام دستور می باید بسر کرده شود تا که ازان حقوق الله و حقوق العباد بجا مانند و اقدار روحی ہم مادی برابر بحال باشند، وی فرموده چونکه تمام انسان مانند برادران علاقه با یکدیگر می دارند بجا طور عمل پیرا بر این

نکته باشند تا که زندگی و زمانه بمکنار به اعتدال مانند.
او مرد بزرگ و بهتر بود که روزگار اغیار و خویش را یکسان تصور
کرده جهت خیریت بنی آدم این طور دعا گوی شود.

خدا و ندا بود بارانِ رحمت بر دیار سنده
نماند خشک سالی سایه گستر ابر نیسان باد
توئی دلدار خویش و غریاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم بمه آباد و شادان باد

نیاز همایونی

سر کلیان سر کلیان

فصل اول فصل پهريون

(1)

أول الله عَلِيمُ، اعلیٰ، عَالَمَ جو دَٻي؛
 قادِرُ پنهنجي قُدرت سين، قائمِ آهِ قديم؛
 والي، واحدٌ، وَحده، رازق، رَبُّ رَحيم؛
 سو ساراهِ سچو دَٻي، چٽِي حَمْدُ حَكيم؛
 ڪري پاڻ ڪَرِيم، جوڙون جوڙَ جهانِ جي.

خدائي لم يزيل اول، بلى اعلیٰ علیم از کل
 بلاشک قادر مُطلق، بجا قائمِ قديم از کل
 همان پروردگارِ عالم و والی و یکتا هم
 کریم و کارساز و لائقِ حمد آن حکیم از کل

(2)

وحده لا شَرِیکَ لَهُ، جن اُتو سين ايمان،
 تن مِحيو مُحَمَد ڪارِ ٿي، قَلْبَ ساڻ لسان،
 اَوَّءَ فائقِ مِر فرمان، اَوْتَرِ ڪنهن نه اوليا.

از ایمان هر که گوید وحده هم لاشریک له
کند تصدیق احمد را لسان و قلب واکرده
به فرمائش که فکر آورد، فائق شد به دو عالم
بدان گامش بجارفته، به راه راست جا کرده

(3)

اَوْتَرُ کَنهن نَه اولیا، سَتَرِ وِیا سَالمِ،
هیکائی هیکُتیا، اَحَدِ سینِ عالمِ،
بی بها بَالمِ، اَگی کیا اَگهینِ.

به راهِ راست جا کرده، ره ناه راست گم کرده.
بغایت با احد خود را، بهم کردند دانایان
نشانی بر نیامد از فریق بنده و مالک
خدا شد حامی ایشان، قدم بردند دانایان

(4)

اَگی کیا اَگهینِ، نسورو ئی نورِ،
لَا خَوْفَ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ، سچن کونهی سُرِ،
مولی کیو معمور، اَنگ اَزَل یرانِ جو.

قدم بردند دانايان، منور شد جهانِ شان
 باستبشار لاخوف عليهم، در امان گشتند
 خدا صبح ازل معمور کرده قسم ايشان را
 مبارك منزل اينها را كه باهمت روان گشتند

(5)

وَحَدَه جِي وِديا، اِلَا اللّٰه سِين اوريِن،
 هنيون حقيقت گڏيو، طريقت توريِن،
 معرفت جِي ماڻ سِين، ڏيساندرُ ڏوريِن،
 سُڪ نه ستا ڪڏهين، ويهي نه ووريِن،
 ڪُلَهَنئون ڪوريِن، عاشق، عبداللطيف چئي.

فنا في وحده وجدان، اِلَا اللّٰه ورڍِ شان
 حقيقت را به دل برده، طريقت را ادا سازند
 مقام معرفت جويند، خاموشي برآورده
 لطيف اين طور عشاقان، كه جان از تن جدا سازند

(6)

وحده لا شريكَ لَه، بُدءَ نه پوڙا،
 ڪه تو ڪنين نه سٺا، جِي گهٽ اندر گهوڙا،
 گاڙيندين ڳوڙها، جِتِ شاهد ٿيندءِ سامهان.

نیاوردی صدائی آن بگوش، ای گوش افتاده
صدای وحده هم لاشریک له، که برآمد
شنیدی نی همان شور شعور انگیزای نادان
شوی گریه کنان آخر، گواہت چون به سر آمد

(7)

وَحَدَه لَاشَرِيكَ لَه، اِهَرِ وَهائِجِ وَيُ،
كَتِينِ جِي هَارائِين، هِنْدَ تَنْهِنَجُو هِيُ،
پاٿان چوندِ پِيُ، پِري جامر جَنَّتْ جَو.

به زرع وحده هم لاشریک له مزارع باش
مکن فکر از شکست و فتح پندار این مقام خویش
که گویندت بیا برگیر، جام جنت ای جانم
بدین محنت تمام آور، مهم و اہتمام خویش

(8)

وَحَدَه لَاشَرِيكَ لَه، اِيْ هِيكَرَائِيْ حَقُ،
بِيَائِيْ كِيْ بَكُ، جن وڌو، سي وِرسِيَا.

بدانی حق وحدت، وحده هم لاشریک له
 دوئی هر که در آگوش آورد آن به نقصان شد
 به یکتائی میانِ عبد و معبود است یکجائی
 زید آزاد آن بنده که اینحا پا به جولان شد

(9)

سِرُ دُونُديا، دَژ نہ لہان، دَژ دُونُديا، سِرُ ناه،
 هَتَ کَرایُون اَگریون، ویا کچجي کانہ،
 وحدت جي وِهان، جي ویا، سي وِديا.

سرم جویم که تن غائب، تنم یابم که سر ناپید
 کجا اسباب دل جعمی، کجا سامان بی سامان
 بُریدم دست و بازو را، قلم را سر قلم کردم
 به وحدت هر که مائل شد، بماند از جان بی سامان

(10)

وحدت تان کثرت ٿي، کثرت وحدت کُل،
 حق حقيقي هيڪڙو، ٻوليءَ ٻيءَ مڙيل،
 هُو هُلاچو هُل، با الله سَندو سَچڻين.

هویدا وحدت از کثرت، ظهور کثرت از وحدت
بدان حق حقیقت یک، مشوبر قول دیگر گم
هم غوغا که برپا بود در عالم، هم از وی بود
بیا کشتن خویشتن را گم که می گردند اکثر گم

(11)

پائِه جَلِّ جَلالَه، پائِهین جانِ جمال،
پائِهین صورت پرینءِ جی، پائِهین حُسن کمال،
پائِهین پیر مُرید تئی، پائِهین پانْ خیال،
سپ سیوئی حال، منجهان ئی معلوم تئی.

خود آن برتر بزرگ ای دل، خود آن جانِ جمال ای جان
خود آن صورت به خود وارد، خود آن حسنِ کمال ای دل
شود معلوم از باطن، حقیقت حال آن همگین
خود آن پیرو مرید آن خود، خود آن خود را خیال ای دل

(12)

پائِهین پسی پاژ کی، پائِهین محبوب،
پائِهین خلقی خوب، پائِهین طالب تن جو.

نگاہِ خود به خود کرده، شود محبوب خود آن خویش
خوشا این جلوه و عشوه، که او با خود روا دارد
کند تخلیق عجب تخلیق، بهتر به مثل تخلیق
که طالبِ خود شود آن را، باو واجب وفا دارد

(13)

پِژاڏو سو سڏُ، وَرُ وائيءَ جو جي لَهين،
هُئا اڳهين گڏ، پُڏن ۾ به ٿيا.

صدای بازگشت آن هم صدا نیز آن که برآمد
بیا برجستجو تا بازیابی این حقیقت را
صدای یک مگر باشد دوبالا در شنیدن
خرد پرور اگر کوشی، بدست آری کمیت را

(14)

ايڪَ قَصْرُ، دَر لَڪَ، ڪوڙين ڪُڙسِ ڳڙ ڪيون،
جيڏانهن ڪريان پَرَڪَ، تيڏانهن صاحبُ سامُهون.

یکی قصر است و در بسیار و بسیارش دریچه ها
همی بینم ازان هریک بلی حیران می باشم
نگاهِ که هر جا رفت آنجا ذات او دیدم
بسی حیران می مانم، چنان نگران می باشم

(15)

ڪوڙين ڪاڀائون تنهنجيون، لڪن لڪ هزار،
جيءُ سيڪنهن جيءُ سين، ڏرسن ڌارون ڌار،
پرير، تنهنجا پار، ڪهڙا چئي ڪيئن چوان.

تو صورتهاى لاتعداد براظهار و در اخفا
که هریک جلوه دیگر و دیدارِ دگر دارد
مرا در حیرت آوردی، چون نظاره بتو کردم
بیانِ من نشانِ تو، نه در دارد نه بردارد

وائي

سيڪا پريان ڪون پوڄي،
نينهن نيڻين، ڳڻ ڳاله وو.
جا چتايو چت ۾، سڄڻ سا ٿو ٻجهي،
لات جا لطيف جي، سد تنهنجو سڄي.

پير سرستارِ اداي يـسـار هـر دل
هـمـمـي مـاـنـد فـداي يـسـار هـر دل
مـحـبـت در خـمـار چـشم پـنـهـان

طلب دارد لـسقـای یـسـار هـر دـل
همه دان از همه اسرار واقف
که اندیشد بـرای یـسـار هـر دـل
صدای این لطیف ای همـنـوایـان
گمان کرده صدای یـسـار هـر دـل

داستان بیون فصل دوم

(1)

اگهي اگهائي، انجُ پريان کي رسيو،
چکيم چگائي، سورانگهي سوريءَ تان.

شيندم يار از ناراحتي من شد افسرد،
بحمد الله قبول افتاد اين ناراحتي من
چشيدم جرعه راحت، رسيدم چون به داراي دوست
ازين محنت رسانيدم، به نزدش راستي من

(2)

انڌا اُونڌا ويچ! کَل کُجاڙيا کانئين؟
اسان ڏکي، ڏيل ۾، تون پيارئين پيچ!
سوري جنين سيچ، مرڻ تن مُشاهدو.

پزشک ای کورو کم مایه، چرا نشتر زنی چندان
مرا آزار مرگ انجام، تو آسادهء دارو
دوای دار شد شافی، مریضان محبت را
بشو دور از سر بالین، مکش اندازو دارو

(3)

سُوري آه سينگار، اڳهين عاشقن جو،
مُڙن موڙن ميهڙو، ٿيا نظاري نروار،
کُسن جو قرار، اصل عاشقن کي.

صليب آرانسِ عشاق، تحريرش به لوح عشق
روان گشته نه باز آيند، نظاره نظر دارند
قرارشان به کشتن شد، که اصل عاشقان اينست
صليب آماده عشاقان، زاصل خود خبر دارند

(4)

سُوريءَ مٿي سين، ڪهڙي ليکي سَنرا!
جیلہ لڳا نیئن، تي سُوريائي سيچَ تي.

چرا عشاق آماده به دار آيند مستانه
سوال اين عقل گر دارد، جواب از عشق برآيد
چو چشم ما به رويش رفت، دار اسانش ماگشت
بهاي ديد ادا گردد، جدا اين تن ز سر آيد

(5)

سُورِيءَ تِي سَئُو وارَ، ڏهاڙيو چنگ چڙهين،
جِمرِ وِرجِي چڏئين، سِڪَنَ جِي پَچارَ،
پَرَتِ نه پَسِين پارَ، نِينهن جِئان ئي نِگيو.

اگر صد بار آئی بر سرِ دار اے فداىِ عشق
میںدیش از کنارِ او مترس از وارداتِ آن
وفاداری به شرطِ امتحان مقصود پیشِ دوست
نباشی تا که پس مانده ز مهر و التفاتِ آن

(6)

پهرين کاتي پاءِ، پيڇ پوءِ پريتُوءِ،
ڏُکُ پريان جو ڏيَلُ ۾، واڄَتَ جِئَن وِجاءِ،
سيخن ماہُ پَچاءِ، جِي نالو گِيرُءُ نِينهن جو.

نخستين حلق را بر کارد آور بعد پرس از عشق
به دردِ دوستانِ تغمه سرا کن جان و جسمِ خویش
به سیخِ اندازِ لحمِ خود که پخته چون کباب آید
بگیرد هر که نامِ عشقِ یادش باد رسمِ خویش

(7)

کاتیء کونہی ڈوہ، گن وِ دیندڑ ہت ۾،
پسیو پر عجیب جی، لچيو وِ جی لوہ،
عاشقن آندوہ، سدا معشوقن جو۔

نشد بر کارد الزامی، کہ دستہ اش بہ دستِ یار
اشارہ گردد ازوی، آہن اندر پیچ و تاب آید
بہ اندوہ اند عشاقان، کہ از معشوق وارد شد
مگر مشکل کہ از ایشان، بہ آن جانب عتاب آید

(8)

کاتیء تکي مَر تئي، مَر مُنيائي هوء،
مان وِ رمن توء، مُون پريان جا هٿڙا۔

دعای من کہ بادا گنڈ تر آن کارد اے جانم
کہ بر حلقوم من آن دلستانِ من روان سازد
زلمس دستہایش لطف گیرم دل جوان کردہ
کہ دیر آید بخیر آید، مرا کشتہ بجان سازد

(9)

اڳيان اڏن وٽ، پوين سر سَنباهيان،
 ڪات تہ پوين قبول ۾، مڃڻ پائي گهٽ،
 مٿا مُهائين جا، پيانہ ڏسين پٽ؟
 ڪلاڙڪي هٿ، ڪسڻ جو ڪوپُ وهي.

يڪي حاضر به چوڀ دار، ڊيگر سربڪف دارد
 بڪش تا در قبول آيد رضاي راز اهل دل
 نباشد جز بهمان ڊيگر که سربرخاک اندازد
 ستمگر ديده ساقی را، نياید باز اهل دل

(10)

جي اٿئي سِڪِ سُڪِ جي، تونءُ ڪالان ڪاتي،
 لاهي رک، لطيف چئي، مٿو وٽ مائي،
 تڪُ ڏيئي پڪ پي، تون منجهان گهوت! گهاتي،
 جو ورنهَ وهاتي، سو سِرَ وٽ سَرو سهانگو.

اگر مقصد به مَي داری، بپرس انبيق ساقی را
 نهاده سربه خم آشام، دُرْدِ جام از دستش
 اسير آزاد گرداند، مگو ارزان زمر جرعه
 بغير آن جام بی هنگام، تا فرجام از دستش

(11)

جي اٿيئي سڌ سُرڪَ جي، تونءُ ڪلاڙڪي ڪوءِ،
 مهيسر جي منڏ، هٿ هڏهين هوءِ،
 جان رمز پروڙيم روءِ، تان سِر وٽ سُرڪي سڳئي.

اگر مقصد به می داری، برو در کوچهء ساقی
 که آنجا آتش سیال را تشهیر می باشد
 شدم چون واقف از رمزش، بگفتم کلمهء تحسین
 گرا نمایه ز سر آن میء، که خوش تقدیر می باشد

(12)

ناٿي ناه ڪڪوءِ، کين ملهه مهانگو منڏ،
 سَنبَاهُجُ، سيد چئي، ڪاٿڻ ڪارڻ ڪنڏ،
 هي ٽنين جو هنڌ، مٿن پاس مَرَن جي.

مپرس از نرخ میء شندان که بالا تر ز بر نرخ است
 مگر باقیمتِ سر میء، میسر کرده می باشد
 گذرا ز جان اگر از مئی حیاتِ جاودان خواهی
 که بر میخوار اندر خمکده جان داده می باشد

(13)

عاشق زهر پیاک، وہ دُسی و ہُسن گھٹو،
کڑی ۽ قاتل جا، ہمیشہ ہیراک،
لڳین لنوء، لطیف چئی، فنا کیا فراق،
توٹی چکن چاک تہ بہ آہ نہ سلن عامر کی.

کہ عشاقان بلا نوشان و زہر آشام می باشند
شراب تلخ و قاتل را نمی دارند اندیشه
اگر زخم کهن تازه شود خاموش می مانند
نہ برآرند نالہ را نہ درآرند اندیشه

(14)

مَر کَر سَد سَری جی، جی تون تارِئین تُوہ،
پیتی جنهن پاسی تھی، منجھان رڳن روخ،
کاتی چک ککوہ، لاهی سر، لطیف چئی.

اگر تلخی نظر داری، میپرس ارمی ۽ گریزہ ازوی
کہ از تلخی حلاوت نیست بالا تر بہ ذوق عشق
بنوش آن می ۽ کہ از رگھا فرار آورده باشد روح
جدا کن سر زتن این جا اگر کوشی بہ شوق عشق

(15)

سَدَّ رِیَا شَرَابَ جِیَوْنَ، کُہ پِچَارُون کَن؟
جُ کَات کُلَاژَن کِدیَا، تہ موتیو پوہ وِجَن،
پِکُون سی پِیَن، سِرُ جنین جا سَتِ مِر.

ہوس کاران چرا با جام و مینا مائل و راغب
کہ جور میء فروشان دیدہ خود را باز گردانند
بود جائز بر اوشان لذت می دور ساغر ہم
کہ سراز تنی جدا کردہ وفا انداز گردانند

(16)

سِرُ جُدا، دَر دَار، دوگَ جنین جا دیگِ مِر،
سی مَرُ کَن پِچَار، حاضر جن جی ہَتِ مِر.

بہ قتل آیند عشاقان، پزد در دیگ جسم شان
چنین رسم محبت رجا آرند عشاقان
بلا شک آرزوی جام دارند و بجا دارند
کہ جسم و جان را این طور اندازند عشاقان

(17)

اصل عاشقن جو، سِرُ نہ ساندیئُ کَمُ،
سُو سِسنَنان اگرو، سندو دوسان دُمُ،
ہی ہڈو ۽ چمُ، پک پریان جی نہ پَرتی.

نہا شد کارِ عشاقان نکاہیدن سر خود را
فدا سرہای صد دارند، از پی یک ادای یار
کہ باشد یک دم او بیش از سرہای صد ایشان
نثار این تن بر آن جرعه کہ آید از عطای یار

(18)

جی مَتی وَتِ مَرَن، تہ سپ کنهن سَدَ تَئی،
سِر دَنی سَتِ جُڑی، تہ عاشقِ ائن اچن،
لذا تی لَپَن، مُلہر مہانگا سُرِ ن.

نہا شد جستجو درکار، نی از سر برآید کار
کہ سردادن و سرگردان شدن کاری نمی دارد
وصالِ یار دارد انحصارِ ای یار بر قسمت
نمی یابد کسی یارش، اگر یاری نمی دارد

(19)

مُلْهُ مَهَانِگو قطرو، سَكُنْ شَهَادَتَ،
اَسَانِ عِبَادَتَ، نَظَرُ نَازُ پَرِينِ جو.

گرانمایہ شرابِ وصل و اہلِ دل شہیدِ عشق
نگاہِ ناز از مہرِش، برابرِ جاری و ساری
عبارتِ هستِ حسنِ یارِ عبادتِ گشتِ عشقِ ما
حجاب و شوقِ دو طرفہ، سراسرِ جاری و ساری

وائی

مَنْدُ پَئِنْدِي مون، ساچَنُ سَہِي سَجاتو،
پي پيالو عشقَ جو، سِيکِي سَمجھِيو سُون،
پَرِيانِ سَنْدِي پارَ جي، اَنَدِرِ اڳ اُتُون،
جَئَن ناهي جَگَ ۾، ڏينهن مَڙِيئي ڏُون،
اَلا! عبدُاللطيف چئي، آهين تُون ئي تُون.

چو نوشيدم شرابِ ارغوانِ ساقی
شناسيدم صنمِ را بے گمانِ ساقی
ديارِ دوستِ يادِ آيد که دل ناليد

منم از عشق او آتش بجان ساقی
زیاده نیست حدِ زیست می دانم
دم - دو روز - آخر - در زیان - ساقی
لطیف از مطلعِ انوارِ تو حیران
تو در پرده تو بر پرده عیان ساقی

داستان تیون فصل سوم

(1)

اُتِیاری اُتی ویا، مَنجِهان مون آزار،
حبیب ئی هُتی ویا، پیژا جی پَچار،
طیبِن تَنوار، هَدِ نَه وُتی هاڻِ مون.

مرا بیدار کرد از خواب، غم در غمزده آخر شد
دوباره بر دلم آورد آزار آن حبیب ای دوست
علاج او بمن بخشید، احساس حیات آموز
مسیحا چون همین دارم، چرا پرسم طیب ای دوست

(2)

اُور دُگندو اُو تئی، هادی جنهن حَبیبُ،
تَرُ تفاوتُ نه کُری، تنهن کي کو طَبیبُ،
رَهَنما رَقیبُ، سائِرِ صِحَتِ سُپرین.

که آید از رضای یار، آزار است عجب آزار
نمی ورزد علاج هر طیب حاجب تدبیر
قضای ما شفای ما، رقیب و رهنمای ما
همان یارِ عجیبِ ما که هست آن صاحب تدبیر

(3)

سائرِ صِحّتِ سُپَرین، آهی نہ آزار،
مجلسِ ویرِ مَنو تئی، کوئیندی قہار،
خَنجَرُ تنہن خوبُ ہٹی، جنہن سین تئی یار،
صاحبُ رُب سَتار، سوجھی رِگون ساءِ جون۔

ہمہ دارو ہمہ صحت، ندارم یاد آزارش
کہ شیرین است گفتارش، اگرچہ آمادہء قہراست
زند خنجر عزیزان را، شود پروردگار آن ہم
خبردارد ز احوالم، بلی غالب بہ ہر قدر است

(4)

رِگونِ تیون ربابُ، وَجَنِ ویلِ سَیِ کَنہین،
لُچَن کُچَن نہ تیو، جانبُ ری جَبابُ،
سوئی سَنَدیندم سَپرین، کیس کَنہن کباب،
سوئی عینُ عذابُ، سوئی راحتِ رُوحِ جی۔

ربابِ آسا رِگِ جانم، سراینده بہ سوز او
تپیدن نالہ برکردن، نہ شد ممکن جوابِ من
کبابم کرد آن نیز آن تنم را تازی بخشد
ہمان شد راحتِ روحم، ہمان باشد عذابِ من

(5)

سوئي راهَ رَدّ ڪري، سوئي رهنُماءُ،
وَتُعِزَّزْ مَنْ تَشَاءُ، وَتَذِلَّ مَنْ تَشَاءُ.

همان بردارد از منزل، همان درآرد اندر راه
همان گیرد همان بخشد، همه در اختیار او
رضای عزت و ذلت ازو بر هر کس و ناکس
دانا، همان بینا، همه بر انحصار او

(6)

سِکِينِ کِه سَلامَ کي، کَرين کِه نِه سَلامُ؟
بِيا دَر تَن حَرامُ، اِي دَر جَنينِ دِکِيو.

دل نادان چرا نگری که از جانان سلام آید
سلام اول ز تو واجب اگر خواهی سلام دوست
نمی نگرد در دیگر که می بیند در جانان
بخیز از کلبهء اجزان بیا اندر کُنام دوست

(7)

مِنايان مِنو گهڻو، ڪَڙو ناه ڪَلامُ،
سُڪوٽُ ئي سَلامُ، پريان سَندي پارَ جو.

ڪلامِ دوستِ شيرين تر، نبيد گفـت تلخ آن را
نبيد گفـت تلخ آن را، کـ شيريني به لب دارد
سڪوتِ او سلامِ آثار اگر از چشم ما بيني
اگر از چشم ما بيني، سڪوتِ او سبب دارد

(8)

پريان سَندي پارَ جي، مِڙئي مِناي،
ڪانهي ڪَڙائي، چڪين جي چيٽ ڪري.

شڪريز آن نگارِ من زبانش هم شڪر پاره
شڪر خنده به لب دارد، شڪر آميز گفتارش
همه شيريني و شهد است، از طرفش که برآيد
چشيدن با خبر بايد، شڪر انداز اظهارش

(9)

تو جنين جي تات، تن پڻ آهي تنهنجي،
 فاز ڪروني اذڪر ڪم، اي پروڙج بات،
 هٿ کاتي ڳڙ وات، پڇڻ پڙ پرين جي.

بياد شان ڪه ته آراسته داري خيال خويش
 مڱو برڪز برآي شان، ڪه فڪر تو نمي دارند
 تو يادم دار من يادت ڪنم، دستور محبوبان
 بلي خنجر به ڪف ليڪن، زبان شيرين همي دارند

(10)

پاپوهي هيڪار، مون کان پڇيو سڄڻين،
 اَلسٽ بر بڪم، چيائون جنهن وار،
 سَندي سور ڪنار، تن تڏاهڪون نه لهي.

مرا يڪسار از رسم مودت يساد آورده
 السٽ آواز بر ڪده، سوال از من طلب ڪردند
 بلي گفته به دام دوستي خود را امان دادم
 به درد لادواي من محبت را سبب ڪردند

(11)

پاپو هیو پِچَن، کِتی هَت حَبیب جو؟
نیزی هینان نینهن جی، پاسی پاڻ نہ کن،
عاشق اَجَلِ سامُهان، اُچی گات اچن،
کُسنُ قُربُ جن، مَرَنُ تن ۽ مُشاهدو.

کجا دستِ حبیب ای دل، بمی پرسند عشق آواز
بزیِ خنجرِ الفت، نهاده سروفا جویند
اجل را در مقابل دیده، سرافراشتند عشاق
قتیلِ عشق ازین منزل، ره صدق و صفا جویند

(12)

کوئی کُهی سُرین، کوئی کُهنُ ساڻ،
نیزی هینان نینهن جی، پاسی کَر مَر پاڻ،
جُلُ، وِجائی جاڻُ، عاشق! اَجَلِ سامُهون.

بخواند کشته گرداند، کشد نزدیک خود خواند
وصالِ یار شرطِ ابتلائی خود عجب دارد
بیا در سایه ی نیزه که عشق ازوی شود زنده
خودی را در شکست آور که قتلِ تو سبب دارد

(13)

کوئن قَرِیْبِنِ جو، عین تَرُتُ آه،
ای اُلّی گَالِهَرِی، سِکَ وَرَنَدِی سَاه،
آسَر هَدِ مَر لَاه، چِنُن گَنَدِیْن اِنِ جو.

ترا خواند اگر محبوب، پندار این که راند از خود
خلافِ عقل این رازم، مگر دور از حقیقت نیست
تماشا دان به میدان محبت خواندن و راندن
مشمومایوس از راندن که این وصل است فرقت نیست

(14)

کُهَن تان کَر لَهَن، کَر لَهَن تان کُهَن،
سیئی، ماء! مُهَن، سیئی راحت روحِ جی.

خبر گیرند بعد از قتل، پیش از قتل آگابند
محبت واقعی طرفه تماشا بست نزد ایشان
روا در شرع محبوبان، عتاب و راحت ای جانم
بشو مانوس از کشتن بیا سر مست گرد ایشان

(15)

ڪُهي سو ڪَر لَهي، ڪوئي سو قَريبُ،
اها عادتَ سَکيو، هَر زَمان حبيبُ،
تِڇي سو طبيبُ، سوئي راحتَ روحَ جي.

ڪشد بعدش خبر گيرد، بخواند پيش ازان محبوب
ادای این ز آدابِ زمانه یار من آموخت
تنم در زخم اندازد، بم آرد راحت اندر روح
طبيب آن بم رقيب آن بم عجب فن و فتن دارد

وائي

ٿيندو تَن طبيبُ، داڙون منهنجي دَر دَ جو،
پُڪي ڏيندم پاڇهَ جي، اُچي شالِ عجيبُ،
پَرين اُچي پاڻ ڪيو، سَندو غورُ غريبُ،
ڏَڪندو سِوئي ڏور ڪيو، مَنجُهون تَن طبيبُ،
اُڏيون! عبدالنطيفُ چَئي، ها تَڪ آه حبيبُ.

يَقِينِ دَانِ مِ آخِرِ از طَبِيبِ مِ
دَوَانِی دَر دِل گِردِ نَصِيبِ مِ

علاجِ مهرِ بانی و محبتِ بسم
شود بخشد مریضان را عجیبِ ما
زهی قسمت که خود تشریف آورده
بیکرد آن غور بر حالِ غریبِ ما
ربا جانِ حزین کرد از بیه علّت
بمان رشکِ مسیحا آن طبیبِ ما
بجا عبداللطیف ای بل دل گوید
بجا حامی بجا حاذق حبیبِ ما

سر یمن کلیاڻ سرود یمن کلیان
فصل پهريون فصل اول

(1)

تون حبيبُ، تون طبيبُ، تون دردَ جي دوا،
جانِب! منهنجي جيءَ ۾، آزار جا انوا،
صاحب! ڏي شفا، ميان! مريضن کي.

حبيبِ من، طبيبِ من دواي درد هائے من
همي خواهيم مدد از تو که ناخوش زندگي دارم
بجانِ زار من افتاد آزاري ز هر نوعي
مريض استم شفاي ده که ناخوش زندگي دارم

(2)

تون حبيبُ، تون طبيبُ، تون دارون کي دردَن،
تون ڏئين، تون لاهئين، ڏاٽر! کي ڏکندن،
تڏهين ڦڪيون فرقُ کن، جڏهين امرُ ڪريو ان کي.

حبيبِ من. طبيبِ من! علاجِ تو بيمن شافي
منم آزرده و افتان. همي بايد عطا برمن

شفای درد دل پنداشتم شیرین نوایت را
بتوزارم که از دیگر دوا ناید بجا برمن

(3)

هَنْ حَبِيبَ! هَتْ كُٽِي، بَنگان لَهي پاڻ،
ماڳهين مون منهن ٿئي، جهوليءَ وِجهان پاڻ،
ان پَر ساڃن ساڻ، مان مُقابلو مون ٿئي.

بیا ای نو بهارِ ما. بزن از دستِ خودِ ما را
بهانه بر صواب آید اگر آئی به کوئی ما
که ازوارفتگی سر در برت انداخته گوئیم
جزاک الله باین گونه تو گشتی رو بروی ما

(4)

جَت حَبِيبَ هُٽِن، نائڪَ پِي نِينهن جِي،
تِتي طَبِيبَن، وِجا وِجي وِسَري.

طبيب آن طرح کے داند کہ می داند حبيب من
کہ این نشتر زند او از محبت ناوک اندازد
نیارد یاد فنِ کود طبیب آنگہ تو باور کن
اگر آن نائک اندامی نگ ، نازک اندازد

(5)

هٿين جي حبيب! محبتي ميا ڪري.
پڇان ڪين طبيب، هون گهاٽن سين تي گهاريان.

ستم ورزیده گر مائل شود محبوب من بامن
شمارم منت بیحد دلم افتد بپائے او
بپوشم زخم از احسان طبیبان بی نیاز آیم
بیاسایم به آزارش که حاصل از رضائے او

(6)

ڪاناريا ڪڙڪن، جنين لوہ لڳن ۾،
محبت جي ميدان ۾، پيا لال لڇن،
پاڻهين بدن پٽيون، پاڻهين چڪيا ڪن،
وٽان وايوڙين، رهي اچجي راتڙي

بود نالان که تیرے خورد و آهن در تنش مانده
به میدانِ محبت مشکل است از غم گزر کردن
به بین آن خسته بندگان را که باخود چارہ گر بردم
شبی در مجلسِ خسته تنان باید بسر کردن

(7)

رَہي اُچجي راتڙي، تن وايوڙين وٽاءُ،
جن کي سورُ سريرَ ۾، گهٽ منجهاران گهاءُ،
لڪائي لوڪاءُ، پاڻهين ٻڌن پٽيون.

شبى در مجلسِ خسته تنان بايد بسر کردن
که در صحرائے دل از درد زخمِ تر چو گل دارند
نہان از خلق شاغل در مداوائے غمِ پنہاں
نہ ترس از شامِ تنہائی نہ صبحِ شور و غل دارند

(8)

اُچ پڻ ڪنجهو ڪنجهه، وايوڙڪي منهنءُ،
جڏ پڻ پيڻ سَنجهه، هو پنيون هو پٽيون.

فغان از دلفگاران می رسد امروز می دانه
جگر سپاره کرده آیتِ عشق اندران خوانند
همه شب اهتمام خسته بندی بعد ازان فارغ
ز خود غافل مگر غافلِ حدیثِ دلبران خوانند

(9)

سَگَهِن سُدَ نہ سُورَ جِي، گَہايلَ کيئن گہارين،
پيلَ پاسو پَتَ تان، وَاڍوڙ نہ وارين،
پر پر پَچَن پرينء لئي، هئي! هنجُون هارين،
سَچُن جِي سارِن، تن رويو وِهامي راتڙي.

خبردارد چه صحتمند از دردی که لاپروا است
و لیکن زخم خورده هست از آدابِ آن واقف
بود با خاک پیوسته بسوزد در تپِ هجران
به شب گریان به یاد یار و هرکس از همان واقف

(10)

سَگَهِن سُدَ نہ سُورَ جِي، تارُنڪن رَنجُوري،
پيا آهَن پَتَ پر، مَتِن مامُوري،
لَگينَ لَنوءَ، لطيف چئي، سدا جِي سُوري،
پَرَتِ جِن پُوري، تن رويو وِهامي راتڙي.

نه داند تندرست از درد لیکن هر که زخمی داشت
بخاک آلود و حيله در نیاورد آن بجانِ خود
وفاداران به دل دارند دردی مرگ انجامی
بمه شب گریه و زاری نمی خواهند امانِ خود

(11)

آيل! ان نه وسهان، هنجون جي هارين،
اٿيو آب اکين ۾، ڏيهه کي ڏيکارين،
سجڻ جي سارين، سي نڪي روئن، نه چون ڪي.

ندارم اعتبار ۽ برريا ڪار ۽ ڪه به ڪار ۽
به ظاير اشڪ مي ريزد ڪه تا بيند ڪس ۽ ان را
مگر ان مبتلا ۽ غم ڪه دل بادوست پيوسته
نمي گريد نمي نالد نگهدارم بس ۽ ان را

وائي

ورسيا ويچ ويچارا! دل ۾ درد پرين جو.
اٿيو ويجا! مروهو، ويو ڏب ڪئي.
پڪي ڏيندا باجهه جي، آيا سور ڏئي.
آيا جيءَ جيارا، دل ۾ درد پرين جو.

طبيب از چاره به چاره
غلط من داشت اندازه
دلم بيمار درد دوست

گذراے بے خبر از من
علاجِ تست نساکساره
دلم بیمارِ دردِ دوست
دوا ازوے عطاسا گردد
کنون آمد کہ غم داده
دلم بیمارِ دردِ دوست
دلم بیمارِ دردِ دوست
طیب از چاره بے چاره
میحا داند ابن چاره

داستان ٻيون فصل دوم

(1)

تَنَ طَبِيبُ نَه تُون، سُدَ نَه لَهين سُور جِي،
سانڊ پنهنجا ڊبڙا، گڏ ڪڍي ڀريون،
کان گهرجي مون، حياتي هوتن ري.

مڪن دعوائے داروئے مريضان چاره گر چندان
هم اين ساعت ترا در خاک درمان ريختن بايد
نمی خواهيم علاج درد اے نا آشنا ئے درد
غلط هست اين که غير از دوست مارا زيستن بايد

(2)

ويجن سين وائيءَ پيا، ڪري نه ڪيائون،
جي پند پاريائون، ته سگهائي سگها ٿيا.

مريضان محبت بے نیاز از چاره گر باشند
که اين تدبير کارآمد بود درباره ايشان
به آن راهے که گردد چارهء از چاره گر حاصل
ازان ره نيست درامکان نجات و چارهء ايشان

(3)

آهي گهڻو آگهن جو، ترس طبيبن،
ڪيو وس ويجن، تان ڪريءَ ري ڪين ٿئي.

~~~~~

طبيب ازراه همدردی به حالِ ناتوان کوشان
که تا از جهدِ آن کم شدتِ آزار جان گردد
مگر ماند از شفا محروم بیمار آنچه‌ان دیدم
محال است این که جز پرهیز خیر ناتوان گردد

(4)

پاڙي ويڄ هئام، تان مون مور نه ڀڄيا،
تياهي ڀيام، موريسر اڪين ڀر.

~~~~~

به نزدخانه من صاحب تدبير ساکن بود
مگر باوی شناسائی نه کردم بس زیان کردم
چو شد آزار در چشمم فغان برداشتم گفتم
چرا از عقل برگشتم، چرا باخود چنان کردم

(5)

ہارِیا! تو ہری، کُپُچُ کایا سین کیو،
کَرئین جی کِری، تہ تون توانو ٹئین.

نہ کردی استفادہ ساعتِ بیماری اکسیر
مگر کردی حذر از چیز ہائے بد اثر چندان
بہ رسم احتراز اے ابلہ از آزار بر رفتی
منز لافے کہ غیر از ہیچ گشتی خوبتر چندان

(6)

جی پائین پرینءِ مژان تہ سِکُ چوران کی ذات،
جاگُٹُ جُشُنُ جن کی، سُکُ نہ ساری رات،
اُجھی بُجھی آئیا، وائی کُن نہ وات،
سُلی سُوریءِ چاڑھیا، بَیان کُن نہ بات،
توٹی کُسن کات، تہ بہ ساگی سلن کین کی.

وصالِ یار اگر خواہی، بنر از شب روان آموز
کہ ذوقِ جشن بیداری ہمہ شب در جہانِ شان
بہ دار آیند یا بر تیغ یا در قید از پایان
مگر رازِ نہان بیرون نیاید از زبانِ شان

(7)

تڙي طبيبن، گهايل گهران ڪڍيو،
چڪيا چاڪ چيهون ڪري، ڪڙيون مور نه ڪن،
دوست جي درسن سين، پئي نار نين،
ورچيو ويڄ وڃن، آءُ ته پريم ابهان.

طبيب از چاره برگشته براند از خانه بيمارے
گذشته مدتے ليکن نه حالش برقرار آمد
علاجش ديد دلبر بود، ديگر چيز چيدين را
نه حاجت بود ازان نه حيلنه در هيچ کار آمد

(8)

وڍي جن وڌياس، وري ويڄ ئي سي ٿيا،
ٿرت ٻڌائون پٽيون، روز ڪيائون راس،
هينئر!! تنين پاس، گهار ته گهايل نه ٿين.

تم يڪبار ڪافيدہ، دوباره از مسيحائي
مرا در صحت آوردند ادائے دلبرانه بين
فدايم بر بمان ساعت که اين نوبت بمن آمد
بيا در پهلونے ايشان رضائے معجزانه بين

(9)

ويج! مڀڪي ڏي! آلا چڱي مڙ ٿيان!
سجڻ مان اچي، ڪرلا هو ٿي ڪڏهين.

خدرا از علاج من، بيا باز اے طبيب اکنون
نمی خواهم که از آزارِ جانِ خود شفا يابم
نمنایم بمين تا دم، بمانم باقی از صحت
که آید دوست ازین مقصد لقائے خوش لقا يابم

(10)

هئين ته ويجن وت، تون ڪئن جيءَ جدو ٿئين؟
سرُ ڏيئي مڙ ست، ڪه نه ڪيءَ ڊڙا؟

همی پرسند از من همرهانِ عشق از حیرت
که چون بیچاره ای حالانکه پیش چاره گر بودی
چرا درنذر درمان سر نه دادی اے مریضِ جان
در آن مدت که تو از قبرِ جانان بهرہ ور بودی

(11)

کُنِيسَ کُويِچِن، تَنَ طَبِيبَ نَه گَدَيَا،
دَيِئِي دَنِي دَدَن، پَاثَا دَپِل دَکُوئِيو.

به اوشان کار افتاده که داروئے نه دانسته
اضافه شد به درد من مرا بس نیم جان کردند
طیبی در طلب نامد، مصیبت بهرهء من شد
معاذ الله بیدردان بزودی ناتوان کردند

(12)

تَرَسُ طَبِيبِنِ جَو، جَدَن کِيو نَه جَاتِ،
جَوِيچِن جِي وَاَتِ، دَارُوئَان تَنَهَن دَوُرُ تِيَا.

مريضان چاره سازي اطبا در گذر کردند
که در دانست ايشان اين همه تکرار بيکار است
به داروئے که داروئے بود رشک مسیحانی
توقع داشته باشند کود در پاي دلدار است

(13)

دارُون ۽ ڪارُون، جان ڪي ڪيا ويڃ مون!
 ٻڪي ڏيندا ٻاجهه جي، نهارِي ناڙون،
 جن جون سينَ لهن ساڙون، تن تان ڏڪندو ڏور ٿئي.

فغان پرداز می کوشم که داروی به دست آید
 مدد ای چاره ساز من، نظر بر جان بی چاره
 شوی گر ملتفت بر من، شود رنجوری از من دور
 عنایت های تو کافی، پنی درمان بی چاره

(14)

اگهن مڙي اڄ، ڪيو سڏ صحت ڪي،
 ڏور ڏڪندا پڄ، مهريءَ منهن ڏيڪاريو.

مريضانِ محبتِ بين که صحت را صدا داده
 چو مهتابی صفت محبوب از در کی بدر آمد
 نمایان شد نهان روی مسرت منزل آرا شد
 شبِ دیجور لیکن بهر شان گویا سحر آمد

وائي

اچي سارَ لهيج، ساجَن! سُوَرِ تُماري آئون ماري!
سُوَرِ تُماري جي مَران، تان مُون ڏوهُ مَر ويڃ،
دَبَن پَري هَٿڙا، ڏارُون دوست! ڪَريڃ.

بِيا نِزدم حَبيبِ مَن
ڪه دردم باعِثِ مرگِ است
گِناهُم را نِه ياد آري
اگرِ مِردم مِجيبِ مَن
ڪه دردم باعِثِ مِرتِ است
چنانِ مِستم ڪه مِى بودم
بِه فِڪرِ تَو نِجيبِ مَن
ڪه دردم باعِثِ مرگِ است
بِرايِ مِ زِيسَتِ شاد آيِد
بِه ڏارونِ طَبِيبِ مَن
ڪه دردم باعِثِ مرگِ است

داستان ٽيون فصل سوم

(1)

هَيءَ! هَيءَ! وهي هاء، من ۾ محبوبين جي،
جيرا جوش جلائيئا، بڪين ٻري باءِ،
پسو مڇ مٿاءِ، جي ويساءِ نه وسهوا!

فغان بر لب ز محبوبان، ز محبوبان فغان بر لب
که آزار است بر جانم، نيابم هيچ درما ني
سراپا جسم شد خسته، به بينيد اعتبار آريد
همی بايد دهد دانا، شتابم هيچ درما ني

(2)

کاندين، تاندين، ٻاڻرين، پڇان مر پيئي!
جيرا، جگر، بڪيون، سيخن ۾ ٿيئي!
ويجنئون ويئي، ٿي وهيئي سڄڻين.

جگر بر اخگر اندازد، دلم را نيز سوزاند
باين نوبت که به رحمی ازو بيچارگی از من
ندارم احتياج چاره گر ليکن علاج دوست
جز آن مشکل که گردد دور ين آزدگی از من

(3)

سُرُ جو سَچِيو سَچُٽِين، ٻيهر پاڻ پَري،
چمڪيو سو چوه مان، ڪَڙ ڪَڙ کان ڪَري،
جيرا، جگر، بُڪيُون، لنگهي پيو پَري،
لڳو جيءَ جَڙِي، تائِيان، تيرُ نه نڪري!

کمان پرداز دست دوست، بامن آنچنان پرداخت
بنوک تيز آن ناوک، دُوباره دربرم افتاد
جگر خونا ب و دل غمناک، گردانيد و جسته رفت
مگر ذوقِ محبت روز افزون در سرم افتاد

(4)

پُچُ پَتَنگنِ کي، سَنديُون کَامنَ خَبَرُون،
آڻِيو وَجھنِ آڳِ ۾، جِيءُ پَنهنجو جِي،
جيري جنين جِي، لڳا نيزا نِينهن جا!

مپرس از من که پروانه چرا بر شمع شد شیدا
و گر پرسی ز پروانه بمین حجت روا باشد
که چون زخمِ جگر خوردی چرا آتش پذیرفتی
نیام دیگرى کو این چنین اهلِ وفا باشد

(5)

پَتَنگُ چائینِ پاؤ کی، تہ اچی اگ اُجھاء!
پَجَن گھٹا پچائیا، تون پَجَن کی پچاء!
واقفِ تھی وِساء، اگ نہ دَجی عام کی.

اگر خواہی کہ فرخندہ شوی مانند پروانہ
بیاو آتشِ افروختہ را سرد تر گردان
بسان را سوخت این شعلہ تو شعلہ را بسوزای دوست
نداند تا کہ کسے آنرا چنین طرحے دگر گردان

(6)

پَتَنگُ چائینِ پاؤ کی، پَسی مچُ مَر موٹُ،
سہائیءِ سُپیرین جی، گہڑ تہ تئین گھوٹ!
ایجان تون اُروٹ! کُوری خبر نہ لہین!

اگر خواہی کہ فرخندہ شوی مانند پروانہ
مترس از شعلہ ازان کہ اول ہمین طور وفاداری است
برو بر جلوہء جانان یا از سوز آن خندان
بغیر از سوز خام استی، تقاضایت ریاکاری است

(7)

پَتَنگن پَه کِیو، مِٲِیا مَٲِی مِچ،
پِسی لَہس نہ لِچیا، سَٲِیا مَٲِی سِچ،
سندا گِچین گِچ، ویچارن ویجائیا.

ہجوم انداز پروانہ، سوئی شعلہ شتابیدند
تپش اندوز گردیدند و جسم و جان فدا کردند
وفاداری بہ شرط استواری همچنین باشد
سر تسلیم خم کردہ حیات از خود فنا کردند

(8)

جی تَتو تَن تَنُور جئن، تہ چندی سانُ چِماء،
آٲی اَگِ اَدب جی، ہاری جانِ جِلاء،
بُرَقعان اُندر بازیون، پنہنجون سپِ پِچاء،
لُجَن لُوء، لَطیف چئی، پَٲَر ہڈِ مِپاء،
مَتان لوک لَکاء، وصالا وچ پئی!

تپد گر تن تنور آسا بن بر آب و دیگر سوز
فروز آرد فروغ آخر مدہ آنرا فرو گردن
بیارا اندران بازی بغیر اظہارِ با دگران
بی یابی ازین بازی متابی گرازو گردن

(9)

اڃان تَنُوران، ڪالهه ڪڍياسون سڄڻين،
پڻ تايائون تڪڙو، وحدت جي وَڏا؟
محبتين مٿان، مڃ مُورائين نه لهي!

هنوز از آتش خيزان برآورد آن صنم مارا
همان دم سوزيڪتايي به جانِ ما شتابان داد
دراين صورت به حالِ ما نجات از سوز ممڪن نيست
که مارا از سرِ نو يارِ ما شعله به دامن داد

(10)

پچائي پهاڻُ، رسائيو رُڪَ ڪي،
تنين سندو ڄاڻُ، آهي اڳڙين ڪي.

همان ڪو سنگ را پخته، پديد آرد ازو آهن
جهان اور ڪند تسليم لاشڪ خوش هنر هست آن
همي دانم که اين ترڪيب آتش ڪارِ ما داند
عجب دانايِ راز است آن زيرِ ره باخبر هست آن

(11)

دَنءُ دَنءُ دَمَن وارَ، اَچ پڻ اڳڙين جي،
 ٻاري مڇ مَجاز جو، اوتيائون اڱارَ،
 دُؤڌا! ٿي مرڌارَ، جِمرَ ڪُچو رُڪُ ڪُڻيون ٿئي.

به شورِ بادِ دمِ امروزِ آتشِ کارِ مصروفِ است
 مجازِ آغازِ آتشدانِ که از اخگرِ فروزان شد
 دهدتاب و توانِ دل را حقیقت را به حسنِ آرد
 شوی ضایعِ چو آهن، گرنت ازوی گریزان شد

(12)

دَڏيا! تون نه ڏٺين! اڳ اوڏو نه وڃين!
 اُلا جي عشقِ جا، سي تان تون نه سَهين!
 اُپو ائين چئين، ته ائون اڳڙيو آهيان!

ڪشيدى دست و روى خودِ نخست از آتشِ اى جانم
 همان آتشِ که دارد شعله هاى عشقِ در پرواز
 گذر کرده ز تابِ آن برفتي، بعد مى گونی
 که تو آتشِ گری لیکن نه اى با شعلهِ بر پرواز

(13)

سُرُ ساندانِ ڪري، پُڇج گهرُ لُهارَ جو!
دَڪن هيٺ ڌري، مان گڏينئي رُڪَ سين!

بجو دکانِ آتشگر، بنه اين جسم برسندان
بنه اين جسم برسندان بجود کان آهنگر
که توهم کوفته آميخته گردی در آن آهَن
شوی آهَن صفت پخته بدین فیضانِ آتشگر

(14)

سَهي جئن ساندان، دَڪن مٿي دَڪرا!
وَه وِجائي پاڻ، ڏي دُٻائون دُگرين.

بيا پی کوفته گشتن چو سندان کارگر باشد
مگردان روازين محنت که اين محنت پراز خوبی است
بگیر اين نکته دريادت، حذر از کوفت و پخت مکن
که اين صد مقصدی دارد دگر بیکار سر کوبی است

(15)

اچ اڳڙيا آئيا، سُودا سِراڻي،
پياري پاڻي، تيغون ڪندا تڪيون.

بيامد باز آتشگر، که تا رونق بجا آيد
بلي شوریده سرليکن، بدستش دوستی پنهان
دهد چون آبِ آهِن تاب تيغِ زنگ خورده را
مثالِ روئے مهرويان ڪناند تيرگی پنهان

(16)

اچ اڳڙيا آئيا، ساڻو ڪي سُجاءُ،
لاهيَندا موريان، رُڪُ ڪريندا پترو.

همان آبنگري آمد که فطرت را فروغ ازوی
نگاهش هر نمانش را بیک جنبش جوان سازد
نقاب از زنگ برخیزد رخ آهِن را شود رخشان
به دست آرد چو آن پر داغ، صیقل را روان سازد

وائي

جيءُ جياريو، جيءُ جياريو، ڪين منهنجڙو هاريو،
 پرين جي پچار، سين جي سنڀار، جڏڙو جيءُ جياريو،
 اچيو تن عميق مان، پرين، پوڄ پياريو،
 مرض مريضن تان، اشاري ساڻ اُتاريو،
 ڪرم ڪرمن جي مون کي، اُهڪي مان اُڪاريو،
 سنئون منهن ڪري، سپرين! ائين نرم نور نهاريو،
 سائنن جئن سڌ ڪري، ائين طالحن کي تاريو.

زندگي اے مهربانان زندگي زندگي اي مهربانان زندگي
 ياد جانان مي دھڏ تابدگي زندگي اي مهربانان زندگي
 مي دھيد ازبادء خورسندگي زندگي اي مهربانان زندگي
 در اشاره مي رود پڙمردگي زندگي اي مهربانان زندگي
 يک کرم کافي برين آزدگي زندگي اي مهربانان زندگي
 يک نگه زائل کندهر کستگي زندگي اي مهربانان زندگي
 ميروم ازجان خدا را زندگي زندگي اي مهربانان زندگي

داستان چوٿون فصل چہارم

(1)

ايڪ پيالو! ٻه ڄڻا عشق نه ڪري ائين!
ليکيا جي لکڻ ۾، سي قرب رسندا ڪيئن؟
هڻڻ ڪيا هيئن، وانجيا، پَسُ! وصال کان.

يڪي ساغردو ميخواران، طريق عشق ڪي باشد
حساب است اين اگرواجب، نمي ورزد خيال ما
حسابي آنکه دارد دور عاشق را ز قرب دوست
نبايسته نشايسته بود هرگز بحال ما

(2)

ايڪ پيالو! ٻه ڄڻا! عشق نه ائين ڪري!
آئي سي ايڪ ٿيا، جي گتا نينهن ڳري،
دوئي ڌار ڌري، جُ خلت خنجر آئيو.

يڪي ساغردو ميخواران، اصول عشق ڪي باشد
اصول عشق اين باشد نه، باشد فاصله درپيش
به يكتائي دوئي را درگذر کردن همي بايد
در اين ميدان به مشتاقان نه شايد مرحله درپيش

(3)

ایک پیالو! بہ جٹا! عشق نہ کری ادا!
ای تان، ساعر! سدا، کئی جا قوال سین.

یکی ساگردو میخواران، طریق عشق کی باشد
همین تقسیم در تقویم عشاقان نمی باید
تمنای به مینوشی که اظهارش به مطرب بود
کنون تکمیل آن از رغبت ساقی همی باید

(4)

هوندو هدا مر سندا، لاءِ پیاکن پانهنجو،
پوچ پیارج پنهیڑا، ویندا ونیو کند،
ته هت تنهنجی هند، موکی! کو مان لهی.

نمی زبید که داری می زمی نوشان نهان ساقی
بنوشان می به می خواران که جودت هم چنان باشد
سفرآماده می نوشان بنوشیده روان گردند
بوچه لازم که با اوشان ز تو عزت عیان باشد

(5)

هوندو هڏِ مَرِڪُ، لاءِ پياڪَن پانهنجو،
وٽي واٽاڙئن ڪي، تان پياڙي پَرِڪُ،
سَالِڪَ لهي ٿي لَڪُ، جا تو ايندي ان سين.

مگردان خفيه خم را از بلانوشان که تا ساغر
ز می پخته بغایت رهروان را در خمار آرد
ادای آن ادای خوش که تو آن دم رواداری
ترا هر می پرست از شاد خواری در شمار آرد

(6)

گَهَتَنِ مَرِ گَهَتِڪَن، وَتِيُونِ پِيَنِ وَهَ گَاڏِيُون،
بر خيز بده ساقِي! پيار ڪي پَرِين،
پڪين نه پَرچِن، مَتَ تڪيائُون مَنجھيان.

پيپي جام ے نوشند از تلخی نمی ترسند
صدای بر صدای اینکه، برخیز و بده ساقی
نمی گردند سیراژ جرعه، خمها در نظر دارند
ندای بر ندای اینکه. برخیز و ده ساقی

(7)

آئي اُتر واء، موڪيءَ مٿ اُپتيا،
مٿارا تنهن ساء، سر سنباھيو.

هما بادِ شمال آمد که گرد از پای می نو شان
به دوش آورد چون پیغام، ساقی خم کشاده کرد
ازین شد التفات می پرستان سوی میخانه
نظر باخوش نظر پیوست هریک استفاده کرد

(8)

وجهج واثاژئن تي، میخاني جي ماڪ،
ٿيندي سڌ سيڪنهن، هنڌ هنڌ پوندي هاڪ،
پرھ جا پياڪ، جُ سي اڱڻ آئيا.

بيفشان شبنم میخانه را بر رهروان ساقی
که آگاهی دهد بویی چو گل بویی به هر سویی
دوان آیند ے نو شان، صبحی را صدا کرده
به صحنِ تو بخیزد شور پیمانہ زهر سویی

(9)

جہ سی اگڑ آئیا، تہ سرو کندا سچ،
سائی ٿیندین اُج، ہی پیتو! هو آڻ کي!

قدوم می پرستان زینتِ ایوانِ میخانه
هجوم آویز دستان گرد پیمانہ چوپروانہ
تہی گشتند خمہا لیکن اینہا تشنہ لب چندان
بہ جوشِ جامِ آشفته و دیوانہ چوپروانہ

(10)

موکي چوکي نہ ٿئي، اصل اوچي ذات،
وٿيون ڏيئي وات، متارا تنهن ماریا.

مبادا بی خبر باشی توای پیر مغان بشنوا
بسی باعیش کوشی لیکن آسوده نخواهی شد
هلاکت یافتند از تو بلا نوشان به جام تو
ز جرم بیوفائی سر بر سر آورده نخواهی شد

(11)

مَتارا مري ويا، موکي! تون نه مَرين،
کيهي پَر پَرين، ڏکي ڏاتارن ري؟

جواب ای ساقی باقی که بعد از مرگ می نوشان
تو زخم زیست تاچندان به جان زار خواهی داشت
گذراز دیر تا کی دوستدایرها به ویرانه
تقاضای وفا از خود بجا اقرار خواهی داشت

(12)

مَتارا مري ويا، موکي! تون پي مَرُ،
تنهنجو ڏوس ڏمَرُ، کون سهندو ان ري!

چرا بیگانه شد مرگ از توای پیرمغان دیروز
که هر میخوار مرد از خود سری تو به خمخانه
جوابی ده که بعد از رفتگان آن کیست کوا امروز
کند در عفو بیجا برتری تو به خمخانه

(13)

سَري ڪيَن ڪيون، ويَن مُوڪيءَ جِي ماريَا!
ڪوڄو سَخَن ڪَلالَ جو، پَتي تي پيون!
تِهان پوءِ ٿيون، مَرَنُ مَتارَن ڪي!

مگو مردند میخواران پس از تکرار می نوشی
مگر از باعث دیگر ز جان رفتند میخواران
دمی پیر مغان بر داد عتاب از تندی و تیزی
ازان آزرده افسرده گذر کردند میخواران

(14)

ڪَنڌ ڪَتارو، مُنهن وِٽي، عادت سَندينَ آيَ،
تَنِينَ تَڪُونِ ڏٺيون، جُنبي منجهان جِي،
سَرو تن سَبِي، جنِ حاصل ڪيو حالَ ڪي.

به سرتیغ و به لب ساغر که عادت این چنین دارند
ز جذب این بسر آرد آن راهی که راهی نیست
بیاری غافل و گمراه که آگاهی کئی حاصل
امان در سایه عشق است و دیگر جا پناهی نیست

(15)

موکيءَ مَنو نہ گھریا، وہ نہ وھاتیا،
سُرکيءَ کا، سید چٹي، اُتي ٿي آتيا،
جي ڳالھين ڳنگاٿيا، تن بَنن پاسي بنيون.

بغير از امتيازِ تلخی و شیرینی از ساقی
گرفته جام نوشیدند، میخواران به میخانه
بنوشیدند نا چندان که از جانها جدا رفتند
به بین آن مدفن اوشان نشانداران به میخانه

(16)

سِرُ ڏيئي سَتَ جوڙ، ڪنهن پَر ڪالڻ سين!
ڪاتي ڪَرڻ ڪَپار ۾، خَنجَرُ آڻي ڪوڙ!
مَرڻان مُنهن مَر موڙ، وڻي ٿي وَڌ لَهي!

اگر خواهی شهیدِ عشق باشی راه رندان رو
فدا کن سر که بعد از سرشمرده آیی از اوشان
بغير از سرفروشی این سعادت کی شود حاصل
نگیرد این فضیلت هر کس و هرجایی از اوشان

(17)

وَتَ وَتَ وَتِيءٌ مَّ، مَتَّ مَتَّ مَنُتْ هِيو،
 قدر كَيْفَ كَال جَو، پيا كَن پيو،
 اَچن دُرس دكان تي، كَنَدَ قبول كيو،
 سُرْها سِرُ ديو، چَكَن سُرُكُ سِيد چئي.

بدیدم می به می ساغربه ساغر لذت نوعی
 مپرس از کیف ای جانم فزون تریک زدیگر بود
 همان کیفی که از کیفیت آن گرشوی واقف
 بمقتل شادمان آیی و گومی باده خوشتر بود

(18)

کلاژنئون کاء، مَتِ نه سِکین مون هیان!
 رُئِندي رات وهاء، چکائینندي بَنیون!

رموز رندی از رندان نیاوردی به نزد خود
 چه کرده هرچه کردی خالی از خیر و خبر کردی
 کنون ریز اشک شب بوقت می چکانیدن
 نیابی باز این نعمت چرا کار بتر کردی

وائي

دوسُ پيهي در آئيو، ٿيو ملڻ جو ساعيو.
ڏينهن پُڄائون آئي اسان کي، موليٰ مُحَبُّ ملايو.
ويو وڇوڙو، ٿيو ميلاپو، واحد واءُ ورايو،
هو جنهين جو ڏس ڏوراڏو، اوڏو اُچ سو آيو،
عبداللطيف چئي، اُچي عجيبن پاڻ فَضْلُ فرمايو.

دوست از درآمده اهتمام وصل شد
اهتمام وصل شد دوست از درآمده
بعد مدت از خدا ارزو برآمده
ارزو برآمده اهتمام وصل شد
دور شد دوري ز ما يار در برآمده
يار در برآمده اهتمام وصل شد
آنکه نزد ما بود قرب او سرآمده
قرب او سرآمده اهتمام وصل شد
فضل بر عبداللطيف دوست از درآمده
دوست از درآمده اهتمام وصل شد

داستان پنجون فصل پنجم

(1)

صوفي سالم سي ويا، جي اڪثر سين اڏيار،
بازي بازندن کي، آهي اويسار،
پريان سين پهڪار، رنديءَ رسائي ڪيا.

عجب انجام اربابِ وفارا، خوب و خاص انجام
که رسم خوش بنا کردند، طرح نو بجا داده
رسیدند از ره کثرت به محنت بر سر منزل
همین اعجاز رندی بود کین کردار ادا کرده

(2)

صوفيءَ سيرُ سين ۾، جئن رڳن ۾ ساه،
سا نه ڪري ڳالهيءَ، جئن پويون پروڙي پساه،
آهس اِي گناه، جي ڪا ڪري پڌري.

به هرجا سير صوفي را، به رگا چون روان شد خون
جدا از خلق می دارد، معنی روزگار خویش
به ذکر و فکر گم ذهنش، خبر از وی نخواهی یافت
گناهش این، اگر کس را گمارد رازدار خویش

(3)

دَني دُکُويَا، اَنْ دَني راضي تيا،
صوفي تي تيا، جئن کين کنيائون پاڻ سين.

دهد داد و دهش رنجش، صواب اوصاف صوفی را
مگر راضی به ناداده، که اصلِ اصفیا باشد
تهی دامنِ تونگر دل، ندارد سیم و زرد در کف
نه بر دنیایِ دون آنرا، امید و اکتفا باشد

(4)

صوفي لا کوفي، کون پانئیس کیر،
منجهيان ئي منجه وڙهي، پَدر ناهس پير،
جنين سائس وير، تئي تنين جو واهرو.

نداند کس که صوفی کیست، مسلک چیست صوفی را
چه می دارد چه می خواهد، چرا غافل زجانِ خویش
خبر دارم که صوفی در ستیزاندر بطونِ خود
بخود جنگد مگر صلحش بود با دشمنانِ خویش

(5)

صوفیء صاف کیو، دُوئی ورق وُجود جو،
تہان پوءِ تِیو، جیئری پسِ پَرینء جو.

چہ صوفی صاف کرد از هست، اوراق وجودش را
ازان پس گشت فرخنده، لقای دوست را دریافت
چہ صوفی صاف کرد از وہم، الواح خیالش را
ازان پس گشت او زنده، لقای دوست را دریافت

(6)

صافی چائین، سَدّ کرین! صُوفینِ ای نہ صلاح،
کاتی رَک کُلاه، وِجہُ اُچلی اُگِ مِر.

مقام صوفی ازخواہی، بشو از مصلحت بیرون
کُلاه انداز در آتش، کہ شرطِ اولین باشد
بیا گم کردہ خود را باز، تا راہی شود پیدا
مقام صوفی ازخواہی، ترا مسلک ہمین باشد

(7)

جي ڪلاه رکين ڪنڌ تي، ته صوفي صالمر ٿي،
وہ وٽي هٿ ڪري، پُر پيالو پي،
هِنڌ تَنين جو هي، جن حاصل ڪيو حال ڪي.

ڪلاه خویش گرداری، بشو صوفی به جان و دل
بشو صوفی به جان و دل، بنوش از آب عرفان جام
مقام این مقام آن، که حال ازوی شود حاصل
مراد توبه این ساغر، گذراز دور بی جان جام

(8)

جُسي ۾ جَبَّار جو، خُفي خِيمو ڪوڙ،
جَلِي تون زبان سين، چارئي پهر چور،
فِڪر سين فُرقان ۾، اِسم اعظم ڏور،
بيا در وِجي موڙ، اِي اُمَلُ اِثائين سَپجي.

خفی را خیمه اندر جسم زن، ذکر جلی می کن
به غورو فکر در فرقان، همی جو اسم اعظم را
مرو بر درگه دگران که درگاه خدا کافیهست
ازان گوهر دست آری، بسرده سعی پیهم را

(9)

عالم آئُون سانُ، ڀَريو تو ڀيرَ ڪري،
پاڻ نه آهي ڄاڻُ، مانديءَ مُنڊُ پڪيڙيو.

همه عالم به گرڊ من، مدام اندر تنگ و تازست
منم در ورطنه حيرت، که آخراين تماشا چيست
ندانم ابتدا و انتهای اين تمام اسرار
طلسم رنگ و بورا در بهاييت پست و بالا چيست

(10)

طالبُ ڪَثر، سونهن سُر، اِي روميءَ جي رُوءِ،
جنينِ ڏني جُوءِ، تنين ڪُچيو ڪين ڪي.

طلسم رنگ و بو، ترتيب داده آنکه در احساس
جهان در جستجو حيران، که تابيند جمالِ او
گرفتم نکته از رومی، پذيرفتم که می گوید
همه آثارِ عشق آمد، پديدار از کمالِ او

(11)

طالِبُ کَثَرُ، سونهن سُرُ، اِي روميءَ روءِ،
ماڙ هُو اِتِ ڪِئاءِ، مُنڊَ نه پَسِين مُنڊُئو.

جمال و جستجوی او، همه احوال عشق ای دوست
جهانش را که می بیند ز خود حرفی نمی گوید
مقام معرفت آغاز و انجام این چنین دارد
بجا محسوس می باشد، چنان رومی همی گوید

(12)

طالِبُ کَثَرُ، سونهن سُرُ، روميءَ چيو آهي،
تاڙي جي لاهي، ته منجهين مُشاهدو ٿئي.

نهام راز آن از برکه رومی در اشاره گفت
جمال و جستجویش، عشق را اندر نهال آرد
نباشد پرده ی حایل اگر مابین حسن و عشق
شهود از باطن آید بر، حقائق را بحال آرد

(13)

ظاهر ۾ زاني، فِڪر منجهه فنا ٿيا،
تنين کي تعليم جي، ڪُڙه اُندر کاني،
حرفِ حقاني، دُور ڪيائون دل ۾.

به ظاهر فاسق و فاجر، فنا في الفكر در باطن
گريز از علم گويا، تيرِ دل را در هدف آرد
که وردِ حرف حق را روز شب در خاطر انگارند
کرا حاجت که ديگر روزگارش در تلف آرد

(14)

جن کي دُورُ دَرْدُ جو، سبق سور پڙهن،
فِڪر فرهي هت ۾، ماڻ مُطالع ڪن،
پَنو سو پڙهن، جنهن ۾ پسن پرينءَ کي.

شعارِ شايگان اِي دوست دورِ درد و درسِ غم
بدست آرند لوحِ فِڪر، خاموشي مطالعِ شان
نمي خوانند اوراقِ دگر، بس يک ورق خواننده
که مي آيد لقايِ يار از وي در منافعِ شان

(15)

ساستَ ساریائُون، اَلَفِ جنهن جي اڳ ۾،
ناحَقُ نِهارین، پَنا پیا پرینءَ لئی.

نه ياد آرندي آسڙي ته مي ڏاڍو اَلِفِ درپيش
الست آواز آن سڙي ز فڪرِ ناقصان معدوم
همين بينند اوراقِ دگر ليڪن نهي ڏانند
بغير از مقصدِ انسان گويا از جهان معدوم

16

ساستَ ساریائُون، اَلَفِ جنهن جي اڳ ۾،
”لَا مَقْصودَ فِي الدَّارَيْنِ“ اِن پَرِ اتائُون،
سَگَرُ سونائُون، تيا رَسِيلا رحمان سين.

به ياد آرندي آسڙي ته مي ڏاڍو اَلِفِ درپيش
الست آواز آن سڙي به فڪرِ عاشقان پنهان
ته لامقصود في الدارين، را تشریح مي ڏانند
بدين مقصود پندارند رازِ دو جهان پنهان

(17)

اَكْرَ پَرُھي اِيَا گيا! قاضي تئين كيا؟
پيرئين ۽ پانئين، ايڏا ائن نه آءُ!
ان سرڪيءَ سَنَدو ساءُ، پڇج عَزَا زيل كي.

مگوای بی نصیب از حرف خواندن خویش را قاضی
که خوانی بیشتر تاهم، نه دانی رسم و راهِ عشق
بیا بر ذوق عَزَا زیل ای ندیده ذوقِ عشاقی
که لذت گیری از جرعه، بیابی بزمِ گاهِ عشق

(18)

عاشق عَزَا زیل، بیا مَرِيئي سَدَرِيا،
منجهان سَك سَبِيل، لعنتي لال ٿيو.

بجا عاشق عَزَا زیل است و دگرداں بس هوس کاران
که از عشقِ عظیم آن لعنتی شد سرخرو چندان
کرشمه بین محبت را، که دارد پیچ و تاب اینک
بیا بر شور تابینی به دنیا ها و هو چندان

(19)

جو مون پڙهيو پاڻ لئي، سبقِ سابقِ جو،
پهرين شجاعتِ پانهنجي، نفسِ جو نهو،
جِتِ عَرَفَانُ اَصْلُ ۾، تي رُوخَن روزِ ڪيو،
وري وَرَقُ پيو، گڏيُم وڏِ وصالِ جو.

بخواند آنچه خود، سبق از سابقه اسباق
شناسيدم ازان اول، نهايت نفس را بيشك
بران جاي كه حاصل مي شود ارواح را عرفان
رسا شد نارسا ذهنم، توصل شد بجا بيشك

(20)

پڙهيو ٿا پڙهن، ڪڙهن ڪين ڦلوب ۾،
پاڻان ڏوه چڙهن، جئن وَرَقِ وَرائين وِترا.

همي خوانند، مي خوانند، غير از سود مي خوانند
كه در دلهاي شان حرفِ شناسايي نمي آيد
زابد گر همي خوانند، در تقصيرِ مي افتند
كه هرگز بي عمل نزديك دانائي نمي آيد

(21)

اَکَر پَڙَہُ اَلَفِ جِو، وَرَقَ سَیِ وَسارِ،
اَندر تُون اُجارِ، پَنا پڙهندین کیترا،

بخوان حرفِ الفِ اول، دگر اوراق ضایع دان
که اینست ابتدای علم، این ہم انتهای علم
جلای ده به جانِ خود، که تایابی ولای خود
مخوان اوراق چندین را، نه یابی ماجرای علم

(22)

جئن جئن وَرَقَ وَرَائِین، تئن تئن ڏنو ڏوہُ،
تنهن کَھڻي ڪبو ڪوہُ؟ جي رھڻي رھيو نہ سُپرين.

بگردانی اگر اوراق چندان، نقص یابی چند
بیا بیرون ازیں گردش، که از گردش غبار آید
اگر از قول مقصد بر نیاید، فعل بے فیض است
کفایت کن برین نکته که در مشکل بکار آید

(23)

کَاتِبَ! لَکِیْن جِئْن، لایو لَامَ اَلْف سِیْن،
اَسَان سَجُنُ تِئْن، رهیو آهی روح مِ.

چنان کاتب نويسد لام الف را متصل کرده
بسان او به روحِ یارِ من پیوند می دارد
بظاہر دور تر لبکن بباطن هست نزدیک آن
خیالش چون گل خندان مرا خورسند می دارد

(24)

تَهَرَا چَالِيهَا نہ چَالِيءَ، جَهَرُو پَسَنُ پَرِيْنءَ جَو،
کَهَرِي کَاتِبَ! کَرِئِيْن، مَتِي پَنَنِ پِيءَ،
جِي وَرَقَ وَاَرِيْن وِيءَ، تہ اکر اهو ئي هيڪڙو.

برابر نیست با دیدار یک، تکیه چهل روزه
بگویم تجربه لازم اگر فکرت به شک باشد
چرا کاغذ سیه گردانی اے کاتب چنان چندان
که گردانی بسی اوراق تا هم حرف یک باشد

(25)

تَنْ کَدَي، مَن حُجَرُو، کَيم چالِيها رَکُ،
کَوهُ نَه پُوچِيو پُوچِيين، اُنئي پهر اَلکُ؟
تان تون پاڻ پَرکُ! سَير کَنهن ڏانهن سامهون.

دلت حجره، تنت مسجد، ضرورت نيست چلھ را
بغير از حاجت ديگر. پرستارِ خدا مي باش
شناسي خویش را آگاه باشي از همه حکمت
گذر از بر کدورت، مایل صدق و صفا مي باش

(26)

سَپِکَنهن ڏانهن سامهون، ڪو هنڌ خالي ناه،
اَحدا جي اَرڪَ ٿيا، سي ڪانئَر ڪبا ڪانه؟
مُحَبَ منجهين مَن مانِه، مون اُڃا تَنديءَ اُجهيو.

اگر بيني عجب بيني. مگر با چشم حق بيني
نباشد هيچ جا خالي. به هرجا مظهر عرفان
حذر از منحرف واجب، که آن کاهل نه در کالست
بديدم دوست را در دل. بدیده منظر عرفان

داستان چھون فصل ششم

(1)

دائودی دیون کری، رَنکَن کونھی رنگ،
گھوڑی، ہیٹ اینگ، کاهیر پاگرتین هٹی.

صنم داؤد خصلت شہسوارو صاحبِ حشمت
منم بی جان تنم افتان، ندارم زور بازو کاش
همان بر رخس سرکش من زمین رهرو به آهسته
بجان آید بیندازد فرود آیم به زانو کاش

(2)

دائودی دیون کری، رَنکَن کونھی چیت،
گھوڑی، ہیٹ سُچیت، کاهیر پاگرتین هٹی.

صنم داؤد صورت شہسوارو صاحبِ صولت
منم ناندان دلم حیران، ندارم هوش و همت را
نمان بر رخس سرکش من پیاده پیش تا زنده
بجان آید بیندازد رسم هرج و هلاکت را

(3)

او قابیل! اکین ۾، توکي باري بان،
اُيو اُگرایون کرین، ماڳ هٿيو مَستان،
جانب! تون زیان، اکین سین ایڏا کرین!

ایا محبوب ای قابیل! چسم تو پر از پیکان
نگاهِ تو عجب انداز، عجب مستانه می باشی
بیک حمله، بیک غمزہ، کنی غارت متاعِ دل
زیان از تو روا بر ما، مگر بیگانه می باشی

(4)

جي هو پائين کان ڪمان ۾، ته سينو سپر رک،
منهن ۾ معشوقن جا، چاڪ چٽڪا چڪ،
سوري پانءِ مَر شڪ، عاشق ٿي ته اُبھين.

اگر تیر از کمان آید، سپر کن سینه ی خود را
که یابان آنچه می خواهند، انجامش به سر باشد
مترس از تیروی اندیشه ی سودو زیان برکش
که عشقت از بمین تکلیف بیشک بهره ور باشد

(5)

جي هو پائين کان ڪمان ۾، ته سپر ڏيڇ،
منهن ۾ معشوقن جا، جهالو ٿي جهليڇ،
پاهان پڳ م ڏيڇ، عاشق ٿي ته ابھين.

ڪمان را گر بزه آند، تو سينه سپر گردان
مشو دوز از مقابل جان سپرده نزد اوشان باش
گوارا کن به جان زحمت، مده جنبش به پای خود
گرا هستی عاشق صادق گزیده گرد اوشان باش

(6)

پائي کان ڪمان ۾، ميان مار م مون،
مون ۾ آھين تون، متان تنهنجو ئي توکي لڳي.

مکش تير از ڪمان برمن، مکن اين کارِ طفلانہ
مکن اين کارِ طفلانہ مکش تير از ڪمان برمن
که تو موجود هستی در وجود من، مثالِ جان
شوی خود صد ديوانه، مکش تير از ڪمان برمن

(7)

کیو چڙین کان، هڏ نه هٿائین ٿا.
ٿیا جی نشان، ته پهرئین سان پورا هئا.

گریزان از خدنگِ دوست، لرزان از نگاهِ او
نخواهی دید حیلہ باز را زخمِ آزما گشتن
نشانه چون شود یکبار، دیگر سزنه بر آرد
نصیبِ خود پسندان کی بود دردِ آشناد گشتن

(8)

لوري جت لڳوم، اُتِ اُپو ئي آهيان،
سوره پرين سَندوم، مانَ پا جهائي پيو هُئي!

به آن جای که گشتم صید، آنجا ایستاده ام
مرا تیرِ سبک زخمی، عجب راحت رسانیده
هنوز امیدوارم تا که باز آید همان تیرک
نگاهِ مهربان یا بم، قدم ثابت رسانیده

(9)

محبت جي ميدان ۾، ڪر پڙاڏو پٺُ،
سرُ سوريءَ، ڏڙ ڪنگرين، متان ڪُچين ڪٽُ!
عشق نانگ نيٺُ، خبر ڪاڏن ڪي پوي.

به ميدانِ محبت نعره زن شو اهل دل از دل
به دار آيد سرت، تن ڪنگره يابد، بمان خاموش
گزندِ اڙهائِ عشق مهلڪ مي بود جانم
مگر بايد ڪه باشد دل شڪيبا، هم زبان خاموش

(10)

محبت جي ميدان ۾، سر جو ڪر مَ سانگُ،
سوريءَ سُپرين جي، چڙهَ ته ٿئين چانگُ،
عشق آهي نانگ، خبر ڪاڏن ڪي پوي.

به ميدانِ محبت درهوائِ سر مگردان سر
رضائِ گر دارو رسن آرد بنهه سرپيش
عتابي سر، و گر آيد مقابل اڙدهائِ عشق
نمي زيبد جنون انداز عاشق را حذر درپيش

داستان ستون فصل هفتم

(1)

عاشقن الله، ويروتار نه وسري،
آه گریندي ساه، کڏهن ويندو نکري.

کجا ممکن که عشاقان فراموشند ايزد را
به هر لمحہ به هر لحظه به ياد اوست شغلِ شان
گمان اينست ليکن از گمان برتر يقين اينست
درين حالت ز فصلِ جان شود با دوست وصلِ شان

(2)

عاشقِ ائن نه هُون، جئن تون سَحي اگزين،
وچي در دوستن جي، رتُ ڏهاڻي رُون،
بي پر کنهين نه پُون، ماڪر محبوبين سين.

شمارد ترا عاشق، که داری سالم اعضا را
مکن دعوای عشق اکنون که این دعوای بیکار است
بود عاشق که خون باریده گرید بر درِ جانان
پسند آرد نه دیگر را، پسندش دید دلدار است

(3)

جان عاشق رت، تان دعویٰ کری مَر نینهن جی،
سائو مُنهن، سُونهن گئی، سِکَنُ آي شرط،
نَکي گورِ گَرَتُ، مَتا سِر سَوِدا کری.

همان عاشق کجا باشد، که تن را پر ز خون دارد
اگر خونِ فزون دارد همان عاشق کجا باشد
نشانِ عشقِ بازانِ رنگِ زرد و چهره بی رونق
نه سر بر سگّه اندازد که عاشق بر ملا باشد

(4)

اِجا تو منجهان، کَک چُتي رَتِ نَکري!
مُنهن ۾ محبوبن جا، کُنن جَهليندين گهاء؟
سو تون کُچاڙيا، سِکَنُ جون سَدُون کرين؟

مکن دعویٰ که اکنون از تنّت بایک خراشِ خس
بر آید خونِ آنچندان که بینی بیشتر آن را
بدین حالت چسان از ضربِ محبوبان بجا مانی
گذر از این هوس بگذار از خود دور تر آن را

(5)

سِڪُنُ ۽ سوري، ٻئي اکر هي ڪڙي،
وهڻُ واترُين تي، ڪارڻُ ضروري،
ٻنهي جي پوري، جيءَ ڏني ري نه جڙي.

صليب و عشق را يڪ مقصد و مقصود می باشد
اگر اين جان چلب دارد، ازان عاشق شود بی جان
نشستن بر سرِ راهی به زوری یا به زاری عام
بغير از جان سپردن مسلک و منصب بود بی جان

(6)

جي کين سِڪُنُ سِڪُ، نات پَسُ سِڪندئين،
پاسي تَنِينَ مَ لِڪُ، ني ه نه سُجائڻ جي.

نداری علم گراز ریز درد آمیز و عشق آموز
برو بین عشقباز آن راک بینی رسم نادیده
مرو در کوچه ی بی غم که از عشق است بیگانه
چه داند سرِ سربازان که سرد و گرم نادیده

(7)

عاشق! معشوقن جي، وٺي ويهه ڳري،
جَمَ ورجي ڇڏڻن، سندي دوست ڌري!
ڏيندا پُڪي ٻاجه جي، ويندءِ ٺپ ٿري،
آسان تان نه سَري، تو ڪئن سَري سپرين؟

بيا در بارگاه دلنوازان با دل و دیده
بگردان سیر از دیدارِ اوشان دیده و دل را
به داروئی محبت مر ترا خورسند گردانند
مدارای جان جدا هرگز زجانان دیده و دل را

(8)

عاشق! معشوقن جو، وٺي ويهه دُڪانُ،
پئڇ پيش پريُن جي، پٽيءَ وجهي پاڻُ،
ته تون تئين ساڻُ، سدا رهين سُرخرو.

بيارا بردگانِ يار، بازی آنکه خوش بازی ست
نیاز آکین بی پیش او نهاده سربه شو برسر
بمانی سُرخرو بیشک، نه بینی گمرهی و غم
عجب رازیست این رازی که می گدد ازو برسر

(9)

عاشق! معشوقن جو، وٺي ويهڃ گهٽ،
 ڄم وڙچي ڇڏئين، موڪليءَ سندنو مٺ،
 ڪري سر جي سٺ، پيڇ ڪي پيالئون.

به ميلان محبت منزل اندازي به ڪوي يار
 بنوشي مي، عوض جانت ز جام او چنان چندان
 ڪه خم گردد خم پير مغان تو سیر تر باشي
 همي باشد چو صبح آباد شام او چنان چندان

وائي

سُپيريان جي سونهن جي، ڳالهه ڪين وڃي،
 وڃي در دوستن جي، سُوريءَ سر هجي،
 عاشق انگن چڙهيا، ٻيو سِڪو پڇي،
 پڇڻ پوءِ پريتئون، پهرين سر سڄي،
 عاقل ٿي اوچون ٿيا، پورو ڪين پڇي

حدیثِ حسنِ محبوبان کجا از دل جدا گردد
همین کاوش، همین کاهش که سربروی فدا گردد
کجا از دل جدا گردد
تختین سربه پایان عشق ازین وصلت عطا گردد
کجا از دل جدا گردد
به دار آیند عشاقان دگر کی با وفا گردد
کی از دل جدا گردد
فنا شد عقل، لیکن وهم کجا از دل جدا گردد
کجا از دل جدا گردد

(1)

هَر هَر هَر ائي، وِجَن دَر دوستن جي،
 پاڙا ڏانهن پَرِيَن جي، اُج مَر اوائِي!
 اَلَرُ تِي اُچ مَر تون، وائِ اَن وائي،
 لائِيَن دَ لَطِيف چئي، سوران سَرهائي،
 گُجهو گالهائي، پَرِت وَتجي پاڻ ۾.

نمی زبید که آئی گاه و بیگاه بر درِ جانان
 مشونادان که این تکثیر در تقصیر می آرد
 مگو احوال خود بر کس، مگر با صاحبِ دل گو
 که میلانش مسائل بر سر تدبیر می آرد

(2)

سُورُ جَنِينِ کي سَريو، سَري تَن صَحَت،
 مَني مَصِيبَت، آهي عاشقِنِ کي.

آزین شد درد افزون هم ازان صحت صدا برداد
 گمان غالب که هردورا بهم پیمان همی باشد
 بلاشک این عجب انداز بر معنای این مبنی ست
 مصیبت بهر عشاقان، عزیز از جان همی باشد

(3)

جي پياري پاڻ، ته ڪر هو ٿي پاڻي پئڻ،
اڳي اِن نياڻ، اڻ ڪوٺيو ڪون گهڙي.

اگر آن مهربان مانل شده، آبر تمیز آرد
بنوشی آب آن از دست او چون اشتر تشنه
همین آداب دلجویی، روا باشند برخاصان
نمی آید برین سرچشمه، هریک کمتر تشنه

(4)

اڻ ڪي عيان نه ٿئي، ڪي پروڙي ڪون،
سڄي جيهي سون، منهن نه پئي ماڙهوئين.

عیان نی آنچه گفته نیست. گفته را نداند کس
حکایت آن نهایت آن اگر دانی همه دانی
چوزر پاکیزه و پیروز، مخفی از نگاه خلق
حکایت آن ولایت اگر دانی همه دانی

(5)

اَنّ کي عَیان نہ تئي، کي پروڙي کون،
سا سُونهين تئي سون، اُمُرُ عطا جنهن جو.

نداند کس کہ گفته شد، عیان نے آنچه گفته نیست
بدانش نیست ممکن کردن آسان این معمارا
ولیکن دستگیری را عطای دوست گر آید
سهل باشد کنی آسان به امکان این معمارا

(6)

چَنَنِ توءِ مِ چَن، پاءِ اُميري اُن سين،
جي هو اوڳن ڪَنئي، اَسُونهين! تَتون ڳُٺان ئي ڳن،
پاندُ جهليو تون پَن، هِن سُونهاري سَگِ مِ.

جدا سازند گرجانان، ترا از قرب و قلبِ خود
مشوزنهار دل برداشته، ورد وفا می باش
چنان هر ناخوشی را باخوشی برخود گوارا کن
که ماند رشته پیوسته، تو مرهونِ عطا می باش

(7)

نَمِي گَمِي نهارِ تون، دَمَرُ ڏولائو،
تِيئيءَ ساڃائو، جي اُئيئن انهي پير تي.

به رسمِ ديده ورنگر، درونِ خويش تن چندان
که تاواقف شوی از این همه احوال ای همدم
همه آلام از اوهام، غفلت سراپا درد
شناس اول شعار خود، بدین اجمال ای همدم

(8)

گَمُ! گَمَندنِ گَتِيو، هارايو هوڙن،
چَکِيو نه چوندن، هو جو ساءِ صَبر جو.

سراسر صبر ورزیده ز نیکوئی نشان دادند
برابر واجب التعظیم می دانیم ایشان را
مگر دگران که ازفتنه، بدی را بر نمود آرند
میشتر لذتِ جامِ شکیب آید نه اینان را

(9)

کَمَنْدَرَن گَهر کین، چَوندَر چگا نہ تیا،
وِیئِنئون وِیڈ پئی، هَت نہ اچي کین.

شکیبا امن و عزت یافتہ، شاکی بہ ذلت ماند
بیا انجام خیر و شر، بہ چشم منصفانہ بین
خلل انداز شاکی را تہی دستان تہی دامن
شکیبا خانمان آباد، رسم عارفانہ بین

(10)

هُوَ چَوْنِئي. تون مَر چَو، واتان ورائي،
اڳ اڳرائي جو کري، خطا سو کائي،
پاند مَر پائي، وِیو کِني وارو کِين کي.

ترا خوانند اگر ملزم، مدہ الزام براوشان
بہ تعمیل تحمل در شکست آور، فلاکت را
ہر آنکہ اول کندیورش، ہزیمت کود همان بیند
یقین داری کہ فتنہ گر، ہمی یابد ہلاکت را

(11)

کَنِینِ کِینِ پِرایو، کِینی منجهان کِین،
جی هوءِ سَتائی سیگ، تہ زہ چنی جو کو تئی.

کنارہ باید از کینه، که ازوی هیچ حاصل نیست
اگر حاصل بود تاهم وبالِ جان شمارای دوست
کمان را بین که چون در تنگی آید پر خطر باشد
گسار دزه که در زودی کند نقصان هزارای دوست

(12)

اَنُ چوندَن مَر چئو، چوندَن چِیو و سار،
اَنئی پهرِ اَدب سین، پَر اَہائی پار،
پایو مُٹھن مُونن مَر، غُرِبَت ساٹ گذار،
مُفتی منجھ و ہار، تہ قاضیء کانیارو نہ تئین.

حذر کن از نگوینده، گذر کن ہم ز گوینده
بود لازم ادب امروز برگردان نہ ماضی را
نہادہ سربہ زانو، گم یہ غربت باش روز و شب
ضمیرت چون شود مفتی، نپرسی هیچ قاضی را

(13)

جنين سَنديءِ بوڏ ۾، پَتون پَتين جي،
تَن! تَنين سين پي، اوڏا اڏي پَگَڙا.

به هر نوعی که آشامیدن از سیلِ روان دانند
بیا آشام با اوشان طریقِ تشنگان دریاب
بدین قسمت که آبِ زندگانی را به دست آرند
بشو آماده با اونا حیاتِ جاودان دریاب

(14)

ويني جنين وَتِ، ڏُگَندو ڏاڍو ٿئي،
سا مجلس ٿي مَتِ، جي حاصل هوءَ هزارَ جو.

گریزان شوازان محفل که اندوهت کند افزون
مکش سودِ خرافات ارچه حاصل صد هزار آید
مرودر مجلسِ مرده ضمیران، تا امان یابی
ازان فتنه که بر فالش فضائل در فشار آید

(15)

ويئي جَنِينَ وَتِ، ڏُڪَندو ڏورُ تِئي،
تن! تَنِينَ سِينِ ڪَٽِ، اوڏا اڏي پڪڙا.

خرامان شوبه آن محفل که خوش دستور عيان دارد
زيان حاصل شود تاهم، ازو حرمان نخواهی يافت
بجام دوستداری درد هایت را علاج آنجا
برو در مجلس آن خوش نشین نقصان نخواهی يافت

وائي

تار سڄڻ جي فراق، ڙي جيڏيئون! آئون ماري!
در دوسن جي ڪٿين جو هوندا، مون جيها مُشتاق،
جاڻي ڪاڻي محبوبن جي، آه حُسن جي هاڪ،
سُرمو سَهي ڪراکين جو، خاص پريان جي خاڪ،
عبداللطيف چئي، پرين آسان جو هميشه آحُسناکُ.

مرا از جاں جوا کرده فنا کرده فراقِ يار
ای همدم فراقِ يار!

نشسته اند بر درِ او چون دلداگان بسیار
ای همدم فراقِ یارا!

به هرجا شهرهٔ حسنش به هرجا حاجتِ دیدار
ای همدم فراقِ یارا!

کنم سرمه به چشم خود ز خاک پای آن دلدار
ای همدم فراقِ یارا!

لطیف از کیفِ این نازانِ که بی چون است حسن یار
ای همدم فراقِ یارا!

سر کُنیاَت	سرود کُهنبهاَت
فصل پهريون	فصل اول

(1)

يَلائي آهين، پرين يَلائي پانهنجي،
 سَبا جها سِر چَرهيو، دُوراپو نه دَين،
 مان دِي مَدِيون تين، سَجَل سَجاين مَر.

بلاشک برتر از هر عیب هست آن شاهدِ رعنا
 بگیرد زبیه هریک خوبی از حسینِ صفاتِ آو
 خطا بخش آن نگار ما، عتاب آرد نه بر عصیان
 اگر ما بر خطا ثابت به آموزش ثباتِ او

(2)

تون چَند! اُهوئي، جو هَت پَسين تو پرين کي،
 آدَت چئج ان کي، ديان جو روئي،
 هيکاندِيء هوئي، سانگ مَر پوي سَچُتين!

تو ای ماه درخشان نزد تر هستی به کوی یار
 بگیر از من پیام درد برسان بانیا زان را

منم گريان بتو نالان، خدا را حال من گويي
به خلوت در بيان آري تمام اين سوز و ساز آن را

(3)

مُر هيڪاندا هُون پرين، سانگُ مِ وِجن سين!
رهيا آهينِ روحِ مِ، نِتُ جنينِ جا نيٺ،
وَماسِيا جن ويٺ، تُو تاريءَ تَگي تِننِ هِنئون.

بود آن رشکِ ماهِ من، به خلوتِ جلوهِ گر باشد
که سرخابِ نگاهِ او به روحم ره گذر دارد
کلامِ او پيامِ عشق، عشقِ اورِ ضمانِ زِست
دلم اندر امانِ او جوانِ شامِ و سحر دارد

(4)

رات سَهائي پُون سَنئين، پائي! گهرجي پُل،
آهرِ مِ الاچيُون، چَندن چَري چَل،
مون توئي سين ڳالهڙي، ٻئي ڪنهن مِ سَل،
هاهرُ ڪندو هَل، تَه ڪَجاِيُون ڪَرن ڪي.

شبِ مهنتاب و راهِ رخت، زورِ بيڪرانِ بايد
بيا تا قافله صندل به آخورِ تو در آرم
مگوني رازِ من بر کس که هستي رازدارِ من
قدومتِ قهرِ بر حاسد که من اميدِ بر آرم

(5)

چو دھینءِ چند! تون اُپرین، سہسین کُرائین سینگار،
پلک پریان جي نہ پڙین، جي حیلن کُرائین هزار،
جھڑو تون سڀ ڄمار، تھڙو دُر دوست جو.

تو ماہ چارده اندر طلوع آئی شب آراپی
نیابی نسبت یارم، کہ چندان حیلہ گرباشی
تمام این آب و تاب تو کہ تو تا زندگی داری
بتاب یک دمش ناید، مقابل باخبر باشی

(6)

سہسین سَجَن اُپرِی، چوراسی چندن،
باللہ ری پرین، سڀ اونداهي پانئیان.

هزاران آفتاب و ماہتاب اندر طلوع آیند
مگر باللہ غیر از نور بخش من جہان تاریک
شعاع مہرو مامہ از تابش عشق تپان محروم
اگر نورش نہ برآید بود کون و مکان تاریک

(7)

چَنڊَ تنهنجي ذات، پاڙيان نه پرين سين،
تون اچو ۾ رات، سڄڻ نٿ سوجهرو.

تناسب برتقابل نيسٽ ممڪن اِي مرتابان
کجا انداز تاپِ تو، کجا آدابِ تاپِ دوست
تو در شب تابش اندازي رهمن شب روز تابنده
غريبِ تاپِ اِي مهتاب، برسيريابِ تاپِ دوست

(8)

چَنڊَ! چوانءِ سڄ، جي مٺي نه پائنئين،
کڏهن اُپرين سنهڙو، کڏهن اُپرين گچ،
مُنهن ۾ هريئي مڇ، تو ۾ ناه پيشاني پرينءِ جي.

بگويم راست اِي مهتاب اگرچ از من نخشم آيي
نداري نسبتِي با حسنِ دلدارم خدا شاهد
گهي باريڪ، گاهي بيڪران، طوقِ طلوع تو
به رويت شعلهء سوزان، تو کي باشي بجا شاهد

(9)

گِٹِي نِيئُ خُمَار مان، جان کِيائون نَارُ نَظَرُ،
سورج شاخُون جَهڪِيُون، کُوماڻو قَمَرُ،
تارا کَتِيُون تائبُ ٿيا، دِيکِيندي دَلِبرُ،
جَهڪو ٿيو جَوهرُ، جانبِ جِي جَمالُ سينُ.

خمار آکين نگاهِ ناز چون جلوہ فرازیدہ
شعاعِ مہر و تابِ ماہ در افسردگی آمد
بہ توبہ انجم و پروین، شکر در جوہر یکتا
برویش ہر کہ سر شد آخرش پژمردگی آمد

(10)

تارا تيليءِ روءِ، لُڌا لالڪن! اُپرين،
جَهڙي تو صُبح، تَهڙي صافي سَهڻين.

سہیل ای صبح آوارہ، طلوع تو طلوعِ عشق
عزیزت داشتہ این دل کہ تو روی صنم داری
کہ تو روی صنم داری، وچون من ہستی آوارہ
عزیزت داشتہ این دل کہ ہر صورت بہم داری

(11)

تو ڈانھن گھٹو نہاریان، تارا! تیلاھین،
سَجَنُ جیڈاھین، تون تیڈاھین اُپرین.

سہیل ای صبح آمادہ، ترجویم ترا بینم
کہ تواز جانبِ جانان، طلوعِ آثار می باشی
تو مست اندر نگاہِ یار، من محو شعاعِ تو
عجب اسرار می داری عجب دیدار می باشی

(12)

هُن تاري، هُن هَنْدِ، هُتِ منهنجا سُپرین،
سَجَنُ ماکیءِ مَنَدِ، کُئوڑا نہ تین کڈھین.

بسیاہ، آن ستارہ زیرِ آنجا، مسکنِ جانان
نگارم انگبینِ خصلت کہ تلخی راہ نہ اندیشد
ہمہ عالم کند اندازہء شیرینی و تلخی
منم حیران بر آن حالت کہ تلخی را نہ اندیشد

(13)

تارا، تر، تروڪڻيون، هٿن ڦلڻيون،
ڪوٽ! سي راتڙيون، جي مون پرينءَ پڄاڻا پيئون.

ستاره برستاره هر ستاره نقشِ گوناگون
نظاره برنظاره هر نظاره رنگ و رومان ست
عجب شبها مگر قصه غضب شبها که غير از يار
خساره برخساره هر خساره حزن و حرمان ست

داستان بیون فصل دوم

(1)

ناسیندی نگاه، پهرین کج پرین ڏي،
أحوال عاجزن جا، آکج لڳ الله،
روز نهارین راه، آکيون اوهان جي آسري.

نگاه آری به پای خوش نگاه من چو برائی
بگوئی حال دل از ناتوانان آن نگارم را
که دائم چشم بر راهیم چشم آواره چشم تو
خدارا از نصیب ما نه به داری مکارم را

(2)

چگا چنڊا! چئيج، سنيها کي سچئين،
مٿان اڳن اڀري، پرین جي پئيج،
جهيڻو ڳالهائيج، پيرين وجهي هٿڙا.

جبین خویش سائیده چو من بر آستان او
همه احوال من از خود، رسانی با ادب آن را
مبادا یار را تاب سخن در پیچ و تاب آزد
بتو سوگند آهسته بگوئی از حدب آن را

(3)

اُپُرُ چَنَدَ! پَسُ پَرِین، تو اوڏا، مُون ڏور،
سَجَنُ سَتا وَلَهَ ۾، چوٽا پَري کُپُور،
پیرین آئون نہ پُجُڻي، ٻاڻل ڏئي نہ پُور،
جنهن تي چڙهي اُسور، سَنجھي سَجَنُ سِيٽيان.

بیا بر مطلع ای مہتاب، شرفِ دیدِ جانانِ یاب
بتو نزدیک و دور از من ہماں عشرت نگارِ من
به صحنِ خنکی آمیزه. به زلف مشکبو خفت آن
وسیا نبست چون یابم، وصالِ گلعدارِ من

(4)

ڏٺي! کَريِندين کڏهين، حياتيءَ هيڪانڊ؟
مَن ۾ مُشتاقِن جي، کي رنجائي رانڊ،
پَرين ڏيساندرَ پانڊ، گَجُهَ گَرهِيان ڪن سين؟

اميدم از خدای من، حیات آرد بهم با دوست
که دردش می کند بازی به جانِ ناتوان من
صنم در دامنِ دوری، منم به دوشِ مهجوری
کرا گویم ز حالِ خود، نیابم رازدانِ من

(5)

هِنٽڙي سَڄڻ سارِيا، ڪٿي هُوندمَ هير؟
اچي لالڻ! نه ڏئين، مٿي پلنگن پير؟
ٿي ورونهن وير، گجھُ گرهيان ڪن سين؟

دلم حيران به ياد او، که ازمن دور افتاده
ندانم آن دلارایم، همین ساعت کجا باشد
کجانی ماه سیمایم، بیاتاً خلوت آرائیم
که غیر از تو دگر مونس به عشاقست کجا باشد

(6)

ڪَڙهو نه ڪيڪانُ، پيرين آئون نه پُڄڻي،
جي مون رات رَسائي، نيئي ساجن ساڻ،
مون نه وهڻو پاڻ، ويئي نين نچوئيان.

ندارم اسپ نی اشتر نه از پا ره نوردن شد
که یابم منزل مقصود بزم یار آرایم
ندیدم چاره چندان نه شستم اشک افشوده
مسرت از کجا آرم که حال زار آرایم

(7)

ڪَـرَها! ڪَـسَـرَ چَـڏَ، وِڪَ وَـڌَـنـدي پاءِ،
منهنجو هلڻ اُتھين، جتي جانبُ جاءِ،
توڪي چَـنـدُن چاريان، ٻيو وِگَ لاڻي ڪاءِ،
اٿين اٺ! اٺاءِ، جيئن هونديءَ راتِ هِتِ مِڙون.

نيابد سست رفتاري به تيزي گام زن اشتر
روان هستم به راهِ يار تاخير از ميان برکش
ترا صندل دهم گلّه همه اُشنان را خايد
همين شب بردرش برسان، دگروهم و گمان برکش

(8)

ڪَـسَـرَ چَـڏَ ڪَـنـواٽ! وِڪُون وَجْهَ وَـڌَـنـدِيُون،
سَنَـئِيَن سَـپِيـرِيَن جِي، وَـنـگِي پانءِ مِـرَواتِ،
چَـڏَ جَـهُـوري ڏي جَـهَـاٽَ، تَـهَ هونديءَ راتِ هِتِ مِڙون.

مترس اے پيسراڪ از راه، گام تيز را برگرير
که راهِ راست دلداران، بسی هموار می باشد
مکن سستی به چستی راه پيما شو جوان همت
که امشب بزم ياران را بدیدن کار می باشد

(9)

آڻي پَڌمَ وَڻُ جاءِ، مان مُڪڙيون چري،
ڪُڏا تُورو ڪَڙهو، لَڪيو لاڻي ڪاءِ،
اِنَ مَئي سَندي ماءِ!، مُون کي ڳالهائين ڳوڙها ڪيو.

بديدم چون درختِ سبز، عنانش را به او بستم
شود تا از شگوفه سیر، لیکن اشتر آواره
نهفته از نگاهِ من خورد اشنان نا فرجام
ازان در فکر می باشم، چسان شد کمتر آواره

(10)

مَيا! مَچُ مَنتَ، اَڄ مَنهنجِي ڪَرها!
جها ڳيندي جَر پَتِيُون، متان ڪَڙئين ڪَت،
سُپيريان جي سَتَ، مُون کي نيئي ميڙئين.

همی زارم بتو اشتر! شود مَنت ز تو بر من
چو میدان در عبور آری، میندیش از کشا کش راه
مرا برسان که دور افتاده ام از منزل جانان
قدم در تیزی آور تا که طی گردد کشانش راه

(11)

ڳل ڳانا يا قوت جا، موتين ڳتيس مال،
ڪڍفي جي ڪرھا! هيدي پايءِ حال،
چندن چارينءِ جال، جي مون رات رسائين.

گلویت پر گریاقوت و گوهر بر طناب تو
قطیفه را بدوزم هودج توریشمان سازم
ترا خوش پوش گردانم، ترا صندل چرانم من
اگر امشب ز تو خود را ندیم دلستان سازم

(12)

ميا! تو مھار، سڄي پايان سون جي،
چارينءِ چندن چوٽيون، نايو مينديءَ ڏار،
سندي پي چچار، جي مون رات رسائين.

زمام تو دهم زرين، ترا خوراک خوش بدهم
شگوفه صندل آرم بيش هم شاخ حنا درپيش
مگر شرط اين که باشی، گامزن بر راه جانانم
که من امشب به خویش آرم لقای مه لقا درپيش

(13)

اُنُ نه وِجي وَگَ سين، چَري نه چانگو،
لَگيس نائڪ نينهن جي، نيهوڙيو نانگو،
چڏي سر سانگو، رڙهي رند پرين جي.

نمی آساید از گلّه، نمی خواهد چریدن هم
که عشق آمد به او غالب زان شد اشتر آفتاده
کندن سوادى سراز سر جدا مرده گم است از خود
دوان بر نقش پای دوست دیدم اکثر آفتاده

(14)

وهي منجههين وَگَ، گُثوريءَ ڏار چَري،
ماءُ! منهنجي ڪَڙهي، پَڌر پَگَ نه لَگَ،
جَگَ سين جهڙو جَگَ، هنئين سي هُت چَري.

نشسته برسرِ گلّه، مگر برگشته از گلّه
چرد آن اشترِ دیوانه شاخِ مشک دانه را
الا مادرنگاهش کن که پایش برزمین ناید
عیان اینجا نهان لیکن به جانان بست جانه را

(15)

اَڄ نه اڳئينءِ ڌار، ڪَـر هو جيئن ڪالهه هو،
اڳڻ آيو نه ڪري، پاهوڙي پڇار،
جيڪس منجهه قطار، ڪا وڻ چنائين وڻ جي.

مزاج اشترم امروز ديگر بود از ديروز
گرسنه چورن به صحن آمد، خفا از خوردنش ديدم
گمان دارم گياهي زهردام اندر قطار آن خورد
دهان از توبره برداشت اينڪ ناحوشش ديدم

(16)

مِيي ماڪائي، وڌو واٽ وڻين ڪي،
خبر ٿي ڪيٽ ڏٺين ڪي، وڏا وڙا واهي،
ڪَـر هي ڪاڪٽ چڏي، وريس نه وائي،
چانگي چريائي، ويئي ويچاري وسري.

ڪه دانسته به ڪشت افتاد ازوي ڪشتبان برگشت
سرش ڪو بيد آن چندان ڪه اشتر ناتوان گورديد
زبانـش گنگ زورش گم، عجب افتاد در افتاد
فرار آورد از مستي چو حالـش آنچنان گرديد

(17)

وَتِي سِيَتْ سُوَتْ، پاءِ پنهنجي ڪَڙهي،
وَلِيُون واسَ وَرَنِيُون، پَهَرِيُون مَٿي پَتَ،
چانگي چڪي چَتَ، تہ پوءِ نہ رَهَندو پَئدَ ري.

بياور ريسمان سخت تابيده بدست کود
که تاين اشترک بندی، که داند شدت آواره
گياهی مشکبوهرجا زمين را زيب و زينت داد
چرد ازوی اگريکبار ماند مدت آواره

(18)

ڪَڙهي ڪي ڪَئين، وڌم پَئدَ پَلَنُ جا،
ليڙو لائيءَ ڪي چَري، نِيرَ ساڻ نَئين،
چانگي سَندي چَتَ مَ، صاحب! وَجْهُ سَنئين،
اوباهئوس ائين! لُطَفَ ساڻ لُطيفُ چئي.

بياور دم به اشتر پائيند و بستمش یک جا
گسالد پائيندش را، چرد اشنان ناهنجار
خداوندا بيار اين اشتر ناراست را بر راست
شود تا باخبر از خود، هميس نادان ناهنجار

(19)

چانگي چئي چُکياس، مٿان اک نه اُهي!
جه ول گهڻا وهاتيا، اُن سين آر لڳياس،
چوڌاري چَندن وَڻ، پَچي پوچ پياس،
راڙي رت کياس، هن کڏاتوري ڪرهي.

بسی گفتم به اشتر لیکن اشتر لا ابال اشتر
مدار اندر دهان کرده که زهر آگین همی باشد
به صندل دل نمی آرد که گردا گرد روئیده
منم نالان ازین اشتر که پُراز کین همی باشد

(20)

اُتي اڙائينس، چڏيو ته چيڪ ٿيو،
ڪارايان، ڪڙيو وڃي، پلاڻي پائينس،
ڏاٺو تنهن ڏانئينس، جئن چري ۽ چنگهي ڀٽو.

مڪن آواره اشتر را که اين پابند می بايد
بود بهتر که آری زیر بار آن را که باشد زیر
چنان در بند دارين را که نالد در چريدن هم
بغير از بستن آواره، ز تو زنهار نايد زیر

(21)

دودستي، دوپير، سيني سنگهر رُڪَ جي،
ماءُ! مُنهنجي ڪرهي، تازي قلن هير،
تنهن ڪامڻ ڪندي ڪير؟ جو مُنهن وٽ مس رهي!

گران زنجير از آهن، به بيش و آخرش بستم
اسير اين اشترک تاهم گل تازه نظر دارد
آيا مادر نمی دانم که سحر آمد برو غالب
کجا اشتر بمن ماند چو از بوی خبر دارد

(22)

ڪنين ڪامڻ ڪيا؟ ڪيئن پنيولئين ڪرها!
اڪيُن مَٽي اڪيا، پٿر ۾ پير گُنا!
وڳ ڪ وسريا؟ ٻڌو جئن گهاٽي وهين.

مسخر از کجا گشتي که جادو کرد بر جانت
که داری چشم بند اشتر قدم سائی براه گم
چگونه گشتی از گلّه، چسان چرخست ورزیدی
چرا هستی چنین بیچاره، پاکوبان به چاه گم

(23)

کائي نه گئڻهار، چندن جا چوپا ڪري،
اگر اوڏو نه وڃي، سر ڪنڊ لهي نه سار،
لاڻيءَ جي لغار، ميو متارو ڪئو.

اگر دور از دهانش شد، تگر را هم براندازد
که اشنان است مرغوبش ازان مستانه شد اشتر
نظر آید چو اشنانش بر او از خود سراندازد

(24)

چانگا! چندن نه چرين، ميا! پئين نه موڪ،
اگر اوڏو نه وڃين، ٽڪيو ڇڏين ٽوڪ،
لاڻي وچان لوڪ، تو ڪهڙي اگر آڙي؟.

بگو اشتر چرا از صندل آزرده همی باشی
نیاشامی تو هم آبِ روانِ حجت چه می داری
اگر آرم اگر پیشست زنی از بوی او کف را
چرا اشنان می خواهی، بدو رغبت چه می داری

(25)

جئان کوڑ بہ کانئُون، پَنجین لَکین پاء،
مَیو تنهن ماڳاء، ڏیهاڻي ڌار چَري.

درختِ خوش که چوبِ او بقدر سیم و زرارزد
ز شاخ و برگهایش اشترِ من سیر می گردد
مپندار اشترم کمتر که بهتر از همه گله
ز خود آگاه واقف از رموزِ غیر می گردد

(26)

لَک لاکيٿو کَرهو، کوڙين ڏيئي ڪاه،
ايلاجيون آهر ۾، پُوجَ مَیي کي پاء،
کَٽ نہ ڪندو ڪاء، جُه پلاٿيو تہ پرينءِ مَڙي.

بہای اشترک بسیار، لیکن بر خرید آور
مہارش ریشمین دادہ، بجایش ایستادہ کن
بدہ آب تمیز این را، بخوران قافلہ یان را
کہ برساند بہ محبوبان، بیا زان استفادہ کن

وائي

توڻي تڙئين ٺون، يا آلا! تو ڏرو توءِ نه ڇڏيان!
مونکي سو مشاهدو، جي منهن نه ڏئين مون،
مون بيا در گهڻا نهاريا، آهئين تون ئي تون.

تو اگرائي مرا اي دلستان
من نخواهم گشت دور از آستان
شد به پندار من آن ديدار تو،
چون به گرداني رخ از من جانِ جان
ديده ام درهاي بسيار اي مگر،
هر کجا ذات تو پنهان هم عيان
من نخواهم رفت بباله از درت،
تو اگرائي مرا اي دلستان

سُریراگ سرود سُریراگ

مَین مَتی سَمرا، کُهِین سَدَ کرین،
سات نِباهیو نِین، ای پِرسندی سَچِئین.

یکی سامان را بر اُشتران بسته روان بستند
دگر در ماندگان را می دهند آوازِ همسفران
نگرتا دوستی را هم چُنین ملحوظ می دارند
که می گردند با همگان بجان دمساز همسران

سريراڳ

دُنيا هڪ ويڪري درياھ وانگي آهي، جنهن ۾ هلڻ ۽ ڪرڻ جو
رونشو ٿيندو رهي ٿو.

جيڪڏهن مادي ۽ روحاني سگھ موجود آهي، ته جيئن سولو
ٿئي ٿو، نه ته موت ۽ جياپي ۾ ڪوبه تفاوت نٿو رهي.

انسان کي ڪپي، ته نج سون ۽ سڄي موتي جڻان خالص ۽
پاڪيزي زندگي گذاري، ته جيئن صراف ۽ جوهرِي (مرشد ۽ مالڪ)
کين پنهنجي قرب سان نوازين.

هيءُ سُر شام جي مهل ڳايو ويندو آهي.

دنيا مانند بحريڪران است که دروي مانندن و دمانندن را تماشه
می شود، اگر توانایءِ روحی و مادی موجود است زندگی کردن خیلی
آسان می گردد دوگر نه زیست و مرگ دارای هیچ تفاوت نیستند.

بشر را باید که همچون زر خالص و دُر آبدار روزگارش را بسربرد تا که
صراف و جوهری (مرشد و مالک) او را به قرب خویش بنوازند.
این سرود هنگام شام سرانیده می شود.

سُر سریراگ سُرد سریراگ

داستان پھیون فصل اول

(1)

مان پِچْنئی سُپرین، چتان لاه مَر چَر،
اُنِین جا اَمَر، گُت تہ خالی نہ تئین.

کہ بادا مر ترا پرسند جانان، مہرورزیدہ
ترا باید نمانی ساعتی غافل ز فکرِ شان
تہی دستان تونگر می شوند از قربِ محبوبان
نمی شاید کہ روگردان شوی گاہی ز امرِ شان

(2)

مان پُچْنئی سُپرین، چتان چَر مَر لاه،
پرین اگیان پاء، پلو مگٹھار جینء.

کہ بادا مر ترا پرسند یاران در حضورِ خود
از ایشان این چُنین رسمِ وفا بیرون ز امکان نیست
برو بر آستان شان خمیدہ سر گدا صورت
بدین باور کہ دیگر مہربان تو چہ اینان نیست

(3)

مان پُچنيء سُپرین، چت ۾ رَکج چیت،
سرُھ دُئاري صاف کر، صابڻ ساڻ سُپیت،
سامونڊي! سچیت، ٿيءُ تہ پھچین پار کي.

کہ بادا مرترا پرسند محبوبان بہ میلِ خود
یقیناً این چنین گردد، بمان در انتظارشان
تہیہ کن تو کشتی را کہ چون آواز بر آید
رسی با صدقِ خود بر ساحل و باشی کنارشان

(4)

مان پُچنيء سُپرین، چت ۾ چتیايج،
کڇ کائي کچ کي، کوڙ مَ کمايج،
وڻج وهائييج، سڀ سوداگر سچ جو.

کہ بادا مرترا پرسند خویشان از خیال خویش
بدہ صافی تو کشتی را و صافی نیز نیت را
خرف را دور تر کرده دروغ از دل بدر داده
بکن سوداگریء صدق تا برسی حقیقت را۔

(5)

مان پُچَنِيءِ سُوپرِين، چَتان لاه مَر چور،
کِدي چَد تون قلب مان، ماري کوڑو کور،
تہ ہن پر سندوہور، مَتان تو معاف تئي.

کہ بادا مر ترا پُرسند ہم نفسان بہ شوقِ شان
تہی گردان تو قلبِ خویش را از کذب و ریب ای جان
کہ تا راضی شود بر تو، کریم و کار ساز تو
نماند آنچنان بر ذمہء تو ہیچ عیب ای جان

(6)

مان پُچَنِيءِ سُوپرِين، چیتاریج چَت،
دائما دور بیءِ مَر، پسین ولاتن وِت،
نیہ نیکاری نِت، ملاح! گَد مُعَلِم سِين.

کہ بادا مر ترا پُرسند دلداران بہ رمزِ عشق
ترا باید کہ باشی مُنتظر بہر پیامِ شان
بشو سیران مگر وابستہ با صاحبِ دلان باشی
مہیا بست بر چیزی برایت درکنامِ شان

(7)

ڪائو ڪمايوم، موتي مُون نه وڻجيا،
سيهي جو سَيد چئي، وڪروهايوم،
ههڙو حال سندوم، توه تنهنجي ابهان.

خريدار خرف ماندم، بسرشد عمر مَن اينسان
کنون درخانهء مَن هيچ چيز اندر تجارت نيست
نه دانستم که قدر و قيمت دُر و جواهر چيست
منم نادان مددگارم توئي، ديگر بحاجت نيست

(8)

ڪڇ ڪمايم ڪُوڙ، پڳمر عهد الله جا،
پڇرو جو پاپن جو، چوٽيءَ تائين چُور،
معلوم اٿئي مُور، ڳوڙها! انهيءَ ڳاله جو.

به ڪذب وريب شد سوداگريءَ من، خداوندا
چُنين برگشتم از تو من، شڪستم عهد و پيمان را
گناهم شد برون از حد، گنجائش به توبه نيست
تومي داني که چون برخود گوارا کردم عصيان را

(9)

ڪُوڙ ڪماييءَ ڪَڇُ، اُٿي اور الله سين،
ڪڍ تون دغا دل مان، صاحب وٽي سَڄُ،
محبت سندو من ۾، ماڻڪا! پارچ مَڇُ،
ان پر اُٿي اُڇُ، ته سودو ٿيئي سَڦرو.

به کذب وريب گم گشتي بشو راغب براه حق
بيا در سايه رحمت ڪزو صدق و صفا يابي
مُحبت در فروغ آور، توای در از شعاع خُود
بدین دستور دریابی تو خود را بهم خدایابی

(10)

سودو اهوئي سڦرو، سو مون پليءَ پاءِ،
وس ويچاري ناه ڪو، تون آگا! عرض اگاهاءِ،
ريءَ همراهي هاديءَ جي، مور نه مڙي ماءِ،
لطيف ساڻ لنگهءِ لهر و لهرين وچ مان.

چُنين سوداگري باشد که نفع ازويءَ شود پيدا
مددگارم شوی يارب! که اين در اختيارم نيست
بغير از ياورىءِ تو، که محنت بر صواب آيد
کناره ده تو کشتى را که موج اندر شمارم نيست

(11)

لَر، لَهريون، لس، ليت، جتي انت نه آب جو،
الله! اُت مَر اولئين، ٻيڙا مٿي ٻيٽ،
جو کوٽي مَر جهاز کي، ڦرهي اچي مَر ڦيٽ،
لڳي ڪا مَر لپيٽ، هن غاريبي غوراب کي.

تلاطم آن ڪه دريا را زبس زيروزبر ڪرده
خداوندا! در اين لمحہ سفينه را نگهبان باش
مهيا ڪرده است اين را، غريب و غمزده يا رب!
نه بيند خطرہ يء لحظه، سفينه را نگهبان باش

(12)

سڙھ سنوان لاڄو نوان، اولاً سندن عاج
ساٿي سفر هليا، پري جنگ جهاز
حاصل ڪرئين حاج، واحد وٽجارن جي.

بشوق آراسته پيراسته با ساز سامانش
سفينه را برآن ساحل روان ڪردند ملاحان
خدا يا ڪُن مُيسر، هرچه باشد در نصيب شان
توڪل ڪرده بر تو آنچنان ڪردند ملاحان

(13)

سڙھ سنوان، لاڄو نوان، مهاڻا سندم مير،
ساڻي سفر هليا، ٿيا سڻاوا سير،
جي اچن ساڻ اُڪير، سي پيڙا رکج ٻاجھ سين.

به سامان نوي طيار ڪرده شد سفينه را
جوانان جهانديده براو آماده سفر اند
نگهداري ز طوفان اي خدای ما توانيان را
که بامهر و محبت شان، روان بر جاده سفر اند

(14)

منجهان پئي مڪڙي ڪا جا پاڻي پڪ
وگرهڻي ونڪ، ڪڻجي ڪارو ٿيو.

به ڪشتي آب داخل گشت و زنگ آلوده شد سامان
به تشويش است ڪشتيبان که در فردا چه خوابم کرد
نه ڪشتي را برآورد آن، نه سامان بر ڪشيد ازوي
بمه در آب شد ضايع که جهد او فرايم کرد

(15)

منجهان پيئي مڪڙي، ڪا جا پاڻيءَ بوند،
سيئي ڏنم رُوند، وڪر جن وڃائيو.

به ڪشتي آب اُفتاده خلل در لحظه شد پيدا
همه سامان تر گرديدو گشتيبان به نقصان افت
کنون بيچاره در گريه که هيچ اندر نويش نسبت
تلافي از کجا گردد که محنت ضائع اينسان شد

وائي

سَهسين سُکرانا، ڪوڙين پال ڪريم جا،
حمد چئج حڪيم ڪي، جور هڻي جانا،
تو ڏيڪاري تو ڏڻي، باطن جا بانا،
متان، مرد! وسارين، صاحب جي ثناء،
دوست رکي دل ۾، پڙه لالن لسانا،
جفا ڏئي جيءَ ڪي، ٿيءَ فڪر منجهه فنا،
تسي تو سين توه ڪري، من آگو احسانا،
ڪي تون دغا دل مان، ٻانهپ سين، ٻانها!
صاحب وڻي سچ سين، ٿي دانه ديوانا!
جي تسليم سين تحقيق هئا، سي ڪئن امانا؟
جاگيا جي جبار ليءَ، سيئي سمانا؟

فَاذْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ، كهيو قرآنا،
وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُون، كيد تون كفرانا،
سپ سنوريا سپرينء، كول تو كنا،
چگي چئج چاه سين، مدح ايء منا،
تائب تيو تكترا، جوشا جوانا!
ته لهين تون لطيف كان، امن ايمانا.

پياپی شکر ایزد را که فضل او فراوان است
ثنايش می سزد بر دم که احسانش نمایان است
بتو افشا کنند آن را زدان اسرار باطن را
مده از یاد وصفش را که این هم کار مردان است
خیال او به دل باشد و نامش بر زبان جاری
فنا در فکر شو جان را جفاده عشق اینسان است
بتو راضی شود رحمت کند بر تو خدایء تو
شوی گر صادق و ثابت ترا ای بنده ایمان است
خداوندت پذیرفته صداقت بهم حقیقت را
برایش بر که شد بیدار او در امن ای جان است
مده از یاد برگز فَاذْكُرُونِي وَاشْكُرُوا لِي را
مکن کفران نعمت را که این فرمان قرآن است
بمه رازیب و زینت داد، زشت و بد نمانده کس
تو مدح او به دل می خوان که این دستور نیکان است
بخواهد بر که امن از صیء شود آن تائب از عصیان
چو شد آن تائب از عصیان برائش امن احسان است

وائي

مُون ۾ تُون موجود، آئون اڳاهين آهيان،
 آئون اُسونهين آهيان
 اڪيون اڪڙين کي، سڪيو ڪن سُجود،
 آئون اُسونهين آهيان،
 تيلانه سيون بُود کي، جيلانه ٿيون نابود،
 آئون اسونهين آهيان،
 ماڙهن جي موٽڻ جو، صاحب هٿ سُجود،
 آئون اُسونهين آهيان،
 ان در سيئي اگهيا، جن وڃايو وجود،
 آئون اُسونهين آهيان.

تُوئي موجود لا شڪ در وجود مَن
 منم نا آشنائي محض اي جائم
 مُحبت چُون صدا داده بيڪديگر
 نگاه ما به سجده محوشد باهم
 به نيڪان رحمت اور بنما باشد
 به راه راست آرد گمريان را هم
 رسد آن برسي سروپا بود را آخر
 سراپا چون شود نابود از سالم
 متاعي مي برد هربي سروسا مان
 ازين درگاه عالي داده دائم

(1)

جيڪي مُنجه جھان، سوتاريءَ تڳي تنهنجي،
لُطف جي لطيف چئي، تو وٽ ڪمي کان،
عدل چٽان آئون نه، ڪو ڦيرو ڪج فضل جو.

جهان برشيءَ که می دارد، نگهبانش توئی یاربُ
کمی لُطف و کرم را نیست اندر بارگاهِ تو
نیایم راستگاری من، زِ عدلت ای خدا هرگز
مگر فضلت کند آزاد و برآیم به راهِ تو

(2)

ساري رات سُبحان، جاڳي جن ياد ڪيو،
تن جي، عبداللطيف چئي، مٽيءَ لڌو مان،
ڪوڙين ڪن سلام، اڳھ اچيو اُن جي.

بمانان کو همه شب محو در یاد خدا مانده
بخاک شان بود رحمت که خاک شان مبارک شد
بود آباد صحن شان که بر کس بر سلام آید
جزاک الله که خاک پاک ایشان تبارک شد

(3)

سيوا ڪر سمونڊ جي، جت جر وهي ٿو جال،
سئين وهن سير ۾، ماڻڪ، موتي، لال،
جي ماسو جرڙي مال، ته پوچارا! پُر ٿيئن.

توجه ڪن به دريا بين ڪه آبش جاري وساري
به سيل اوران شبروز، دُرُبي بها باشد
اگر قدری ازان يابی، تونگر گردی ازویءِ تو
نیابی نفع دیگر جا، دراین جایث غنا باشد

(4)

سي پوچارا پُر ٿيا، سمنڊ سيويو جن،
آندائون عميق مان، جوتي جواهرن،
لڌائون لطيف چئي، لالون مان لهرين،
ڪانهي قيمت تن، مله مهانگو ان جو.

به دريا هر ڪه مائل شد، بهم ڪرد آن متاع خود
بيا ورد از عمق هر بار دُرُ خوشنما بيرون
بهمي گويد لطيف از موج پُر شد دامن او هم
نيايد نرخ او اندر شمار آن از بها بيرون

(5)

سيويو جن سُبحان، وير نه وڙهي تن سين،
توبه جي تاثير سين، تري ويا طوفان،
ڏيئي توڪل تَرو، آر لنگهيا آسان،
ڪامل ڪشتيبان، وچ ۾ گڏين واهرو.

نجنڱد موج با اوشان ڪه درياد خدا باشند
بتوبه چون روان گشته ڪناره شد نصيب شان
در آوانِ عبور شان، توڪل مشڪل آسان ڪرد
ڪه خود ڪامل دگر بهر مرد آمد نقيبِ شان

(6)

ساري رات سُجان، سودو ڪن صاحب سين،
بانھپ پري پيڙيون، هليا جوپ جوان،
پاڻي پهلوان، لحظي منجه لنگهي ويا.

بمه شب با خدایِ خویش اندر ذکر و فکر ایشان
پاس بندگی سامان را بستند بر کشتی
بدر رفتند از ورطه، نشد چیزی در آن حائل
توڪل بر خدا ڪرده روان گشتند بر کشتی

(7)

پانهپ جو بیڑین ۾، وکر وڌائون
موتی معرفت جا، سچا سودیائون،
التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ، ای کٽ کٽیائون،
اُنین جی آئون، برکت بار لنگھائیآن.

بپاسِ بندگی اسباب را در کشتی آورده
به دُرِ معرفت سوداگری کردند می دانم
شده تائب ز عصیانِ خویش را کردند پاکیزه
شدم وابسته با ایشان که مشکل گردد آسانم

(8)

جنین سُودی سچ جو، وکر وهایو،
بَخْرُو لَهُمُ الْبُشْرٰی جو، انین لیء آیو،
اُن کی لالن لنگھایو، ساندارو سَمونڊ جو.

چو باصدق و صفا بازارگان سامان بهم کردند
برایء شان بسویدا، مژدهء امروز وفردا شد
شده در بردو عالم رستگاری بهرهء ایشان
بمین درباره بهره وران انعام ابدashed

(9)

ایءِ گت غواصن ، جیئن سمنڊ سوجهیائون،
پیھی منجھ پاتار جی، ماڻڪ میڙیائون،
آئی ڏنائون، هیرا لال هٿن سین.

به غرضِ جستجو غواص رفتہ در تہ دریا
ازان در دستِ خود آورد دُرِ بی بہا بیرون
ز بے خوش قسمت آن مردی کہ بعد از محنتِ شاقہ
ز تاریکی ہمی آید بہ دُرِ خوشنما بیرون

(10)

اُچاڙا عمیق جا، گڏیا غواصن،
جھریون جھاڳی آئیا، کارونپار کُنن،
سمنڊ سوجهی جن، آئی امل اولیا.

بسی جنگید بامدُّ و جزر غواص و در تہ رفت
بکرده دستگیرش موج، لیکن رستگار آمد
بدست آورد ازان دُرِی کہ خیلی دلپذیر آن شد
چنان از قعر دریا مرد زیرک کامگار آمد

(11)

وِیا جی عمیق ڈی، منهن کائو ڈیئی،
تن سپون سوجھی کدیون، پاتاران پیھی،
پسندا سیئی، امل اکڑین سین.

جانان تازہء و طیار گشتہ در عُمق رفتند
صدف از قعر دریا جستجو کرده بر آوردند
کنون آسوده بر ساحل صدف را صاف بنمایند
برون آرند دُر ازوی چنان نفعی در آوردند

(12)

آڈو چکن چاڑھ، منهنجی موج نہ سہی مکڑی،
میڑی مناین جو، بیحد چاڑھیم بار،
چوٹ چارو ناھ کو، بدیون بی شمار،
کپر کارونپار، اکارئین احسان سین.

تلاطم تیز دریا را، توانائی به کشتی نیست
مرا برسان به ساحل ای خدا! این طور احسان کن
بدی را بمچو سامان بسته پُر کردم ازان کشتی
به نیکی ات مرا بخشیده بر من مشکل آسان کن

(13)

ویرم لاهی ویه، مٹی آر اوڑاھ جی،
پسی پاڑی واریون، کج اندیشو ایء
ویندو نہ پسین ڈیہ، پتن ہن پار مٹی؟

نشستہ ای چو بر دریا، چرا غفلت روا کردی
کہ درآیند اندر ساعت امواجش دو ان بر تو
نگر ہمسایگان را تا کجا رفتند ای نادان
بلیندش این تلاطم نیز درآید چنان بر تو

(14)

اُئی پھر اوڑاھ تی، منجھ گھرء گھاری،
وس نہ ویچاری تہ کا ماگ دکندي مکرّی.

بہ دریا بشت پاس اندر غم واندوہ در مانده
جہان دیدہ در اندیشہ فرورفت است چارہ نیست
چسان از ورطہ برگشتہ رسد بر ساحل این کشتی
نشد بیچ اختیار او، بہ مشکل بست چارہ نیست

(15)

هڪي ٻانهي ڇت ۾، ٻي جا صاحب سنواري،
دُنْگي هن درياھ مان، هلائي هاڪاري،
ترازو تاري، سترُ سڀئي ڪري.

يڪي در خاطر بنده، دگر آنچه از خدا گردد
بر آرد کشتی از دریا، رساند بر سر ساحل
خدا بر ناخدا چون لا محاله مهربان باشد
رساند کشتی او را به سرعت در بر ساحل

(16)

هڪي ٻانهي ڇت ۾، ٻي ستي صاحب،
ڪڍي اونهي ڪن مان، اي آگي جو عجب،
اي سائينءَ جو سبب، جيئن ٻڌا اڪاري ٻار مان.

يڪي در خاطر بنده دگر آنچه از خدا بايد
بر آرد از عمق کشتی که این کار است عجب کارش
غریق از موج بر آرد بهمان کو صاحب مسبب است
بجا دارد سبب کارش، نباشد بی سبب کاوش

(17)

هڪي ٻانهي ڇت ۾، ٻي جا ڪري الله،
پاڻهي وجهي ڪن ۾، پاڻهي اڪاري اوڙاه،
تنهن واحد کي واه، جو ستر سڀئي ڪري.

يڪي در خاطر بنده، دگر آنچه از خدا آيد
که خود در ورطه اندازد، خود از گرداب گردارد
چه گويم وصفِ آن واحد، چو آيد رحمتش در جوش
غريق موج را در يک زمان از آب بردارد

(18)

هڪي ٻانهي ڇت ۾، ٻي جا الله ڪري،
پاڻهين وجهي ڪن ۾، پاڻهين ڪنديءَ نئي،
ستر سي ڏوئي، جي تڙ توائي مڪڙا.

يڪي در خاطر بنده، دگر آنچه آن خدا خوابد
برد بر ساحل آن کشتي که در گرداب اندازد
رود کشتي که از رابش، براهِ آن آورد اُورا
برد بر سیدی دریا که اُورا آب اندازد

(19)

هڪي ٻانهي ڇت ۾، ٻي ڪري جوڙ جبار،
ڪڍي اونهي ڪُن مان، اي آگي جو آڌار،
جهاز جوهرين جو، تنهن کي پوڻ نه ڏي ڀتار،
ننڍا وڏا مڪڙا، سڀ پسندا پار،
جيڏانهن مُنهن مڊيني جو، سڄي محمد موچار،
سٻاجهو سَتار، ستر سِيئي ڪري.

يکي در خاطر بنده، دگر آنچه از خدا باشد
بر آرد کشتی از ورطه، رساند بر کنار آن را
مدینه را که دروئے مظهرِ حضرت محمد شد
روانه بر که شد، یاور شود پروردگار آن را

وائي

ڪنڌي ساريان ڪانه، يا امن يا امان!
يا الاهي! ٻاجه ٻيلائي پانئيان،
ڳڻڻ ڳاڻيٽو ناه ڪو، اُڀر ٿيا عصيان،
خبر ناه قبر جي، نسورا نسيان،
والي! رسچ وهلو، ارڪ ٿيا انسان،
سُن سٻاجها سپرين! نعرو نگهبان!

مدیون پسی منهنجُون، شرما یا شیطان!
 هن منهنجي حال تي، هيءَ هيءَ کُن حیوان،
 سائين سُکائي آهئين، سامونڊي سبحان،
 ترهو چنم تار ۾، رسج تُون رحمان!
 بيلي جو ٻڌن جو، مون تي موٽي مان،
 ويٺو پني پنٿو، ڪري پرو مٿي پان،
 خالق تان خوب ڪيا، گولن جا گذران،
 آئون پڻ اندو اُن ۾، ويٺو پنان پان،
 سڀ سؤالي سمگيا، داتا ڏيئي دان،
 ولها سڀ ونهيا ڪيا تنهنجي جود جوان،
 مٿان مُونڪي ڇڏئين، بيلي سندا بان،
 وير! وسيلو آهئين، داڙو ۾ ديوان،
 لاءِ ڏوهارين ڏينهن کي، خيمو اڏيو خان،
 اتي عبداللطيف چئي، سُڄ ڪا سُلطان.

ندارم در نظر ساحل، ڪه سيل بيڪران يا رب!
 به سيل بيڪران خواهيم، ز تو امن وامان يارب!
 اگر بر حال غمزدگان، عطايءِ تُو بهم آيد
 مصائب را نماند هيچ امكان درميان يا رب!
 فزون تر بار عصيان شد، وليکن من ازان غافل
 حساب قبر نه دارم به دل نه بر زبان يا رب!
 ره مهروفا بيگانه شد از فطرت انسان
 بتو وابسته اميد وفاي بي کسان يا رب!

بشو آه و فغان تا در کمی آری گناهم را
خطایم دیده شد شرمنده شیطان بیگمان یا ربُّ!
خطا کارم چنان چندان که حیوان در تاشف شد
مرا ندوه بی پایان که برتر از بیان یا ربُّ!
به طوفان است کشتی حوصله شد پست، در ماندم
وسيله نیست غیر از تو، بر آری از میان یا ربُّ!
غرق و گم شده را باز می آری تو بر ساحل
ترخّم کرده از ورطه مرا بیرون رسان یا ربُّ!
توئی کومی رساند رزق بر یک بنده میء خود را
منم ناچار و نابینا، گدای آستان یارب!
گدایان بهره ور گشتند از جود و سخای تو
عنایت بهر من! دارم توقع آن چنان یا ربُّ!
مبادا من شوم محروم از عزّ و عطای تو
مددگارم شوی از مهر در بر دو جهان یا ربُّ!
همان روزی که عرفش عام شد روز حساب آن را
مرا تنها نخواهی داشت در روز همان یا ربُّ!

داستان ٽيون فصل سوم

(1)

ڪوها ڪالهه ڪٿي، اُن وڌا اتر آسري،
الا! جهري مَران جي، اولي جي اُٿي،
وڻجارن وڻي، وڪر وڌو ٻيڙين.

جهانديده به جُهد خود، تهيه ڪرد ڪشتي را
روانه بر سفر گردد که چون باد شمال آيد
سلامت باد سامانش که در سوداگري آمد
سلامت باد ڪشتي هم که بر ساحل بحال آيد

(2)

وڪر وهائين لُون، رُنگ ڪٿوريءَ گهرين،
پنگو تنهنجو ڀرتي، جمر ڳالهائين ڪوڙ،
جمر وڃائين مُور، ڪٿيو تنهنجو گهوريو.

خریدار نمک گشته، بنوز این آزمی داری
که بروی صفتِ مُشک نافه از دُکان عطار گردد
ترا مسکن قریب است بمی گوئی که دور است آن
گذر از صفت و کذب ای جان که نفع تو بجا گردد

(3)

وڪر ڏيرو ڏير، پر وهائو ويسرا،
ڪنين وهائي وس ڪيو، وڪر وڌي ویر،
ڪنين گهمندي سير، وڪر وڪامي ويو.

اڙين سامان بهم گشته، ازان بازارگان موجود
بمه موجود بر ميدان وليڪن درخيال خویش
که بعض اندر خرداری، زبس سامانی بر آورده
بسی سیران شده رفتند از مال و منال خویش

(4)

وڪر سو وهاءِ، جو پئي پراڻو نه ٿئي،
ويچيندي ولات ۾، وڌرو ٿي نه ضاءِ،
سا ڪا هڙ هلاءِ، آگه جنهن جي ابھين.

نه گردد زود بوسيده، چنين سامان بتو باشد
شود ذره نه ضايع زان، فروشی چون همان سامان
مڪمل اعتماد ٿو بران سامان، می باید
کني سوداگري تا منفعت يابی ازان سامان

(5)

اوریان ئی آئین، میژیو مُعَلِّم خبرون،
ساتان سُد نہ ڏین، جتی وَه وید کری.

ز نزدیکِ خبر آرند وہی خبر اند از دُوری
نمی دانند ملاحان که دریا چُون غضبناک است
نمی خواهد کسی تا کشتی آرد بر سرِ دریا
دو این حالتِ سفر بسیار پر خطر و المناک است

(6)

ہیژی تَنهنجی پاچه، وکر تنهن وصال جو،
کوها اولاً تو کیا، سپ سونہارا ساج،
اُتِ کا مُعَلِّمِ حاج، جت پورٹ وارو پاڻھین.

سراسر رحمت این کشتی پر از سامان وصل دوست
خود آن با ساز و سامان کرده طیار است کشتی را
نمانده حاجتی بر گز که دیگر ناخدا باشد
خدا خود کار ساز است و مددگار است کشتی را

(7)

پیڑی پرائی، وکر پاء م وترو،
تری م تن پیا، پاسنئون پاٹی،
ہیء، ہڈ وھاٹی! کڑھ کالھوٹی دینھن کی.

ہمیں کہنہ ترین کشتی، چہ خوابد برد سامان را
ازان سوراخ درقعرش ازین داخل درش آب است
ترا پروز لازم بود اندیشیدن ای نادان!
کنون تشویش ناکارہ کہ چارہ از تو کمیاب است

(8)

تری تن پیاس، پاسنئون پاٹی وھی،
کوہو جھر جھنو تیو، لاجوسپ لڑیاس،
جیلان سکر سکاٹیاس، وھی تی وھ سامھون.

بجا سوراخ درقعرش، بلی آب اندرش داخل
روان تابم شدہ کشتی کہ ملاحش دل آگاہ است
گزندی نیست کشتی را اگرچہ بست بوسیدہ
کند مشکل تمام آسان مددگاری کہ برارہ است

(9)

وينو تن تنينس، مک ڏيهائي مڪڙي،
 سنباهي سيد چئي، مٿي نيدوءَ نينس،
 وٽائي وڏاندرا، لاجو لڳائينس،
 آخر اهرائينس، ته جوکو ٿئي مَر جهاڙ کي.

تهيه ڪن تو کشتي را، بود طيار تا کشتي
 شود ر بهوار از امواج و از ورطه روان گذرد
 تمام از سازو سامانش بجايش مستحکم باشد
 که تا کشتي به راه راست با تاب و توان گذرد

(10)

تن تنيندو آءُ، مک ڏيهائي مڪڙي،
 سانباهي سمنڊ جي، مَنان مور مَر لاه،
 اڄ ڪ منجه صبح، اهرندي اڙانگ تڙين.

تهيه ڪُن تو کشتي را که در حاجت بکار آيد
 مباحش ايمن که ناگه بر سفرای جان روان باشي
 شود امروز يا فردا رسد آواز از ياران
 تو با عجلت نخيزي. جانب ايشان روان باشي

(11)

اچي سو ڏٺو، جو کپر سوء کُنن سين،
ستي لوک لطيف چئي، ياد نه ذرو ڪيو،
غافل ٿي غراب کي، اوڙه ٿي آندو،
سو چتر چوهي کان رکين، جو پيو پراڻو پوءِ،
جهاز ضعيفن جو، پاڻي ۾ ڀرتو،
سيد! ساڻ سندوق، ڀر بندر پهچائين!

بديدي آن همه در ورطه وساحل که بشنیدی
مگر تو خفته بودی تا نمانده اختیار تو
کنون کشتی به دریا بروه حافظ خدا باشد
رساند بر سر منزل ترا پروردگار تو

(12)

جتو وانء جهاز! گڏيو غرابن سين،
پُوريندي هن پار ڏي، سڌر ڪڇ ساز،
اچن ٿا آواز، سڻائي سمنڊ جا.

سفینه را همی باید که باشد با سفائن هم
تهیه کرده باشد ساز و سامان را بجا بروی
همی آید ز دور آواز دریا پُر خطر گشته
به بُشیاری سفینه را بر آرد ناخدا بروی

(13)

دُنْگي وچ درياھ، ڪي ٻڏي ڪي اڀري،
هو جي وائي واٽيا، سي سُونَهَن سڀ سَڙيا،
مُعلّم ماڳ نه اڳئين، فرنگي منجه ڦريا.
ملاح! تنهنجي مڪڙيءَ، اچي چور چڙهيا،
جتي ڏينگ ڀريا، تتي تاري تنهنجي!

ڇو کشتي رفت بر دريا، شده زيرو زبر آن دم
بمه سامان که محکم بود، زنگ آلود گردیده
برافتادند و زدانِ فرنگی بر سر کشتی
مدد از تو خدا! چُون نا خدا نابود گردیده

(14)

دُنْگيءَ ۾ داڻا، وٺي وجهه وڪر جا،
وير وڙهندءَ ويسرا! ويه ۾ ويڳاڻا،
هيءَ نند نه ڄاڻان، ڪڏهن هڻندءَ ڪُن ۾.

اگر آسودگی خوابی. بکن کشتی پراز سامان
که در مشکل بکار آید. تو از فکرش ربا باشی
چو فردا موج با تو در سفینه آید. تو وامانی
بخیر از خواب ای غافل! که با کشتی بجا مباحی

(15)

وکر وٹجارا! پاڻ پرائو چاڙھيو،
اچي لهريون لڳيون، ٻيڙيءَ ٻيارا،
جاڳو جي يارا! ته تڙ توائي نه ٿئي!

به کشتی رخت دگران را مهیا ساخته بودم
چوموج اندر سفینه آمد به عسرت روزگارم شد
اگر بیدار باشی هیچ دشواری نه پیش آید
وگر نه آنچنان گردد که چون دشوار کارم شد

(16)

ٻيڙياتا! ٻيئي، تون ڦهنديون ڳالهڙيون،
سجھيون راتيون سُمھين، ڀر سکاڻ ڏيئي،
صبح سڀئي، پار پُچندء خبرون.

مُباح این نیست تا در زندگی باشی چنین کابل
شوی خوابیده یاد رمانی اندر غفلت ای ملاح!
چو صبح آید بپر سند از تو یاران تا چه می کردی
جواب از تو چه باید بود، گویا عجلت ای ملاح!

(17)

وہ تَکِ وھڪرا، جت لنگر نہ لھرن،
وڌاندریون وھ سامھیون ججهي زور جنبن،
نیدوءِ ۾ ناتاریون، وڻجارا وجھن،
ملا معلَمَن، مون ڳري سڻي ڳالھڙي.

به دریا موج براوج است، لنگر چون شود برجا
برآید در مقابل او، بحالی نیست کشتی را
همی کوشند ملاحان، مگر ناکام می گردند
شنیده ایم خبر بد، که خطرہ بست کشتی را

(18)

وڻجارا! ویني، تو نہ سرندي شاھ ري،
مک پنهنجي مڪڙي، چڱي کر چيني،
پاسا پاڪڙين جا، سمنڊ ٿو سيڪي،
جي لنڊا ۾ ليڪي، وير وڙهندي تن سين.

کجا يابی سکون قلب جز مالک توای ملاح
به کشتی جهد می کُن تا به قزل کامران برسی
نهاده بر که پیا اندر خلل، جنگد به او دریا
خلل را دور گردان تا به ساحل در امان برسی

(19)

ناکئو نگهبان، مُعَلِّم مُنْجِي خِبرون،
جَن ساري کنيو سُمُونْدِ تي، سفر جو سامان،
لُطْف سارُ لطيف چئي، تَن لنگهيو طوفان،
سنياري سُبْحان، وِجي عادِنئون اکتا.

نگهبان می کند آگاه، ملاحان کشتی را
که آنکس کوبه سامانش روانه بر سفر گشته
به لُطْف ایزد از طوفان سلامت ای لطیف آمد
خدا را یاد کرده از عدن شد بی خطر گشته

(20)

بندر جان پئي، تہ سُکائِيا مَر سُمھو،
کپر تُو کُن کري، جيئن ماڻي منجه مھي،
ايڏر سور سھي، نند نہ کجي، ناکئُا!

اگر دریا به جوش آید، نباید خفتن ای ملاح!
که ضایع می شود کشتی، زیان سامان می گردد
تو از خوابِ دِگران، برخیز تا در غم نخواهی ماند
کسی کو خواب را و رزد بدان بی جان می گردد

(21)

ستا سڀ پئي، سندي مُعلم آسري،
ائين پڻ سمهو ناکڻا، بندر ناھ پئي،
جن جي سيد! لڄ ڪئي، سي سڀ لنگهيندا لکيون.

بمه باگفتهءِ ملاح، خفته اند خطره نيست
که آن بريك نتيجه ر، زنيڪ و بد بجاداند
چو سيد روز محشر شافع امت شود بيشڪ
گنه گاران بري گردند برکس برملا داند

وائي

سائين ننڍا بار، وو! تن پاندين ننڍا بار،
توڪي آرس اڪڙين ۾.
پاتا پاڙيواريين، ڀڳه منجه پاتار،
پتن تو پور ڪري، آئي تنهنجڙي وار،
سڄيون راتيون سُمهين، ڪيو منجه خمار،
ڪ تو ڪنين نه سئي، هلڻ جي هاڪار،
تائب ٿيو تڪڙا، سڄي ايء سنڀار،
ننڍ نه ڪجي ايتري، سڻج، ادا يار،
سائينء مڪين سڄ ڪي، تون ڪوڙو منجه قطار،

ڪَ تو ڪنين نہ سُئي، ڪپر جي ڪوڪار،
 گهڙان ٿي ريءُ گهڙي، الاهي تھار،
 هو جو شڪ ڇاڪ جو، تٿان رڪ، ستار،
 ڪُلُ نَفْسِ ذائِقَةُ الْمَوْتِ، پڙهو ايءُ پڇار،
 شڪار تون شهباز جو، تون تان منجهه شڪار،
 يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ، جت پڇندا يار،
 ترهو چنو تار ۾، اچج تون، اوسار،
 لڪ مڙئي لٽيا، هٿين ويا هزار،
 ڏنئي جي الله ڪي، هوند ٿئين پرين پار،
 جوئن مٿان جٽڪي، دني تنهنجي دار،
 جيفو آهي حديث ۾، انڌيءَ تي آچار،
 وٽئي ڪين ولهن سين، ڪنبي ڀر قهار،
 سا ڪيئن هلي تو سين، جا ڀڳي کان پتار،
 جيئڻ، جال نہ نبهي، سڻج ايءُ سنپار،
 جمر وسارين ويسرا! پتين جي پلڪار.

نظم

جوانان رخت بر بستند، جانان رخت بر بستند
 تو در خواب گران اوشان. نڪر تا دور تر افتند
 تلاطم خيز دريا شد بتو نوبت رسيد انيڪ
 مگر بمسايگان لنگر نهاده مطمئن گشتند
 بمه شبها تو كردي ضايع اندر خواب اي نادان

نماندی گوش بر آواز یارانت بسے گفتند!
 ربا گردید با توبه که می آید ندای حق
 نباید خواب تا چندان که جانها در جمود اُفتند
 تُر بر حق فرستا دند لیکن تو شُدی کاذب
 صدای ساحل از تو و رفت، امواجت زبان بستند
 شناور بر تو کل می شوم، بیشک تهی دستم
 امانم ده خدا! خوف و خطر در پیش من هستند
 یقین دان مرد مان یک روز جام مرگ می نوشند
 اگر خود صید شهباز ند پس برزسیت چون مستند
 بمان روزی که بگریزد برادر از برا در خود
 خداوند! به لطف تومه امیدوار استند
 متاع تو شده غارت بزار این جا و لک آنجا
 تهی دامن شُدی و مرد مان از تو امان جستند
 اگر سرمایه ات دیروز در راه خدا می رفت
 ترا حاصل شُدی ساحل مصائب سهل می گشتند
 چو دولت در کفت باشد ترا مختار گرداند
 مگر چون نزد دگران شد بمه اوصاف از و استند
 بمین دنیا است جیفه نامش این اندر حدیث آمد
 ندانی دیده و را و را بدین طور ابل دل گفتند
 نداده نفع این دنیای دون ز نهار شخصی را
 ازین خانه خراب اوشان که جان و دل برا و ستند
 مدارای جان تو امید بقا از زندگی چندان
 کنار لحد خوابی رفت دی چون دیگران رفتند

داستان چوٿون فصل چہارم

(1)

سيئي سئين ڪرين، ڪو مَ مُنجهائين وات،
سپيريان جي ساٿ، لائو لڳو ميڙئين.

تو ٻر مشڪل ڪُني آسان، روان ٻر راه گرداني
اميدم نيز بر آري رجوع استم به لطفِ تو
بمه افتادگان را منزل مقصود بنمائي
تمام از عجز مي مانند، متوجه به طرفِ تو

(2)

سيئي سبحان جي، ڪر حوالي ڪم،
ٿي تحقيق تسليم ۾، لاهي غم وهم،
قادر ساڻ ڪرم، حاصل ڪري حاج تو.

سُپردن بايدت هر ڪار اِيءَ جان با خدايِ تو
حقيقت را بکن تسليم، وبسم وغم بدر کرده
بدنيسان مهربان گردد بتو آن قادر مطلق
قبول افتد دعایِ تو ازين مورد اثر کرده

(3)

چگن سان چگایون، ائین سیکو هو،
تو جئن کری نه کو، بچن سان یلایون.

به نیکان داشته نیکی روا برید در این عالم
که اندر بر زمانه لازم و ملزوم گردیده
مگر مانند تو هر آن نیکی بآبدان کردن
بمین شان تو که معمول تو معلوم گردیده

(4)

چگا کن چگائیون، منائیون من،
جو وژ جُژئی جن سین، سو وژ سیئی کن.

برآید نیکی از نیکان که نیکی در سرشتِ شان
بدی شد در بدان پنهان بدی نیز از بدان پیدا
چنان طهوری که می ورزد برد بهره ازان طهورش
چنان تخمی که کارد، می شود چیزی چنان پیدا

(5)

مَين مٿي سَمبرا، ڪُهين سَڏُ ڪرين،
ساٿ نِباھيو نين، ايءُ ڀر سَندي سَڄُئين.

يڪي سامان را بر اُشتران بسته روان هستند
دگر درماند گان را مي دهند آوازِ همسفران
نگر تا دوستي را بمِ چنين ملحوظ مي دارند
که مي گردند باهمگان بجان دمساز همسفران

(6)

وَت وِمي جو جي لِهين، تَهِي ڪار نہ ڪرين ڪا،
سا پروڙج ڳالھڙي، وڻجارن وٽان،
موتي جن هٿان، آندءَ گهڻي ادب سين.

شُناسي قدر اگر سوداگري را ساده دل چندان
نه بندي دل تو با ڪار دگر اين ڪار بسيار است
بگير اين درس از سوداگران تا با مراد آئي
که درسوداگري بر لحظه با ايشان تُرا ڪار است

(7)

اُمْلَه آچ مَر اُن کي، جي نہ پروڙن مٽ،
جت گڏجيئي جوهرِي، ماڻڪ تتهين مٽ،
جنين سون سين سَت، تن هڻي ريءُ رد ڪيو.

تُوڏرَ بي بهارَ نَزْد نا قدران نبرَ برگز
بشو با جوهرِي مائلَ که قدرش جوهرِي داند
بداند بر که اصل و نقل دا سودا به او بايد
بگيرش بمی که رمزِ کمتری و برتری داند

(8)

سونا وانءُ صراف سين، لڏو لاه مَر لڏ،
سودو سوئي ڇڏ، جنهن ۾ جواهر ناه کي.

بکويءَ زرگران می باش اگر بستی تو زَر خالص
ميا در ميل او برگز که درويءَ هيچ جوهر نيست
برو در جستويءَ آن که اصل و نقل می داند
مشه نزديک وی را کو بتابد ليک گوهر نيست

(9)

سونا وانء صراف سین، لڈو هڈ مَ لاه،
آهي تن اونداھ، جن جواهر ضایع کیا.

بُسویء زر گران می باش، بادیگر مشو مائیل
که میل تو بسی نقصان ده باشد برایء تو
بتاریکی است درمانده که جویر را زیان کرده
بهایء خویش در داده کجا داند بهایء تو

(10)

جھ صرافن لڈیو، تہ تُون پٹ لڈج، سون!
قدر لهندء کونہ، نیئي گڈیندء گڈونء سین.

اگر صراف را بینی ز شهر آن رخت بسته رفت
تونیزای زرا! بیا بیرون که درویء مصلحت باشد
و گر نه قدر خود بر گز نیابی نزد بی هزان
به آمیزش بیارندت که زائل رونقت باشد

(11)

اگهيو ڪائو ڪڇ، ماڻڪن موت ٿي،
پلئ بایو سڄ، آچيندي لڄ مران.

خزف مقبول بازار است مردم شيفته بروی
نمی پرسد کسی چون است دُرّبی بها اکنون
منم حیران پریشان مردم وبازار را دیده
که دُرّبی بدل را قدر و قیمت نه بجا اکنون

(12)

ويا سي وينجهار، هبرا لعل و ندين جي.
تنين سندا پوئيان، سيهي لهن نه سار.
ڪٿين ڪٿ لوهار، هاڻي انين پٿرين.

هنرمندان که دُرّو لعل را در سلک می سنقند
نمی یابد نشان شان تهی بازار از اوشان است
شده بی بهره از باب هز پسماندگان شان را
کنون آهنگران را شور بر دکان ایشان است

(13)

وِجَن مَ وِیَنجَهَار! پاڻیٺ جی پرکڻا،
کنیر پایو اکین ۾، لهن سیکنهن سار،
موتیءَ جی مزاج جو، قمر منجه کنار،
صرافنئون ڌار، ماڻڪ ملاحظو ٿئي.

مبادا تا هنر مُندان، رخ از بازار برتابند
که دُر و لعل را در شیشه دیده امقان گیرند
مزاج بیک وبد را در نگاه شان شود واضح
ندارد معنی آن چیزی، کناره چون ازو گیرند

(14)

تا صراف سُجن، پاڻ کونائين جوھري،
ماڻڪ ڪري مُٺ ۾، وانءُ وٺي وٽ تن،
سندس ٿي سید چئي، ڪهڙو قدر ڪن،
پاڻيٺ ٿي پرکين، ڪ ڪنچل گڏين ڪڇ سين.

هنر مندان چه آرايند در بارار دگان را
تو درو لعل را در کف نهاده او بکویءِ شان
به در آيند يا زر را بيميزند با چیزی
مدار قدر بر ايشان مکر دان رخ زسویءِ شان

(15)

امل اساري پئي، پوري پگيءَ جت،
ڪه نہ رُنيءَ تَت، پئي اڌ هٿ ڪري.

تُوڏڙبي بهارا چون دو نيم از دستِ خود ڪردی
تو در گريه نينقادی چرا برداشته آن را
خطای چون شود صادر، بمان دم حوصله بايد
خطای دست آمدت چیزی مکن تو کاسته آن را

(16)

امل اساري پئي، پوري پگيءَ جئين،
وانءَ صرافن سينءَ، پئي اڌ هٿ ڪري.

بيا برد ارڏڙبي بهارا ڪوشڪسته شد
برد نردیک صرافان، که ایشان چاره گرهستند
کنند آنان درست این را شکسته می شود سالم
کرشمه بین توایشان را، هز مندان اگر هستند

(17)

ماڻڪُ، منڌ هٿان، پيتيءَ ۾ پرزا ٿيو،
سجوتان، سِيُڊ چئي، لهي لڪ سوا،
پڳي پڄاڻا، پدمان پري ٿيو.

چو دراز دستِ دوشيزه شڪسته شد به صندوقش
تُونداری که آن درخانه و بازار ناکاره
چو سالم بود نرخش برتر از لک انیک آن کمتر
نشد یکبار ناکاره، ولی صد بار ناکاره

(18)

جتي ماڻڪُ ماڳ، تتي چورن تڪيو،
سنئون تن سپاڳ، امل جن اوباهيو.

در آن جای که دُر بی بها را داشته آید
یقین دانی بر آنجا تکیه دزدان بخوابد بود
مگر بعضی ز مردم خوش نصیب و کامران باشند
که دُر اندر کفِ شان، ضائع از ایشان نخوابد بود

(19)

چور ايو ايئن چوء، ته آئون اهوئي آهيان،
جي سي اکين هوء، ته لڪئي کي ڪونه لهي.

در آنجا نعره یءِ دزد آست و اینجا مسکن او شد
بمی گوید کسی باشد که در لحظه مرا گیرد
مگر صد مرد مان را نیز دزد اندر نظر ناید
چو دزد اندر نظر در پرده، کے اورا فرا گیرد

وائي

جاگو يارا! جيڏيون! پاڻ پرنجي،
جاگو جوشان، جيڏيون! پاڻ پرنجي،
هلندي حبيب ڏي، ويلو وچ نه ڪجي،
مٿان اھس اُسري، پتنگ جيئن پئجي،
عرض احوال ان کي، چڱيءَ پٽ چئجي،
ڪري نياز نڪڙو، واحد ڏي ورجي،
آهي موت مڙن تي، ڳوڙيون ڪيو گجي،
اجل ايندءِ اوچتو، جو سدا ٿو سُجي،

اڳيان اونداھيءَ جو، سمر ساڻ ڪجي،
 ڪڻ تون قوت قبر جو، گهڻو ٿو گهرجي،
 اڳو عيب اواھنجا، ڏکيا ڳجھ ٻجھي،
 جيڪي وھي وجود ۾، صاحب سو سمجھي،
 ڊڄي ڌاءُ ڌڻيءَ جي، جيڪو پئي پڄي،
 امن آھي ان کي، جو منحہ اللہ اُجھي.

بیدار شوید ای ہمد و شان! ای ہمد و شان بیدار شوید
 از خواب گران باجوش جوان! باجوش جوان بیدار شوید
 چون عزم وصال یار شود در راه نباید درماندن
 بر جلوه ی یار چو پروانہ شد فرض بہ عاشق جان دادن
 جان نذر کنان ای دل بازان باتاب و توان بیدار شوید
 بر سوز و گداز کہ دل دارد بہتر کہ بہ یار بیان گردد
 از عجز رجوع بہ دوست شدن تاجذبہ ی شوق جوان گردد
 بر طرح چنین بر طہر چنان ای زندہ دلان بیدار شوید
 مرگ است مہیب و جان فرسا چون رعد فروشان بر سبگان
 ہشیار کہ ناگہ دام کشد صیاد اجل پیدا و نہان
 در زیست بہ سعی دل بستہ ای دیدہ و ران بیدار شوید
 تاریک سفر چون پیش آید زان پیش برائش زاد سفر
 سامان نجات عذاب لحد بایست مہیا شام و سحر
 بارحمت ربّ ای رہ گذران بر راہ روان بیدار شوید
 بر عیب کہ در اخفا است ازان آگاہ خدای ما باشد

رازی که نهان در گوشه ی دل آن راز بخوبی می داند
خود را بشناسیدی اورا هم ای بزم نفسان بیدار شوید
شد واجب و لازم بنده را از خوف خدا لرزیده بود
حتی که زمهر مالک خود از رنج و بلا مامون شود
آلام و مصائب سر کرده ای سربازان بیدار شوید

داستان پنجون فصل پنجم

(1)

مون ٿي چيئي ڪانڌا! ٻئي پاڙ م مڪڙي
سڙھ پراڻا پاند، لهريون سهي لڳنديون

بتو اصرار مي ڪردم، حذر از ڪشتي ڪهنه
ڪه بر دريا ز موج اند ڪه اندر لرزه مي آيد
به بين تا بادبان بوسيده، ڪشتي ڪي شود قابو
ڪسي ڪو اعتماد ش مي ڪند بي بهره مي آيد

(2)

لهرين ليڪو ناه ڪو، جت ڪپر ڪن ڪارا،
آچارڙا عميق جا، اچن اوپارا،
اتي اسارا، وير وڙهندء ويسرا.

بدريا موج در موج است، بم مد و جزر از بس
مخالف تا موافق سمت آب آمادهء جنگ است
در اين بنگام اي نادان، بتو دريا بيا و يزد
تو در خواب گران رفتي، ڪنون ڪار تو شد تنگ است

(3)

ویر وژ هنده ویرا! ائی توھ طلب،
سائر کنهن سبب، کاله نه وڌء کن ۾.

دوباره ٻم در آویرد به تو گرداب فکرش کن
گذراز خواب برخیزد بکوش امروز ای غافل
تو دیروز اتناقا از تلاطم باز گردیدی
دگر بمت به محنت تا شوی پیروز ای غافل

(4)

کاله وڌائین کن ۾، جاڏا جنگ جهاز،
تنهنجي اڄ ترار، آهي آراکین ۾.

چنان دیروز در چشمک، سفینه غرق دریا شد
نشانی نیست بیچ ازوی، ولی گرداب موجود است
کنون نوبت بتو خواهد رسید ای ناخدا لاشک
مشو غافل که خصم تو بجای بیتاب موجود است

(5)

آهي آر اکين ۾، ناکئا ڪج نگاه
وڏا ٻيڙا ٻوڙيا، سائر ڏيئي ساه
ملاحظو ملاح، ڪج ڪو انهيءَ ڪن جو.

مقابل بست گرداب اي جهانديده نگابش ڪن
که کشتي وسفينه را همين غرقاب گرداند
تو ملاح و جهانديده، جوان همت به کار خود
کني گر بوش، ناممکن ترا گرداب گرداند

(6)

مُلاحظو مهران جو، مور مَ لاه مناءِ،
ساموندي سنڀال ڪي، سمهڻ آيئ ساءِ،
جاڳي جر مٿاءِ، تاري وانءُ تراز ڪي.

ملاحظه مي ڪن اي ملاح! تو دريائيءَ مهران را
اگر خفتي بزيرافتي، نماني نا خدا بشنو!
بشو بيدار تا کشتي رساني بر سر ساحل
وگر نه غصوب خواهي شد به ورطه بي صدا بشنو!

(7)

تاري وانء تراز کي، منجهان موج ملاح!
 دانهون ڪن درياھ جون، اونھي جاھ آگاھ،
 سونھن جي صلاح، وٺ تہ وير لنگھي وڃين.

بساحل بر تو کشتی از میان موج ای ملاح!
 جوان بمت اگر بستی ترا کاوش چنین باشد
 عمق آگاه می زارند دریا پُر خطر گشته
 بیا بر رهبری شان که خیریت دراین باشد

(8)

سونھان سُڌيون ڏين، ھن ديواني درياھ جون،
 ڪوڙ اوڏائي ڪينڪي، رڳو سچ سودين،
 عجز جو اڌ رات کي، وڪر وهائين،
 ساٿ نباھيون ٺھين، ثابت انھيءَ سير مان.

عمق آگاه دانایان، تمنا این چنین دارند
 که بردریای دیوانه بیارایند کشتی را
 نمی دانند کذب ایشان که دل با صدق بسته اند
 وفا داران به عجز و عشق می رانند کشتی را

(9)

ثابت لنگھیا سیر، لهرين لوڏيا کينکي
وڃي پهتا پار کي نرتئون منجهان نير
ماءُ! پهتا مير، پار لنگهيائون پاڇه سين.

گذشتند از تلاطم باسلامت رفته ملاحان
عبور از آب کرده بر سر ساحل بياسودند
به بين چون کامياب و کامران گشتند آخر کار
به گام بمت و محنت شده مائل بياسودند

(10)

تون ويسرو وير! سائين سنبت پند جي
جوڙي جنگ جهاز کي، کوڏ هٽائج کير
وهي وٽجارن جي بندر ڏانهن بهير
گهر تنين جي کير، جن لاڳيدار لنگهائيا

تو در غفلت مگر آمادهء سفر اند ہمراہان
سفینه را مهیا ساز تا وقتی به کار آید
ہمہ بازارگان امروز بر بندر بہم گشتہ
تو شامل شوبہ آنان تاکہ نفعت در شمار آید

(11)

قرقل، قوتا، پارچا، پاٹیٹ پاتائون،
 کوئیون قیمت سندیون، ترہ تاکیائون،
 لاچن منجھ لطیف چئی، بیڑا ہڈائون،
 نذر نبی جام جو، چڑھندی چیائون،
 جی چوہی چوڑیائون، سی بیڑیون رکین ہاجھ سین!

ہمہ سامان را اندر سفینہ داشته آمد
 واورا ریسمان بستہ بجا کردند ملاحان
 دراول نذر داده بعد ازان جملہ روان گشتند
 الہی! درامان داری، جوان کردند ملاحان

(12)

وچینء جان ویہی، جر پلئو پائیان،
 تر ہیڑا، گھر سپرین، اوسھ ای ہیئی،
 جیئن وٹجارو سین وکرین، سرھا سیئی،
 حرمت ساں حبیب جی، سونگیا نہ سیئی،
 پاٹھن او پیہی، کنبد کیڑائو آئیآ۔

دعای خوامی از پروردگار و پاسدار خود
 بخیر و عافیت درخانہ باز آیند ملاحان

سلامت دار سامانِ سفر بازارگان را هم
همه خورسند باشند و به غم نایند ملاحان

وائي

عُمر سپ عبث، ويل وچايم،
وقت وچايم پانهنجا!
ويني لکيو لوڙيان، جيڪي کيڙو مَسُ،
اچي اڀاڳين کي راسخ راه ۾ رس،
حال منهنجو ههڙو جهڙو، تان تون پريم ڀرس،
قلب جو ڪارو ٿيو، ڪاتب! لاهين ڪس.

تمام اين عُمر من برباد رفته اى مجيب من
محبِّ من!
نوشته هرچه بود آن ثابت آمد بر نصيب من
محبِّ من!
سراپا آرزو گشتم که آيد آن عجب من
محبِّ من!
بياين حال ناگفته که من دارم حبيب من
محبِّ من!
سياه اين قلب من، محتاج صيقل شد مجيب من
محبِّ من!

داستان چھون فصل ششم

(1)

تانگهي ۾ ٿاڻي، ٻڌ پنهنجو تَرو،
اونهيءَ ۾ آڻي، ڪونہ ڏيندءِ ڪو ٻيو.

بيا در جاله بردريا چون آب تنک يابی
چو آب اندر کمی آيد، عبورش سهل تر باشد
مگر دريا چو بر اوج آمد و موجش فراوان شد
مدد گارت نخواهد ماند، جهت بی اثر باشد

(2)

تارو تريو وِجن، ننڍا وڏا واهڙا،
هي پراتارن، جئن گرا مٿن مولهيا.

شناور را عبور آسان ز آب بیش و کم باشد
بر آب آن بمچو سرنمک پرفشان گشته روان گردد
شناور نیست کو در آب تا حدی به تنگ آید
که جامه بر سرش بسته چو سنگ آن دم گران گردد

(3)

دُوري لَهْ ذاتار، جمر وهين ويسرو!
هكيو هوئج هوشيار، كنون كنوندء اوچتي.

بيا اندر تلاش او كه مطلوب جهان است آن
مباش ايمن كه مشكلها ازو آسان مي گردند
تُرا بشيار بايد ماند از برق تپان مردم
كه ازوي آشيان و آستان ويران مي گردند

(4)

سُتين كهڙيءَ سار، وچ كنوندء ويسرا،
تو جيڏا تويار، لهرين لهوارا كيا.

چنان خفتي تو در غفلت كه بر اندیشه رفت از تو
فراموشيدي اي نادان كه ناگه برق در آيد
همه ياران تو قبل از تو در امواج گم گشتند
نماند هيچ باقي چون صدای مرگ بر آيد

(5)

سُتِين سَنجھِيئي، وڃ ڪِنُونْدَءِ ويسرا،
وار وري ويئي، اُسارن تان اوچتي.

تو خفتي در عشا نادان! ندانستي ڪه برق آيد
چو برق آيد نماند هيچ چيزي را نشان باقي
بمانده پر ڪه غافل از جهان زائل شده رفت آن
ڪه غفلت باعثِ زحمت بمانده ڪه ازان باقي

(6)

ڪنوڻ ڪنوايو، ايئي ننڊ نياڳ جي،
جنين نه پئو پانيو، ڪري توائي تن ڪي.

تو در خوابِ گران، ناگاه بر تو برق نازل شد
نصيبِ تونه شد بيدار، ڪارت شد تمام آخر
نترسد پر ڪه از برق و بلايِ ناگهان درزيست
بماند در جهان اي ڪاش! بي نيل و مرام آخر

(7)

ساموندي ٿو سنبهين، ساڄو جهل سُکاڻ،
لڳي واءُ وڏاندرو، منجهائي مهراڻ،
جنين ڀانيو پاڻ، ڪري توائي تن ڪي.

مترس از موج اگر تو، واقعي هستی جهان دیده
شود قابوز کشتی، چنان بر گیر سُگان را
چوباد تند و ترخیزد، شود دریایِ مهران تنگ
بیندازد به گرداب عاقبت خود بین انسان را

(8)

نڪو سڪ نڪٽين، نه ويساند نئين،
جيڪا اچي سامهين، ڀانئين سا سنئين،
موڙي ڪوھ مئين جيئن سڄيون راتيون سُمهين.

قرار اندر ڪهه ومهه نه، همه در گردش افتاده
دراين عالم تودیدی هرچه بروی اکتفا کردی
توئی نادان که از انبار اندک راپذیرفتی
متاع توز تورفته به غفلت انتہا کردی

(9)

اهڪي راهِ الله جي، اهڪي، اهڪيءَ پٽ،
هو جي ڏهائي ڏيهه جا، تن پڻ موڙهي مت،
آچاران اُبت، گهڙج گهائي نينهن سين.

بدان راهِ خدا دشوار از پندار انسان است
که مردانِ زمانه نیز ازو لرزه براندام اند
گر آئی تو باین راه ای جوان بهمت به عشق آئی
مگر از سمت دیگر زآنکه این از عشق احکام اند

(10)

مَر ڪي هيڃ مَر هوج، ترس مَر تاڻ جهاز ڪي،
چئو ڪلمو مُحَمَّد تي، ته اڳيان اچئي اوچ،
سهڪيءَ پٽ سڀوجه، تنهنجي مَر ڪي ڍڪي مڪڙي.

مکن تشویش و تاخیر ای جهان دیده مشو کابل
بخوانده کلمه طیب، روان کن رود کشتی را
روان کن رود کشتی را، ازین اندیشه کامل
به مکّه می رود کشتی، نه بینی صعب و سختی را

(11)

تن ۾ تراز توه جي، گهڻو له گهوري،
ادب ۽ اخلاص جا، سڙه ٻڌج سوري،
وڪر وينتئين جو، تنهن ۾ پاءِ توري،
ته عدئون اوري، تنهنجو توائي نه ٿئي.

بيا اباطن خود کن، تلاش عشق حقيقي را
ادب اخلاص را بموار ساز اندر جهان خود
چنان گر کشتی عشق ای جوان آراسته کردی
نه بنی در مسافت تا به ساحل تویان خود

(12)

توئي توائي، توء تنهنجو آسرو،
سچڻ ڳر لائي، کيريون ڏينديس جيڏين.

توئي ناخوش اگراز من منم خوش جان من از تو
مرا اميد وصل ٿست، تا روز جزا باشد
چنان روز آيد و آن خوابد آمد در نصيب من
که در آغوش من آئي، جهان بروی گوا باشد

(13)

ويھ تون وساري، چنڊا جي چُلڻ جا،
جو لڪ لهريون ڏي، ڪر ساڃاه تنهن سمنڊ سين.

گزار از آب افشاندن، که جامه تر کنند تا دم
دُزد چون باد ازوی خُشک گشته بی نشان گردد
شناسائی به دریا کن که این شایان شانِ تست
که امواجش بدیده، دیدهء و دل شادمان گردد

(14)

سمنڊ جي سيوين، تنين ماڻڪ ميڙيا،
چلر جي چوئين، تن سانڪو ٿاءِ ستيون.

به دريا پر که رفته پر چه جوید آن به دست آرد
نمی ماند نهان زنهار دُر بی بها ازوی
مگر آنکس که بر ساحل شده در گنده آگنده
نیا بد جز خذف چیزی خساره ماسوا ازوی

وائي

هي جي، هو جي لڪ

مون ماريندا لڪ!
ياوالي! ڪيچ نه اوڏي چڪ،
مون ماريندا لڪ!
انت نه ڏجي عام ڪي، لوڪان ڪجي لڪ،
مون ماريندا لڪ!
پاڻ ۾ پار يون ڪري، نينهن وهائجي نڪ!
مون ماريندا لڪ!

خداوندا! امان خواهم، ازين دره ازان دره!
که مرگ آرد برای من، چنين دچنان دره!
نشانی نیست منزل را، مگر اندرتگ وتازم!
که پا می سالم ونالم، براين دره برآن دره!
نمی شاید بیان کردن، به کس راز نهفته را
همی باید به صبر آماده، باشد دل بسان دره!
در اول اشکباری، بعد ازان سيلاب بحر عشق
که تا باشد گواه ما، هميس دره، همان دره!

وائي

وهلي وانءَ مَر وهامي رهرات رائيئندس پرينءَ كي.
 شمع ٿينديس شب ۾، ان خوشيءَ کان ڪامي.
 بابوئن سندي باه جئن، ٻران شال اُجهامي.
 پرت جا پيتر جي، سا ڪين پروڙي عامي.
 مونڪي مون پرين جو آهي درد دوامي.
 آهيان يار سيد جو، ڪانه رهي ڪا خامي.
 هو جا لئو لطيف چئي، مونڪي آه مدامي.
 روشن ٿيان رُجن ۾، جي هٿان لنوانهيءَ لامي.
 ڪاري سا قيام نئين، هوت جنهن جو حامي.
 آيم تنهن لوڪ سان، جيسين مان چوپن سامي.

(نوٽ هي وائي فارسي ترجمي سميت سر ڪنياٽ جي پهرين
 داستان جي پڇاري ۾ ڏيئي آهي،)

بشو آهسته آهسته خرامان اي شبِ گذران
 ڪنم دلدار را تا دير مهيمان اي شبِ گذران
 اگراين مُدعاىءِ من، به مهرتو قبول افتد
 بسوزم از خوشي چون شمع سوزان اي شبِ گذران
 مثالِ آتش آزاد گان روش شدن خوابم
 شوم سردو دوباره بسم فروزان اي شبِ گذران
 ندا در کس احساس وفا چندان که من دارم

غم جانان مرا دائم به دوران ای شبِ گذران
منم در سایه یء سید، شدم کامل لطیف ازوی
مرا دردِ محبتِ راست بر جان ای شبِ گذران
شوم از عشق روشن، روشنی اندر سراب آرم
کنم بر تیره را از سوز تابان ای شبِ گذران
شفاعت گر کند آن شاه شaban باسیه کاران
نجات شان شود در حشر آسان ای شبِ گذران
به حکم شائگان مائل به عالمیان همی باشم
منم آماده بر ارشادِ ایشان ای شبِ گذران

سر سسئي ابري سرود سسئي آبري
فصل يارهون فصل يازدهم

(1)

کن ټي کيچين کچيو، کچ نټا کچن،
اشارتون ان جون، سکو تان سجهن،
وتان ويهي تن، سټ ته سوز پرائيښ.

بيا باگوش دل بشنو، که راز افشا بخوابد شد
چنان افشا بخوابد شد، که گوئي هيچ افشا نيست
اشارت از سکوت يار بايد گشت حس انيک
برودر گوشه اش بنشين و پندارش که اخفا نيست

(2)

سټ ته سوز پرائيښ، آء چيائون اچ،
پولي بي نه سکيا "پاټا" چوندء "پچ"،
واجي وت موج، بُد ته بيائي لهي.

بيا درياب سوز دل، شوی تابهره ورازوی
ترا تنها ز تو کرده، کند يار آشنا باخود

نمی شاید کنی چون و چرا، با جان جان آن دم
دوئی رلر دورتر گردان که نفع آری بجا با خود

(3)

بُدت تہ بیائی لہی، آئون ات نہ آہ،
کچن کنیدی لاہ، کن تی کیچین کچیو.

بیا در گوشه و بشنو، بگوش دل کہ می گویند
دوئی را نیست جا این جا، نہ جای من بجا یابی
گریز از تاب گویائی، کہ واجب مہر خاموشی
بیا دامن کشادہ تا برابر مدحا یابی

(4)

کن تی کیچین کچیو، کچ مَر کُچیائون،
رہی نہ رتیء جیتری، انین وت آئون،
ویدی وڈائون، ہو جو وڈ ہئٹ جو.

بیا بشنو بگوش دل کہ اظہارش بظاہر نیست
عیان آثار ما و من نخواستی یافت نزد شان
درخت بود را از بیخ و بن یکسر بر آورده
نہ بینی سایہ ای ما و من ای جانم بہ گرد شان

(5)

ڪڏهن پئجي ڪن ٿي، ڪڏهن ٿي جي وات،
ڪڏهن ٿي جي ڪات، ڪڏهن ٿي جي پڪرو.

بگاہی باش چون گوش و بگاہی چون دہان می باش
بشوی آگاہ تا اینسان ز اسرار و رموز ای دوست
دمی بزغالہ باید شد چون ڪارد باید ماند
ازین اعجاب در آخر دریابی کنوز ای دوست

(6)

ڪٽارو ۽ ڪوس، اڳڻ آريءَ ڄام جي،
ديت آهي دوس، مارڳ ۾ مين جي.

بصحن دوست بست آماده خنجر نیز قتل ای جان
بلی ساده دل آن لیکن بشغل خویش مشاق است
بمیلان محبت ہر کہ آید بگذرد از جان
کہ رسم خون بہا مخصوص در تقدیر عشاق است

(7)

کا مون مُجیجاہ گھٹیون گھر جن اونیا،
ہی وٹ نہ لہنداہ، ہو وٹ اوڈا ہین گھٹا۔

بکن آمادہ چوب گز توی اشتر سوار اکنون
کہ دورانِ سفر این رخت اندر زیست درکار است
مگر بعد از حیات این را، نماند حاجت چندان
کہ آن جا این ہمہ سامان سر میدان بسیار است

(8)

اکیون لٹ اوراٹیون، کنھن پر کریان پیر،
لٹ لاهیندو کیر، مون جیہی معذور کی۔

بخاک آلودہ چشمِ من، کجا یابم نشان پا
کجا یابم نشان پا کہ بس ناچار و معذورم
کدام است آن کہ خاک از چشمِ من معدوم گرداند
نگاہ من نماندہ سالم و فی صاف مجبورم

(9)

اڪيون آريءَ ڄام جُون، انڌيءَ سين آهين،
هو جي وڻ وندر ڄام سي مون سونهائين،
ڏسيو ڏيڪارين، پيشاني پُنهونءَ جي.

نگاه من گرفته روشنی از دیدهء جانان
بنورش جاده پیمایم مرا بینا بمی دارد
درختانِ دیار دوست می بنماید از دوری
جبینِ یار را در دیده ام افشا بمی دارد

(10)

اڪيون آري ڄام جون، آهِن انڌيءَ ساڻ،
پسي ڪنديون پاڻ، پيشاني پرينءَ جي.

بجا چشمِ دل آرایم بمن ہر جا مددگار اند
دلم از نورشان رخشنده بمچون ماہ از مہر است
مرا آراستند ای دوست از تابِ جبینِ یار
بسی خور سندم از منم چون روداد بحر است

(11)

سڏم ڪر سڏن ريءَ، هلڻ مَرِءَ مَرِهل،
جلڻ رءُ جل، رُئڻ رءُ مَتان رُئين.

شود تا حکم ازان صادر، بمان اندر حدودِ خود
نباید لب کشودن نی قدم برداشتن باید
مسوز اندر خیال خود مکن گریه به حال خویش
ترا در اختیار یار خود را داشتن باید

(12)

لڳندي لڪن سين، آءُ مِراڻ جي اينءَ،
ماءُ منهنجي نيهن، ته ڪرلائون لڏيون.

میان لُکھا در جست وجویءِ یار اگر مُردم
چنان پندارم ای مادر رسیدم بر سر منزل
رسیدم بر سر منزل وصالِ دوست حاصل شد
بجا پندارم ای مادر! رسیدم بر سرِ منزل

وائي

دردِ مئيءَ جي جا دارون وو!

موت سڀا جها سڀرين
مون لڳيون مون وسهوءَ محبت جون مارون
مائنٽن مان سين گهٽا، ڪُٽ ڪيا ڪارون
سڪن مون سين کين ڪٿو، سورن لڏيم سارون
منهنجون شهر ڀنڀور ۾، پلپل پون پچارون
اديون عبداللطيف چئي، لڳيم تن اندر تارون

بياد آرويءَ دردِ من، بيا اي مهربانِ من!
مصائبِ از محبتِ مي ڪند برداشتِ جانِ من
بيا اي مهربانِ من!
رسيد آزار از خويشان به حال ناتوانِ من!
بيا اي مهربانِ من!
نشد حاصلِ ز عيش اما بشد غمِ حرزِ جانِ من
بيا اي مهربانِ من!
بشهرم بر زبانِ خلقِ بردم داستانِ من
بيا اي مهربانِ من!
لطيف اي جانِ بومي گويد به عشقِ آويختِ جانِ من

فصل ٻار هون فصل دوازيه

(1)

اٿيو ۽ اٿياڪ، ڪالھوڪا ڪاڏي ڳيو؟
ويو جاڳائي جيڏيون، برھه هي بيٻاڪ،
چُر ڪاري ڇاڪ، سُر سمھاري ڪينڪي!

ازين برخاسته رفت آن گجا بعدش نمي دانم
مرا بيدار ڪرده در جهان درد و غم انداخت
نمي خواهم نمي يابم قرار جان ز سوز عشق
که اين سوزم نظام زندگاني را بهم انداخت

(2)

سَنديون سُر ڪرين، هڏ پڻ ڏڪن هوت لئي،
پرين جي پاڻ ڏنا، سي ستي سڪ نه ڏين،
جي ماڙهن کي مارين، تن سورن کي سڏ ڪريان.

تنم آزرده شد نيز استخدانم گشت آزرده
مرا آزار از جانان كجا اندر قرار آيم
بياد آوردم آن دردی که مرگ انجام می باشد
شود تا از كمند زیست آسانی در قرار آيم

(3)

صدا اودم سُور جي، اڳيان ڪوهياري،
جو نجس نڪاري، سو پنهنون وڌم پانڌ ۾.

صدای درد دارم بر در جانان که بشنوده
مرا در سایه ای خود همچو خویشان در امان آورد
منم پاکیزه چون دُر و گهر اکنون ز مهر او
وسيله بی وسيله را نصیبم در میان آورد

(4)

جان سامائين سُسئي! تان ويس وڙن جو ڪر،
لاهي لڄ لطيف چئي، ٿي بيگاريائيءَ ٻر،
ته ويندي پوئي ور، اڳيان هوت حضور ۾.

قدم اندر سرایء عشق چون بنهادی ای جانم
ردائی شرم را بر درد از رخ تابه تاب آئی
سرانجام این چنین آداب عشق از شوق باید داد
که بس فرحان و شادان از حضورش چون سحاب آئی

(5)

سسئي کي سڏ ٿيو، اسان اولائو،
پنڌ نه پڄائو، اڻ ڪوئي ڪانه ڪري.

صد از بارگاه دوست آمد مشکل آسان شد
روان شد هر که او را منزل مقصود حاصل شد
ندانی سهل مشکل را گذار جانان صدا ناید
همین نعمت نصیب او که سوی دوت مائل شد

(6)

پسو پراين سورن آڏي سسئي،
پرايا پنهنجن، وجهن ويچاريءَ تي.

شده بيگانه از خود در غم بيگانگان رفته،
به تشویش آن نمی داند که حال او چه خواهد شد
نشد بيگانگان را هيچ فکرش تا به رحم آنيد
ازين پس ابتلائی شان باد وافر چه خواهد شد

(7)

مُنڌ نہ منجهان تَن، پسي لڪ لڏن جي،
جا پرڪاهوڙين، سا پر سڪي سسئي.

جوان بيمت کجا ممڪن زبيم لکها لرزد
کسی اثنای راه او را نخواهد یافت درمانده
سبق آموخت از محنت کشان باری به حال خود
کشا کش را پذیرفته به منزل تافت درمانده

(8)

منڌ مَ منهن ويه، اُپي اوسر اُس ۾،
تو سيئي سين ڪيا، ڏور جنين جو ڏيه،
پاڙي پاڙي پيه، وٽ پچندي پرينءَ کي.

ترا در سایه آرا میدان اتمی جانم نمی شاید
بیا در تابش خورشید و کوش اندر منال یار
تو در فکر و فراق او که بر دوری دلایء او
بیا کن جستجویء او که دریابی وصال یار

(9)

بیلی ناه پنیور ۾، تنهن سسئي جو سهي
 ڏمر ڏيرن من ۾، ڪنا ائين ڪهي،
 لنگهائي لطيف چئي، ڪڇ ڄام ڪهي،
 هي معذور هڏ مئي، تو ڪامل وڃ م ڪيڏهين.

بشهر تو اجنبی هستم، آن مدد گاری نمی یابد
 امالم ده به مهر خود که آزرده ز خویشان است
 بمین گم کرده راه و خویشتن را نیز گم کرده
 پناهی نیست معذور ستائش پریشان است

(10)

اولاڪن اچي، معذور تي مارو ڪيو،
 متان وُر و سارئين، منجهان ڪُر ڪچي،
 لاهي لاڳاپا لنگه تون، سيئن ڏانهن سچي،
 منجهان راه رچي، ٿيندين لعل لطيف چئي.

مرا اندوه گردا گرد، ناگه در گرفت آورد
 مبادا تو فراموشی که بستم کمترای جانان
 بمی خواهم که تنها رسم و راه من به تو باشد
 شوی در کنار خوش نصیب و خوشترای جانان

وائي

اڄ سڄڻ گهر آيم جيڏيون
الله اميدون پڄايم ايڏيون
پيرن فقيرن پونديس پيرين
كيم سڪائون جن سان ڪيڏيون
اڄ سڄڻ گهر آيم جيڏون
الله اميدون پڄايم ايڏيون

بحمد الله ڪه يار امروز مهمان شد
اميدم بعد از مدت بپايدان شد
تواضع هست لازم پيرو مرشد را
دعايش مورد اين لطف و احسان شد
بحمد الله ڪه يار امروز مهمان شد
اميدم بعد از مدت بپايدان شد

وائي

ننڊ نه ڪر نمائي، ويندءِ عمر وهائي
اوڪا پنڊ پهاڙ جا، جتي ان نه پاڻي
تڪي سير سمنڊ جي، تنهنجي ٻيڙي پراڻي
اڏيون عبداللطيف چئي، سيد ٿيندڙ ساڻي.

گزر از خواب ای نادان، مبادا آنچنان گردد
که تودر غار غفلت غرق و عمرت رایگان گردد
مباش ایمن که ناگه کوبسار اندر سفر آید
بگو آن جامیسر از کجایت آب وفان گردد
یکایک تیزوتند امواج بحر آیند گرد تو
ترا این کشتی کهنه چه کار آید زیان گردد
مشو مایوس ای عبدا للطیف مدت سید،
که اندر پیروی اش مشکل آسان بیگمان گردد

وائي

ويجهي وندر جن وٽن
اي اوڏي آيس، چان پرين جي پيچري
جي تو اوڏا پانئيا، سي ڏونگر ڏور ڏسن
مدي نه هين من ۾، ته ڪيچان ڪوه اچن
مرڻ منهنجي ڪي ڪيو، هي په ٻاروچن
سونهن سگر تئين، منهن معذورن
وندر وائي جا وهي، مونڪي سانه سان
اٿي ٻڌا اونئين، موتي ڪي من
لائئون لطيف چئي، لڏون سر لکن

قريب آمد به من آخر ديار دوست
کنون خواهم رسيد اندر کنار دوست

ابيات متفرقه

تري پگي ڪنگري، نلها ڦيرا ڏي
اٿي نڪي ني ته به وڃي سلهاڙي سات سان

تماشا کن سبوجه ته شکسته را بر آب چاه
که اندر چوب ورته هست وابسته به اهل خود
به گرد چرخه می گردد بخویشان چون وفاکیشان
تهی از آب شد تا هم روان بینی به رحل خود

نظم

نوازد نا توانان را کریم و کامگار از خود
وسيله بى وسيله را شود آن پاسدار از خود
بر آورد از نشیب خاک مشّت خاک و در لمحّه
وجود آدم ازوی خلق سازد کرد گار از خود
بهانه نیست واجب در حضور جان جان هر گز
براه راست شوتان آن شود هم ساز گار از خود
کنی عذر از عیوب خویش تا چندان تو پیش او
که آگاه است از نیک و بدت آن نامدار از خود
کند آ بوده را پاکیزه پخته خام را سازد
همه کارش به زیبائش در آرد پخته کار از خود
بمان شد نزد تر با تو، تو دور ازوی به گرد او
چرا او را همی خوانی برودر خیل یار از خود
نمی شاید ترا آواره گریدن به شهر و بر
بر و بر در گهش دریاب ازان خوش روز گار از خود
چو مشکل بر سر من ناگهان عبداللطیف آمد،
مرا آواز خوابد داد آن دم دستیار از خود

سُررپ سرودرپ

فصل پھریون فصل اول

چیتاریان چٹکن، وساریان نہ وسری،
ویرو تار ڈکن، سچٹ پیگی ہڈ جئن.

اگریادش کنم، اندر عذاب آید روانِ من
فرا موشم وگر جان نی نجات از کرب دریا بد
چنانم درد دل گویا، شکسته استخوان در تن
دوایش نی کسی از شرق و نی از غرب دریا بد

تعارف

سُرُڀ سرودرڀ

عاشق جو هيٺئون گوندر ۾ غرق ٿيو پيو آهي. پرينءَ جي
 ڦوڙائي کيس ماري وڌو آهي، جيئن ملهار جي مند ۾ پتن تي انيڪ
 سلا ۽ ٻوٽا اڇيو هيڪاندا ٿين تيئن عاشق جي اندر ۾ به فراق جي
 حالت ۾ اپار غم گڏجيو ٿا پون، عاشق کي هر وقت يار جي جهوري
 لڳل رهي ٿي. سندس نيٺ سدائين جهڙيالا هوندا آهن. پرينءَ جي
 سک ۾ هن جي اکين مان آب وهيو پيو وهي، سندس رڳون رباب
 جٿان پيون وڃن، يار جي ياد پڳل هڏي جٿان هر دم کيس ڏکي ڏيندي
 ٿي رهي. جنهن مڇ جو سوريندڙ پاڻ ئي پرين هجي، سو ڪٿي ٿو
 وسامي!

دل عاشق غرق به غم جانان مي ٻاشد، فراق يار اورا نيم مرده مي
 ڪند. مانند موسم باران ڪه بر جانب سبزه تمام دشت را در آغوش خود
 مي گيرد، در خاطر عاشق نيز چنين غم و اندوه بهم مي گردند، عاشق زار
 را بهر ساعت فڪر دلدار دامنگير مي ٻاشد، وچشمش به برگاه نم مي
 ماند، رگهائي او نظير رباب سراينده مي مانند، درد دل اين طهور حس مي
 شود گويا ڪه استخوان شڪسته در گوشت وي افتاده است ڪه ازان متواتر
 به آواز مي ٻاشد. آتشي ڪه از دست يار به دل عاشق زودا فروخته مي
 ماند اورا دلگير کيست ڪه فرو گرداند!

(1)

گوندر کيو غرق، ماء! منهنجو جندڙو،
ڏکوين مرڪ، مٿي سڳر پنڌڙو.

بجان افتاد اندويسي ازان شبروز مي نالم
غريق غم شدم مادرا! مپرس از حال زار من
تنم درخستگي تابم، دلم در سعي وصل دوست
روان برجاده ام، تا منزل آيد در کنار من

(2)

گوندر گدياس، صحت نيتريم سڄڻين،
مادر! مارياس، ڦوڙائي پرينء جي.

مرا غم حاصل آمد، عافيت از جان من برشد
مريض عشق گشته، زندگي را درزيان دادم
فراق يار ايا مادر، مرا از خويشتن برده
قرارم گشت لا حاصل عذاب از خود بجان دادم

(3)

گوندر وڌو ور، ماءُ منهنجي جندڙي،
سيگهه اچي هت ڌر، ساجن سندم هيئنڙي

بجان پيچيد غم برغم نجات ازوي نمي يابم
نجات ازوي نمي يابم چنان پيچيد غم برغم
بياري جان جانانم مسکن کوته تو دست از من
بنه اين دست برسینه شود تا نيست غم در غم

(4)

گوندر هت م پير، وره منجهين وهڻو،
ڪڙھ م قطارون ڪري، سورن لايَا سير،
مون جئن گهاري ڪير، هيڪلي ريءَ سڄڻين؟

غم اندر جانِ من گردش کند عشقش روان سازد
قطار اندر قطار آلام می گردند سيران هم
چنان شد روزگار من که نايد در نصيب کس
رزانم صيد تنهائي ازينم قيد بهجران هم

(5)

اُئي جئن مُورن، اوپر ولھارن ۾،
سا پر گوندر ڪن، جي ڦوڙائو سڄڻين.

چناني در موسم باران زمين را سبقه گرد آيد
که ذره اش نماند رستگار از دارو گيرِ آن
غم بجران احاطه می کند اينسان به جانِ من
کجا ممکن که يابم رستگاری از حصيرِ آن

(6)

لائي جو وئا، سو منجهيئين تو مڇ پري
سو اجھامي ڪئا، جنين سوريندڙ سپرين.

مرا آتش به جان داده برفته از برم جانان
بمان آتش بنوز اندر درونِ من فروزان است
محابی نیست دیگر را که او را بسرد گرداند
بمان آتش که دست دوست من افروخت در جان است

(7)

کُھن تہ کچائی، سور نہ سانیدُ جھڑا
ایا نہ آئی، دَیل منهنجي دُک سین.

نہ راز از دل برون آید، نہ درد اندر دلم گنجد
بجان اندوہ شد افزون، قرارم از کجا آید
کنون بر حالِ من وارد شود شاید غم وافر
ازین ہم سخت تر مشکل به جانِ من بجا آید

(8)

جئن سو تئیء ترو، کامی کوریء وچ ۾
مونکی مون پرین، دَنو سِک سرو
ورجھیٹوئی پرو، مَر قوڑائو سچٹین.

نظیرِ آن تہ تابہ کہ بر آتش تپیدہ شد
تنم اندر تپش مانده بہ عشقِ آن نگارِ من
مرا یک جرعه از جامِ محبت دلربا دادہ
گوارا ارتیش لیکن نہ ہجرِ دولتدار من

(9)

اڀريام انگور، ستي سپرين جا
ڪايو ڪايو سور، لڄيو لوڄيو اٿيان

بشد بيدار اندوهم چو بودم من بخوابيده
قرار آماده گشتن خواستم رفت آن سرور من
کنون لحظه به لحظه درد و اندوه است بالايمن
همی خيزم ز آزاری که گرد دور از من

(10)

ڳرن ۾ ڳرهيڃ، روئي ڪڇ مَ پٽرا،
تان سورائي سهيڃ، جان لاهيندڙ ڪو لهين.

دلا باهر کس و ناکس مسکن افشا تور از دل
مريز از چشم اشک غم که گردد آشکار آن غم
مگر چون غمگسار خویش دريابی برونزدش
بگو آن را که می خوابی که سازد خوشگوار آن غم

(11)

گر ۾ گجهو روئ، وجهه مَ پرینء ري،
سورن سپر هوئ، هنئڙا ڪم ڪنن جئن.

به گريه باش در خفيه مکن اظهار غم باکس
بغير از دوست واجب نیست حال دل بيان کردن
سلامت چون کنار برگ نیلوفر بر آب ای جان
ترا حفظ غم جانان همی باید چنان کردن

(12)

لاھ مَ پچاران، سک ۾ سمه چندڙا
ڪر جهوري ڪيڻان، ڪالھوڻا اڄ گهڻي.

مرو از يادِ جانان ۾م مشو خوش خوابِ جانِ من
مشو خوش خوابِ جانِ من مرو از يادِ جانان ۾م
بيا حاتم ڪنان در عالمِ اندوه اينڪ تو
غم اندروى ڪه بود امروز وافر گير بر جان ۾م

(13)

جهڄي جهانءِ ڪري، ماڻ نه اچي مون هنئين
سجڻ سي ساري، هو جنين جو هيرئون

به گريه در گرفته جان گدازد روز و شب پيهم
نيايد در شڪيب امروز دل اي داي من چکنم
بيادش جاگزين محبوب که اين مانوس بود ازودي
منم دلگير دامن گير شد رنج و محن چه کنم

(14)

جهوري جهڄڻ جهانءِ، مون جنين جي نه لهي،
آيل! ائين مَ پانءِ، ڪ آئون جئندي اُن ري.

مرا سوز و گداز و غم که از جانان مُيسر شد
بهمان سوز و گداز و غم مدام آزار جان داده
وليکن بشنواي مادر! سوايش زيستن مشکل
نخوابم دور شد از وي اگرچه آزار آن داده

(15)

جاء نہ سڄو ڏينهن، هينئڙو اوئي وڳ جئن،
مون پريان سين نينهن، چنڻ ڪارڻ نہ ڪيو.

قرار آماده خاطر نيستم چون گلہءِ اشتر
مدام اندرتگ وتازم، کجا آرام جان گيرم
مرا مقصود وصل يار بود اما نہ فصل ازوي
بمي جويم تسلي را مگر اورا چسان گيرم

(16)

پَل پَل پليانس، پل نہ رهي پرينءِ ري،
جئن جهوري کان جهليانس، جهچيو تئن جُھري پوي.

بمي کوشم کہ باز آيد دلم از اشتياق دوست
مگر افسوس ازين کاوش مراد من نہ بر آيو
بسي مانع شدم اورا زبس مايوس درماندم
چنان اندر کشاکش روز گار من بسر آيو

(17)

ڪڪر منجه ڪپار، جُهڙ نيٽئون نه لَهي،
آڄ منهنجي ڇت ۾، انا پرين اپار،
آءُ، سڄڻ، له سار، وره ويڙهي آهيان.

اڙين من چشم نم دارم، ازان ابرآمده برسر
درومن نيز باريده چنين باران که من دانم
بياري جان من بنگر مرا تا درچه حالم من
گرفتارم به عشق تو چنان چندان من دانم

(18)

مون منجهئي مينهن، ڪوه ڪريندس ڪڪرين،
سرلو سارو ڏينهن، مون پريان جو نه لهي.

ندارم حاجت باران که من باران به خود دارم
چو من باران به خود دارم، چه خوابم کرد باران را
بمه روز است درد و غم به جان ناتوان محکم
نمی آید دمی ای کاش صبر این چشم گریان را

(19)

سُتی سنبریوم، کوگن باروچن جو
کند وهاٹو پنو، هریو هت تیوم
سجٹ یاد پیوم، جاژ جٹان تی جیڈیون.

بوقت خفتن آمد یاد چون یک منت یاران
بشد از شدت جذبات بی قابو دلم بخدا
بچندان اشک باریدم کمتر شد دست و بازویم
نمی دارم خبر از خود، که بی جان می زیم بخدا

(20)

سجٹ سنبریام، پیم کر کپار ۾
جهڑی تهڑی حال سین، پرین نه وسریام
هریا هت تیام، نیٹنون نیر وهي.

دلم دیوانه دریادش از انم مست و سرگردان
فراموشم کجا اورا، که پیوسته بجان دارم
در آن حالی که می باشم همی مانم به یاد او
به اشک و آه کار من که دائم آن چنان دارم

(21)

سنیریو جئان، گالھیون پریم تنهنجیون،
گڻ کیترا گڻیان، ٿورن مٿو ناھ ڪو.

به دل راز و نیاز تو، مدام آباد می دارم
توئی بهرم عزیز از جان منم قربان برای تو
که البابِ حیات من ازین سرمایه شد حاصل
کجا اندر شمار آرم همه مهر و وفای تو

(22)

جه سي سنیرجن، سه تنین سین توریان،
لنو لنو هیث وچن، رگون ربابن جئن.

چو یاد آن به جبین آید، دلم در عشق وی افتد
به رقص آید تنم نغمه سرا گردد خیال من
رباب آسا به سوز و ساز آید برگ جانم
ندارد هیچ آگاهی کسی آن دم ز حال من

(23)

چتر رهي نه چټ، ويټين واږيو نه رهي،
رئيءَ لتجي نټ، هينئټرو واټ ورک جئن.

نماند خاطر م برجا و نی، بازار عتاب آید
که این نادان و ناکاره زبند آزاد و گمراه است
غبار آلوده گردد عاقبت ولی چون درخت راه
نیاید در نگاه کس نصیبش ننگ برجاه است

(24)

چتر رهي نه چټ، سوران صبر نه کړي،
سجڼ ساري نټ، ويگاڼو ټيو وجهلي.

دلَم از جا شده بی جا، شکیبا نیست از اندوه
قرارش در فرار آمد سکونش گشت لا حاصل
بیاد آرد چون آن دلدار را در شور و غل افتد
شود بر پا چو بنگامه خموشی بست لا حاصل

(25)

چوري چوري چت، نئين وهائيءَ نڪران،
نينهن گهرائي نت، پريان سندي پير ۾.

بمه شب درشش و پنج آمده آخر نجپيدم
مگر در صبح تڪرار تمام از ياد من رفته
روانه ساخت عشق از حکم خود دربار گاه دوست
گرفتم طوق در گردن دگر با جان و تن رفته

(26)

چيتاريان چٽڪن، سنپاريان سهي،
اندر روح رهي مون کي صورت سپرين جي.

دروم تازه از يادش که يادش حرز جان من
به روح نقش رُويءِ يار، ازان زائل نخواهد شد
رخش با ديدها ديدم، نهادم در تصور هم
دلَم در زندگي بر ديگري مائل نخواهد شد

(27)

چیتاریان چٹکن، وساریان نہ وسری،
ویرو تار ڈکن، سچٹ پیگی ہڈ جئن.

اگریادش کنم اندر عذاب آید روانِ من
فراموشم و گرجان نی نجات از کرب دریا بد
چنانم درد دل گویا شکسته استخوان در تن
دوای او کسی از شرق و نی از غرب دریا بد

(28)

چیتاری چون دیاس، گالهیون سیوئی سچٹین،
جہ مقابل تیاس، تہ سپ ویم و سری.

بگشتم خاطر آماده کہ فردا در حضور دوست
بیان خواهم نمود آن ماجرا کو در نہان دارم
مگر چون آن مقابل شد چه گویم من چه حال شد
بفکر این ماندم آخر ماجرا چون در میان دارم

(29)

الستيم جا هيٺان، سانه سُڌيم ساهه ڪي
سپريان جي ڳالهڙي، لڪايم لوڪان
ويئي مون وسان، پڌر پيئي پرينءَ ري

نه ڪردم راز خود را فاش پنهنان داشتم آن را
ازين خطره كه رسوائى نگرديد درميان خلق
غم جانان مگر ناقابل برداشت گرديده
عيان شد راز دل ازوى بيامد بر زبانِ خلق

(30)

مون تان لڪائي گهڻو، روئڻ ڪئي روشن،
رسيو ريزالن ڪي، منجهان زرديءَ ظن،
ويري مون ورن، ڳالهه ڪيائين ڳجهه جي.

نهادم راز خود را خفيه اندر گوشهءِ باطن
مگر بيگانگان از ازوى رويم گمان کرده
شدم شاكى ز رنگ خود كه رازم گشت عيان ازوى
عتابم نيست بردگران كه ايشان چون چنان کرده

(31)

عاشق پانئي اينء ته آء سڪ نه ڪنهن کي سلان
وچ رهندي ڪينء وسف اڪيون ورچي هنيون.

ڪجا خوابد دل دلداده اظهارِ محبت را
که آيد در نگاهِ خلق و رسوا در جهان گردد
روان سازد مگر سوزِ جگر چون اشکباری را
محبت از خود آيد در بيان دردِ زبان گردد

(32)

اندر رهي نه گهت، سُپريان جي ڳالهڙي
ڇا ڳر سهي نه ست، جه مهران موج کي.

ڪجا راز و نيازِ عشق گنجد در دلِ عاشق
نفته تابکی در نافه هم مُشکِ ختن باشد
بجوش آيد اگر مهران آن دريای دل بازان
روان چون تير گردد آب گرچه پُرفتن باشد

(33)

لکين سئين مهران، آتي سپ اڌميا،
سڙان منجه ئي ماڻ، بهر ٻاق نه نڪري.

خس وخاشاک را مهران دور افتاده گرداند
کجا یکجا بود چیزی که در سيل روان آید
بمان در خویشتن ای جان، مکش بیرون ز خود آهی
بشو محکم به جای خویش اگر عسرت بجان آید

(34)

”پاڻ“ پڙدو پاڻ کي، سڻي ڪر سنيال،
وچان جو وصال، سو تان هئڻ هن جو.

تو خود بر خود صحاب استی مباش ایمن ز حال خود
مباش ایمن ز حال خود تو خود بر خود صحاب استی
تو مانند سراب استی میان وصل محبوبان
میان وصل محبوبان تو مانند سراب استی

(35)

پاڻ پردو پاڻ کي، طالب سُڻج تون،
نه ڪا هان نه هون، پردا سڀ پاسي ٿئا.

تُو خود هستي حجابِ اي جانِ برايِ خودِ زمنِ بشنو
بشنو آگاه از خود تا شود دورِ اين حجابِ تو
اگر از تو نباشد پُرسش و پاسخ در اين مورد
يقين دان اين حجاب از خرد سود دور از جنابِ تو

(36)

مون مونھين ۾ر پسجي، مون کي ”مون“ جڳاء،
مونھين جي ساڃاء، م، مونھين منجهان مون ٿئي،
اونھين ائن جڳاء، آن کي ائين نه چوڻو.

زباطن می شود پیدا شعارِ زندگی را
که آن رامی پسندد هریکی اندر شعورِ خود
بدستوریکه پیدا خود پسندی می شود ای جان
چنان هم امتیازِ نفس آید در ظهورِ خود

(37)

من جنهن جي ذات جو، اتي آھ الله
تھ نہ پڇي ماھ، گنديءَ نيھن نہ سڀجي.

کجا در آتش خاشاک پخته گوشت گردیده
کجا در خرمن غله جوانی عشق درزید است
خدا ذات حقیقی ہم خدا اصل حقیقت شد
ہمان از نور خدا ہر ذرہ بکشداد و نور دید است

(38)

گنديءَ نينھن نہ سڀجي، تھ نہ پڇي ماھ،
کڇي پر کياءَ، ٿئي ساجوڳ سڄڻين.

کجا در خرمن غله جوانی عشق می درزد
کجا در آتش خاشاک پخته گوشت گردیده
کی در خام کاری زندگی را کرد اگر ضایع
کجا آن بی خبر تا زیست نزد دوست گردیده

(39)

نظر نزدیکوں، سہی نہ سگھان ساعت سئین،
پسٹ پری سندون، آئون نالی گہیڑی نجھران.

اگر نزدیک باشد یار جلوہ اش مرا سوزد
وگر دور است آن اندر فراقش بی قرارم من
به نزد و دور می میرم کجا برسم به وصل او
بیادش زنده می مانم مگر باحال زارم من

(40)

علتی آرام، پسی علت آئیو
حمن جو حق جو، سو خامی پائین خام
اچی تیا اسلام، کفر کافر پاڻ پر.

کسی در فکر در رفته ازان تسکین می یابد
کسی بی فکر گشته حسن حق را خام می گوید
مزاج کافرانہ داشته اندر گمان ہر کس
معاذ اللہ خود را حامی اسلام می گوید

(41)

مون کي مون پرین، ٻڌي وڌو ٻار ۾،
اڀا ايئن چون، مڃڻ پاند پُڙائين.

تحکم کرد برمن یار من، یاران چه باید کرد
هرآنکه از حکم بر گشته ازو تقدیر هر گردد
نگارم دست و پا بسته به دریا برد و بامن گفت
خبر دارای مبادا، دا منت در آب تر گردد

(42)

پيو جو پاتار، سو کيئن پسڻ کان پالهورهي،
سالڪ مون سيڪار، ڪو ٻيھ انهيءَ پاند جو.

هرآن کو درته دریا شده آالش به سرآمده
کجا دامن تواند خشک دارد ناخدای من
مرا تاب و توان این ابتلا را نیست حق است این
بسو گنت منم نادان بیاشورینمای من

(43)

کر طریقت تکیو، شریعت سُجا،
 ہینٹون حقیقت ہیر تون، ماگ معرفت جا،
 ہوئے ثابتی سا، تہ پسٹ کان پالہو رہین۔

بگوش آور تو پند من کہ ازوی در نجات آئی
 بکن تیکہ تو بروی رہنما گردان طریقت را
 حقیقت را وسیلہ گیرد منزل معرفت را دان
 بمان برترز آلائش مشو منکر شریعت را

(44)

کوڑی کج مَر کڈھین، قکی پانئج قانگ،
 ساری سناسین جیئن، لائق! رکج لانگ،
 تہ چارٹی چنیء پاند، اوسا گنھی اکرین۔

میا در سایہء باطل کہ شاخ خشک می باشد
 قدم بر راہ حق چون راستبازان داشتن باید
 نیاید نزد تو آلائش و آلودگی ای جان
 چنین با امتیاز نیک و بد انگاشتن باید

(45)

تعظیما ترک ٿیو، واکاڻان ویو
جتي سڏ صاحب جواتي ڪو نه پيو
پاڻي تنهن پيو، جت نهايت ناه ڪا.

پذیرائی اگر یابد کسی در بارگاه دوست
مزیدش عزت و توصیف راز نهار حاجت نیست
اسد چون در کنار یار پندارش چنین گویا
بشد واصل به دریای که محتاج نهایت نیست

(46)

ستوئي سيج گهرين، جفا ڏئين نه جان،
صلح ري سيڻا، متان نوندين نه چڙهين.

تو خفته بر زمين و بستر راحت همی خوابی
نمی دانی بغیر از محنت آسائش کجا حاصل
بیا در صلح با یاران خود تا در شمار آئی
چنین گردد مراد تو ترا جانم بجا حاصل

(47)

ستوئي سيج گهرين، جفا ڏئين نه جيءَ،
پهني ڌاران پيءَ، مڃڻ نوندين نه چڙهين.

بخاک افتاده هستی بستر راحت همی طلبی
نمی خواهی که چیزی را تو با محنت به دست آری
قضایءِ کامرانی شد رضایءِ دوستان بشنو!
برد اندر جوارشان که تو خود را به بست آری

(48)

سيج ماڻيندا سي صلح جن سڄڻ سين،
الذين آمنوا کانو يتقون، ان پراپا جي
نيئي نوندين تي، ڏکي چئي چاڙهيا.

بود با راحت وتمکين که با ياران به صلح آيد
زبانن نزد نايد ني گرفتار بلا باشد
سلامت باد ايمانن بود محکم به تقوی هم
برد بهره ازین نعمت نجاتش بر ملا باشد

(49)

جي ٿيا حل حبيب سين، سمهڻ تن ثواب،
نيڻ هيرائي نند سين، خوش ڪيائون خواب،
اوسيئڙو عذاب، دليان تن دور ٿيو.

بجانانِ هر ڪه يڪجا شد، ثواب از خفتن آن يابد
غنوده چشم او بس خواب خوش اندر ڪنار آرد
عتاب آيد نه بر حالش عذاب افتد نه بر جانس
بلي زنده دل آن ڪس خويشتن را در قرار آرد

(50)

تن تسبيح من مٿيو، دل دنبورو جن،
تندون جي طلب جون، وحدت سر و جن،
وحده لاشريڪ لءِ، اهو راڳ رڳن،
سي ستائي جاڳن، نند عبادت ان جي،

شود تسبيح تن جان دا نه دل مانند طننبوره
ازان تار طلب هر دم سرايد رمز وحدت را
صدایءِ وحده گردد بلند از رسته یءِ رگنها
همان در خواب بيدار است اگر ڪوشد عبادت را

(51)

رُئي جا رهاڻ، سا پيءُ پهنِي نه ٿئي،
ڪنهن ڪر وڌي ڪاڻ، پاڻان نينهن نڪاليو.

برنجيد آن ڪه اڙيادش، دوباره ڪي به صلح آيد
ڪه ٻر دورا ز يڪديگر گمان دوشمني بوده
رقيب بد خبر ما بين ايشان تفرقه انداخت
وگر نه خام چون رشته کجا اين دوستي بوده

(52)

رُسن نه آهي ريت، پنهِيءَ پاھت ناھ ڪو
پسو منجهه پرين، جيھائي جوڙ وهي.

نه رنج از حد بيرون بايد وني صلح زايد هم
ميان اعتدال اي جان بود ٻريڪ بجايءِ خود
جهان چون موج دريا با محبت سلسله وارد
تونيز اين طهور محکم باش دائم برادايءِ خود

وائی

کي انھين منجھ آھي، ھو جي جھونا پسجن جھوپڙا،
ان در سيئي اگھيا، جن کي ڪونہ چتائي،
ڌاريان پائن ڌاريو، پاڻ پريان سين ڪائي،
”اِنَ اوليائي تحت قبائي“ پنهنجا پاڻ پرائي،
”لا يعرفهم غيري“ پر کي ڪين پسائي،
پنهنجي ڇڏي پٽ ۾، رڙھ انين جي رائي،
خدمت ڪر خلق سين، پاند گچي ۾ پائي،
اديون! عبداللطيف چئي، اتاهين کي آھي.

نظم

قديم آباد ڪاشانه ڪه بر دُوري نشان دارد
يقين است اين ڪه در آغوش خود چيزي نهان دارد
پذيرفته شدند آنها ڪه در گزر اين جهان ڪرد
بلاشک يار با ياران طريق مهربان دارد
نگاهِ اجنبی پنداشته بيگانه محرم را
ڪه دائم خاطرش را درميان دوستان دارد
بلاشک اهل دل زير قبايش ناز پرورده
ڪند آرائش او شان ڪه حسن شان عيان دارد
شناسدني ڪسي آن را نه او خود واقف ازوي شد

ندارد ميل با اغيارونی با محرمان دارد
 گذراز طمطراق خویش و از مال و منال خود
 بیا در پیروی او که خیر از دو جهان دارد
 بشو آماده بر دلجوئی خلق از خلوص دل
 که بر نعمت مهیا بی گمان آن یار ازان دارد

وائي

جو نوازي ڏڏ، آسر لاه مران جي
 ويه داتا جي در تي لنگا لاهي لڏ
 اوڏايان اوڏو گهڻو ڪهرا ڪرئين سڏ
 اڱلن کي اوڏو وهي، گندا ڪري گڏ
 ڪهرا جڏ جڏوئين جود مهند ان جڏ
 اڳيان عجيبن جي اهڪا پڌڻ ڪسڏ
 آدم تئين اڀيو هو جا ڪجي منجهان ڪڏ
 اوليءَ ۾ عبد اللطيف چئي سڄڻ ڏيندو سڏ

داستان بیون فصل دوم

(1)

سجڻ سان نه پيٽ، گجهه گرهيان ڪن سين،
گالهيون انهيءَ ريت، سلا ٻڌي موريون.

حضور دوست لا حاصل، نصيبم نيست ديدارش
که باویءِ راز دل گفته نجات از بارغم یابم
همی کوشم به پندار آیدم راز و نیاز عشق
نظر بر اوج حسن آرم خبر از کیف و کم یابم

(2)

گالهيون پيٽ ورن ۾، وڌي وڻ ٿيون،
پرسين مون نه کيون، گوشي پرين نه گڏيا.

حکایات جهان و جان بهم گشته بگرد من
درخت آسا درونم را به پیچ و خم در آورده
نه کردم راز افشا با اجانب نیز با محرم
بسمی میسرم زیم یاران غم در آورده

(3)

ویو پاروچو نکری، اَنگن چاڑھی انگ
روئی دَنمر رنگ، ویچارن وٹن کی.

مرا در دام تنہائی فگندہ رفت دلدارم
غم ہجران بود از من، خیال و خواب راحت را
نہال دوستی را تازہ محّا دارم بہ اشک اکنون
کہ فردا از وفا کیشان بدریابم وجاہت را

(4)

مون تان لاه مَر سپرین، تون اکین جا آگم،
کری ملہار مینہن جئن، وسي لاه و ہم،
تو دُئی مون غم، دُینہن جا دُور تئا.

مکن دور از من ای جانم، تو ابرِ دیدِ ہایت را
نگاہ مہر باریدہ بود بر حالِ زارِ من
چوباران تر بترکن تا شوم سرسبز از مہرت
ترا دیدم شدم شادان، بجا آمد قرارِ من

(5)

سئین نہ سیٹان، ناھ ایتی ان سین
ونء سہی ویٹان، تو نہ سرندي ان ري.

مگو کج کار مردان را کہ ایشان راستبازانند
مگر کج فهمی ست این کہ اندیشہ چنین داری
گوارا کن تو تلخ و ترش ایشان را بہر صورت
بدین مورد بری بہرہ مگر مسلک ہمین داری

(6)

گوني ۽ گوني، پرین پتائین گج جئن،
جي من مجوني، سي کئن وچن وسري.

بمثل تنگ پیراھن کہ سحر ریشم ورنگ است
نگارم حسن می دارد کہ حسن لا زوال است آن
بہ مستی آورد ہر صاحب اقبال را دردم
متاع عشق در خواب و خیال است آن

(7)

اندر اندریون، جیئن سی وانجهیء لٽ ۾،
مون تن تیتريون، ته کئن ملبو سڄڻين.

بسان دنبالهء کشتی که اندر آب می جنبد
چنان دوران تشویش این دلم در جنبش افتاده
بحال آمد اگر این حال بر بی جان من بنده
وصال آید میسر چون، منم در لرزش افتاده

(8)

جئن سی کوهیء نار، وهن واریء گاڏڻان،
هينئڙو پريان ڌار، نبيريانس نه نبري.

بسو گردش افتاده بر آب چاه چون باشد
دلم در دورهء عشق آن چنان حیران گردیده
بسی کوشیدم ای یاران که دل از عشق باز آید
مگر بی اختیار این دل به خود سیران گردیده

(9)

سپر سيء پيو، نه مون سوڙ، نه گبرو،
نه مون ڪانڌ، نه قوت ڪي، جوين وهي ويو،
تنين حال ڪهو، نذر جنين نجھرا.

جوان شد موسم سرما ڪه يخ بسته شده آب است
مگرازشومي قسمت مرا سامان ميسر نيست
ندارم ڪتخداني دانه ني جاى پناهيم خوش
شبابم شد خزان ديده بهاراي جان ميسر نيست

(10)

اتر اوتون ڏي، مون سوڙ، نه گبرو،
سي سارينديون سي، جنين نذر نجھرا.

هوايءَ تند و تيز و سرد از سويءِ شمال آمد
نمي دارم لحاف و ني گلیم اي ڪاش ناچارم
زمستانِ ياد اوشان را ڪه اڪثر خانه ويران اند
چنانم من درستم نيست بود و باش ناچارم

(11)

اُتر ڏني اوت، نه مون سوڙ، نه گبرو،
چارئي چنيءَ پوت، مون ويڙهيندي رات ڳئي.

ازان باد شمال است وازين من بي سرو سامان
تنم از شدت سرما به لرزه در فتاده شد
ردايء تنگ را تا صبح كوشيده بپوشيدم
كه در آسايش آيم ليك ني هيچ استفاده شد

(12)

نينهن نهائينء جان، ڊڪيو ڪوھ نه ڊڪئين؟
جر ڇيري ڇڏي، ته ڪيئن پچندا ٿانء؟
سندي ڪنپاران، ڪن ڪريجا ڳالهڙي.

بياموز از ڪلال اين نڪته تا ڪار آيدت درزيست
پڙاده سان نهان ڪن آتش اي جان درنهيءَ خويش
وگر نه خام خوابد ماند هر چيزي كه درويءَ هست
اگر اين طور شد ضائع ڪني قدر وبهيءَ خويش

(13)

نینھن نہائیںء جان، دکیو کوہ نہ دیکئیں؟
جر جیری چڈی، تہ ریچ پچندا کیئیں؟
تون پٹ کریج تیئیں، جیئن کنیار کرن کم سین.

پڑاوه سان نمی پوشی چرا تو عشق را ای جان
دمادم تا جگر را آتش سوزان تپان دارد
مہیا کی شود آوند چون آتش فرو تر شد
کلال آسا بکن کاری کہ کاری خوش ہمان دارد

(14)

نہائیں کان نینھن، سک منھنجا سپرین!
سڑی سارو ڈینھن، بہر باق نہ نکری!

پڑاوه را بدیدی روز و شب در سوختن مانده
شود شکمش پیر از افگر مگر آہی نہ برآرد
بیاموز از ہمان آئین عشق ای جان کہ عشق این است
حضور یار ازین نسبت فتادہ را بہ فرآرد

(15)

نیٹ نہ نندون کن، پگو آرس اکڑین
اُجھامیو پرن، توکی ساریو سپرین.

غنوده دیدهای من نه خوابیده نه بیدارم
شدم دروادی ویران ز حیرت دور افتاده
گهی روشن گهی تاریک در مانده به یاد تو
میسرزست شد ایسان از قربت دور افتاده

(16)

نیٹ نهائینء جان، سُتی لوک دِکیان،
اُجھامیو پرن، توکی ساریو سُپرین.

بپوشم دیدهایم را، جهان چون خفته در خواب است
مگر شعله زنان اندر درونم آتش عشق است
که سرد و گرم گردیده بیاد یار می سوزم
چنان بر حال زار من گهی ابرو گهی برق است

(17)

ڪي جو ڪنڀارن، مٽيءَ پائي مٺيو،
تنهن مان تر جيتري، جي پئي خبر ڪرڻ،
هي تان هوند مرن، هن اڳڻ اوراتو ٿئي!

چوانسان مڃو وڃي ڳاڙهي بدست آيد
ڪلال ازويءَ بسازد ڪوزه و در آتش اندازد
رسد گر اين خبر درگوش ناهنجار آن لحظه
شود ماتم ڪنان خود را به آه و نالش اندازد

وائي

سرتيون سڳيڻيون ساريان پير پرينءَ جو
مون پنهنجي پرينءَ سين، ڳجهيون ڳالهيون
لاڻائي جي لوءِ ۾، ساري رات سيون
توبه آهي تن کان، جي هٿان مون ٿيون
مونڪي ڏٺين نه منهن ۾، جي مون ڪالهه ڪيون
ارتو اوتڻ سڪيون، عادت هي اڪڙيون
منجهنا ڪم ڪريم تي، ٻيا ڪن ٻيون،
الا، عبداللطيف چئي، صاحب ڪج سيون.

نظم

دعایِ خیر ہمدوشان، دعایِ دلق پوشان را
 کہ درویرانہ می جویم، نشان پایِ جانان را
 منم از پاسداران محب و مہربان من
 کہ باراز و نیاز آن می نواز دہر مندان را
 جہانِ او جہانِ رنگ و بودردستان عشق
 کہ چون صبح است ازوور عنایِ و رونق شبستان را
 منم گریان منم نالان ز کردہ نیز ناکردہ
 دوبارہ نیست واجب یاد کردن عیب و عصیان را
 مدام این چشم نم چون شبنم و باران ہمی دارم
 مداوا ای کریم و کار ساز این حال حیران را
 توکل بر خدایِ من کہ ازویِ مشکل آسان است
 بہ کار دیگران کاری نمی باشد فقیران را
 ز تو بر عقدہ و مشکل درست و راست خواہد شد
 لطیف امیدوار از تو مدد کن پابجوالان را۔

وائی (2)

جيئري زيارت، جي مان هو ۽ پرين ۽ سين
 ستر منهنجا سپرين، مون تان لاه مر هت
 مولا مون ميڙئين، سپيريان جي ست
 لايان که اکين سين، پيرين جهان هت

دورانِ دُئمر سپرین، هیم جنین جی سک
ادیون عبداللطیف چئی، میحیائون منت

اگر در زندگی دیدارِ دلخواهان میسر شد
بپندارم که کاروبارِ عشق ایدوست بهتر شد
مکن دور از سرم دست ای نگهبانم نگه دارم
نگوید تا کسی بین روزگار بنده ابتر شد
امان در سایه یء دیوارِ دلدار ای خدایم ده
بگویم شکرو دانم حال من الان خوشتر شد
بسایم چشم با خاک درش پایش ببوس آرم
فدا گردم به جان و دل کزین اعلیٰ مُقدر شد
همه تن محو دیدارِ جمالِ دوست گردیده
کمال اشتیاقِ خویش دریابم که در بر شد
پذیرفته دلا آرایم به آخر التماس من
لطیف از لطف او سرورِ ایوانش معطر شد

سُر گهاتو سُروڊ گاتو

مشتمل بر فصل واحد

جنهن ۾ فقط هڪ فصل آهي

جيئن جهڳا پائين جهول ۾، ائين نه مرن مڇ،
سپر ڌار سمنڊ جا، ڪي رائون رکيون رڇ،
هي چارون ۽ ڇڇ، اڃا اوڙاه اڳاهون ٿيو.

مگو آسان نهنگي را به دام آوردن ای جانم
ترا باید ازین محکم ترین اسلحه به دست آری
که بحریکران بیحد مهیب و تارمی باشد
مقابل گرشوی اورا به خود همت نخست آری

سرود گهاتو

حكايت جدوجهد انساني

روايت آهي، ته سمنڊ جي ڪنڌيءَ سان ڪلاچيءَ نالي هڪ
وسندي هئي، جتي مهاڻا لوڪ رهندا هئا، جن جو ڏندو مڇي مارڻ هو
(اها وستي اڄڪلهه ڪراچيءَ جي نالي عظيم شهر جي صورت ۾
سمنڊ ڪناري موجود آهي).

انهيءَ وستي مان هڪ گهر جا ڪي مهاڻا مڇي مارڻ جي
سانگي گهمندا ڦرندا وڃي ڪلاچيءَ جي ڪُن تي پهتا، جيڪي پاڻ ۾
سڳا ڀائر هئا. هي جئن پاڻي ۾ گهڙي مڇي مارڻ جي تياري ڪرڻ
لڳا، ته اوسي پاسي وارن ماڻهن هنن کي اچي ڏاه ڏني، ته اجهو هتي
هڪ خطرناڪ واڳون اچي ديرو دمايو آهي، تنهن ڪري توهان پاڻيءَ
۾ ويڃڻ کان پاسو ڪريو، اهو ٻڌي مهاڻا موت کائڻ بدران اڳتي وڌي
پاڻي ۾ لهي پيا.

هنن کي ڏسي اتي سهڙيل مانگر مڇ، جيڪو اڳ ئي شڪار جي
اوسيئڙي ۾ هو، هڪدم ٺهي سنڀري سندن اڳيان آيو ۽ ٻنهي پاسن
کان چڪري شروع ٿي وئي. هوڏانهن مانگر مڇ پنهنجا حيله هلايا، ته
هيڏانهن مهاڻن جا حربا هئا، نيٺ مانگر مڇ زور ٿي ويو ۽ مهاڻن کي
پورو ڪري سندن مڙهه پنهنجي قبضي ڪيائين.

اها هاڻيڪار خبر جڏهن مري ويلن جي گهر پهتي، ته مهيلوڙ
مڇي ويو. انهي گهراڻي ۾ رڳو هڪ مرد مورڙو وڃي بچيو هو.

جنهن کي معذور هئڻ جي ڪري سندس ڀائر گهر جي سنڀال جي لاءِ پويان ڇڏي، پاڻ ڌنڌي ڌاڙي لاءِ سمنڊ ڏانهن نڪري ويندا هئا، جئن هن پيري گهران نڪتا، ته وري واپس نه آيا.

مورڙي جڏهن ڀائرن جي موت جي خبر ٻڌي، ته معذور هوندي هيانءُ لاهي وهڻ بدران خطرناڪ ماگر مچ جي مقابلي لاءِ تيار ٿي ويو. هوڏانهن ماڻهن جئن کيس اهو ارادو ڪندي ڏٺو، ته هن کي سندس ضد تان لاهڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳا، ڇاڪاڻ ته انهن جي خيال ۾ مورڙي جا مڙئي ڀائر پنهنجي سگهه، سمجهه ۽ سورهياڻي هوندي مانگر مچ سان پُجي نه سگهيا، ته هي معذور ويچارو پلا انهي ارڙي سان ڪهڙو منهن ڏئي سگهندو؟ ليڪن اصل ڳالهه اها هئي، ته مورڙو جيتوڻيڪ رت ست ۾ توڙي ويڙهه جهيڙهه جي لحاظ کان ڀائرن جي پيٽ ۾ ايڏو جوڌو نه هو، ته به همت ۽ حيلي ۾ سندس جهڙو ڪونه ٿي سگهيو.

مورڙو پنهنجي تياري کان پوءِ نيٺ وڃي مانگر مچ سان ڊهوڊه ٿيو ۽ ڪڙاڇيءَ جي ڪن تي پهچي ڪاريگريءَ سان جوڙايل لوهي پڇري ۾ ويهي پاڻيءَ ۾ لٿو، ته مانگر مچ مٿس حملو ڪري ڏنو، جنهن کي پڇري جي چوڌاري لڳل تڪين ميخن ڦٽي رتو رت ڪري وڌو. پڇاڙيءَ ۾ ڊيو جيڏو مچ ڦانءِ ٿي، پاڻيءَ جي مٿاڇري تي ڊهي ڍڳ ٿي پيو ۽ مورڙي پنهنجي همراهن کي هڪل ڪري، پڇرو پاڻي مان ٻاهر ڪڍرايو، ائين هن سورهيه جي ساراهه جي هنڌين ماڳين هاڪ ٿي وئي.

(1)

متو وهڻ ڪُن ڪري، ڀڄي سنيو هيون ساڄ
مون وجهندي واجهه، پرين پيا نه پن ۾

چنان دريایءِ دیوانه که در ساعت بجوشیده
تمام اسباب و کشتی را، چو زور آور به زیر آرد
دعا پیرو جوان گوید روانه چون شود کشتی
خدای ما به فضل خود ورا واپس به خیر آرد

(2)

گهڻ گهريا گهڻ ڄاڻ، موڙهي مت مهائين،
ويا گڏجي وير ۾، پيا منهن مهران،
اڳيان پويان ٿاڻ، ويا ويچارن وسري.

بسی دانا مگر از هوش بر رفتند در لمحہ
چوناگه موج دریا بار برشان حمله آور شد
به آخر ورطه ای مهران در انداخت ایشان را
که ساعات پس و پیشین از بیچارگان بر شد

(3)

ماک پچاین مولهیا، مٲان رات پئی،
اولیون اجهٲ لگیون، ویا ونجه وھی،
کلاچیان کھی، کڏهن کونہ آئیو.

بگشته جامه ای شان شبنم آلوده برآمد شب
بتاریکی نهفت آن کوبه ظاهر بود بردریا
نمانده کشتی ونی بادبان رفت آنچه حاضر بود
کجا باز آید آن برجا که گشته غرق در دریا

(4)

کوجو قهر کلاچ ۾ گهڙي سونئي،
خبر کونہ ڏئي، تہ رچ کجاري رنديا.

غضب آماده دریا آنکه هیچ ازوی نه جان برده
ازین غواص در کاوش ازان مرگش به تعجیل است
نمی آید خیر از ساز و سامان تا کجا رفته
چو حکم از حاکم آید ماجرا محتاج تعمیل است

(5)

کالھ کلاچیء ویا، چتیون کٹی چگیر،
پائرن پیرو نہ کئو، ادن کی اویر،
اھڑی خاصی کیر، کن ورائی جھلئی.

روان شد خیال ماہی گیر دی بر ساحل دریا
به دام ونیزه تا بر قصد خودی کاری کنند آنها
مگر تا آخر شب یک نفر زانہانہ باز آمد
چه آفت پیش افتاده کہ در مشکل شدند آنها

(6)

تریو پسان نہ تار پر، جھگا جاء نہ کن،
مادر! ملاحن، ماگ نہ دیوا مکرّا.

سراغ دام و دامی غائب است از صفحہء دریا
کجا شد ماہی و ملاح شوری نیست بر ساحل
برفت آن رونق و رنگ شبانہ روز در چشمک
کنون جز حسرت و ویرانہ دیگر چیست بر ساحل

(7)

سڏ نه سڄي سائيئين ڪُن ڪلاچيءَ پار،
ڪنهن ٻي تڙ نهار، گهاٽن سندا مڪڙا.

صداي ڪس زگرداب ڪلاچي، برنمي آيد
گمان جان مي گدازد، ٻيچ يڪ آنجا نخواهد بود
مشور در انتظار اي جان، برو بر گوشهءِ ديگر
بجو آن جانشاني شايد از ايشان نخواهد بود

(8)

ڏهاڻي ڏنم ڪيترا، جنين ماريو موڪ،
گهر ۾ گهاٽوئڙن جا، ٿا ماري نم ٿوڪ،
لڏي وچان لوڪ، اونهي ويا اوھري.

نظر مي آمد م هر روز ماھي گير وڪشتي بان
ڪه از سامان ٻمي ڪرڊند جمع انبار در خانه
وليڪن چوڻ بديده ام تهی خس خانهءِ شان را
بگريه ام ڪه از ايشان نماند آثار در خانه

(9)

کالھ کلاچیء وئا، گھاتو کری گھور
مادر ملاحن جا، ویني سھان سور،
مونکی کری ملور، اونھي ویا اوھري.

جدا شد خیل ماہی گیر حیران در فراق رستم
فتادہ ام بہ درد وآہ ازان ہوش وحواسم نیست
ملولم آن چنان کز خود نمی دارم خبر چندان
کجا گردم کہ حظ اندر جہان جای فراہم نیست

(10)

ایي اوسرّان اُس یر، جھلیو کن کنار،
گھاتو گھر نہ آئیا، وڌي لڳین وار،
هیس جنین هار، سي موڙي چڙھیا مڪڙا.

تنم در تابش خورشید تاہم چُست بر ساحل
برابر ایستادہ ام کہ صید انتظار استم
مرا تیکہ برایشان بود خوش می زیستم لیکن
مگر بگذاشته رفتند اکنون دل فگار استم

(11)

کلي جان کیکاریان، ساٿي سنگ نه کن
واريو وهن وچن، کن سپاڳن سامهان.

شدم تا آشنا سازم اجانب را برای خود
مگر اوشان غرور آماده رو گردان شده رفته
تاسف شد در آن لمحہ ازین نا دیدنی چندان
که آن دم شان به دل خواہان خود شادان شده رفته

(12)

جتي گهوريو گهاتوئن، تتي واريءُ بٺ،
سھسين ساٿي مٺ، سرسڪو سونگي گيا.

بيابن ريگ بوم آن جا، که ماهی گیر دیروزه
کشوده دام را بر آب می انداخت برزودی
مگر اکنون نه آب آن جا نه ماهی گیرو نی ماهی
تماشه کن که واقع گشت چون ویرانه درزودی

(13)

نڪا بوءِ بازار ۾، نڪا چلر چٽ
جتي ڏنڀرن جي، اڳي هئي اڪٽ
سي پڙ پڙو پٽ، ماڙهو وڃن موٽئا.

چه گويم حال زار روستارا غمگسارِ من!
نمانده رنگ و بود رویءِ شده برباد بازار است
کجا انبوه ماهی گیر دهم انبار ماهی را
دلیل آمد و شد نیست ناپیدا خریدار است

(14)

مون اڌاريا مڇڙا، الله گهاتو آڻ،
ميان! مدارن سين، مون کي قادر! وجهه کان،
هٿ منهنجي هان، قدر لڌو جن ري.

خریده آمدم امروز ماهی را به قرض اما
مناسب نیست تا دیگر بخواهم منت دگران
بیا رآن، ناخدای را، خدا درخانه ویرانم
که دیدم زحمت او خوشگوار از رحمتِ دگران

(15)

اوري هئا ته آئيا، جيڪس ويا پري،
ساٿي سڏ ڪري، ماڳ نهاري موٽئا.

بسی می آمدند آنها چو بوده در جوار من
کنون شاید که رفته دور تر خبری نه باز آمد
برفته مردمانی بسیار و از بس جستجو کرده
مگر از رفتگان ای کاش هیچ اثری نه باز آمد

(16)

ائين جا لڏو لوڏ، اي پرگهاتوئڙن جي،
ڪن ڪلاچيءَ ڪوڏ، سڪ نه ستا ڪڏهين.

نیاسانید کشتیبان که دائم در تگ و تازاند
بدین دستور ایشان زندگی کردن همی خواهند
همین تازند متواتر به گرداگرد بحر ایشان
محابی نیست تا رفته قراریکه می خواهند

(17)

گھوریندی گھور پیا، اگھور گھوریائون،
میگر ماریائون، ملاحن منهن سنرا.

تمامی جدوجہد شان به آخر بر صواب آمد
زیے مردان کہ بامردانگی کارِ چنین کرده
نہمگ از دست شان کشته کہ خصم مردمان بوده
مبارکباد شان را کہ این تعدی بر ہمین کرده

(18)

جان گھڑندا ناکئا، تان رچن ڈیورنگ
سڳایون ۽ سنگ کلاچی ۽ کیر کری.

اگر داخل به دریا می شدن خوابید کشتیبان!
به دام محکم اندروی شمارا تا ختن باید
کہ خویشاوندی و خویشی به امواجش نمی شاید
بہر نیرنگ تدبیرش بر انسان ساختن باید

(19)

جئڻن جُهڳا پائين جهول ۾، ائن نه مرن مڇ،
سڀر ڌار سمنڊ جا، ڪي رائون رگيون رڇ،
هي چارون ۽ ڇڇ، اڃا اوڙاه اڳاهون ٿيو.

مگو آسان نهنگي را به دام آوردن ای جانم
تا باید ازین محکم ترین اسلحه به دست آری
که بحریکران از حد مهیب و تارمی باشد
مقابل گرشوی او را به خود همت نخست آری

(20)

جرم ڪئي ماڙ موڙي، مٿس جُهليو ڇٽ
ڪونهي مانجهين مٽ، جن ساهيوتن سوپ تي.

مبارک مرد میدان را که آخر کامران گشته
چنانی جنگید با دشمن که حیران بر بشر مانده
نصیبش آبرو به تاج سرفرازی شد
که کرده آنچه گفته ثانی او را نی نفر مانده

سُر پرياتي

سُرود صبح

چارڻ لڳو پنڌ گهڻو، ڪي چوڻاڻي چئيج
هت ڪي هلائيڇ، اُتي آئون نه اچڻو.

توان درجان مطرب نيست و منزل دور تر ازوى
همى ناله به عجز و بى ڪسى كه اى تاجدارِ من
نشد ممكن ز من تا بردت حاضر شده باشم
نوازش كن به من اين جا تو هستى دستيارِ من

سُر پرياتي بابت

سر پرياتي اصل ۾ هڪ هندي راڳڻي آهي، جيڪا صبح ويل
ڳائي وڃي ٿي، هن سر ۾ انسان کي ڄاڻ ۽ مڱڻهار جي روپ ۾ آندو
ويو آهي ۽ ڏٺي سڳوري کي ڏاتار يا سخي جي نالي سان ياد ڪيو
وڃي ٿو.

اسر ويل ننڊ مان سجاڳ ٿي ڏٺي ۽ جي در ٻاڏائڻ ڪپي، جا ڳاله
ٻانهي جي جياپي لاءِ سک ۽ سانت جو ڪارڻ بڻجي ٿي.

درباره سرود پرباتي

اين سرود داراصل راڳهاڻي ۽ ٻندي شماريده مي آبد كه علي الصباح
سرائيده مي شود، در اين سرود بشر را به صورت مطرب و رامشگر داد سبحانه
و تعاليٰ را بنام معطيٰ و صاحب جود و سخا ياد مي كنند.

علي الصباح از خواب بيدار شده خدای دو جهان را به آه و زاری
التماس نمودن می بايد كه مورد امن و مسرت به روزگار بنده می گردد.

(1)

ای نہ پانن پیر، جئن کینر کیریء تنگیو،
سونہاری صبح سین، وجھی ویئین ویر،
تو کئی چوندو کیر، کیرت ڈاران مگٹو.

نمی زبید ترا رامشگر پُر سوزو خوش الحان
کہ ساز آویختہ در میخ بر دیوار می داری
چنین با صُبحِ عداوت در شتہ خاموش بنشتی
کجا مطرب بگویندت گر این اطوار می داری

(2)

سُتو کینء نندون کری، رو وھاٹیء روء،
سیان ساز سندوقء، پیو ہوندو پت ۛر.

ہمہ شب گرتو بازو زیر سر بنہادہ خسپیدی
چو صبح آید شوی گریہ کنان ای مطرب نادان
بہ فردا ساز را بنی تو خود بر خاک افتادہ
دگرگون حال تو گردد ازان ای مطرب نادان

(3)

سیراندي ساز کيو، سُمهين ساري رات،
جاکاڻي ذات، اي نه هوءَ اڳهين.

نهاده ساز را تو بر سر بالين خسپيدى
همه شب در کنار خواب، خرگوش اى جوان رفتى
بگورا مشگران از خانمان تو چنين بودند
تو گشتى خارج از اوشان که گویا از جهان رفتى

(4)

کاڻي اهي تنبير، جي هئا هنهين پيڻئين
ويا وڏيءَ وير، کهلي رکي کينرو.

کجا رفتند ازین جا مطربانِ خوش نوازنده
که بر کس بی خود و سرشار بودی از نواى شان
شبانگه ساز را برداشته رهند از ایوان
بگو شم می رسد تا این همان خوش کن صدای شان

(5)

جنین سک ناہی کو، چارٹ سی چئجن،
رُجن راہ پچن، مٹی کلہن کینرا۔

فی سانیداد شانِ ساعتی کو مطربان بستند
ہمی دانند کار خود بہ او شاغل ہمی مانند
نہادہ ساز را بردوش راہ خود نور دیندہ
بہ سوز و ساز بزم مہوشان مائل ہمی مانند

(6)

موڑھو پیٹین مگٹا! کٹی ہئین کالہ؟
لنگھا! چڈ، لطیف چئی، اجھٹ جا افعال،
سپڑ در سوال، کر تہ قیمت آئین۔

کجا بودی تو دیروزای گدای آستان دوست
بہ فردا چون شود پرسش جوابش از کجا یابی
گداز از حال زار خود لطیف این نکتہ می گوید
بخورہ از کردگار خود کہ زان بہرہ بجایابی

(7)

مگ تنهين کان مڱڻا! جو ڏيهاري ٿو ڏي،
 ڪوڙا در دنيا جا، جاجڪ! مڱين جي،
 سپان توهين کي، موٽي ڏيندا منهن ۾.

بخواه ازوی که بارانِ سخا بر تو همی بارد
 نباید دید دنیا را که چون در یوزه گردیده
 ز دنیا هر چه خواهی وستکت را باز گرداند
 که دنیا در نگاهِ خویش هر چیزی بتردیده

(8)

ڪڙھ اڳيان ڪپ، ڏهاڻي ڏاتار جي،
 لنگها! لاه مَ لڪ سيئن، مٿان جائنڻ چپ،
 مڱڻهارن مپ، ڪونهي ٻيو ڪيرت ري.

تو حاضر باش ای رامشگر از خود بر درِ جانان
 که باشد آستان او ترا بهره رسان بیشک
 اگر تو چاره می جوئی بجواز سازِ خود آن را
 که جزوی وارداتِ تو خواهد شد بیان بیشک

(9)

ڏاتار ڏيهاري ڏي، اڃ ۽ پڻ ڪاله
صبح جو سيد چئي، ميڙي ڏئي مال
جنين تند نه تال، تن دهرائي دان ڏي.

همه را روز مره مي نوازد صاحبِ دولت
چو صبح آيد کند برخود بخود دامن هر کس را
نباشد امتيازی بيچ در جود و سخا۽ او
کند از مهر خویش آباد شاد ايونِ هر کس را

(10)

ڏمرن جي ڏيئي، سي مڱ نه مڱڻا،
سدا سپڙ ڌر تي ڪر وينتي ويهي،
پُجي نه ڏيئي، ڏيئي ليڪو نه ڪري.

بخواه ازوي که بعد از دادن عصباني نمي گردد
بشو دريوزه گرتو بر در اهل سخا رفته
بجز پرسش نواز دآن حساب از کس نمي پرسد
بر آن در بر که شد دارد بدان بيشک بجا رفته

(11)

جيڪي ڏڏن ڏي، ڳجهان ئي ڳجهه ۾،
سو جي سٿن ڪڏهين، ڪرت وارا ڪي،
ته ساز مڙيوئي سي، هوند پتون ڪن پلڪ ۾.

بنادان مي دبد چندان دهنده از پس پرده
که سوزد از غم و حسرت اگر دانا چنان بيند
کند صد پاره ساز خویش را با جوش و جولانش
بر اندازد تمامی سود عمرش در زبان بيند

(12)

اُت ڪرت وارا ڪيترا، ڪرت ڪبو ڪوھ؟
جيڪي بندو ڪم ڪري، سو مڙيوئي ڏوھ،
تُون پارس، آئون لوھ، جي سجين ته سون ٿيان.

بجا بر آستان دوست از بس کارگر موجود
نماند حاجتِ کارِ دگر آنجا چنين کاراست
سراسر جرمِ آن کاری که از بنده سرانجام است
توئی پارس منم آهن مرا افضلِ تو در کاراست

(13)

دڈ ٿي ڏان گهريج تون، ڇڏ وڃا وڃائي،
سپڙ رات سنباهيا، تازي تولائي،
جو ڄاڻي نه ڳاڻي، تنهن سين پيلي ڏٺي ٻاجه ڪري.

بيا درحيث نادان تا شود شا دآن شه خوبان
که دليشب خود شده راضی بنادانان نوازش کرد
نداند هر که هيچ او را بخوانده نزد بنوازد
ترا بسیده بود آن هم نگوئی تا فرامش کرد

(14)

ان درسي اگهيا، جن نه پانيو پاڻ
ريجهائو راجاڻ، آهي اڀوجهن جو.

بدان نادان تو خود را گرچه باشی صاحب دانش
گذشته هر که از خود او بجا مقبول این جا شد
یقین دان شاه ناراضی است باساده دلان خویش
در این صورت که اینجا آمده منظور برجاشد

(15)

طمع جي تنوار متان ڪرين مڱسڻ
ڏکي ڪندڙ ڌار، مڻيا ڏئي من ۾

طمع را از میان بردار تڪرارش مڪن چندان
که طامع از نگاهِ خلق دور افتاده می باشد
ترا مهره بکف داده برانند از کنارِ خود
طمع را هر که می ورزد چنین و امانده می باشد

(16)

جڏو ڏڏو ڏڏو، پاڻ ڪوٺائين مڱڻو!
نه ڪنهن نيو پاڻ سين، نه ڪنهن ڪنيو گڏ
سپڙ ڪريو سڏ، ڏکي اڇاڙهي ڏولئين.

توای رامشگر بی بال و پیری بهره از دانش
کست باخود نبرده نی بتو همه باز گردیده
مگر آن صاحب از راه محبت مرترا خوانده
بخود نزدیک آورده بتو دمساز گردیده

(17)

سپڙ ساهر پساه، جاجڪ! جمر و سارئين،
ريهي رپي سنديون، تندون، تنبي کي پاء،
لنگها! تون ليلاء، آڳيان وڃي ان جي.

همان ٻر دم به تو ٻمدم مبادا تُو فرا موشی
بيا با سازو شو نغمه سرا بر آستانِ دوست
ترا از مهربانِ خویش بايد التجا ڪرڻ
که تا اندر نصیب تو بيايد امتنانِ دوست

(18)

صبح جو سهاڳ، مڱڻهارن ماڻيو
ڏنائون ڏاتار کي، وڏيءَ وير وهاڳ
وس پنهنجي ناه کي، سيٺن هٿ سهاڳ
پرئينءَ سين پهاڳ، مان نمائيءَ نصيب ٿئي.

بشب اندر حضور يار نذرِ خود ادا ڪرند
نصيبِ مطربان هنگام صبح ازوي درخشان است
نيم در اختيارِ خود دلم در اختيارِ دوست
شود حاصل مرا بيم هيچ اميدم فراوان است

(19)

پیو لیتین لت، سچيون راتيون سُمهين،
اٿي آڏيءَ نه ڪرين، سُسڙ ساڻ سهت،
رونجهي رات اُپتيا، پيتيئون پاڻيت،
ميڙي تٿان مٽ، چونڊي پريا چارڻين.

بماندي محو در خواب گران نادان تو در شُبها
نکردی نیم شب با جان جهان راز و نیاز اما
همان تقسیم کرده نعمت و مردم ازان بردند
نشد از تو که برسی بر در آن دوست باز اما

(20)

ڏاتار ڏک ڪيا، پاڻان مٿي مڱڻين
مون در چڏئو مڱڻا، مڱين ڪوه پئا،
تڏهن تو پئا، وچان ولها ڏينھڙا

به تشویش آمده رامشگر از تو صاحب دولت
چرا کردی در ماترک و رفتی بر دگران
ازین در حال زار تو نشد رد و بدل پیدا
نصیب توبه یاران شد مجویش در بر دگران

(21)

چارڻ لڳو، پند گهڻو، ڪي چوڻاڻي ۽ چئڻج،
هت ڪي هلائيڇ، اُتي آئون نه اچڻو.

توان در جانِ مطربِ نيست و منزلِ دور تر ازوى
همى نالده عجزوبى كسى كه اى تاجدارِ من
نشد ممكن ز من تا بر درت حاضر شده باشم
نوازش كن به من اين جا تو هستى دستيارِ من

(22)

ميرا پسي مڱڻا، سپڙ سڏ ڪڻا،
سڀوجهن سُئا، اڀوجهن آسرو.

به حال زار ديده مطربان را صاحبِ دولت
بگفت نزد من آئيد تا آسان شود مشكل
شنيد آوازِ او را آن كه در خود حوصله مى داشت
مگر بى حوصله نشنيد سہلش كى بود مشكل

(23)

اٿيو اٻوجھاء، سپڙ جو سڌ ٿيو،
جئن اوهين ڪيرت ڪت نه سڪيا، تنن پاڻا ريڌو راءِ،
مڱو مون ملاءِ، آئون اوهانجو آهيان.

بيائيد اي همه ساده دلان امروز نزد من
به آواز بلند آن صاحب دولت طلبگار است
همان راضي شده از خود شمارا ياد فرموده
که من بر شما هستم، بگيريد آنچه در کار است

(24)

ڏات نه آهي ذات تي، جو وهي سولهي،
آريون اٻوجهن جون، سپڙ ڄام سهي،
جو راءِ وٽ رهي، تنهن جُڪي تان نه ٿئي.

عطايءِ صاحبِ دولت، نشد مخصوص بر شخصی
در اين معنی، که از فلان ابن فلان فرد است
گوآرا می کند ناز وادیءِ ساده دل را دوست
فرا تر بر که در محنت، همان نزدش جوان هرد است

(25)

ٻوليون ٻيلي جيون ڪري، پاسي ڀر پئو،
سٿائي ستن ڪي، وهائيءَ وئو،
ڄاڻي ڪين پئو، سُر سڪيو ئي هيڪڙو.

سحر گاهان ز گوشه صاحب اقبال برآمد
که یک نغمه سرائیده ز خیل خفتگان رفته
ندانند نغمه ای دیگر بس این یک نغمه می دانست
سرائیده همین نغمه ز راه افتادگان رفته

(26)

ٻوليون ٻيلي جون ڪري، پاسي ڀر پئو
چارڻ چاڙهي چوڏول ۾، تھان پوءِ تئو
رڇي رات ڪئو، سرفراز سيد چئي.

بناگاہان ز کنجی صاحب اقبال پیدا شد
که مطرب را به آب و تاب در مهمان خانه برد
بوقت شب که مطرب از بداشت نغمه خوان گشته
نصیبش برچه بوده بیشتر از خزانه برد

(27)

ٻاجهاڻو ٻيلي ڏٺي، ٻُجهان ٻاجھ ٿئي،
سپڙ سا سئي، جيڪا چارڻ ڇت ۾

بلاشڪ صاحب تدبير راضي برهمه مانده
که بریک را ز جود خویش برخوردار گرداند
بداند آنچه رامشگر به دل دارد اگر خواهد
به پرده دارد اورا یا به خلق اظهار گرداند

(28)

ڏاتار تہ تُون، ٻئا مڙئي مڱڻا،
مينهن مُندائتا وسڻا، سدا وسين تُون،
جي گهر اچين مُون، تہ سيريائي مانُ لُهان.

تہ ہستی دلدارِ من، دیگران در بوزہ گر ہستند
بموسم ہست باران لطیف می باری ہمیشہ تو
شوی مہمانم از یک لمحہ لا شک بہرہ ور گردم
کہ من نادارم و ہرچہ است می داری ہمیشہ تو

(29)

تون سپڙ آئون سيڪڙو، تون صاحب، آئون سڳ،
پڇي تنهنجو پڳ، ڪلهي پاتم ڪينرو.

تو بستی صاحب تدبيرِ من چون سڳ به راهِ تو
تو بر جاده که بر آئی، همان اندر نگاهِ من
نشانِ پایءِ تو دیده نهادم ساز را بردوش
تو بستی جان و ایمانم تو بستی دستگاهِ من

(30)

تون سپڙ آئون سيڪڙو، تون ڏاتار آئون ڏڏ،
سڻي تنهنجو سڏ، ڪلهي پاتم ڪينرو.

تو بستی صاحبِ اقبال، من یک ساده دل بنده
فدايم بر اشاره برچه گوئی آن کنم از خود
شنیدم چون صدایِ تو نهادم ساز را بردوش
بهر صورت که تو خواهی برابر آف شوم از خود

(31)

تون سپڙ، آئون سيڪڙو، تون ڏاتار، آئون ڏوه،
تون پارس، آئون لوه، جي سجين ته سون تيان.

تو هستی صاحب عفو و سراپا جرم و عصیانِ من
تو پارس هستی و من آهن ار خوابی طلا گردم
توئی هر چند بهر من منم بس هیچ بهر خود
اگر خوابی شوم بی جا و گر خوابی بجا گردم

(32)

اُپريو تارو، اُٿي ور وهانگ ڏي،
سپڙ ريسارو، جت پرکي چارڻين.

ستاره مطلع آرا شد تهيه کن تو سازت را
که مطلوب است آن جانِ جهان را امتحانِ عشق
بدان رازِ نهان چون روز روشن شد عيان بروی
همان حسنِ جهان می خواهد از تو ارمغانِ عشق

(33)

گهرڻ هڏهين گهور ڪرڪيرت جي ڪانه ڪا،
جنهن سان ريجهي راڄيو، تون سا تند مَ چور،
ڪارڻ ڏاڻ مَ ڏور، اڳيان لنگهي ٿي نه مرين.

مڪن دريوزگي اِي دوست دست از ابل زر برکش
مشورا مشگر اندر بزم شان وز نهار اگر مردی
ترا از عزت نفس آخرش بيگانه گردانند
نگيري پشت شاه چون سايه اِي ديوار اگر مردی

هن سُر جي پڇاڙي جو هي بيت پڙهڻ سان سڄي موضوع جو رخ
بدلجي ٿو وڃي، جهڙوڪ:

ڪارڻ ڏاڻ مَ ڏور، اڳيان لنگهي ٿي نه مرين

يعني ايڏي لالچ ۾ وڃي نه پئو، جو پاڻ کي کلڻ هاب ڪري
وجهين، زندگي ۾ خودداري به ڪا شي ٿيندي آهي، جنهن جو ڀرم
رڪڻ ضروري آهي.

وائي

ٻي در دانءَ مَر ڪيڏانهين
 الا، جو تون ڄام مڱيندين مڱڻا
 ڦير مَ هيٺون ڪنڌ ڪياري، ٿيندءَ هاج هٿائين
 ماڻڪ موتي مال خڏينا، ڏيندءَ ٻيلي سائين
 ورڇي تون وهاڳ کان، متان ڏئين پانهين
 در دانا مڱ مڱڻا! انڌا هوئج اوڏاهين
 مذڪر متان ڇڏئين، هٿان هيڪڙائي
 ٻيون ڏئي ٻين ڪي، ڪڻ سمو سوائي
 ان الله وترحب الوتر، وحدت واڳ وڌائين
 پنهنجي طرف پاڻهين، سائل سڏيائين
 جتي جوانن ڪي، ڪوئي ڪُنائين،
 اتي عاشقن ڪي، الفت اهيڃ ڏنائين
 ڪيرت سڀ قُرب سين، خلقت ڪاڄ ڏنائين.
 الانسان سري وانا سرُه، ان پر اتائين
 گُجهه گجهاندر گالهيون، راز نه رڪيائين
 پسو پنيارن جي، پٽ ۾ پاڻ وڌائين
 اديون عبداللطيف چئي، مون سين مهر ڪيائين.

نظم

طلب‌گار در دیگر مشو هرگز تو ای نادان
اگر هستی بجا هستی صدای آستان یار
امان خواهی اگر از گردش دوران ز من بشنو
ترا باید همی باید که باشی در امان یار
خزینه را بتو خواهد سپرد آن صاحب مخزن
به شرط این که تو موجود باشی در کنار دوست
همان خود واحد و وحدت نشان و شان او گشته
گذر از دوستی دیگران شود دستدار دوست
همان خواند به سمت خویش وسائل را به قتل آرد
و نیز عشاق را از منزل خود آشنا سازد
محبت را بدین دستور باوی رینما سازد
همان کرد آشکار اسرار را بر عاشقان خود
به رحل آرزومندان به آخر بی حجاب آمد
بتو عبداللطیف این راز را افشا نمود از خود
که یارم مهربان گردید و کارم بر صواب آمد

واثی - 2

وَدَّذَا دَانُ دَنَائِن، کِنِیائِن رخت ریزالن جو
دَاتِیون دَّئِی دَّزَن کِی، سَنَدِیون سون سائِن

اندا مندا آئیا، سخا سڈ وڈائین
 کین منجهان جو کي کري، سونہ ساراهین سائین،
 وتعز من تشاء وتذل من تشاء، آهي سپ اتائین.
 نوازيائین نطفو، منجهان کین کيائین
 حرفت حریفن جي پيري سپ پڳائین
 حاسد سپ حزن ۾، مُدعي پاڻ مُنائین
 ادیون عبداللطیف چئي، آھ پاڻ وڻندڙ سائین.

متاع بیش آن دلدار با در ماندگان داده
 دگر سادہ دلان را عقل و حکمت مہربان داده
 بجا معمور ہر معذور را کرد آن کریم از خود
 بگو توصیف آن کو بہرہ با بیکسان داده
 بر آرد نیست را از ہست واجب شد ثنائی او
 بشر را عزت و ذلت بہر صورت ہمان داده
 نوازش کرد نطفہ را کہ شد جوہر ازوپیدا
 حریفان را شکست و ریخت اندر ہزیمان داده
 بہ حزن آورد حاسد مزاحم مدعی را شد
 محب و دوست را لیکن بجا امن و امان داده
 بلی عبداللطیف ای رازدان ای مہربان گوید
 کہ ہست آن دلپسند و دلبری بادوستان داده

شاه سائين جي شاعري

اُپريو تارو

اُپريو تارو، اٿي در وهانگ ڏي

سپڙ ريسارو، ڇت پرکي چارئين

شاه سائين سُر پرياتي جي هن بيت ۾ جنهن تاري ڏانهن اشارو
ڪيو آهي، سو انسان توڙي حيوان جي حياتي ۾ عجيب مشاهدي جي
يادگيري ڏياري ٿو، جنهن جو ذڪر نهايت دلچسپ آهي.

اها سڀ ڪنهن کي سڏ هوندي، ته سنڌ ۾ سيپٽمبر-آڪٽوبر
ڌاري موسم تبديل ٿيڻ سان ئي سائيريا جي سرد علائقن جا پکي
لکن جي تعداد ۾ اتان اڏامي ڏينهن پڄاڻا اچي ڪينجهر ڍنڍ ۽ ٻين
ڍورن تي قراري ٿيندا آهن.

اهي پرڏيهي پکي ايڏي ڏورانهين سفر ۾ ڏينهن جو سڄ جي
سوجھري مان ته رات جو تارن جي روشني تان پنهنجي وات سهي
ڪري ماڳ رسندا آهن. انهن تارن مان اسر جو تارو وڏي اهميت ٿو
رکي، جيڪور رات جي اونداھي ۾ پکين جي رهنمائي ڪندو آهي.

قدرت جي نعمتن مان ائين هير جي فائدو وٺڻ اهو پکين جو
واقعي ڪمال ليکجي ٿو، جيڪي پنهنجي زندگي جي ايڏي اٿائي
مهر کي سر ڪرڻ لاءِ ايڏا جتن ڪن ٿا.

ڪڙھ اڳيان ڪُپ، ڏهاڻي ڌاتار جي،

لنگها! لاه مَر لک سين مٿان چائنٺ چُپ.

سُر آسا سُرود آسا

نکا ابتدا عبد جي، نکا انتها،
سي وڃڻ کي ويا، جن سڃاتو سُپرين.

زقيد ابتدا و انتها آزاد شد بنده
جدا گرديده از خود چون رسيد آن در جوار دوست
نماند او آشنای خود چون آن مرغوب را بشناخت
نيامد باز ڀنگامي که رفته در کنار دوست

سُر آسا بابت فصل پهريون

انسان عبد (بانهو) ۽ ڌڻي معبود (عبادت لائق) آهي. عالم عارف اها ئي تنوار ڪندا ويا آهن، ته انسان ڌڻي جو گُجهه آهي ۽ ڌڻي انسان جو. آئون يعني خودي رکڻ سان ڪوبه حقيقي وصل ڪونه ٿو ماڻي. آئون ۽ تون صرف ڌڻيءَ کي سونهين ۽ جڳائي. سندس جمال کيس ئي ٿو رسي، جن سنڌي سونهن سڃاتي، سي فنا في الله جي درجي تي وڃي پهتا، انهن پاڻ وڃائي پرينءَ کي پاتو آهي.

درباره سُروڊ آسا فصل اول

انسان به حيث بنده و او سبحانه و تعالیٰ معبود (سزاوار عبادت)، است. علماء و عارفان همين ارشاد فرموده اند که انسان از اسرار من است و من سر او هستم. هر که من به خود وازيد بهمان از وصال حق محروم ماند، من وتو: تنها خدای برتر و بزرگ را می زيبد و سزد جمال او خودش می رسد، آنکه حسن او را بشناخت بوجه فنا فی الله رسیده، گویا بهمان خويشتن را فنا نموده واصل به دوست گرديد.

(1)

لوچان ٿي لاجد ۾، هاديءَ لھان نہ حد،
سپيريان جي سُونهن جو، نہ ڪو قد نہ مد،
هت سڪڻ بي عدد، هت پرينءَ پرواه ناه ڪا.

منم حيران پريشان تا بيايم انتهائيش را
مگر حسن و جمال يار را حد و حسابی نیست
من از درد محبت بی خود و بی جان همی مانم
ولی پروا ندارد دوست او را هيچ تابی نیست

(2)

”آئون“ سين اُن پار، ڪڏهن تان ڪونه ٿيو،
”اِنَّ اللّٰهَ وَتَرِ يُحِبُّ الْوَتَرَ“ نيئي ٻيائي ٻار،
هيڪڙائي وٽ هار، هنجون جي هُئڻ جون.

گذر از من که او مشکل دیار دوست را دیدن
دوئی را در گذر کن تا بیابی بحر وحدت را
بیابی بحر وحدت را، تو از راه عدم آخر
تو از راه عدم آخر بنوشی جام وصلت را

(3)

پن ٻيائي سُپرين، پاڻان مون کي پل،
”آئون“ اوريان جَهل، توکي رسي ”تو“ ڏٺي!

دوئي را درگذر کردم مرا از من جدا گردان
که من ای دوست با خود هیچ تر بستم خدا شاهد
مرا تنها کن از من تا شوم من آشنای حق
در این سودا سراسر بی خود و مستم خدا شاهد

(4)

تو کي رسي تو ڏٺي، سيوئي جمال،
کونهي ٻيو خيال، جي شارڪ شڪ وڃائين.

ترازيبید همه حسن و جمال ای صاحب رعنا
تو می دانی که غیر از تو مرا وهم و خیالی نیست
بلاشک لا شریک استی نگنجد شرک و شک اینجا
جمالِ تو کمالِ تو دگر ثابت جمالی نیست

(5)

آئون اوراھون جھل تون، چڈیم پاڻ پچار،
شرک ساڻ ستار، گھٹا گھاریم ڏينھڙا.

مرا از من جدا ساز ايکه من از خود جدا گشتم
گذشتم از خيالِ خویش و تنها شد جهان من
به شرک آمد بمینِ عمرم که شد برباد سر تا سر
بمین اندوه در پی بود تا اکنون بجان من

(6)

عين شرک اي، جئن بي شرک پائين پاڻ کي،
ويائي وجود کي، پاڻان پاسي ٿي،
هڏهن کونهي هي، هوڻ کونهي هن ري.

بمین شد عین شرک ای جان که در فهم تو بی شرک است
وجودت را بکن ضایع، بشو دور از خیالِ خود
نه هست این غیر زان برگزونی اورا بجزوی دان
حقیقت را نه این صورت تصور کن بحالِ خود

(7)

هو پڻ ڪونهي هن ري، هي نه هنهان ڌار،
 ”الانسان سِرِي وانا سِرُه“ پروڙج پچار،
 ڪندا ويا تنوار، عالم، عارف اهڙي.

مدان اين را بغير ازوي شمار او را نه جز اين هم
 كه الانسان سِرِي اين چنين توضيح بنموده
 بتواضع بود اى جان كه بريك عالم و عارف
 بمين يك نكته را بر جملگي ترجيح بنموده

(8)

نڪا ابتدا عبد جي، نڪا انتها
 سي وڃڻ کي ويا، جن سُجاتو سپرين.

ز قيد ابتدا و انتها آزاد شد بنده
 جدا گرديده از خود چون رسيد آن درجوارِ دوست
 نماند او آشنای خود كه آن مرغوب را بشناخت
 نيامد باز چون وارد شد آن اندر كفارِ دوست

(9)

تعظیمان ترک ثناء، واجهاٹیان ویا،
وچی تت پیا، جت نہایت ناہ کا۔

نصیبِ عاشقان بیدار گشت از ترک خود بینی
کمالِ عشق حاصل شد به قربِ دوست ایشان را
جهانِ عشق را دریا فتند آخر که لاحد است
نصیب خوش نصیبان خوش گزندی نیست ایشان را

(10)

انا عبد معبود تون، ات نکو شرک نہ شک،
پچارون پرینء جون، محبتین مرک،
سو سپوئی حق، جنهن ۾ پسٹ پرینء جو۔

منم بنده توئی معبود شرک و شک اینجا نیست
دلیل بندگی این است دیگر بحث ازان هیچ است
شدم آماده ہر لمحہ بہ ذکر ت تا ترا یابم
بمیں حق است و دیگر برچہ بست اندر جهان بیچ است

(11)

جان جان پسین پاڻ کي، تان تان ناھ نماز،
سپ وچائي ساز، تھان پوءِ تکبير چئو.

اگر خود بين ھمي باشي، نمازت را نيازي نيست
که خود بين در بطون خويشتن خود را پرستار است
بده از دست ساز خود پرستي را گذراز خود
بگو تکبير بعدش بندگي اين طور درکار است

(12)

جان جان پسین پاڻ کي، تان تان ناھ سجود،
وچائي وجود، تھان پوءِ تکبير چئو.

مناسب شد حذر از سجده بي سود خود بين را
که اين سجده به خود داده شود ني با خدا ايء خود
روا شد سجدهء آن که وجودش را فنا داده
نيرزد سجدهء خود بين که باشد بر قفایء خود

(13)

نابوديءَ نيئي، عبد کي اعليٰ ڪيو،
مورت ۾ مخفي ٿيا، صورت ۾ سيئي،
ڪبي ات ڪيهي، ڳالهه پريان جي ڳجهه جي.

تمام اسرار را آن صاحب اسرار می داند
که ازوی بنده را این برتری مزد و مقدر شد

(14)

ڳالهه پريان جي ڳجهه جي، ڳالهه مٽيائي ڳجهه،
هينئر اجهه مَر منجهه، ته پرنيئون پرين ٿئين.

حديث پردهء دلدار باشد پرده در پرده
همين در پرده مي زيبدم کن تشويش اظهارش
تو سر دوست را در خاطر اخفا کن چو خونی در رگ
عزیزت وارد آن چون تو امين گشتی به اسرارش

(15)

صورت سوجه مَ تنهن جي، پي پچين توجو،
سخن آهي سوجو، منهن مقابل نه ٿئي.

مپرس از صورتِ آن نازنين و ناز پرورده
تو مصروف هستی روز و شب در جستوی او
حضور دوست پاس دوستی را اقتضا دارد
میارای بی خبری جا سخن را روبروی او

(16)

سُچاپي نه صورت ري، صورت هد مَ سوجه،
ٿي باراڻي ٻوجه، وڃائي وجود کي،

کجا ممکن که غیر از صورتِ آن بشناخته باشد
مگر باز آ ازین اندیشه سرگردان مشو چندان
نمی شاید ترا چون طفلک این سان سعی لا حاصل
همین راه است راهِ پُر خطر خدشه مجو چندان

(17)

جن وڃايو وجود کي، سي فاني ٿيا ”في الله“،
نه تن قيام نه قعود ڪو، نڪو ڪن سجود،
جیلانهن ٿيا نابود، تیلانهن گڏيا بُود کي.

وجود خویش گم کرده فنا فی الله گرویده
نمی بینید کسی بر جا قیامِ شان قعودِ شان
بقا را در فنا دریا فتند از سجده بر رفتند
مقامِ شان شده بالا، بیابین نفع و سودِ شان

وائي

پرینئون پوءِ

مون تي نه وهامي رات رمندیئي

قورائو فقیر کي، قادر ڪوه ڏنوءِ،

پرینئون پوءِ،

چڙهيا ڏاڍين ڏونگرين، سڻين سانگ نه ڪوءِ،

پرینئون پوءِ،

اچي اوراهون ٿئي، سيد سات سندوءِ،

پرینئون پوءِ،

ویني واتِ نہاریان، من پرین ہاجھ پوء،
 پرینئون پوء،
 ادیون عبداللطیف چئی، محب سگھو ملندوء،
 پرینئون پوء۔

کجا ممکن کہ درد لادوایم درگذر گردد
 شب بجران بجز درمان بخاموشی بسر گردد
 خداوندا چرا کردی فراقش را نصیبِ من
 تومی دانی کہ غیر از یار حال من بتر گردد
 رہ سنگین بکردند اختیار اوشان ز فکر من
 مبادا از نشانِ جاده مسکین باخبر گردد
 تو ہستی یاور و یارم توئی یارو مددگارم
 مدد ای سیدِ من تاز تاریکی سحر گردد
 نگاہم را بگسترده نشته ام براہِ شان
 کہ ازویء از قدوم شان غم از جانم بدر گردد
 مشومایوس می گوید بتو عبداللطیف ای جان!
 کہ یار آید بہ وصلت روزگار تو دگر گردد

سُر آسا سرود آسا
داستان پیون فصل دوم

نیرانا ئی نیئ، نیئی آچ پرینء کی،
ستر کاذا کیئ، جہ دُئو مُنهن محبوب جو.

برو ناہار با دیدارِ جانان چشم سیران کن
کہ ازوی تازہ تر گردد دل و دید و دان تو
تو پنداری کہ خوردی طعم گوناگون زخوان خویش
رسد راح و مسرت خوب جانِ من بجانِ تو

سُر آسا بابت داستان ٻيون

اڪيون اسر ويل دوست جو ديدار ڪندي عبادت ۾ اچي وڃن
ٿيون. انهن اهو ڪي ڏٺو، جو ڪڏهن قرار ۾ ڪين ٿيون رهن. هر
گهڙيءَ پنهنجي پرينءَ کي ٻيون پسن ۽ نيهن جي نشي ۾ پئجي وڃن،
هي اتي ويٺو پاڻ اڙائن، جتي جان جي بازي لڳائڻي ٿي پوي، لوڪ
لهوارو ٿي، ڪنهن ٻي پاسي لڙي وڃي، ته تون اويارو ٿي، پرينءَ جي
پنيان هل.

درباره سُروڊ آسا فصل دوم

چشم مشتاق ٻنگام سحر در عالم ديدار دوست مائل بر عبادت
مي گردد. آنڪه ٻمين مي بيند از اثرش ساعتی قرار نمي گردد. بر زمان
يار را به تصور ملاحظه مي نمايد و ازان سرشار مي شود، چشم عاشق آنجا
بازي عشق مي بارد که بعاقبت جان عاشق را خطر دواو خدشه لاحق مي شود.
مرا مان که به مقابل خويش افتاد اختيار نموده گم کرده راه مي
گردند به نسبت اوشان ترا بايد که به سمت مخالف راه درزيده در سروي
دوست گامزن مي باش!

(1)

اڀرنديئي سج، پرين جي نه پسنديون،
ڪڍي ٻيئي ڏج، اڪڙيون ڪانگن ڪي.

جهان روشن شود چون از طلوع آفتاب آن دم
اگر اين ديدهاي تو نديده روي جانان را
بکش بيرون تو بردورا بيفگن پيش زاغ آن دم
که در منقار آورده بسازد لقمه آنان را

(2)

اڀرندي سج سان، پرين جي نه پسنديون،
ڪڍي ڪي ڪانگان، نوالا نيڻ ڏيان.

على الصباح اين دو چشم من نه بينند او نگارم را
که من او را عزيز از جسم و جان خويشتن دارم
هماندم برکشم اين بردو چشم و زاغ را بدهم
که بردورا خورد باشوق و اندوهی نه من دارم

(3)

مونڪي اڪڙين، وڏا ٿورا لائيا،
تہ پڻ پرين پسڻ، کٽان جي کرسا مهيون.

مرا بنمود زير احسان بمين دو چشم من بخدا
بسی شاکر به اينانم چه گويم وصف اينان را
نگاهم چون فتاده می شود ناگاه بر حاسد
بجايش رو بروی من بمی آرند جانان را

(4)

اڪڙيون پرينءَ ري، جي ڪي پيو پسڻ،
تہ ڪڍي ڪي کانگن، نوالا نيڻ ڏيان.

اگر اين ديدهایء سخن بغير از گلزار من
بديگر مُلتفت گردنده من اندر بمان ساعت
کشم برسيخ اينان را به پيش زاغ اندازم
شوم آسوده دل والله ازین کارم در آن ساعت

(5)

نیرانائی نیٹ، نیئی آچ پرینء کی،
ستر کاڈا کیٹ، جوڈنو منهن محبوب جو.

برو ناہار بادیدار جانان چشم سیران کن
کہ ازوی تازہ تر گردد دل و دید روان تو
تو پنداری کہ خوردی طعم گوناگون زخوان خوش
رسد راح و مسرت خوب جان من بجان تو

(6)

تن نیرن کی نیران، جن ساجھر سین سانیتیا،
جیء، جُسی ۽ جان، کر حضوری حج کیو.

شدند آسودہ از ناہار بردو چشم ویرانم
کہ از دیدار جانان راحت و رحمت رسیدہ شد
روان جان من گویا مشرف شد بہ حج اکبر
تمامی زحمت حزن و الم از دل رمیدہ شد

(7)

اکیون علی الصباح، دوست دیکڻ آئیون،
اپیندیون ارداس ۾، ٻي نه کنديون ڪا،
رچندیون ري پاه، پرچندیون پرینءَ سین.

سحرگه چشم عشاق است آماده به دیدارش
که دیدار دل را نعمت و راحت عطا سازد
به آداب و تواضع با وصال دوست در آیند
نصیبِ شان اگر بی جا بود آندم بجا سازد

(8)

ڪي جو ڪيڏانهن، اڪيون پسي آئیون،
تيون تائن تيڏانهن، پئيون پاڻ مهاڙيون.

لقای از کجا دریافته این دید های من
که دیگر را نمی بینند و بیهم درخمار استند
بمی نگرند سوی آن لقای خوش که در بُعد است
درد تا جلوه دیگر بار بهرش بیقرار استند

(9)

کي جو کنهين پار، اکيون پسي آئيون،
ٿيون ديوانيون دل ۾، اپر لڳين آر،
تهان پوءِ قرار، سٽيون کين سيد چئي.

همان جانب که جلوه يافت ناگه ديدهايء من
همي جويند آن جلوه که جادو گردد غائب شد
فدا بستند چون ديوانه بر ديداريکباره
قرار آمد نه برجا، ني بر اينها خواب غالب شد

(10)

کي جو وڃي اڄ، اکيون پسي آئيون،
سيٿن کيو سهج، لالون ٿيون لطيف چئي.

خوش اند امروز از ديدارِ جانان ديدي هاء من
خوشا محبوب کز مهرش جهان رشک گلستان است
جهان شد رشک گلشن و ديدبا در موج چون دريا
بحمد لله بدانستم که جان در جسم بيجان است

(11)

کي جو وڃي ڪال، اڪيون پسي آئيون،
لالون ڪيون لطيف چئي، جانب جي جمال،
ٿيا نيڻ نھال، جنين دلبر ديکيو.

ازان جلوه ڪه مهرو ماه را پر تو مزین شد
همان جلوه ڪه بروی فطرت حسن جهان شابد ازان
يک لمعه چون ديرو زناگه دیدبا دیده
بیانش نسیت ممکن انبساط جان بر آن شابد

(12)

وسن ۽ وهسن، ڏهاڙي ڏسڻ لاءِ،
جئن جئن پرين پسن، تئن تئن نشا نينهن جا.

گهي در اشڪباري وگهي اندر سرور اينان
بمين شد ڪاروبار روز مره ديدهايم را
به چندين يار را بينند چندان در خمار آيند
شده بين سوز و سازِ عشق بهره ديدهايم را

(13)

وسن ۽ وهسن، ڏيهاري، ڏسڻ لئي،
ڏسي ڏسي آئون، توه تلاشون ڪن،
ڀاپيون نه ڀاپن، پسڻ منجهان پرينءَ جي.

سُرور و اشڪباري شد نصيب ديدهای من
بسی دیدند اوی دوست تاهم قفای او
نمی گردند سیر از دیدن دلدار یک لحظه
برون از اختیار استند حیران بر لقای او

(14)

ڏسن ڏيهاري، تپ ترسن اوڏهين،
آيا سڃاڻي، نيڻ نهاري پرينءَ کي.

همی بینند هر روز این رخ دلدار را تاهم
همی کوشند تا بارد گر بینند روی دوست
شناسیدند چون آن شاه خوبان را برفتند از خود
هنوز از نا شکیبائی همی تابند سوی دوست

(15)

اڪيون اڪڙين ڪي، ڏمر ڏوس ڪرين،
جيانهن سڪڻ سڪيون، تيلانهن دعويٰ منجه ڌڙين،
ڪلن ۽ ڪرين، رُسن پَرچن پاڻ ۾.

مقابل ديدها با يكدگر چون می شوند آندم
تماشه می شود واقع که گوئی قابل دید است
گهی راز و نیازشان گهی جنگ و جدل باهم
چنان چون درمیان شان دی ماتم دی عید است

(16)

اڪين ڪي آهين، عجب جهڙيون عادتون،
سور پرائي ساٿ ڄا، ويڃو وهائين،
اُتي لئون لائين، جت حاجت ناه هٿيار جي.

خريدار غم دگران عجب خودديد ها را شد
عجب آن بم که بهرش حاجت رد و بدل را نيست
در آنجا ديدها اندر کمند عشق می آيند
که آنجا احتياج اسلحه و جنگ و جدال را نيست

(17)

اکین کی آہین، وڈا وجھ وڑھن جا،
منڈی بیٹیون مامرو، جھیڑو نہ لاهین،
جئن سی ککراپ ۾، تئین آگمیون آہین،
جھڑو نہ لاهین، وسن سانوڻ مینهن جئن.

عجب کار دو چشم اندر جدالِ عشق می باشد
چو در میدان بشد یلغار می جنگند متواتر
چنان بر آسمان میخ آنچنان اینان بشور آنید
مثال ابر بہاری آب می ریزند متواتر

(18)

اکین کی آئون، جان کی جھلون پائیان،
لوک لتاڑی ننڊ ۾، ساڄن سوڻائون،
مون کی ماریائون، پاڻ پرچی آئیون.

بکوشیدم کہ باز آرم ز جانان دیدہ ایم را
باو غیر از رہنمایء من چرا وابستہ گردیدند
مگر ہنگام خوابیدن بیاسوند با وصلش
مرا در مرگ آورده بہ وی پیوستہ گردیدند

(19)

اڪين پنهنجي مٽ، پاڻ سين پاڻهين ڪئي،
اتي وڃي لڳيون، جتي جان ڪپت،
نه ڪا ڳال نه ڳت، جيءَ ڏني ريءَ نه جڙي.

سزاوار ستم گشتند از خود ديدهاى من
ازان در ساعتى اندر قرار آيند امكان نيست
رسيد آنجا شدند اينان كه هم زندان و هم قتل
بغير از جان فدا كردن رها گرديدن آسان نيست

(20)

اڪڙين آرو، مُنھان پڇي نه ڪيو،
اُتي وڃي اڙيون، جتي چوڻ نه چارو،
هينئڙو ويچارو، واتون جهليو وجهلي.

بغير از پرسش و پاسيخ کمنند عشق ورزیدند
بمان جادیدهای من که جای هیچ گفتن نیست
دلم رنجیده آزرده بمانده از نور غم
چه کرده آید ای یاران مجال حرف بستن نیست

(21)

اک اُلتي ڌار، وَنُ اِبتو عام سين،
جي لھوارو لوڪ وھي، تون اوچو وھُ اوپار،
منجھان نوچ نہار، پر پٺيرو پرين ڏي.

مخالف سمت گردان ديدها را رو خلاف خلق
مقابل گرود خلقت برو سمت مخالف را
باين طورو طريقه از قفار و در قفاي دوست
نگراندر بطون خود که دريابي معارف را

(22)

تان جي ٽين سامھان، پٺيرا سُونھن،
سنئون ورائي سپرين، منھن جي مان ڏي ڪن،
رڳون سڀ رچن، تَن ۾ تازائي ٿئي.

مقابل تا شود يارم بزيبد از وقضا تا هم
سودگراو بروی من، بگردم سرخرو از بس
بود تا رو بروی من بود تازه تن و جانم
مقابل چون شود يارم برآيد آرزو از بس

(23)

اڪيون سي ئي ڌار، جن سان پسين پرينءَ کي،
 ٻئي ڏانهن ڪيم نهار، گهڻو ريسارا سڀرين.

ٻيڙوڙ ديدها را تابه آنها يار را بيني
 چو ديدى دوست را آن دم رسيدى تو بصيرت را
 مياور در نگاهِ خویش ديگر را که دلدارست
 گوارا نى کند از غيرت اى جان اين فضايت را

وائي

جيڏيون آءُ ڪا پاڻ وهيڻي آهيان،
 ڪا مون سار لهيجا،
 جيڏانهن وارنيم سڀرين، پيرا وڏاهين پائيان،
 ڪا مون سار لهيجا،
 قلم کاتب هٿ ۾، ڪين لکئي مان لک لاهيان،
 ڪا مون سار لهيجا،
 واڳ ڏئين هٿ ۾، ڪيڏانهن ڪرهل ڪاهيان،
 ڪا مون سار لهيجا،
 سندا سڀرين ليءَ، آئون ويٺي ڪانگ اڏايان،
 ڪا مون سار لهيجا،

ایندا عبداللطیف چئی، آس امید نہ لاهیان.
کا مُون سار لھیجا!

ندارم اختیاری بررضای خود
بیاد آری از مهر و عطای خود
بر آن راہی کہ گرداند مرا جانان
روم بـــــروئے مـــــن از پاس وفای خود
قلم در دستِ کاتب ہست و نتوانم
حذف یک حرف سازم از قضای خود
عنان در دستِ مالک ہست و چارہ نیست
رسانم اشتـــــرم را چون بجای خود
روانہ می کنم پیغام جانان را
شـــــدہ این روز مـــــرہ ماجرای خود
بخوابد آمد آن روزی بہ صحن من
نیم نومید من از آشنای خود

وائی

ای میان سچن!
کینء رهندا نیٹ منہنجا توری توری!
جن جو آڈار تون آئون تیس لائق پون،
کین رهندا نیٹ منہنجا توری توری،
جئائین الھی اُیری، توڑی تھائین پری،

توء وِجِجِي تن ڏي، اڪڙيون پير ڪري، توري توري!
ڪينءَ رهندا نيڻ منهنجا، ڪين رهندا نيڻ منهنجا.

قرار آيد نه هر گز چشم گريان را
بغیر از نشئهء دیدار جانان را
ممدگوارم توئی جان جهان بهرم
منم مشقت خاک اندیش احسان را
اگر است آن بیهوده از من که حد نیست
روم تاهم بیابم دولت جان را
بغیر از نشئهء دیدار جانان را
قرار آيد نه هر گز چشم گريان را

سُر آسا - سُرود آسا

داستان تیون - فصل سویم

نیٹن نظر نیهن، جڑون جت جُڑن
ساه انین تان صدقو، اندر سین عَضَبَن
لاهي تن لطیف چئي، انگ پڻ آچجن
قلب قرباني کریان، مٿان دل دوسن
هنئين ۽ اکین، ڦاهي کاڌي پرینءَ لئي.

نگاه عشق چون بیخ، درخت اندر رگِ سنگ است
که بیخِ نرم و نازک بمچو میخک می شود پیوست
جدا کرده ز جان خویش قلب و قالب تن را
فدا کرده شود بریارِ جان باوی بود پیوست

سُر آسا داستان تئين بابت

هي مجازي اڪيون ٺڳين ٿيون، حقيقي پرين اهي پسن جي ٻئي
اڪيون ٻوٽين، مجاز جي پچر چڙي، حقيقت جو پار پتو پُچ، جت جانب
جو جمال آهي، جت نه آه آهي نه ناه آهي.

محبوب جي جمال جي ڪٿ انساني عقل کان مٿي آهي. حقيقت
تائين رسائي ڪرڻ عام انسان جي وس نه آهي، اهي ان کي ائين ڏسندا
آهن، جئين ڪو اندو هائي کي هٿ لائي، ڪجهه ڄاڻڻ جي ڪندو
آهي.

دربارهءِ سرود آسا فصل سويم

اين چشمان مجازي ترا مي فريسند، همنانان برسي بر حقيقت
خواهند نمود که بر دو چشمان را به بندند، مجاز را گذاشته نشان راه
حقيقت را بپرس، آنجاى که جمال يار جلوه گراست همان جاما جرای
است و نيست می باشد، اندازه و قياس جمال يار را از عقل و اندیشهء
انسانى بر تراست عوام الناس را برس به حقيقت کردن نظير آنست که
نايينا براى شناسيدن پيل دست و پامى زند.

(1)

ديک مَر تُون سين تن، جي مجازياتيون مُنهن ۾،
کين سجاتو سپرين، نهاري نيٽن،
پرين سي پسن، ٻئي جنين پُوتيون.

مجازی دیدهایِ تو که در چهره همی داری
همین بهتر که زینها پیچ چیزی را نباید دید
بدیده دوست را تا هم ندیده حس گه دانند
نخستن بخدا اینها را، سپس او را بشاید دید

(2)

مَجَازي موهي ڪڏهن ويندءِ نڪري
اڪڙيون توهي جم وهين وسهي

مجازی دہدہایِ تو، میا در اعتبار شان
ترا با حیلہ بستہ در تہ تاریکی اندازند
خبردار از مجازِ شان، گریز از حیلہٗ ایشان
کہ آخرین کشاکش ہا ترا در تنگی اندازند

(3)

اي مجازي ماءُ، جي تو سڄڻ ڀانئيا
ڪڇو ڪوھ ٿيائ، هاري حقيقي پرين.

مجازع دوستدارانت چرا بستی به ایشان دل
نمی شاید همن کاری که در خجلات برد آخر
چسان کردی تو دور از خود حقیقت آشنایان را
که راه راست ایشان را به نیکی می رود آخر

(4)

مجازي مَ مٺ ڪر، پنيون ائين نه پير،
پڇي ٿئين نه پير، هاري! حقيقيءَ جي.

مجازی را میاور در قرابت چشم پوش ازوی
سیه بخت آن سیاهی هم بمالد بر نصیب تو
حقیقت آشنایان را نشان راه برسیده
برو در پیروی شان که آید بر نصیب تو

(5)

مونکي ماءُ مجاز، پياري جئن پيڄيو
هٿن ڇڏي هاج، ويئي سار سندن مان

مرا ای مادرم حلاج چون پنبه پریشان کرد
تنم چون ذره ذره در ضرر افتاد و ضره شد
نزول ضره شد بر جان ضرر شد روزگای من
چسان گویم به کی گویم که زهرم روز مره شد

(6)

حقيقت هيئي مُنهنجي جان جدا ڪئي،
جيڪو پساه پرينءَ ري، سگهان تان نه ڪٽي،
ڏٺي ئي ڏٺي ، رهيو آهي رُوح ۾.

حقيقت کرد جانم را جدا از تن کجا بروم
نفس یک نیز غیز از جان جان مشکل بر آوردن
خدا و نا خدا مانده، کنون در جان بی جان است
اسیرم در کمنند دوست نتوان دل بر آوردن

(7)

سئين سُهائي سڀ ڪا، ڪامُون مُنجهائي،
طلب ۽ تحصيل اوريان ئي آهي،
مان تن نت لائي، جت آھ نہ ناھ ڪا.

به راهِ راست مي گردد ڪسان را رينما هرڪس
ڪسي باشد كه سازد گم مرا گاهي ز راهِ من
كه امكان است وصل يار را اندر جوارِ خود
در آن جايءِ كه هست و نيست ني آنجا نگاهِ من

(8)

جت آھ نہ ناھ ڪا، اي خيال خاڪي،
پرڻءَ جي پاڪي، پستان ئي پري ٿي.

بر آن جايءِ كه هست و نيست آنجا حد وارد شد
همان جا حد وارد شد بر آن جايءِ كه هست و نيست
كجا تقديس جانان در نظر آيد جهان بين را
كجا داند همان نادان كه است آخر چه است و نيست

(9)

نیٹن نظر نینهن، جڑون جت جُڑن،
 ساھ اُنین تان صدقو، اندر سین عضبن،
 لاهی تن لطیف چئی انگ پٹ آچجن،
 قلب قربانی کریان، مٹان دل دوسن،
 هینئین ۽ اکین، قاهی کاڈی پرین ۽ لئی.

نگاہِ عشق چون بیخِ درخت اندرِ گِ سنگ است
 کہ بیخِ نرم و نازک ہمچو میخک می شود پیوست
 جدا کرده ز جانِ خویش قلب و قالبِ تن را
 فدا کرده شود بروی که جانِ باویء بود پیوست

(10)

جت آھ نہ ناھِ کا، ایءِ خاکیءِ جو خیال،
 جانب جو جمال، پستان ئی پری ٿیو.

منم در جستجو تا بررسی یابم به هست و نیست
 مگر این جادهء و منزل کجا در قسمتِ من شد
 که من از خاک هستم ذات او نور علیٰ نور است
 جمال او بعید از دید و دیدارش نه ممکن شد

(11)

پرین نہ اکڑین ۾، ھنئون نہ حاضر جن،
سی ھنھین جاڙ جيئن، ٺلھا ٺاڻا سڪڻا.

برآن چشمی که می ماند تہی از عکسِ حسنِ یار
و نیز آن دل که محروم است از شرفِ حضورِ دوست
چنین دلدایء چشم و دل که عار از عشق می دارد
نہ زندہ ہست و نی مرده، نیابد کوی کو یوست

(12)

مورک مام نہ بُجھڻا، ھيڏانھن ھوڏانھن کن،
سی کينء پرین پسڻ، کٽر جنين اکين ۾.

معمایء محبت را کہ نادان نمی داند
بہانہ بر بہانہ می کند آن خام خوا از خود
خس اندر چشم افتادہ کجا محبوب را بیند
چنین ناکارہ نتواند کہ گردد روبرو از خود

(13)

جان تن کيوء نہ تيئن، سوئيريان ئي سنهڙو،
پرین پائيندا کيئن، توکي اکڙين ۾،

نکوشیدی توای نادان مگر مقدار سوزن ۾م
که جهد جسم اندک او کند کاری که کاری شد
ترا کی یار تو در چشم خود آرد که خاک استی
همین وجه است وصل او ترا حاصل نه باری شد

(14)

اکین ۾ ٿي ويھُ، تہ آئون واري ڊکيان،
توکی ڏسي نہ ڏيھ، آئون نہ پسان کي ٻيو.

بیا بنشین به چشم من که از خلقت نهان سازم
نبیند کس ترا نی من کسی را در نظر خواهم
ترا در چشم خود گیرم دلم درگاه تو باشد
جهانم این چنین آباد کی جنت دگر خواهم

(15)

تارن ۾ ڪر تڪيو، ونين ۾ ٿي ويه،
اڪين ۾ ٿي پيه، ته آءُ آچارو ٿيان.

بيا بنشين به چشم من، بکن در مرد مک تکیه
بکن در مرد مک تکیه، بيا بنشين به چشم من
کنم دل بارگاه تو که باشد بارگاه عشق
شوند انوار حسن تو به مهرت جزو جسم من

(16)

ڪران وجه وات، ڍول منهنجي ڳالهڙي،
ميچڻ رتي رات، اورڻ ۾ اونهي ٿئي.

مکن افشا تو را ز وصل خود را با رقیب ای دوست
که او چون شعله بر احوال ما برگشته خوابد شد
خراز وصل چون یابد کند محشر بیا آن دم
شب شادان ازین مورد بغم وابسته خوابد شد

(17)

سِک سِکائي سِکُ، سِک نہ آهي سِٿري،
لِک لڪوڻي لِکُ، تہ ڪرن خبر نہ ٿئي.

مُحبت در مُحبت کُن، محبت بر محبت هم
محبت مشکل است ای جان محبت سهل و آسان نیست
مَکَن افشا محبت را که در اخفا همی باید
خبر شد چون رقیب رو سیه را خیر ای جان نیست

(18)

خبر ٿي ڪرن ڪي، تہ مون ڪندا ڪوھ،
صورت سپيريان جي، ڏٺي ڪونھي ڏوھ،
لوري لڳم لوھ، جنھين رت رٿاڙيو.

رقیب از باخبر گردد نباشد بیچ پروایم
چه خواهد کرد آن مردود آخر بر جوازِ من
گناهی نیست اگر آید مُسر دیدنِ جانان
دلَم شد صید عشق و اشک خون گشته نیازِ من

(19)

ڪرجا ڪڏ ڪنئي، پوڻ ڪاڻ پرينءَ جي،
تنهن ۾ پاڻ پئي، غيبتِي گاريئو.

رقيبِ روسيه ڪنديد خندق را ڪه چون ناگه
حبيبِ من خرامان آيد اندر دم، در آن افتد
مگر شد مختلف قصه ڪه او خود دروي افتاده
بلای را ڪه بهر ديگران آرد، بر آن افتد

(20)

الا ڪر جئين، مدي جنين جي من ۾،
اسان ۽ پرين جون اميدون پسن،
تهان پوءِ مرن، سڙي انهيءَ سُور ۾.

خدايا زنده داراز التجایءِ من رقيبِ بان را
به لطفِ وصل محبوبان بر آيد تا مرادِ من
ازين عيش و طرب من چون سپند افتند در آتش
بمرگ آيند ايشان من به شڪر آيم جوادِ من

(21)

کر کاریندو سی، مانو جن پریتٹو،
جوش جلایا جی، ماری تن مات کیو.

شود گمراہ از شیطان کہ اورا عشق صادق نیست
اگر صدق است در عشقش نہ گردد گم زراہ خویش
مگر آنکس کہ جان را سوخته در آتش عشق است
بشد ابلیس از دفع آن بجا مانده بہ جاہ خویش

(22)

کر کی کپر کاء، نانگ مٹیاریو نکری،
اُپو جو اوناء، سرپر سندی سچٹین.

گزد رفعی رقیب رُسیہ را کو سر گوشہ
سراپا گوش گشتہ گوش کردہ گفتگوی یار
نمی خواہم پس پردہ رقیبِ روسیہ رفتہ
کند با نیتِ بد ہم چنین رغبتِ سُوی یار

(23)

کر خراب تئین، هیا هچارا،
پورایی پرین جا، چوڌاری چارا،
مرین منهن کارا، سڙي انهيءَ سور ۾.

شوی خانه خراب ای راندهء ورسوا رقیب من
که یارم را چو صید اندر درون دام آوردی
خدا مرگ آورد بر تو بسوزی در بهمین حسرت
که صبح یار من را توبه دور شام آوردی

(24)

سجڻ سنڻيون ڪن، لوڪان ليکي ونگيون،
سنڌي سپيرين، ڀرون پروڙڻ ڏاکڙو.

نگارم آنچه کرده راست کج پنداشته خلاقش
کرا گوئیم نادانی خرد مندی اگر این است
میان راست و کج بحث و دلیل آید به کج بحثی
که لا علم است خلق ای جان من نکته مگر این است

(25)

کا جا پر پرین، نہ سا سُئی نہ بُدی،
متیون سپ منجھن، اہڑی ڈنی قضی.

عجب انداز جانان را شنیدہ نیست و نی دیدہ
کہ چندان می شود مشکل چنان در غور می آید
کہ آں حوصلہ کو فیصلہ صادر کند این جا
کہ از فہم و فراست گم طریق و طور می آید

(26)

نکو دیگہ نہ ویل، نکو منہن نہ مہاڑکا،
ای اہوئی کیل، کور پروڑی کینکی.

بر آن ہستی کہ اندیشید گم گردید ادراکش
کہ آن از طول و وسعت برتر و بالا ہمی باشد
عجب ہستی چنین ہستی کہ رُوش نیست و نی سُویش
کہ از کیف و کمیت برتر و بالا ہمی باشد

(27)

حوصلو حیرت ۾، ڪري کين دَرڪ،
جو حسن سندو حق، سو ڪور پروڙي کين ڪي!

بحیرت حوصله افتاد و درک از درمیان رفته
کجا توفیق هر کس را که دریابد فضیلت را
چه باید بود قدرو منزلت حسن حبیب ای دل
نداند هیچ نابینا نهایت این حقیقت را

(28)

حوصلو حیرت ۾ وڃي ٿيو ويڃون،
محبت جون میڇون، ڪور پروڙي کين ڪي،

بحیرت حوصله افتاد و عقل اندر فتور آمد
چنان مشکل شده کاری که از تکرار آسان نیست
محبت چیست با مقصد چه شد رمز و کنایه را
چه وسعت کور باطن را که حل این عقده پایان نیست

(29)

حوصلو حیرت ۾، وڃي لڇاڻو،
ويچارو ڪاڻو، ڏسي ٿيو ڏسڻ کي.

بحیرت حوصله شد شرم چون سایه به سر آمد
که دارد عقل ناقص آن چه داند روزگار عشق
محبت چون تماشه نیست تا باز باد هر کس
چه داند چشم پوشیده چه باشد کارو بار عشق

(30)

حوصلو حیرت جو، آهي نه مٿي عام،
سندي محبت مام، ڪور پروڙي کين کي.

عوام الناس را واجب عتاب ای مرد دانا نسیت
که داند یا نداند تا بهم آن از خود همه دان است
محبت چون معما شد نداند هر کس و ناکس
نداند کور هم او را که نابینا و نادان است

(31)

مئي هاڻي ٿي مامرو، اچي ڪيو انڌن،
مناڙن هٿن سين، اکين ڪين پسن،
في الحقيقت فيل ڪي، سڄا سڃاڻن،
سندي سردارن، بصيرت بينا ڪري.

يڪي برفيل مرده چند نابينا بهم گشته
که تا اين کوه پاره را به لمس دست بشاسند
مگر اين کار بينا بود تا بشناسد آن چيزی
خدا بينا کند شان را که اصل و نقل نشناسند

واڻي

منهن منجه خليل، اندر آذر آهين،
سد مر ڪر صحت جي، اڃا تون خليل،
نالو ناه نفاق جو، جتي رب خليل
منهن ۾ مسلمان تون، قلب تان خليل،
واليءَ جي وصال ۾، دويي ناه دليل،
الا عبداللطيف چئي، سچو رکائج سيل.

بباطن ہستی آذر تو، بظاہر تو خلیل استی
مکن دعویٰ تو صحت را، ہنوز ای جان علیل استی
نفاق آنجا نمی باشد، کہ شد ربّ جلیل آن جا
مسلمانی کجا بر جا، کہ شد قلبِ قلیل آن جا
وصال والی و واحد نہ گردد با دوئی حاصل
لطیف این پند می گوید، بشو با راستی مائل

وائی - 2

موت مند نہ آھی، تائب تیرو تکرّا،
”عجلوا بالتوبة قبل الموت“، و یہ تون ویرم لائی،
پریان گارٹ پاٹ کی، سگھو و یہ سنباهی،
اجل اُسارن کی، کام وئی تو کاهی،
وَدائین وَدن لی، گن کُھاڑی پاهی،
عمارتون اندن جون، داهیو تو داهی،
بنا گھوت گھرن ڈی، کنھن وڈی ویرو ناھی،
اُتی عبداللطیف چئی، بنا کفن پراھی.

نباشد مرگ را موسم، کنون تائب شدن باید
تو قبل از مرگ شوتائب، دراین دیری نمی شاید
بشو آمادہ وصلش، کہ از تو دور می ماند
ازو آنکس کہ شد غافل، اجل ناگہ برا و آمد
تیر تیار باچوب است بریدن زود می خواہد
مکانِ کورچشمان را، بیک چشمک بزیر آرد
زجای خویش نوشہ را، بجای غیر برسالد

نمی ماند کفن برتن، لطیف آن لمحہ چون آید

وائی - 3

اللہ سائین! سائین! پٹان پرینئون نہ پانهین،
 مون تان آسرو آھی اوڏاھین،
 جتي ديرو دوست جو، سا کینء جوء اڳاھین،
 مون سان آسرو آھی. پنیون پري آئون،
 آیل مون اتاھین. مون تان آسرو آھی...
 قلم جن جي هٿ ۾ سي سين سباجها سائين،
 مون تان آسرو آھی. بندي جي باب ۾،
 شال مَ لکن لائين. مون تان آسرو آھی...

نظم

خداوندا! مگر دان دور جانان را
 که من دارم دوام امید آنان را
 بهمان جانب که ساکن یارِ من باشد
 ندانم دور آن آماجگاہان را
 خوشا این دیدها دیدند راهِ دوست
 مبارکباد می گویم من ایشان را
 قلم آن کاتب تقدیر می دارد
 شود تا کم کند از عفو عصیان را
 توقع دارم از لطف و عنایت را
 که با توفیق بخشد ناتوانان را

سُر آسا - سُرود آسا
داستان چوئون - فصل چهارم

مُونکي مون پرین، ٻڌي وڌو ٻار ۾،
پيائين چون، مڃڻ پاند پڙائين.

تحکم کرد بر من یارِ من یاران چه باید کرد
بر آنکه از حکم برگشته ازو تقدیر برگردد
نگارم دست و پا بسته به دریا کرد و بامن گفت
خبردار ای مبادا دامنِ در آب تر گردد

سر آسا - داستان چوٿين بابت

حقيقي محبوب حسن بي پايان جي ڪل ڪاملن کي به ناهي،
جي سڄو آهين، ته ترڪ کي به ترڪ ڪر، جن لاءِ اسين سکون ٿا،
سي اسين پاڻ ئي آهيون.

مسلماني صرف ڪلمي پڙهڻ به ناهي، نڪي هندو ڌرم جڻي
پاڻ ۾ آهي، جن پنهنجو وجود وڃايو، سيئي وڃي حق ۾ حل ٿيا.
سر آسا، هي راڳي اسر ويل ڳائي آهي، ڪن صاحبن جو رايو
آهي، ته آسا هڪ راجڪماري جو نالو آهي، جيڪا پريات جو اتي
ايشور جي عبادت جا گيت ڳائيندي هئي.

درباره سُروڊ آسا فصل چهارم

ڪاملان جهان نيز خبری از حسن بی پایان محبوب حقیقی
نداشتند اگر تو صاحبِ صدق هستی تا ترک را ترک بده، ما برای آنها که
اشتیاق می داریم آن خود هستیم.

مسلمان شدن تنها بخواندن حکمه نیست وینی دین هندو به
زنارستن به تکمیل می رسد، آن که وجود خویش را فنا کردند لا شک
به حق تحلیل شدند.

سرود آسا: بوقت سحر سرائيده می شود، بعض اصحاب می گویند
که این نام یکی از دختر شاه بود که هنگام سحر از خواب بيدار شده حمد
خداوند را می سرائيد.

(1)

دیکیندی دیدار کی، کین سجاتو کل،
تازی طویلن ۾ آھی اجا طوجھل،
هئا جي امل، سي حسابان هجي ويا.

لقایء یار در ظاهر کہ بیند هیچ شناسد
حصول مقصد ای جان جز بہ جدوجہد ممکن نیست
نیاید در شناس آن اسپ کواندر طویلہ شد
نباشد ہر کرا قیمت حسابش چند ممکن نیست

(2)

دیکیندی دیدار کی، کل سیجائی کینء،
جانب منجھان جینء، محروم ٿي مري ويا.

بظاہر آنچه دیدہ می شود آن در چہ کار آید
بدیدن در بطون اما بجا در کار می باشد
مراد عاشقان چون بر نیامد از ہمین اندوہ
زجان رفتند شان کہ این زیستن بیکار می باشد

(3)

محروم ٿي مري ويا، ماهر ٿي نه مئا،
چڙيءَ جيئن چُهنج هڻي، لڏيائون لئا،
حباب ٿي هئا، انهيءَ واري وچ ۾.

به محرومي زجان رفته مگر ماہرنه گرديدند
که از کيف و کم راز نهان واقف شده رفتی
حياتِ جاودان از عشق پيدا می شود بيشک
اگرزين طور می رفتی بجا واجف شده رفتی

(4)

ترک کر ترک کي، وڃڻ ڪنان وڃ،
آهي اي اُهيچ، سُٽي سٽائيج تون.

بياکن ترک را ہم ترک و از رفتن بشورفته
مبين وسط و کناره را مشوزير و زبرچندان
ازين بخواه نشان عشق را دريافته عاشق
شنیدی آنچه ازوبا ديگران برسان خبرچندان

(5)

وِجِي رَس وِجِي ڪِي، وِجِي پڻ وِجاءِ،
لوڪان پاڻ لڪاءِ، لڪلن پڻ لڪيڇ تون.

قدم بر جاده بنهاده بکن گم جاده را از خود
رسیده بر سر منزل ازان کن خوايشتن را گم
بشو پرده کنان از خلق و خود از پرده کن پرده
چنان در کارگاهِ عشق گردان جان و تن را گم

(6)

لوڪان لڪي سڀ ڪو، لڪلن لڪي ڪونہ
اٿي ويٺي اون، ان اُٿي ڳالھ جي

حجاب اندر حجاب از خلق و نى ليکن حجاب از خود
که خود را در حجاب آورده باشد در حجابِ خویش
همین اندیشه در تشویش می دارد بهر لحظه
که خود را چون خفی باید نهادن در جنابِ خویش

(7)

هٲٲن سٲن هاج كر، نٲٲن سٲن نهار،
اٲا اگٲا پار، ٲس ٲنهنجا سٲرٲن.

بمان در كار خود مصروف از دستِ خودت لٲكن
نگاه توبه راهِ يار باشد منتظر اٲ جان
بدين دستور بٲن از صحن خود بٲرون كه تا يابٲ
بجا دٲدار جانان را كه آٲد در نظر ٲ جان

(8)

چٲ كر چٲ مَ چور، ٲور اكون ٲك كن،
ٲاٲٲ ٲٲٲ، ٲٲٲ مَ ٲٲر، ره اٲور و ان،
تـه جا مورت منجهان من، مشاهدو تنهن مائٲٲن.

بمان خاموش و لب بر لب بنه كن بند چشمان را
ٲٲوش اٲن گوشهارا ترك ده گفت و شنٲد اٲدوست
شكم ٲرور مشو تارز بطون خوٲش درٲابٲ
بمانٲ دلدار را مخفٲ است كو چون ماهِ عٲد اٲدوست

(9)

کک سڙي پن سڙي، سڙي سائو گاه،
جنين رکي الله، تئو نه اچي تن کي.

خس و خاشاک چُون سوزد گياهی سبز سوزد هم
چو آتش تيز تر باشد همه چيز از همان سوزد
مگر آن را که او مالک سلامت داشتن خواهد
محابی نیست کواز آتش و برق تپان سوزد

(10)

اَسين سکون جن کي، سي تان اسين پاڻ،
هاڻي وچ گمان، صحي سجاتا سپرين.

به عشق آن که دل حيران پريشان بهراو مانده
احاط کرده بود آن يار بر خواب و خيال نی
خبر شد چون گمان است اين گمان را در گذر کردیم
که خود معشوق خودیم ديگر بس مزال تا

(11)

اسين سڪُون جن کي، اسين تان سيئي،
 ”لم يلد ولم يولد“ ونءُ اوڏاهين پيهي،
 تھان منجهيئي، پارڪ پرڪج حق کي.

تجاوز ڪرده ما از عاشقي محبوب گرديدیم
 به حال خود سپاريدیم صورت حال من جمله
 اشاره لم يلد را بيٺ برو تو نيز بر سمتش
 کزان در فهم تو آيد حقيقتِ حال من جمله

(12)

ڏسڻ ڏسين جي، ته هم کي حق چئين،
 شارڪ شڪ مَر ني، انڌا انهيءَ ڳالهه ۾.

اگر بيني به جان و دل، حقيقت را بدانی خود
 دروغ آيد نه در ديده همه را حق بگوئی تو
 مکن شک وشبه چون حس گردانی حقيقت را
 ترا لازم که باطل را ز لوح دل بشوئی تو

(13)

مُنهن ڪر منجهارن، بهر ڏوندي مَ ڏور جيئڻ،
جي اڪثرين آران، ته ڪنڌيءَ اچڻ ڏاڪڙو.

بين اندر بطونِ خود که موجود است يار آنجا
تلاش او نکردن بايدت چون وحش در بيرون
نگاهِ شوق اگر غواص کردی در بطونِ خویش
نخواهی برد تو خود را ازان زنهار بر بيرون

(14)

آڏو جو اثبات ڪي، سو شرڪ لاهي شڪ،
هڻي جنهن ۾ حق، تنهن نفِيءَ جهو ناه ڪو.

شود حائل که در اثبات آن شرک آرد اندر شک
گریز از شرک ای جان تا کنی اثبات را محکم
حقیقت را که اندیشه نظیر آن نفی ناپید
تو بر راهِ حقیقت رو بگیر آن درت را محکم

(15)

وڏي تان ان وات ۾، پيلپ پيائي،
آهي اونداهيءَ جو، شرڪ سُھائي،
چڻي چٽائي، الف جي عينڪ ۾.

دوئي چون سنگِ راهِ اي جان ميانِ راهِ مي آيد
نشانِ راهِ ازوي مي شود زائل بيڪ لمحہ
نمايانِ شرڪ مي باشد بسانِ شعلہ بتاريڪي
توبيني بيشڪ اورا گرشوي مائل بيڪ لمحہ

(16)

ان پر نہ ايمان، جيئن کلمي گو کونيائين،
دغا تنهنجي دل ۾، شڪ ۾ شيطان،
مُنهن ۾ مسلمان، اندر آذر آهئين.

مگو کز کلمہ گفتن مي شود تڪميل ايمان را
دغا و شرڪ چون اندر دلت موجود مي باشد
بظاير مسلم و در باطن استي آذرو شيطان
بکذب وريب قول و فعل تو محدود مي باشد

(17)

کوڑو تُون کفر سین، کافر مَ کوٺاءِ،
هندو هڏ نه آهئین، جٹیو تو نه جڳاءِ،
تلک تنین کی لاءِ، سچا جی شرک سین.

مکن دعویٰ کہ رشتہ ات به کفر و کافر استی تو
تو کافر نیستی زنا را اگر بستی چه خواهد شد
نشان کن برجین شان کہ شرک اندر خمیرِ شان
بیا بایک و گربا دو کہ سرمستی چه خواهد شد

(18)

منهن ته موسیٰ جهڙو، سیرت شیطانی،
بازی بیرانی، کڍي کوه نه چڏیئین.

بظاہر صورت موسیٰ بباطن سیرت شیطان
ازین علت تہیٰ از لطف و لذت گوچه می خوابی
چرا از شرف خود بی شرف گشتن آرزو داری
چرا ازین بی تہیٰ بر خویش رنجیدن نه می خوابی

(19)

منهن ته موسي جهڙو، اندر ۾ ابليس
اهڙو خام خبيث، ڪڍي ڪوه نه ڇڏئين.

برون موسیٰ درون ابليس عجب ای بوالعجب بر تو
چرا در اختیار آورده این شکل و صورت را
خبائث را چسان جا داده اند حریم دل
بیا در حلقه ابرارو برافکن کدورت را

(20)

منهن ته آهیریان اُجرو، قلب ۾ ڪارو،
پهران زیب زبان سین، دل ۾ هچارو،
ان پر ویچارو، ویجهو ناهِ وصال ڪي.

رُخش آئینه وش پاکیزه لیکن دل سیه دارد
بظاہر موم سان لیکن بباطن ہمچو خارا شد
کجا در سایه ای مهرو وفا آساید آن ناکس
نشد کان بد نصیب از وصل جانان بزم آراشد

(21)

تون ڪا ڪاڻي پاءُ، وَنِين ۾ وصال جي،
دو بينائي دور ڪري، معرفت ملهائ،
سپيريان جي سونهن ۾، رخو ڪونه رها،
اک اشهد چاءُ، ته مسلماني ماڻيڻ.

بکش سرمه به چشمانت که وصل دوست دریابی
دو بینی درگذر کن معرفت را در میان آور
بگردان محو خود را در حضور حسن محبوبان
بیاری مسلم اندر دین، محاسن در بیان آور

(22)

سرمو سياهيءَ جو رنن ڪي رهائ،
ڪاڻي ڪارائيءَ جي، مڙس ٿي مَر پاءُ،
اڪين ۾ اٽڪاءُ، لالائي لالڻ جي.

مکش زنهار در چشمان خود کحل سياه ای جان
که این سرمه زنان را زیب می بخشد گذرازی
نمی شاید که مردان از سیاهی زینتی یابند
ترا سُرخي همی زیبد، بیا شوزیب و رازوی

(23)

سُرمو سُرخيءَ جو، جڏهن پاتو جن،
تڏهن ڏٺي تن، رونق ريتي جهڙي.

همي سازند چون مردان به سُرخي شوخ چشمان را
گل اندر رشک مي آيد، به زيب و زينت ايشان
همين مردان همي يابند آخر سُرخروئي را
جهان حيران شده باشد ز شان و شوکتِ ايشان

(24)

سُرمو سفيدِيءَ جو، جڏهن پاتو جن،
تڏهن ڏٺي تن، اڇائي عالم ۾.

کشد آنکس که در چشمان خود کحل سُفیدی را
صفای دیده و دل حاصل آید آن معامل را
همان بیند همان یابد سفیدی در همه عالم
بدست آرد بلی در بحر بی پایان سواحل را

(25)

سڪڻ سڀوئي سُور، محبت وڏو مامرو،
اٺئي پهر ملور، سگهو ساعت نه جندڙو.

محبت درد بی درمان، محبت هم وبالِ جان
نمی ماند کسی خورسند درزی از وجودِ آن
محبت مشکل پیهم نجات ازوی نشد ممکن
ملال و غم به جان حاوی بود از بیست و بود آن

(26)

ڪن درسن دوست جو، پيئو محبت منڌ،
سي ڪئن ڪنديون ڪنڌ، جي منجهان ئي منجه ٿيون.

رسانیدند چون رندان به لب جامِ محبت را
رسید اندر ته خود منزل ایشان را مهیا شد
کجا بینند بر جای دگر چون پر شدند از خود
که پیوسته شدن با غم اکنون شغلِ بیجا شد

(27)

اوڳڻ رُسي سڀ ڪو، ڳڻين پرين رُنام،
ليکيم جي لسان سين، سي ڪير ڪين هئام،
پاڻ وڃائي پانهنجا، ٿورا تڪ هنيام،
بندگي شر مندگي، اها ميڙ مڪيام،
پرين تب پرتام، آئون جب اڻ گئي.

عتاب آرند بر معيوب ليکن من ڪه بي عييم
نمي دانم چرا جانم زي جانان در عتاب آمد
نماند اقرار من احسان اورا چون بناليدم
به آخر عفو ڪرد آن مرگ چون بر من شتاب آمد

(28)

اوڳڻ رُسي سڀ ڪو، ڳڻين پرين رُنام،
بهون ٻاروتن ۾، ڪوڙين ڪوڙ ڪئام،
تيلانهين سريام، سڪنئون سور گهڻا.

عتاب آرند بر معيوب ليکن من ڪه بي عييم
مرا اندر عتاب آورد يارم حال زارم شد
بڪردم پرچه آن جملہ دروغ اي دوستان بوده
ازان بر من عذاب آمد، جهنم روز گارم شد

ابیات متفرقة

(1)

سائينم! سدائين ڪرين مٽي سنڌ سڪار،
دوست! مٺا دلدار، عالم سڀ آباد ڪرين.
(سارنگ)

خدا وندا بود باران رحمت بر ديار سنده
نماند خشک سالی سایه گستر ابر نيسان باد
توئی دلدار خویش و غير پاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم همه آباد و شادان باد

(2)

بيت مَريانيو ماڻهئا، اهي آيتون آهين،
نيو من لائين، پريان سنڌي پار ڏي.
(سُهڻي)

مپنداريد اين ابیات محض ابیات همدو شان
که این ابیات در پرده شعور آیات اند
ازینها می کند پرواز دل سوی دیار دوست
برای وصل دامانده وسیله آیات اند

(3)

سُتا اتي جاڳ، نند نه ڪجي ايتري،
سلطاني سهاڳ، نندن ڪندي نه ملي.
(ڏهر)

بشوبيدار از خواب اي جهانِ خویش گم کرده
کسی اندر غنودن بخت شابهانه نمی یابد
نصیب تو بود خفته چنان کار تو شد خفتن
مراد چشم بستن هیچ دردانه نمی یابد

(4)

تتي ٿڌيءَ ڪاه، ڪانهي ويل ويهڻ جي،
متان ٿئي اونڌاه، پير نه لهين پرينءَ جو.
(حسيني)

مشمو محتاج گرم و سرد متواتر بکوش اي جان
که هنگام تگ و دو درنشتن کارِ مردان نيست
مبادا مهر آيد در غروب و راه گم گردد
تو گوئي در نصيب من متاعِ وصل جانان نيست

(5)

پچيوئي، تان پور، نه ته پڇڻ ناهه پريتڻو،
جيھي تيهي حال سين وڃي من حضور،
ڏوريندن ڪا ڏور، هوت هڏ هم نه ٿئي.
(مارئي)

اگر پرسیده تا برره جانان روانه شو!
وگر نه آنچه پرسیدی ز دستور محبت نیست
دران حالی که باشی در حضور دوست باید رفت
که یابد هر که می جوید در این تکرار محبت نیست

(6)

جبل ماري جڳ، جو آڏو عجيبن ڪي،
توڙي لکن لڪ! ته لنگهيندين سڪ سين.
(ڪاهوڙي)

اگر کوه است حائل درميانِ راه ما تاہم
نمی داریم پروای که بر رفتن همی دا نیم
محبت رہنمای ما، ضمان آرزوی ما
چوباد از کوه برگذریم، در ماندن نمی دانیم

(7)

کاري رات، اچو ڏينهن، اي صفتان نور،
جتي پرينءَ حضور، تتي رنگ نہ روپ ڪو.
(ڪاهوڙي)

شب ديڃورو عشق از نور معمور و درخشان شد
که ماه حسن را بخشيد ضو چون مهر تابان است
نباشد حاجتِ نقش و نگار آن جا که بارِ دوست
که در آريشِ خود طاق ورشکِ صد گلستان است

(8)

چچ مَر قطاران، سات چڙهندو لڪئين،
ميچڻ تئين پٺان، وڳ وات ئي نہ لهين.
(ڪاموڏ)

مشو دور از قطارای جان روان چون کاروان باشد
که دره در ره آید و کاروان از تو جدا گردد
جدا از کاروان گشته و گراپش نخواهی یافت
به تنهائی که رفته حوصله او را خطا گردد

(9)

جيڪا ڪندي نينهن، مون جئن ٻاروچن سين،
مٿان ڳلن مينهن، ڪڏهن لاهيندي ڪانه ڪا.
(حسيني)

بر آن که ہم چومن در دام عشق افتاد و بسمل شد
نه زنده ماند او نی در شمار مردگان آید
بود شب روز در اندوه و با آه و فغان شاغل
به رخسارش بود باران اشک آن خون فشان آید۔

(10)

بيون چنيون روئن، آءُ گنڊيجيو روئن ماءُ،
ڪمتر لهي ڪاءُ، سُد انهيءَ سُر جي.

جدا گرديده از جانان بگرید بر کسی لیکن!
منم در وصل باگریه بمین شد روزگارِ من
مراددی ست آن دردی که علمش بیچ کس را نیست
کجا داروی آن دردی که بخشد آن نگارِ من

(11)

مونا جن محراب، جُسو جامع تن جو،
قبلي نما قلب ڪري، تن کي ڪيائون طواف،
تحقيق جي تڪبير چئي، جisman ڪيائون جواب،
تن ڪهڙو ڏوھ حساب، جن هينئڙي هادي حل ٿيو.
(رامڪلي)

بزانو حلقه اي محراب و تن چون مسجد آورده
نموده قلب را قبله طوافش مي کنند اينان
زدل تڪبير حق گفته بسر برده فرائض را
کجا جرم و حسابِ شان به هادي حل شدند اينان

(13)

صاحب! تنهنجي صاحبي، عجب ڏٺي سون،
پن ٻوڙين پاتال ۾، پهڻ تارين تون،
جيڪر! آچين مون، ته ميرياڻي مان لھان.
(ڏھر)

عجب دستور اي صاحب کون و مڪان صادر
که برگ اندر ته دريا به چشمک غرق گرديده
وليکن سنگ را بر سينه اي دريا روان سازي
منم قربان چسان اندر غرائب فرق گرديده

(13)

جيءُ جاني ڪي ڏي، نه ته موت به نيندءِ جيءُ ڪي،
اهو تان انصاف ڪر، هُو چڱو ڪي هي
جي سر ڏني ساجن ملي ته ڏوهين تون ڏي
ڪين لهندين ڪي، اهڙا سوداگر سپرين.

سپارين جان به جانان، ورنه بستاند اجل اورا
تو منصف شو بهمان بهتر ڪه اين نشتر برائي تو
وصال يار اڳرين طور حاصل شد زبے قسمت
ڪجا ممڪن دگر سوداگر آيد در قضا ئي تو

(14)

هڪ جو هڻي هت ڪڍي، ٻيو جو جهلي گهءُ،
انهيءَ سور سماءُ، آهي ٻن چئن ڪي.

يڪي از دست خود زد، ديگر ازوي گشت آزرده
زدن آزده ڪردن رسم استبداد مي باشد
ازين سرنهان واقف بمي مانند اين بردو،
سوم بر صلح اڳر آيد، عدم بيداد مي باشد.

(15)

هلو ته هلون ڪورئين، جت نپجي نينهن،
گندين سارو ڏينهن، چنڻ مُور نه سڪيا.

بيا بين ڪسب جولاهان، سبق گراز ڪمالِ شان
که پاينده بمی دارند، دستور مودت را
گسته رشته را در بافتن پیوسته می سازند
ازان چون عشقه می گیرند منوالِ محبت را

(16)

وسڻ اڪڙين جيئن، جي هُوند سڪئين مينهن،
ته هوند سارو ڏينهن، بوندن ٿان بس نه ڪرين.

توای باران اگر از چشم من باریدن آموزی
نباشی ساعتی خاموش از باریدن ای باران
شوی شبروز گم در گریه، ای باران بمانندم
ترا با اشک خود بازی بود بازیدن ای باران

(17)

ديسي سين ڪجن، پرديسي ڪهڙا پرين؟
لڏيو لاڏوڻا ڪئو، پنهنجي ديس وڃن،
پڄاڻا پرين، ڪجي بس پنيور کان.
(ديسي)

طريق دوستي باهم وطن مي زيبد اي ياران
مسافر در مودت از وفا بيگانه بايد شد
که ناگه باز خواهد رفت آن سوي ولاي خود
ديار يار بريارش ز بس وجرانه بايد شد

(18)

جه سي لوڙائو ٿيا، جنين سنڌي ڏير،
ماروئڙا فقير، ڪنهن در ڏيندا دانهڙي؟
(مارئي)

چو هم پهلو ز هم وطنان جدا گشته بدر رفته
که در پهلو ي شان تسكين جان اورا ميسر بود
کنون مانند دلريشان صدا کرده بلند ايشان
کجا اورا بجويند آن که تادي نزد يکسر بود

(19)

ڏيکاريو س ڏکن، گوندر غم پرينءَ جو،
سونهائي سورن، کي هيڪاندي هوت سين.

غم جانان نموده اہل دل را جاده ای جانان
نموده اہل دل را جاده ای جانان غم جانان
شده درد آشنا عشاق کرده بررسی بادوست
ز ویرانه گذشتند و بریدند عالم جانان

(20)

کتوجي کانءُ، پريان سندي پار جو،
انهن مٿان آنءُ، ڪوڙين قرباني ٿيان.
(پورب)

اگر سگ آید و رزاغ آمد از دیار یار
مرا بر دو عزیز استند، وقعت می دهم شان را
شوم قربان بر این بر دو هزار اندر هزاران بار
بزیده هر که روی دوست گویم نصیب آن را

(21)

نه گندا نه گبري، نه لانگوٽي لينگ،
پڳا جنين پينگ، صاحب تنين سامهون.
(رامکلي)

بديده بي سروسامان به براه افتاده بيکس را
برينه تن به حالِ خانه بربادي فنا در خود
بروزي صاحب تدبير گشته مهربان بروي
ازان بيدار شد تقدير او نازان شد آن بر خود

(22)

راڻا تنهنجي راه، ڏيهاري ڏيڪان،
راڻي جي رهاڻ جون، روح اندر ريڪان،
محبت جون ميڪان، توسين لال! لپيٽيون.

نگاه من براه او شبانه روز گسترده
که گفت وگوی آن یارم بروحم ره گذر کرده
محبت هم چو میخ اندر تنم گشت است پیوسته
چنان پیوسته که اندوه از درون من بدر کرده

(23)

هٿان جادمر جَڪري، وٿي وچ مَ پوءِ،
 پي پي سو پُر ٿيو، جو حاتم پاسي هوءَ،
 كيف بنا ڪوءِ، جئي ڪو نہ جهان ۾.
 (بلاول)

پيا ڪي مي دهد ساقی دمادم مست ميخوارش
 چنان حاتم صفت ساقی که بر مينوش سیراب است
 بغير از كيف در عالم نبايد زندگي کردن
 همين دستور ساقی شد که از دستور ارباب است

(24)

الا شل ڏاهي مَ ٿيان، ڏاهيون ڏک ڏسن،
 مون سان مون پرين، پورائيءَ ۾ پال ڪيا.
 (ليلا چنيسر)

نباشد من شوم دانا که دانش در عذاب آرد
 معاذ الله زدائائي، پسندم سادگي آنيده
 که از ساده دلي يارم شده بس مهربان بر من
 ازین مورد مزاجم را مُيسر تازگي آيد.

(25)

جي حب نه هلڻ سڪيا، سي جڏا ميڙ جليل،
لنگهائي لطيف چئي، نجن ڪيچ قليل،
وساري وسيل، متان مارڳ چڏين.

خداوندا، بهم گردان همہ افتادگان را تا
رسانیده شود بر منزل مقصود ایشان را
شما را نیز همدوشان اشارت از لطیف است این
که می وزید یاس و نی قبول آرید حرمان را

(26)

هنيون سندم هڪڙو، سوتان هوت نيو،
كونهي ڪو ٻيو، آچيان جيڪو عام ڪي.

مرايڪ دل به سينه بود آن هم جان جان برده
کنون سينه تهی دارم دل دگراز کجا آرم
دل دگراز کجا آید که نذراين و آن گردد
کنون سينه تهی دارم کجا دل را بجا آرم

(27)

تري ڀڳي ڪنگري، نلها ڦيرا ڏي
آڻي نڪي ني ته به وڃي سلهاڙي ساڻ سان.

بسوی ته شکسته را تماشه کن بر آب چاه
که اندر چوب ورسه هست وابسته به اهل خود
به گرد چرخه می گردد به خویشان چون وفا کیشان
تهی از آب شد تا بهم روان باشد به رحل خود

(28)

لڻو سڄ لکن ۾، راسيون رتائين،
مون کي ماريائين، اديون اوندا هي ڪري.
(سسئي)

به وقت شام چون خورشيد، در دامان دره شد
شفق رارنگ بخشیده، بدو حسن عروسی داد
اسیرم ساخت در تاریکی و چون مرده در انداخت
کجا شد جست و جوی یار چندین نا بیوسی داد

(29)

سرتيون! سڄي سڄ، متان ڪا مون سين هلي،
پاڻي ناه، پنڌ گهڻو، اڳيان راتو، رڳي رڄ،
متان مري اڃ، ڏي ڪا پارا تو پرينءَ ڪي.
(سُئي)

مبادا هم سفر گردد کسی با من به ویرانه
که نایاب است آب آن جا مسافت نیز بسیار است
همین امکان که مرگ از تشنگی وارد شود آن دم
عتاب آید به محبوبم که آن نحس و نگوینسار است

(30)

پيئي ڪڍي پساه، ڏکي ڏيئي وٽ جئن،
اڃ ڪ سنجھ صبح، سڻندا مُنڌ مئي.
(سُئي)

چراغ آخر شب چون بسوزد من بمانندش
نفس را اندرو بیرون کشیده می زیم یاران
بناگه آید این آواز از همسایگان روزی
روانه گشت چون اشکِ روان جان از تنم یاران

(33)

اچي عزرائيل، سُتي جاڳائي سسئي،
تي دوزائي دليل، ته پُنهونءِ ماڻهو موڪليو.
(سسئي آبري)

چو عزرائيل ناگه بر سرِ بالين وارد شد
کشود چشم را از خواب اندیشه دلداده
که شايد قاصدي از يارِ من آمد بسوی من
خوشايادی که وقت نزع خوش گرديد دلداده

(34)

ڏونگر مُون نه ڏڪوءِ، آءُ اڳ ڏڪوئي آهيان،
ساريان ڪو نه سُڪوءِ، سور گهڻيئي سنبران.

مراي درد دل ديگر مڪن محزون گذر از من
که جانم قبل ازين در ابتلاي حزن و حرمان است
ندارم ياد آن روزي که بودم ساعتی شادان
مگر اندوه در انبوه حاوی بر دل و جان است

(35)

نُوري ۽ ناري، جو گيئڙا جهان ۾،
پري جن ٻاري، آئون نه ڄڻدي اُن ري.
(رامکلي)

بدیدم دل ۽ پوشان را به نوع نوری و ناری
بنوع نوری و ناری بدیدم دل ۽ پوشان را
جهان روشن شده از سوز و سازشان همی دانم
نخواهم زیست غیر از شان که دارم دوست او شان را

(36)

جر تي ڦوٽو ڄڻ لهرين لڳندي اڏ ٿئي،
تون پڻ آهين ٿئن، دنيا ۾ ڪو ڏينھڙو.

حباب از باد چُون بر آب در لحظه فنا گیرد
تونیزای دوست در دنیا چنان حیران یک دوزه
چرا مستی بدین بستی که بستی نیستی یابد
حباب آسا مشو نازان بر این سیران یک روزه

(37)

لنگ ٻڌائون لانگ، موتي ڪن نه مسحو،
جا اسلامان اڳي هئي، سا ٻڌائون ٻانگ،
سامي ڇڏي سانگ، گڏيا گور ڪنات ڪي.
(رامڪلي)

طهارت شد نخستن بعد اذان حاجت نه پندارند
بشوق آواره گر دیده بدین دستور درویشان
شنیدند آن اذان کو قبل از اسلام برآمد
چنین گشته به وصل جان جان معمور درویشان-

(38)

نه ڪي ڪٽن پاڻ سين، نڪي سائن پاڻ،
اهڙا جن اُهيڃاڻ، آءُ نه جيئندي ان ري.
(رامڪلي)

نه همرايش کسی باشد نه همراز آن به خود با شد
چنین تنها که من قربان شوم از دل صدا آید
نخواهم زیست غیر ازوی که این اطوار می دارد
جدا گردم اگر ازوی مرا مرگ ای خدا آید

(39)

لکين ڪيا لسان سين، لاهوتين لُورًا،
گهوڙا ڙي گهوڙا، آءُ نه جيئندي ان ري.
(رامکلي)

مرا ديوانه ڪرده يار باشيرين گفتارش
کنون بربام تنهائي نخواهم ايست غير از دوست
دلم شدي نياز از خود نمانده اختيار من
دريغا وادريغا من نخواهم زيست غير از دوست

(40)

مٿا موءُ ٿيان، سدا سوئيتا ڪاڀڙي،
ڪوئي ڪنهن نه پُڇيا، ڪي اندر اندوهيان،
جيڪا ڄماران، سا منجهه گوندر گذري.

سر شان خاك آلوده، حيات اندوه آماده
تمام عمر اندرين عالم، به ماتم روزگار شان
نپرسیده کسی احوال این آزردهگان باری
غم شان آمد و لیکن نیامد غمگسارِ شان

(41)

ساتين سئين نه جاڳين، پوءِ ڪڇاڙيا روءِ؟
اي پر ڪپر هوءَ، جئن هو سانگي، تُون سمهين.

نماندي ساعتي بيدار تا وقتِ وداع آمد
تو خسپيدي روانه ڪاروان دوست گرديده
کنون در گريه وآه و فغان بي سود افتادي
چه خواهي ڪرد اي نادان مگر بس خوار گرديده

(42)

ساٿي نه پسان سي، هُيم هنئين توڻيون،
هاڻي ڪنين جي، وڃيو اڱڻ اُڀيان.

ڪڄايند آن بهي خوابان ڪه بهرم تڪيه بودندي
پريشانم ڪه جزايشان، جهانم تيره گرديده
تمناي امان دارم مگر جاي نمي يابم
ايا درجاده پيمائي نگاهم خيره گرديده.

(43)

اچ نہ اوطاقن ۾، جاڳر جو ڳيئڙن جو،
ساري سناسين کي، رٿندين تان رو،
پس! پارِيان تو، لاهوتي لڏي ويا.
(رامکلي)

دل آگاهان شب بيدار ازين دارِ فنا رفته
رسيدند از هجوم دهر درايوان تنهائي
اطاقِ شان که دی آباد بود امروزيران است
بکن گريه به يارِ شان تو در دامنِ تنهائي

(44)

سڄو صاف نہ نڪري، سرلي وچان سڄ،
منهن چڙهيو ماڻهن کي، ڏئي واڏيون وڄ،
هينئڙا ڪپ نہ ڪڇ، سگها ملندءِ سُپرين.
(سارنگ)

نه گردد آشڪار از ميخ اگر خورشيد پروا نيست
بناگه برق خندان را به چشمت جلوه گريابي
مشو در پيچ و تاب اي جان که آخر کامران گشته
رسي اندر حضور يار او را عشوه گريابي

(45)

کاتین کُنی سپ کا، اکین کُنی آنء،
جا نینهن گنهندي نانء، مون جئن پوندي مامري.

پسنى كشته شدند از كارد بين مقتول چشم دوست
كه چون جانم عزيز است آن، جهانم ازوى آباد است
بگيرد هر كه نام عشق، گردد زار بمچون من
بظاير باشد آن آباد، بل در پرده برباد است

(46)

گالهيون پيت ورن ۾، وڌي وڻ ٿيون،
گوشي پرين نه گڏيا، پرسين مون نه ڪيون.

حكايات جهان و جان بهم گشته زهر جانب
درخت آسا درونم را به پيچ و خم درآورده
عيان کردم ازان نى اند كى باغيرو با محرم
بمى ميرم زيم ياران بجانم غم درآورده

(47)

کنھین کنھین ماڻھین پیڙي کل کائي،
رسيآ جي رمز کي، تن پارسِي پائي،
”الانسانُ سِرِي وَاَنَا سره“، ورتي ايءَ وائي،
راجا راڳائي، هردوئي هيڪ ٿيا.

خبر دارند چندين مردمان زين راز پوشيده
بلي رمز آشنا يابند اي جان سنگ پارس را
که انسان است سرِ من منم سرش بجا بيشک
نياز اين جا نباشد امتياز مالک وکس را

ارشاد لطیف

مُون سِي دُنَا مَاءِ! جَنِين دُنُو پَرِينِءِ كِي،
تَنِين سَنَدِي كَاءِ، كَرِي سَگَهَان نَه گَالَهْڙِي.

دیده ام آن صاحب صدق و صفا
شد مشرف آنکه از دیدار حق
نیست یارایم که وصف او-کنم
هستی اش معمور از اسرار حق

سُپِت پَرِیَا سُوپَرِين، كِپِت كِیْم كَرِیو،
تُورِين گَهْڙِیْن دِیْنَهْڙِیْن، مَآڻهَو وِجَن مَرِیو،
تِیْسِين قُرْب كَرِیو، جِیْسِين جِیْئَرَا آهِيو جِهَان مَرِ.

بمان ثابت به صدق ای جان مکن دامن تراز باطل
که بعد از چند روز این جان و تن سالم نخواهد ماند
بود تا زندگی باشد محبت شوق و شغل تو
همین عالم بدان باقی دگر عالم نخواهد ماند

ضمیمو

ترجمہ منظوم اردو، فارسی

کلام: حضرت شاہ عبداللطیف

سائینم! سدائین، کرین مٹی سند سکار،
دوست! مٹا دلدار! عالم سپ آباد کرین.

خداوندا بود باران رحمت بر دیارِ سند
نماند خشک سالی سایہ گستر ابرنسیان باد
توئی دلدار خویش و غیر پاس دوستی از تو
به امن و آشتی عالم ہمہ آباد و شادان باد

ترجمہ منظوم اردو فارسي

کلام : خواجہ محمد زمان صاحب

سجادہ نشین لواری شریف

پرت چڙ پرڏيهه جي، ساڻه ڪر سنڀال
لکن سنڌي لال، مچڻ مفت وڄائين

برولای غیر دیوانہ عباس
از دیار خویش بیگانه منباش
ای مہبادا گوهر نایاب تو
مفت ضایع گردد از دولاہ تو

ترجمہ منظوم اردو و فارسي

کلام: قاضي قادن (1551ع)

جو جو ٻارهن لک، کڍي کتيب ان جي پڙهيءَ،
اي سڀائي سک، جان جاه پريان سين نه مڙهيءَ.

صد ڪتاب اي يارض بر خوانده
خويش را بسا دوست اگرمزمانده
خواندت تا خوانده شد جانم ولي
زندگسي را درزيان دادی بـلـلـي

ترجمہ منظوم اردو فارسی

کلام سنت پراٹ ناتھ 1694

سکائیندم تہ سکان، مون ۾ سکٹ کینء
روہندس تھڑی حال ۾، ائین رکندا جینء.

من ندانم چیست آداب وادای زندگی
رہنما شو تا چنان تعمیل حکم توکنم
من زحال خویش صبرانم بہ حال آور مرا
خواستگارم پیروی راہ ورسم توکنم

ترجمہ منظوم اردو فارسی

کلام: دادو دیال (1603)

دادو دعوا چڙ کٽي ته ٿئي خير جو خير
چا جي ڪنهن سان دوستي، چا جو ڪنهن سان وير.

صحت و دعویٰ به فقرای جان من منظور نیست
بگذرازدی زانکه مطلوب بس اسباب خیر
دوستی و دشمنی قربان ده در راه حق
راه حق ورزیده رو بر انتہا دریاب خیر

ترجمہ منظوم اردو فارسی

کلام : مخدوم سرور نوح ہالائی

ماک نہ پانیو ماٹھٹا، پیٹی جا پریات
روئی رڑھی رات، ڈسی ڈکویں کی

قطرہ شبنم کہ بروخار صبح امد پدید
خلق گفت این اشک کے بارید از مژگان خویش
نعرہ ز دباد صبا ہست این گواہ چشم دید
گریہ کردہ افت شب بر حال غمزدگان خویش

ترجمہ منظوم اردو فارسی

کلام: مخدوم عبدالرحیم گرهوڑی

ہینئرّا ہندو زال کان، ہاریا ہیٹ مرثی،
پرت پیالو پیچا، ماٹ کری پئو مچ

بگیر المادل بجا درس وخارا از زن ہندو
از حق محبت چون ادا کردہ ہمی آید
زید باشوہرش لیکن چو پرواں ہم این مرد
بسوزد باہماں جان را فدا کردہ ہمی آید

ترجمہ منظوم اردو فارسی

کلام: گرو نانک از گرو گرنٹھ

سپ رنگ مائین جنهن مان، تنهن سان لائج نيھ
نانک مندر صورت سا، جنهن جوڑيو هي ديھ.

ایکے چون قوس وقزح رنگین شدی از جلوہ اش
بر تو واجب باہمان خوش رنگ دل بستہ شوی
آنکہ حسن رایش حرز جان عاشقان
خلق بنمودت کہ بایکذرت وابستہ شوی

وائی

جیکس جھلیا میچ، گھاتو گھر نہ آئیا،
 کاهی وچو ناکٹا، کری بری تی بیچ.
 گھاتو گھر نہ آئیا.
 کائی سندن کنڈیون، کائی سندن ریچ
 گھاتو گھر نہ آئیا.
 کن کڑکو ڈاڈو، اگیان اتو اچ،
 گھاتو گھر نہ آئیا.

کگمان دارم کہ دی از شومی تقدیر بردریا
 گرفتار بلا شد خیل ماہی گیر بردریا
 بروای ناخدا تاراج گردان این بلای را
 کہ ازوی در عذاب آمد جوان و پیر بردریا
 تلف گشته متاع شان نمانده هیچ ازان باقی
 نہ گردیده بر آور تابش و تدبیر بردریا
 جہیب آواز گرداب است لیکن محض ازدوای
 بہ نزدیکی نمی باشد چنین تاثیر بردریا
 صدای از لطیف ای راز دان بشنو
 رسیده بر کنارہ آنکہ شدہ گیر بردریا

اداره فرهنگ، گردشگری، آثار باستانی و آرشیو
دولت سندھ

Culture, Tourism, Antiquities & Archives Department
Government of Sindh

ISBN # 978-969-8100-53-9